

ÁLLATOK VÉDELME.

A KOLOZSVÁRI ÁLLAT-VÉDŐ-EGYESÜLET

Szerkesztőség:

SZÉCHY-VILLA

I. EMELET

havá a kéziratok, tudakozdások, előfizetések küldendőik.

HAVI KÖZLÖNYE.

Szerkesztő:

SZÉCHY KÁROLYNÉ LORENZ JOSEPHINE,

az Egyesület elnöke.

Tagoknak

tagsági díj fejében jár.

Előfizetési ár:

Egész évre 1 frt — kr
Fél „ — „ 50 kr
Számoként 10 kr

Negyedik évfolyam.

Kolozsvár, 1899. jan. 1.

4. szám.

TARTALOM: Madár-spiritismus, *Schwarczel Adél*. — Adomány. — Kis madarak a hóban. *B. Bültner Lina*. — Madarak a csürnél. — Bibliai mondat. — Aforizmak *Fáy A.*, *Blair*, *Mme Stael*, *Goethe*, *Riboli*, *Porphyrius*, *Bismarck*, és *Webertől*. — Géza urfi esete; az Erzsébet királyné alaphól III. díjjal jutalmazott pályamunka, írta *Weiss Jenő*. — Az Oczeán, *Reclus* művéből. — Becsüld meg az állatot. *Szini Péter*től. Az Á. V. E. első alapító tagja. — A papagáj. *Közlí Széchy Károlyné*. — Háziállataink egészsége. *Monostori K.* — Egy költő-predikátor karácsonyi intése. *Gérocktól*. — Az Á. V. E. új tagjai.

MADÁR-SPIRITISMUS.

Írta: *Schwarczel Adél*.

Kárpáthy Ottóné nagyon divatos urhölgy volt. — De mit tartozik ez az Állat-Védelemre? Hát bizony, hogy nagyon oda tartoznék, akkor látnók meg, ha a maguk módja szerint elkezdenének jajveszékelní azok az állatok, melyeknek szépségeit egy divat-hölgy magán viseli, például a nagy toll-bokréták régi kis gazdái.

De nem erről akarok beszélni.

Tehát Kárpáthy Ottóné nagyon divatos úrhölgy volt. Természetesen nemcsak a ruhát, hanem a modort, társalgási témákat, sőt az érzelmekeket illetőleg is. Mert ezek is a zsarnok uralkodó udvarába tartoznak, s hajlonganak föltétlen engedeimességgel »divat« ő felségének.

Egy dolog volt csupán, minek Kárpáthyiné hódolni nem tudott. Hiában volt általános a fényes salonokban, hiában vallották elismert tekintélyek, hiában akarták meggyőzni modern tudósok: az ő egészsége természeté, üde, ép s így divateilenes idegzete nem tudta befogadni a *spiritismust*. Pedig ott volt a néma, halvány hivatottak társaságában. Hallotta, mint kopog titokszerűen a kis asztalka az engedelmes szellem megjelenésére. Látta, mint szalad a korona a körben írott betűkhöz nyilvánosságra hozva — állítólag — nem is sejtett titkokat. Minधिában!

»Kopogtat bizony a ti érveréstek, mint az asztallal közölt mozgás. Megáll az állatok kigondolt betüknél a korona» — szokta mondani.

»Nem, nem! — kiáltott föl -- a megdicsőültek szelleme nem engedelmesskedhetik a még gyarló élő hívó szavának. Lényünk magasztos fele, a lélek, kinek akarata nélkül testünk egy izma sem mozdulhat s a szív dobbanása, tehát az élet is csak addig tart, míg az ő -- a lélek együttléte a testtel; hogy külön válva s immár a tulvilágon élve gyarlóbb legyen az anyagnál s annak szolgájává szegődjék, teljes lehetetlenség.»

E nyilatkozatok után annál nagyobb volt a csodálkozás, midőn — bár jó idő múlva — e divattal szembe szálló vakmerő kijelentette, hogy immár hisz — — az állatok spiritismusában.

»Ugy történt az, — beszélte el Kárpáthyiné — hogy Olaszországban közös ebédnél ültünk. A czifra pástetomot apró, egészben sült madarak támasztották körül. Miféle állatok lehetnek ezek? Fogolynak, szalonkának, sőt fűrjnek is igen kicsinyek, — tettem föl a kérdést mintegy önmagamban.

A szemben levő ur kissé gunyosan jegyezte meg: „Ebédnél a zoologiai tanulmányok és meghatározások csupán egy kérdésre felelhetnek t. i. jó-é a pecsenye? Hogy aztán mi volt ő kigyelme mielőtt lábosba került, az legfőlebb a szakács gondja.“

Nem mintha föltétlenül magamévá tettem volna e nézetet, de szomszédom várt a tálra; elhailgatva tehát, kivettem a magam részét s a tálát tovább adtam. Ugy emlékszem izletes falatok voltak a kis szárnyasok, de még sem álltam meg, daczára az előbbi tiltakozásnak, hogy ne nézegessem a csontokat. Üresek voltak s én ismét aggódva gondoltam holmi kis éneklőkre.

A később tett séták, kirándulás, s ezer műélvezet az ebédet egészen elfeledtették. A gyönyörű holdvilágos estét szobámban töltöttem. Ablakom alatt a tenger síma tükrében ismétlődött a kék csillagos boltozat, mintha az egész világ fenn és lenn egy ragyogó ég lenne.

Egyszerre úgy tetszett nekem, mintha a holdsugár egy kis ponton tömörülne, egy madárnyi gömbbé lenne, melynek csakhamar előtűnik feje, szárnya. Megrázkodik azután s tökéletes pacsirta-alak, bár, mint szellemhez illik, fehér fénylő marad, mint a holdsugár. Kis vártatva halk hangon csendül dala:

»A tél-, nyomornak vége már
Derült az ég, nyílt a határ,
Már buvik a fű, mely felett
Rakandom kisedé fészkemet.»

Hangja mind halkabb lett, — az utolsó trillánál, mintha láthatlan nyíl szíven találta volna, fejcskéje oldalra csuklott, s alá zuhant. De utánna egyszerre népes lett a lég, ott a holdfényben lebegtek mind áttetsző fehéren:

»Pintyőke és a csiz, a czinke és a rigó s a czifra tengelő»

A veréb sem hiányzott, de ennek a kis bohónak a lelke is vig, könnyedén a párkányra libbenve bekiáltott:

»Nekem nem kell nagy élelem,
Csak egy kis elhullt búzaszem.«

Azonban hirtelen tovább lengett, a mint észre vette közeledni a madárbánat szellemét, a kis fülmilét, mely szivetcsavaró búval zengte:

De én, de én
Csak sirhatok
Oh én szegény!
S meghalhatok

Szakadj ki lelkem, zengj el mint dalom,
Mi vagy te más, mint hangzó fájdalom.«*)

E mély bánatra a hold is elborult, sötét fátyol ereszkedett a felhőből sápadt arczára, az egész természet néma lett és sötét.

Atfázva a látottaktól siettem fejemet nyugalomra hajtani, de álomban is meg-meg ujjalt a látomány. Másnap e telepáthia még inkább igazolva lett, mert egész sor felfűzött, megölt kis éneklő madarat láttam az olasz árus-asszonyok sátrában.

Arra gondoltam: „Csoda-é, ha az emberiség annyit szenved, annyit bűnhődik, mikor annyit vétkezik!“

*) Vörösmarty.

Adomány.

Báró Kemény Árpádné Ő méltósága, a kinek a nemes szívének az Á. V. E. már annyit köszön, ujabban 150 forintot küldött Széchy Károlynénak az egyesület céljaira, és pedig 25 frtot az »Állatok Védelmé«-nek ingyenes szét küldésére 25 iskolába, 125 forintot pedig kiosztás végett jutalomképpen oly egyének közt, akik az állatvédelem terén buzgóságukkal kitűnnek, az elnök belátására bízva az érdemesek kijelölését. E nagylelkű adományt Ő méltósága évenként ugyanebben az összegben, ugyanezelőkre hat éven át ismételni szándékozik. E végtelen nemes-szívűséget, az állatok és mostoha sorsuk iránt e hathatós meleg érdeklődést és bőkezű segítséget szíve mélyéből forrón köszöni a nemes Bárónénak az Á. V. E. Elnöksége.

Kis madarak a hóban.

A havas bokor puszta ágán,
 Ül a kis madár búsan, árván
 És sir — ri: Könyörüljete!
 S táplálékul egy marék morzsát,
 Melegedni egy kis búvócskát,
 Óh, adjatok jó emberek!

Mind, a ki ezt csak látja, hallja,
 Mind megesik a szive rajta,
 Hogy minél előbb segítsen:
 S ad egy fillért kenyérmorzsára,
 Egy-két fillért meg búvócskára,
 S a jótettet látja a jó Isten!

B. Büttner Lina.

Madarak a csürnél.

Nincs mezőben semmi már,
 Hóval fedezve a határ,
 Valami csép hangot hallottunk,
 S egyszeribe ide futottunk.
 Egy-egy szem csak kiszökik, látjátok.
 Azt szegény fejünknek adhatjátok,

Folyt a cséplés iziben tovább folyt,
 Mit eresztett kenyérnek elég volt;
 S ha egy-egy szem kiugrott, az sem
 ment kárba,
 Fölszedte örömmel a szegény ma-
 dárka.

Távozzál a gonosztól és cselekedjél jót.

* *Zs. 36., 27.*

Oktalan állatot nem kinez, nem üt, ver,
 Soha a nemesebb keblü, mivel ember.

* *Fray A.*

Ha boldog akarsz lenni, boldogíts a körülötted lévő, a hoz-
 zád tartozó lényeket.

Blair.

Mennyivel jobban ismerem az embereket, annyival inkább
 szeretem az állatokat.

Mme Stael.

Egyszer egy pókot agyonütöttem; de mindjárt erre gon-
 dolkozni kezdtem, hogy vajjon helyesen cselekedtem-e? Hi-
 szen Isten ezt is részt akarta vétetni az életben, éppúgy, mint
 engem.

Goethe.

A ki megengedi gyermekeinek, hogy állatkinzással mulas-
 sanak, az az első lépést téteti velük a bűn útján.

Timoteo Raboli.

Aki az igazságot el akarja ismerni, annak be kell vallania,
 hogy az állatnak esze van.

Porphyrius.

Szeretem a kutyát; sohsem boszulja meg magát a roszért,
 melyet vele tettek.

Bismarck.

Aki azt állítja, hogy már nem léteznek emberbarátok, elfelejti,
 hogy még vannak kutyáink.

Weber K. J.

Géza urfi esete.

Az »Erzsébet királyné-alap«-ból III. díjjal jutalmazott pályamunka.

Irta Weisz Jenő, a helybeli ev. ref. collegium VII. oszt. tanulója.

»Mindenkit szeretek, a ki engem szeret.

Beköszöntött a karácsony, a tél legkedvesebb, legszebb ünnepe. Öröm, vidámság mindenfelé.

De ha van valakinek oka örülni, úgy bizonyára azok közé tartozik Géza urfi is, nemes Szöllősy urnak a fia. Mikor a karácsonyi szünetidőre haza ment, egész halmaz „krisztkindli“ várta. Diszes könyvek, finom nyalánkságok, drága csecsebecsék és végül, a mi Géza urfnak legjobban tetszett, egy flóber.

Hogy is ne? Vállravezetett fegyverrel végig menni az utcán, lövöldözni czélba, esetleg madarakra is, ez nem közönséges gyönyörűség, különösen egy harmadik gymnasistára nézve, mint a milyen Géza urfi volt.

Miután Géza urfi egy jó csomó töltenyt ellövöldözött és a czélzásba belejött, elhatározta, hogy ebbeli tehetségét más irányban fogja gyakorolni. Mindjárt a falu mellett egy erdőcske van, télen-nyáron lakása a hangos szavu pintyeknek, tengeliczeknek, sármányoknak. Hát mire valók ezek, ha nem arra, hogy az ő flóberje által haljanak dicső halált? Legalább a Géza urfi felfogása szerint.

Egy délután vállára veszi a flóbert és a vén házörző kutyával, a Bundással, elindul zsákmányt és dicsőséget keresni és — szerezni.

Szinte hízik, a mint látja, hogy mindenki csak őt nézi, bámulja, vagy irigyli, a mint az utcán végig megy.

A mint a falu végére ér, egy tilalomfa ötlük szemébe. Rajta a felírás: »Az énekes madarak lövöldözése szigorú büntetés terhe alatt tilos.«

Mit?! Tilos?! Hahaha, kaczag Géza urfi büszkén, dölyfösen. Tilos a madarak lövöldözése neki, Szöllősy István fiának, kinek apja birtokosa ennek az egész határnak. Nevetséges! No majd meglátja ő, hogy tilos-e? Daczosan indul tovább.

Utközben jut eszébe, hogy a Bundás ugatása még majd elijeszti a madarakat.

»Mars vissza Bundás« rivall rá a mellette czammogó kutyára.

Bundás meghunyászkodva sompolyog vissza a falu felé. Utközben azonban meggondolja magát és előveszi a kutyáknak egy csel fogását: bevárja, míg ura jól előre megy, és azután ismét utána iramodik.

Géza urfi eközben folytatja utját az erdő felé, megfigyelve minden bokrot, vajjon nem rejtőzik-e ott madár.

Nini! Ott a kerítésen ül egy madár. Legalább úgy néz ki. Géza urfi megközelíti úgy harmincz lépésnyire, czéloz és lő. Durr! Nem talált! Géza urfi gondolkozik, közelebb megy és ismét lő

Durr! Ismét nem talál. Géza urfi bosszankodik és még közelebb megy. Durr! Géza urfi káromkodik, mint egy bakakápiár. Hát nem pech ez? Hisz' csak most veszi észre, hogy a mlre lövöldöz, az nem más, mint egy darab megfagyott sár, a melyet ő a kissé ködös levegőben verébnek vagy talán éppen czinkének nézett. Csupa boszuság!

No de sebj! Itt van már az erdő alig negyven-ötven lépésnyire. Már jól látszanak a kopasz, lombtalan fák, már ki lehet venni egy-egy repülő madár alakját.

Szegény madarak! Nekik nincsen most olyan gyengéd gondviselőjük, mint Géza urfinak a szüleiben, ki őket meleg szobával és élelemmel elássa. Nemcsak a hideg, hanem az éhség ellen is kell küzdeniök. Az éhség gyakran a faluba űzi őket, megkopogtatják csőrüikkel a házak ablakait a kenyérmorzsáért.

De mit bánja mindezt Géza urfi? Mi köze neki ahhoz, hogy a madarak éheznek? Csak neki legyen mit enni; bánja is ő, ha azok fáznak, csak legyen neki meleg ruhája.

A mint megakarja tölteni fegyverét és a tölténytáskáért hátra nyúl, a ködben egy közeledő állat vonja magára figyelmét. Vajjon mi lehet? gondolkozik. Talán nyúl? Nem; a nyul kerüli az embert, nem keresi. Talán farkas? Géza urfi ereiben megfagy a vér e gondolatra. Többektől hallotta, hogy a falu körül éhes farkasok kószálnak. Hátha ez is az? Szent Isten! Mit segít ekkor a flóber?

Géza urfi elhomályosuló szemmel néz maga elé. Arczából eltűnik minden csepp vér. Bizonyára farkas! Járása, alakja, mindene olyan!

És mind jobban, jobban közeledik! Már alig van harmincz lépésnyire, husz... tiz lépés...

Géza urfi fel akarja emelni a fegyvert; de reszkető karja nem bírja; futni, menekülni akar, de remegő lábai megtagadják a szolgálatot. Térdre rogy. Felcsigázott képzelete maga mellett látja a farkast, csattogó, véres fogaival és a halált borzasztó alakban.

Az állat eközben egészen közel jön. Megáll... farkot csóvál és hangot ad, ugató hangot.

Géza urfi elkéült ajkai közül e szó hallik »Bundás« és azzal összerogy ájultan, élettelenül.

Igen, a Bundás volt az, a vén házi eb, melyet Géza félelmében és felcsigázott képzelete előtt farkasnak vélt. A Bundás volt, a mely használván egy kutya-fortélyt, bevárta, míg kis ura jól előre ment és ismét utána iramodott.

Ekkor aztán megtörtént az, a mi megtörtént többször is másutt is, a kutyáknak eszessége és készsége folytán: A Bundás midőn kis urát maga előtt látta élettelenül, haza rohant. Ijesztő vonításával magára vonta az otthon lévőek figyelmét, utána indultak és követték, a míg egy helyen megállott.

Ott feküdt Géza urfi sápadtan, élettelenül; arczczal a flóberre borulva, melyet keze görcsösen szorított még akkor is.

Haza vitték, ágyba tették, a honnan négy hétig fel sem kelt. Nem tudom mit gondol, mikor tekintete a falon függő flóberre vagy a fákon ugránczó madarakra esik; de az bizonyos, hogy az a »farkas kaland«, vagyis inkább a Bundás által oly különös módon megakadályozott lövöldözése a „lég lakóira“, elvette minden időre kedvét az ártatlan énekes madarak vadászásától.

Az Oczeán.

Elysée Reclus, a nagy geográfus, a kinek egyik gyönyörű munkájából »Az Erdők világa«-ból, nemrég közöltünk egy fejezetet, most a tengerről irt egy hatalmas munkát, melyben kimondja, hogy a míg a kontinens a növényvilág talaja, addig az *állatélet* óriási mérvben a sósvizekben fejlődik. S ezt korántsem szörnyetegeinek nagysága és ereje, mint inkább ama lények csodálatos nagy sokasága okozza, melyek benne egész rajokká csoportosulnak, pontokká halmozódnak és roppant rétegekké torlódhatnak össze. Hogy az oczeánban mily megszámlálhatatlan hadseregnek kell lennie, könnyű elképzelni, amennyiben több fajnál egyetlen egy nőstényben százezer millió pete is lehet.

Egy ilyen *halpárnak* a második nemzedéke már 100 trillió egyednek is adhat létet, a harmadik nemzedéknél már az egész tenger s annak megmérhetetlen mélységei megtelnének élőlények sűrű tömegével. De ezen számnélküli sarjadékokat már megszületésük előtt szintén számtalan ellenség üldözi. A tenger nem egyéb, mint roppant nagy öldöklési tér, melyen a *végtelen miriádokban születő lények* azonnal millió és milliárdnyi dühös falánknak szolgálnak eledelül. A mi a halakon kívüli tengeri állatokkat illeti, azoknak is igen sok faja hemzseg annál sűrűbb tömegekben, mennél apróbbak maguk az egyedek. Az új-granadai öblök felett uralkodó meredek hegyfokokról, Santa-Martától keletre, gyakran látták a tengert sárga *meduzáktól* elárasztva egészen a látás határáig, a meduzák elég sűrűn sorakoztak egymás mellé, hogy a víz színét egészen ellepjék. Az a meduza sereg, melyen Piazzí Smytir 1856 júliusában a Kanári szigetektől éjszakra áthaladt, körülbelül 67 kilométer szélességű tért foglalt el, s pusztán a felső rétegében legalább is 255 millió egyedeket foglalt magában. *Bálnák* és egyéb *czet-félék* roppant mennyiségeket faltak fel, ezekből a csinos, narancsszinű evezőjű meduzákból, s viszont ez állatok mindegyike is miriárdnyi kovás *diatomeáktól* emésztett fel. Minthogy emez alsóbbrendű szerves lényekből minden egyes meduza gyomrában van vagy hétszázezer, így azon lények számát, melyek minden egyes hullámban hemzsegnek, milliárdokra és milliárdszor milliárdokra kell becsülnünk. A tengerészek, kik előtt megszokott dolog a meduzák számtalan sokaságát látni, csak a »tenger szennyét« látják azokban és maga Bacon, a nagy észlelő is úgy vélekedett, hogy ezek a tengeri kocsonyák nem egyebek, mint »fölmegedett tajtékok.« A peruiak Iquique part-mellékén, költőibb módon az »aqua viva« vagyis »élő víz« nevet adták ez állatok egyikének.

Becsüld meg az állatot!

Irta: Szini Péter.

Édes magyar népem! Adott Isten neked
Mindent, mivel szebbé teheted életed;
Adott segítségül igavonó barmot,
Hogy munkálhass vele s nem kell éhen
halnod.

Mit is tudnál tenni? . . . Milyen rossz
állapot
Volna, ha nem lennének a házi állatok!?
Hogyan szántogatnál a kemény ugaron,
Ha nem lenne ló s más igavonó barom?

Bizony megérdemli az a szegény állat,
Mely úgy megkönnyíti erős, nagy mun-
kátat,
Hogy védjed, ápoljad mindenféle hajban,
S ne hagy szükölködni ételben, itálban.

De mit tapasztalunk?! . . . Azt, hogy az
a szegény
Állat, mely rád nézve olyan jótétemény,
Tőled, gazdájától még jó szót sem hallhat,
Földön létezését nem tartván javadnak.

Ütöd, vered, kinzod a nagy hűségeért.
Ezzel fizetvén ki a megérdemlett bért.
Ha hozzámegy, ostor, bot van a kezében,
S alighogy megtűröd szegényt köze-
ledben.

Hogy nem tud beszélni, nem fakadhat
jajra,
Panaszát a füled soha meg nem hallja.
Ronda istállóban, vagy más félre-heilyen
Tartod, hol jő reá annyi veszedelem.

Ugy éreted, mintha meg sem érdemelné,
Szárát, szalmát dobálsz a jászóla mellé,
És ha nem eszi e kesereves kenyeret,
Te még ráadásul bottal jói elvered.

Hányszor borította arczom harag pirja,
Látván, hogy jószágod a terhet nem bírja,
Mivel meg'erheléd őt erején felül,
S nem hogy segitenéd: ütöd kegyetlenül.

Mivel érdemeli az ily bánásmódot
Az a szegény állat, mely könnyíti dol-
god? . . .
Vagy talán azt hiszed, mert nem beszél,
hallgat,
Nem érzi ő is a kinzó fájdalmat?!

Nagy bűn az, elhihedd, édes magyar
népem,
Ha dolgoz állatod koplaitatod éhen;
Ha azt, a mely segít keresni kenyered,
Nekivadult szívvel kinzod, ütöd, vered.

A jó Isten, ki a szív rejtékébe lát
Ki védi, ápolja minden kis állatát,
Bizony büntetlenül sosem engedi el,
Ha az állatokon úgy kegyetlenkedel.

Művelődől folyvást s nem érted meg
még se'
Hogy minden kis állat Isten teremtése
S nem a végből adott jószágot ő neked,
Hogy raj a gyakorold kegyetlenségedet.

Térj meg a rossz utról, becsüld meg állatod,
Isten is úgy segít, magad beláthatod.
Ha gondját viseled a szegény jószágnak,
Házadnál úgy inség, szükség nem tanyáznak.

(Az orsz. Á. V. E. naptárából.)

*

Az A. V. E. legelső alapító-tagja, Szenkovich Márton úr,
f. é. november havában Kolozsvárt meghalt. Az A. V. E. halás
megemlékezéssel képviseltette magát temetésén Székely Dénes és
ifj. Csávássy Gyula urak áltla

Az állatok lelki világából.

A papagáj.

Közlő: Széchy Károlyné.

Mysterium az állat lelke. Az ember feltaláló esze, nagyra-törő és nagyot alkotó genieje sok mindent megfejtett, de — az állat lelke előtt megáll és bámul, tanulmányozza és elmélkedik rajta, de tiszta tudásra nem jut. Rejtély az nekünk és csak feltevéseket kockáztathatunk találmira. A papagájt bámuljuk, mulatunk rajta s kinevetjük; ő is ama szerencsétlen állatokhoz tartozik, amelyek szeretünkkel megnyomorítunk: rabbi teszünk; és ki tudja mennyi megfigyelést, mennyi emberismeretet szerez az egy hosszú életén át közöttünk. De ő nem kritizál, több elnézés és szeretet van benne, s nem bosszulja meg magát, hanem mulattatja gazdáit, néha nagy szolgálatot tesz nekik, néha meg egész nagy vagyonhoz is juttatja őket. Ime egy pár példa:

Egy német városka egyik lakójának házába éjnek idején betörték. Mialatt a betörő az elemelhető tárgyakat szedegette össze, a háta mögött levő papagáj a zajtól felébresztve, elkialtotta magát: »Kisasszony, ki van itt?« A váratlan kiáltásra a betörő úgy megijedt, hogy a tárgyakat ott hagyva, az ablakon át megugrott. Talán nemcsak ösztönből, de figyelmeztetni akarván urnőét, szólalt fel a madár, nagy kártól mentve meg gazdáját.

Bűnügyekben is ki szokták a papagájt hallgatni. Két három hónappal ezelőtt írták le a bécsi lapok a következő esetet: »Daum dr., a lipótvárosi kerület büntető bírása fölötté érdekes bűnügyben hozott határozatot. Az ítéletet tulajdonképpen csak egy papagájnak a vallomására mondta ki. Az eset különben a következő: Egy Lober J. Mózes nevű Jeruzsálemből elszármazott borbély a Grabenen papagájt ajánlott megvétele, többek közt valami Uilmann Flóra nevű asszonnak. Ez azonban a papagájban tulajdonára vélt ráismerni és nagy zajt csapott. Lober J.-t természetesen rögtön letartóztatták s a papagájt, mint corpus delictit gondos őrizet alá vették. Lober azonban állhatatosan tagadta, hogy nem becsületes uton jutott volna a papagájhoz s azt erősítette, hogy a madár már egy esztendő óta az övé. A bírónak hirtelen egy ötlete támadt. Megkérdezte a vádlottól, hogy mit tud a papagáj beszélni. A vádlott részletesen elmondta, hogy mire tanította meg a papagájt és azt is hozzátette, hogy a madarat egy év előtt vásárolta neje szórakoztatására, de az asszony most elhalt, s ezért akart tuladni a papagájon. Uilmann Oszkár, a főtanu azonban azt állította anyja, a feljelentő nevében, hogy a papagáj a már tizenhét év óta tulajdona a családjának.

— Ám jó, szólta a bíró, mindjárt eldől, kié a madár.

És megparancsolta az egyik szolgának, hogy hozza el a madarat a tárgyalási terembe. A madár pár percz múlva ott volt.

— Nos uraim, szólta ismét a bíró, tessék most a madárhoz beszélni. Bizonyára csak annak fog felelni, akit ismer.

Ullmann Oszkár feltett néhány kérdést a papagájnak, de az csak érthetetlen, zürzavaros hangokat hallatott válaszképpen. Erre a bíró intett Lobernek, hogy most ő beszéljen. A vádlott megszólította a papagájt:

— Lóri, haza akarsz urnődhöz menni?

— Igen, — felelt a papagáj.

— Lóri, csókolj meg — beszélt tovább Lober és a papagáj tényleg megcsókolta.

A bíró Lobert felmentette és azonnal szabadlábra helyezte. Az ítélet megokolásául azt hozta fel, hogy a madár viselkedéséből következtetni lehetett jogos tulajdonosára.

*

Az angol bíróság már igen rég igénybe veszi a papagáj tanuvallomását és föltétlen bizk benne — eskü nélkül, mint a peer-ek szavában! A bécsihez hasonló eset történt a Hanamersmithi Police Court-nál. Egy Mrs. Tanner azzal vádolta Mr. Spicket, hogy papagáját ellopta. A bíró kívánságára előhozzák a madarat.

„Reggeliztél?” kérde tőle a bíró.

„Yes, yes,” felelte a papagáj.

„Jöjjön ide közelebb, Mr. Spick” parancsolá a bíró. „Igy ... és most simogassa meg a madarat!”

Mr. Spick félve és vigyázattal emeli kezét a kalitkához. A papagáj tüstént visszaveri csőrével. — Most a panaszos nő lép a kalitkához és szeretettel simogatja a papagáj tollazatát, a nélkül, hogy az a legkisebb ellentállást vagy ingerültséget mutatna.

A bizonyíték frappans. De a vádlott még nem adja meg magát; azt állítja, hogy Tannerné soha sem látta előbb a madarat. Ekkor Mrs. Tanner így szól a bírónak:

„Most $\frac{3}{4}$ 12 van; pont 12 órakor Zaquet ezt fogja kiállítani „God bless the Prince of Wales!” (Isten áldja meg a walesi herceget.)

A bíró felfüggeszti az ülést. A közönség izgatottan vár. Tizenkettőt üt az óra és a papagáj messzire hallatszó hangon elkezd: „God bless” stb.

Mrs Tanner megkapja a papagájt, Spick úr a dutyiba megy.

*

A papagájt most már vasuti szolgálatban is alkalmazák: *Nikaraguá*-ban úgy találták az intéző körök, hogy nagyon drága jószág az emberi anyag. Kár hát pazarolni vele és tékozlón elvonni a munkától olyatén módon, hogy cselekvéseket végeztetnek vele, a miket a gép is tudna. De sőt mivelhogy pénzbe van a gép is, hát az állatot vették inkább kombinációba. Ló, szamar, ökör: mind dolgozik, tehén, ürü, csirke, birka: élelmet ad, a kutya bakterkedik — hát miért henyéljen éppen csak a papagáj? Nem volna jó másnak, hanem csak udvari bolondnak és ne tudna tőkét csinálni a beszélő talentumból az értelmes amerikai?

Mind ezt így abból az alkalomból kérdezték magoktól a *nikaraguaiak*, hogy a vasutjaik igazgatói epanaszolták, mekkora summákba kerül nekik az a sok egyenruhás portás, meg mi más, a ki egyebet se tesz, mint, hogy az induló vonatoknál belekia-

bálja az utasok fülébe az utirányban fekvő állomások neveit. Azért a pénzért mennyivel okosabb munkát végezhetnének! Elsőbb a fonográfra gondoltak, — de ez a rettenetes masina pénzbe kerül, untalan elromlik. Hanem például a papagáj a sohasem reked be, mert mindig rikácsol és azután ingyenbe is van. Kísérleteket tettek tehát a papagájjal, a kit csak úgy össze kell fogdosni az őserdőkben és megtanították az állomások neveire. Állítólag igen jól sikerült a próba és legközelebb már e szárnyas portások rikácsolják majd a nikaraguai utazók fülébe, hogy erre és erre tessék beszállani.

A papagáj „szíve érzelmeiről” szól pedig ez a história:

Egy családnak esztendők óta volt egy papagája, a melyik beszélt, füttyült, énekelt s olyan szeretetreméltó volt, hogy mindenki bálványozta. Hagyta magát simogatni, ráugrott az ember ujjára és idegenekkel is nagyon kedves volt. Különösen a család egy öreg barátnőjét szerette nagyon. Órákhosszat is elült a vállán s fogadta el a czukrot a szájából. Egy napon *concurrans* madár röppent be a házba s ámbátor éppen csak annyi ideig tartózkodott ott, a míg egy kis kapalódzó apróságot letehetett, mégis nagy bajt idézett tel. Kokó, ez volt a neve a kedvencznek, nagyon is ellenezte a dolgot, a mit élénken ki is fejezti. Alig visitotta el legeelőször magát a baba, Kokó valósággal görcsökbe esett dühében. A mikor öreg barátnője a gyermekkel karján kalitkájához közeledett, mérgesen támadt rá s mikor a czukrot oda akarta adni neki, beleharapott az ujjába. Mindenki jött hitte, hogy valami kis muló szeszélyről van szó, csakhogy ez a szeszély sokáig tartott. A mikor Kokó csak meglátta, vagy meghalotta, dühöngeni kezdett s mindenki ellen, a ki a babával foglalkozott, ellenséges indulatot mutatott, karmolt, harapott. És se nem beszélt, se egyéb művészetét nem mutatta be. Morózusan, gonoszul ült valami sarokban. A mikor pedig a fiucska annyira megnőtt, hogy futkoshatott, a szülei eladták Kokót, mert veszedelemtől tartottak. Az új gazdájánál Kokó újra a régi lett.

De „a papagájok királya” mégis csak Jakab, Mr. Grant *Ridleynek*, egy utazó gentlemannak a tulajdona, a mely évenként megkeres 10.000 forintot az ő csoda-állatával. A minap valaki 30.000 forintot kínált a Jakabért, de a Jakab gazdája csaknem kidobta az ajánlattevőt. Hanem Jakab, ha igaz, a mit róla terjesztenek, igazán többet ér 30.000 forintnál. A csodaszárnyas ugyanis három nyelvet és tíz tájszólást tud és mintegy 4000 szónyi szó-kincse van. Jakab soha sem vét a mondatszerkezet ellen és mindig azon a nyelven felel, a melyen megszólítják. Ha azonban olyan nyelven tesznek hozzá kérdést, a melyet ő nem ért, hát úgy féloldalt végignézi az illető tapintatlan embert és csöndesen rázogatja fejét. Mr. Grant *Ridley* csodamadarával beutazza a világot, a papagájt annak rendje módja szerint, *de pénzért*, megengedi interviewolni és így nagyobb a jövedelme, mint akárhány más gazdag embernek.

Egy angol hetilap meg egy igen vig, de kissé veszedelmes papagáj-történetet ír le. Viktoria királynő életéből egyet-mást el-

mondva, ezt is közli közönségével: A királynő házilelkésze abban a magánszobájában, mely neki minden egyes királyi kastélyban rendelkezésére van, egy gyönyörű tolu papagájt tartogatott magának, a mely mulatságos beszélőtehetségével az egész udvar és a szolgáló személyzet szeretetét megszerezte. Oshorneban a lelkész szobája egy terrasse közelében fekszik, mely a királynő ebédlőjébe vezet, úgy hogy Ő Felsége egy nap a madarat beszélni hallotta, a nélkül, hogy az egyes szókat megérthette volna, de a hallgatók kaczagásából észrevette, hogy a papagáj valami nagyon vig dolgot mondhatott.

„Vajjon mit beszél az ön papagája, hogy a hölgyek és urak oly jól mulatnak rajta?“ kérdé a királynő a madár tulajdonosát.

A lelkész oly halvány lett mint a fal s dadogta:

„Oh Felség, a madár egyáltalán nem beszél egy okos szót sem.“

E perczben a papagáj, a melynek régi udvari élete daczára sem voltak udvari maníerjei, egész hallhatón elkiáltá magát:

»Are you Victoria? So go along, you ugly old woman!«
(Maga az a Victoria? Menjen el innen, csuf vén asszony!)

A királynő nevetett s káplánjához fordulva, szolt:

»Boldog vagyok, hogy végre hallottam a birodalmomban egy hangot, mely ki meri mondani azt, a mit én már régóta gondolok magamról.«

A szürke afrikai papagáj a legügyesebb a beszédben összes társai között s már a régi Róma hölgyeinek is kedvence volt.

Hogy mennyire lehet gyöngéd, szerető és féltékeny egy papagáj, azt a fenti vázlatokban elmondtuk. De mennyire eszes is, azt Labat páter elbeszéléséből tudjuk; egy ara-fajtájú papagáj u. i. annyira szerette urát, hogy meg is védelmezte, ha veszélyben gondolta és pedig harapdált jobbra-balra, mint a kutya szokta.

A *Smellie* féle „Philosophie der Naturgeschichte“-ben pedig egy más végtelen érdekes esetet irtak le: Egy papagáj, mely évek óta egy család lakószobájában tartózkodott s tanuja volt számtalanszor a családnak esti összejöveteleinek és beszélgetéseinek, egy este, midőn már egész sötét volt, a családnak egy a házon kívül léjnéél levő lánya előtt pár perczig az édes anya szerepét vitte. A fiatal asszony t. i. belépve a szobába, s azt híván, hogy édes anyja ben van, mint rendesen, megszólítá. A papagáj, a ki nagyon jól ismerte a fiatal nő hangját, vissza köszönt s kérdezte, hogy van? Azután még vagy 2—3 egészen összefüggő kérdést intézett a fiatal asszonyhoz, míg végre anyja lámpával kezében belépett s a családnak (vagy csalásnak?) véget vetett. Ebből persze az is kitünik, hogy a beszélgetés kezdete anya és leánya közt nagyon egyforma lehetett, napról-napra ugyanaz, úgy, hogy az eszes papagáj könyv nélkül tudta. De hogy az anyának még a hangját is úgy tudta utánozni; az kétszeresíti érdemét.

A papagáj nagy kort ér el — közel 100 évet; de csak a házátán. Áthozva őt Európába, rabságban pár év alatt elpusztul, leg-
többször tüdővészben, mely környezetére, az emberekre is elragad.

»Házi állataink egészségének fentartásáról»

Monostori Károly állatorvos ily című szakszerű könyvéből vesszük át a következő részeket:

Az állattartásban és tenyésztésben a legnagyobb károkat a betegségek és elhullások okozzák s gyakran nem is csak egyes gazdának, hanem egész vidékeknek, sőt az egész országnak képezik ezek veszedelmét, a mint azt névszerint a ragadós betegségek pusztításaiból legvilágosabban láthatjuk.

Vajjon mi annak az oka, hogy ember és állat némelykor olyan rendkívüli nagy számban betegszik meg s pusztul el, s honnan van az, hogy némely helyen és némely körülmény között embert és állatot olyan ritkán ér efféle veszedelem? Az oka ennek az, hogy az ember és állat életfeltételeiben esik, vagy ejtetik hiba olyankor, mikor betegszik és pusztul, s nem ejtetik vagy nem esik hiba akkor, mikor betegségek nem mutatkoznak.

Házi állatainkat sok mindenféle veszedelem környékezi folytonosan. Ott lehet megbetegedésének és halálának csirája ételeiben, italában; ott lehet tartózkodási helyén vagy idegenben is, a hol megforog. Szóval mind az, amivel kívülről vagy belülről érintkezésbe jön, épügy válhat egészségére, mint betegségére és halálára. Ha e szerint házi állatainkat minden külső és belső káros hatástól óvjuk és védjük, s olyan életfeltételekben részesítjük, amelyek életben és egészségben való maradásukra szükségesek, akkor megtettünk minden lehetségest arra, hogy betegségükkel, elhullásukkal meg ne károsítsanak; és éppen abban áll hasznos házi-állataink egészsége fentartásának a nyitja.

1. hogy már szaporításukra jó, hibátlan és egészséges tenyészállatokat használunk;
2. hogy gondoskodunk számukra az életre és egészségre elkerülhetetlenül szükséges *jó levegőről*;
3. hogy védjük őket a talaj káros hatásaitól;
4. hogy *ivóvizük jóságára* figyelmet fordítunk;
5. hogy *tápszereik hibátlan*, ártalmatlan voltára súly tfektetünk;
6. hogy a legelő kártékonyságaitól óvjuk;
7. hogy egészségüket nem veszélyeztető istállóban tartjuk;
8. hogy használatukkal nem veszélyeztetjük;
9. hogy gondoskodunk testük és környezetük *tisztán tartásáról* és végre
10. hogy egyébképen is úgy gondozzuk és használjuk őket, a mint diszítésükre, egészséges állapotban való fenmaradásukra legalkalmasabb.

Nagyon szívére kötöm a gazdának, hogy tanácsaimat követni — saját érdekében — el ne mulassza.

(Az első fejezet a tenyészállatokról, a második, harmadik és negyedik a *levegő*, a *talaj* és a *víz jó és tiszta volta* szükségéről szól; az ötödik fejezet pedig:)

A tápszerekről és takarmányozásról.

Csupán levegőből és vízből sem ember, sem állat meg nem élhet. Egyéb olyan anyagokra szüksége van, amilyen anyagok-

ból a teste áll. Ilyen anyagok foglaltatnak a különféle tápszerekben, takarmányokban.

Tapasztalásból tudjuk, hogy a mindig éhező állat elgyengül s ezért könnyebben megbetegszik és hamarabb el is pusztul, mint az olyan, melynek nem kell koplalni s ezért mindig jó erőben van. Ámde a nagyon sok takarmány, a túlságosan bő táplálkozás is hátrányos, de kiváltképen veszélyes a romlott, a rossz eleség. Ezért szólnom kell itt a tápszerek esetleges kártékony hatásáról és az utakról, módokról, amelyekben az ebből eredő károsodásokat csökkenthetjük, vagy megelőzhetjük.

Az egyszer hopp, máskor kopp rendetlen etetés mindenképpen hibás. Rendet, időbeosztást tartani a takarmányozásban és egyenletesen jól táplálni az állatot már azért is szükséges, mivel a gyomor nem olyan, hogy ma egy, holnap tíz óra múlva ürülne ki, hanem olyan, hogy 3–5 óra alatt lesz üres, ekkor tehát ismét meg kell tölteni.

De aztán hogy lehetne az jó, hogy ma színültig töltjük a gyomrot valami silány eleséggel, holnap meg csak annyit adunk valami talán jobb takarmányból, ami alig kotytyan benne. S mit szólnak ahhoz, aki pl. ma délelőttig még javában csak zöld takarmányt etetett, délutántól kezdve meg már kizárólag csak szárazat etet. Ez az átmenet nélküli eleségváltoztatás éppen olyan hiba, mint a gyomor túlterhelése, majd meg üresen hagyása, mert egyik is, másik is gyomor- és bélbajt idézhet fel.

Már pedig amely állatnak nincs rendben a gyomra, bele, annak csakhamar összezavarodik egyéb életműködése is.

Nem kisebb veszéllyel jár a rossz, a romlott takarmányoknak feletetése, mert hiszen a gyomor nem tud minden belé jutó káros anyagot megsemmisíteni s a rosszból jót csinálni. De ha azt némi részben meg is cselekszi, hogy az ártalmast ártalmatlanná alakítja, sokszor ő maga betegszik meg attól a káros anyagtól, az ő rendes működése szenved ezáltal s megint csak kész a baj.

Az állatoknak nyújtott eleségekben ugyanis számos olyan káros anyag lehet, a mely közvetlen vagy közvetetten támadhatja meg az egészséget. Már a talaj megbeszélésénél említettem, hogy például a növényzetnek ásványi anyagokban való gazdagsága vagy szegénysége esetleg előnyös, esetleg hátrányos hatást gyakorolhat. Fel kell hoznom itt egy-két más példát is, hogy a dolog még világosabbá legyen.

A takarmányok sok vidéken hazánknak anynyi konyhasót tartalmaznak, hogy azt külön is adni az állatnak, ily helyen nem szükséges. De viszont több az olyan hely hazánkban, a hol a növényzetben elegendő konyhasó nincsen, ily helyeken tehát szükséges azt külön pótolni, mert a konyhasó az állati szervezetben nélkülözhetetlen; attól több nyál és gyomornedv, meg bélnedv választatik el; ennek folytán az emésztés jobb lesz és az anyagok cseréje tökéletesbül. De a só a takarmányoknak jó ízt ad és védi azokat a megromlástól.

Ma, mikor már olcsó marhasó áll rendelkezésre, nagy hibát

követ el tehát a gazda, ha abban állatait nem részesíti, mert hiszen kisebb állatoknak naponta 5—10 gramm, nagyoknak 20—30 gramm elegendő. Ennél sokkal többet nyújtani nem is tanácsos, mert megárthat.

Épügy konyhasót, mint pl. takarmány-csontliszt alakjában meszet s egyéb ásványi anyagot okvetlenül adni kell inár az olyan állatoknak, a melyek ez anyagoknak szervezetükben való hiányát észrevehetően is elárulják. Gyapjurágó juhok, malacz-felfaló koczák, trágyát, falat nyalogató marhák, lágy tojást tojó, vakolatot piszkáló baromfiak mind arról gyanusak, hogy takarmányukban nem jutnak elég mészhez és más egyéb ásványi anyaghoz.

De aztán az elesésekben, — mint bővebben a legelésről szóló fejezetben írva van — különféle mérges növények s anyagok fordulhatnak még elő. Ez az oka, hogy például az anyarozsos, konkolyos, szédítő vadóczos, üszögös, rozsdás takarmányok betegségeket idézhetnek fel, amiből tehát az a tanulság, hogy a mennyire lehet, akadályozzuk meg a takarmányoknak ilyen romlását s vigyázzunk az eképen ártalmas elesések nyújtásánál.

A takarmányok továbbá megromolhatnak s veszélyessé lehetnek penészedés, avasodás, megdohosodás, megfagyás, beiszapolódás, megrothadás folytán. A takarmányok ily módon való megromlását megakadályozni kell s ha mégis megromlottak, állatainkat megvédendő, kötelességünk a romlott eleségeket alkalmas módon megjavítani, ártalmatlanná tenni.

Aki kazlát, boglyáját beázni hagyja; aki répáját, burgonyáját megfagyni, majd megrothadni engedi; aki abrak takarmányát száraz szellős helyen nem tartván kiteszi annak, hogy megpenészedjék, megdohosodjék, megavasodjék, az ily takarmányokat nyújtván állatainak ne okozzon senkit és semmit a keletkező bajokért, hanem csak önmagát.

Aki nem igyekszik penészes szálas-takarmányát szellőztetéssel, felrázással, kiporolással javítani; egyéb romlott vagy hibás takarmányát főzéssel, füllesztéssel, besavanyítással, rostálással, hibátlan anyagokkal való keveréssel, sózással ártalmatlanná tenni, az ne jajveszékелjen aztán a keletkező állapotbajok felett, mert tudatlansága, hanyagsága, nemtörődömsége oka a bajnak.

Mit mondjak aztán az olyan gazdáról, akinek istállójában, udvarában a váluja, jászla, etető edénye hónapos piszoktól büzlök. Tiszta, jó maradhat-e az ilyen etető edényekben még a legjobb takarmány is, avagy meg kell, hogy azokban romoljon. Bizonyos, hogy az a szeny berondítja a takarmányt s megbetegíti az állatot, amelybe a takarmánynyal belejut.

Semmi kétségem sincs például a felett, hogy a sertések, baromfiak pusztító járványai kivált azért hatalmasodnak el oly gyorsan és nagymértékben, mert ezek elesége tisztátalanodik, fertőződik be legkönnyebben és legnagyobb mértékben a szeny etető-itató edényekből s illetőleg a földből, melyre az állatok eleségét rendszeren hinteni, elszórni szokták.

Bizonyosnak vehetjük, hogy az állatbetegségek nagy részét

hibás, rossz takarmányok idézik fel, azért ha valamiben, ebben nagyon elővigyázatos, nagyon körültekintő legyen a gazda annál inkább, mivel a hibás, alkalmatlan takarmány ha betegséget esetleg nem idéz is fel, káros hatást gyakorolhat az állatok teményére, magzatára, tejére, húására, zsírijának minőségére, stb., már pedig aki még ebben is, és az állatok megbetegedésében s elhullásában is kárt szenved, azt háromszoros veszteség éri és nem csoda, ha előbb-utóbb tönkre megy.

*

(A rendkívül hasznos kis könyv többi részei a legelőt, az istállót, az állat használatát és tisztántartását tárgyalják.)

Egy költő-predikátor karácsonyi intése.

Gerock, a »Pálmalevelek« hires szerzője, egy karácsonyi prédikációjában a szószékről ezeket mondta: »Igen, és még egyet, kedveseim, és kérek, ne mosolyogjatok rajta! Ha a régi festők a »szent családot a bethlehemi istállóban« festették, sohse felejtették el a sötét háttérben a szamarat és a barmot, a melyekre a csodás világosság egy sugara visszaverődik. Vajjon ne legyen ez a keresztyénség szeretetének nagy ünnepén intés arra, hogy ne feledkeztek meg néma háztársaitokról, hogy legyetek irgalmasok a lihegő teremtések iránt is. Ne csak a téli hóban hintsetek cledélt az éhező madaraknak ablakotok elé, de emlékeztek meg mindenkor e szavakról: »Az igazságos lelki ember könyörül barmain.« Ne kinozzátok Istennek egy teremtését sem és vegyétek oltalmatokba az állatvilágot is durva és meggondolatlan kinzás ellen. Mert Isten a szeretet, ezt hirdeti nekünk a mai ünnep; az Úr jóságos mindenkivel és könyörül minden alkotásán.«

Az Á. V. E. új tagjai,

melyeket főkép gróf Kornis Berta és báró Kemény Árpádné Ó méltóságáék, Péterfi Zsigmondné és Van der Velden Edéné Ó nagyságáék voltak szivesek bejelenteni, a következők: Ausch Jenő, Bay Ferencz szolgabíró Zilah (pártoló tag 3 frttal,) Báró Bornemissza Károly főispán Deés; Farkas Ödönné, Fittler Dezső ügyvéd Tata, Fittler Sándorné P.-Kamarás, dr. Haller Károly min. tanácsos, Hye Adrienne Alsó-Hosva, Huszár Ferencz tanító Pálfalva, özv. Inczedy Sámuelné, Jakobi Emma, Keizler alispán, Zilah (pártoló tag 3 frttal) dr. Köbiös Lajosné, Mihály Istvánné, dr. Mihály Józsefné, dr. Nicora János tanár, Zsolna; Papp Farkasné, Bornemissza Anna bárónő; Posgay Béla Bpest, dr. Posta Béláné Bpest, Ranezay Mariska, Kun-Félegyháza; dr. Semsey Aladár Brassó; Vincze Mariska, Szőlős-Győrök. — E helyen is hálás köszönetet mondván a fentnevezett négy hölgy közyes fáradozásáért, kérjük többi tagjainkat is, hogy 1—1 új tag szerzésével egyesületünket erősíteni méltóztassanak. — Az Á. V. E.

ÁLLATOK VÉDELME.

A KOLOZSVÁRI ÁLLAT-VÉDŐ-EGYESÜLET

Szerkesztőség:
SZÉCHY-VILLA
I. EMELET

hová a kéziratok, tudakozások, előfizetések küldendők.

HAVIKÖZLÖNYE.

Szerkeszti:

SZÉCHY KÁROLYNÉ LORENZ JOSEPHINE,

az Egyesület elnöke.

Tagoknak

tagdíj díj fejében jár.

Előfizetési ár:

Egész évre 1 forint — kr
Fél " " " 50 kr
Számonként 10 kr

Negyedik évfolyam.

Kolozsvár, 1899. febr. 1.

5. szám.

TARTALOM: Izidor és a galambok, *Lope de Vega után*. — A hű kutyáról. *Greguss Agost.* — Bibliai mondat. — Aforizmak. *Araból, Lavater — Götz- és Wolzogenből.* — Állatélet télen. Irták: *Sajó Károly és Lakatos Károly.* — A rejtelmes gyík. — Mondás *Jean Pavillól.* — Miért e csend? Irtá: *Márkus Erzi.* — Mondás *Socratesből.* — Petykó *Gárdonyi Gézából.* — A bátor nyulakról. *Dr. Agh Timól.* — A csóka mint kárpitos. — Az eszes verebek. — Egy juh értelmessége. — Mendemondák az állatokról. — A világ legnagyobb kutyája. — A kis jötevőnő.

IZIDOR ÉS A GALAMBOK.*)

Legenda *Lope de Vega után.*

Mély hó borította Quadarrama-hegység magaslatait; a belőle kifolyó patak a fagytól megdermedve, futtában megállt. A síkság patakokská a vidéket díszítő ezüstcsikokhoz hasonlítottak; minden utat és irányt hó és jég lepett. Juhok és kutyák egymáshoz búvtak, hogy megmelegedjenek; a gazdag ember nyestbundában, a szegényebb durva téli köpenyben keresett védelmet a fagy ádáz bősze ellen, szóval: az év leghidegebb szakában volt. Ekkor Iban földesúr megparancsolta Izidornak, a jámbor kegyes szolgálójának, vinne egy félreeseő malomba búzát, hogy ott megőröljék, mert lisztök és kenyerek fogytán volt.

Izidor korán reggel fölkelve, imádkozott, beburkolódzott köpenyébe és kilépett az udvarra. A kakas kukorékolt, a kutyák ugattak, az istállóban a ló nyerített és a szamár nyihogott. Izidor miután a szamár éhségét és szomjuságát lecsillapította volna, megnyergelte a jó teherhordó állatot és rárakott egy jó nagy zsák búzát. Aztán elindultak ketten a malomba. Izidor pár földijével találkozva, velük vándorolt tova, míg körös-körül messze a hó csillogott a korai reggeli fényben. Az úton egy fát pillantott meg, a melynek ágait, a tél letarolta levelek helyett, egy sereg fehér kis galamb borította. Látván, hogy a föld, mint a rosz mostoha-

*) Szent Izidor Madridnak védszentje.

anya, arczát hideg hóval vonta be és szegény gyermekeitől megtagadta a táplálékot, sok igyekezettel eltávolította a havat a földről és kibontotta buzás zsákját. Az éhes galambocskák leirhatlan örömmel repültek le a fáról, hogy egyenek, mert gazdagon volt terítve számukra és nem fétek a jó gazdájuktól; felcsipkedték a buzát és megcsipkedték Izido. czipőit is, mintha lábait csokolni akarnák. Ő meg csak szórta, szórta a buzaszemeket a madarak elé, és így szólt:

„Bocsássa meg nekem Iban uram buzája! Mennyire meginditják szívemet Isten e madárkái, a melyek nek mostanság nincs mit enniök! Bocsáss meg kedves zsákom, hogy a könyörület könnyebbé teszen téged! A szegény madarak! A munkás ember megy és kaszál, kalapál vagy kapál és szerez magának eledelt a keresett pénzen, de ezek a szegény állatok, melyek elől a hó elfedte ama mezőket, a hol azelőtt eledelt találtak, éhes csőrecskéiket az égnek emelik és panaszkodnak: „Ó, a ki a hollókat táplálja, megfedkezett volna a galambokról?” Csak egyetek, csak egyetek, Isten galambjai. Egyetek a míg csak buzaszemet látiok, minthogy most a tél elzárta eledetekeket havas tárházába. Csak egyetek, csak egyetek! Van-e nagyobb öröm, mint látni, milyen jól izlik nekik a buza? De, zsákom, aztán el ne árulj! Ne panaszkodjál, hogy kivettek belőled buzát! Neked még mindig több marad hátra, mint a mennyit e szegény madarak kapnak.“

Igy gondolkozott és szólt a jámbor földmivelő, de egyik kísérője oda szólt neki: „Izidor, mit csinálsz? mily dőreség ez? Iban tulajdonát pazarolod. És ezek a madarak — tán nem szegény nép, a melyet etetni kell?”

Izidor azt felelte az állatok iránt való szeretete miatt megfeddő embernek:

„Nem tudod-e te, hogy az állatok is Isten védelme alatt állanak, mint mi s hogy az Ur őket is eteti, ha éhségüket elpanaszolják Neki? Tehát csak hadd egyenek a mi buzánkból és adjanak hálát Istennek, a ki teremtette és szereti őket. Ha azt beszélik a praelatusokról, hogy azért van annyi javadalmuk és jövedelmük, mikép a szűkölködőket segítsék, hát képzeld, hogy én praelatus tettem. Ime, e zsák tartalma a javadalmam és jövedeimem; a madárkák, melyek a buzát fölcsipkedik, az én szűkölködőim. Ha ebben az értelemben cselekszem, dőreség-e ez?”

Miután a galambok jóllaktak, Izidor folytató útját a malom felé. Ott megérkezve kísérőivel, nagy ámulásukra azt vették észre, hogy a zsák valami csoda révén, egészen tele volt buzával és a buzaszemek, melyeket a galamboknak szórt, kétszeresen ki voltak pótolva. Izidor ama kísérője, ki cselekedetét azelőtt hibáztatta, segítette a nehéz terhet bevinni a malomba.

Ő könyörület, ezerszeres boldogság forrása, te az égnek öröme, többet érsz, mint az áldozat! Látjuk, mennyire szerette Isten a jó Izidort, hogy könyörületessége miatt egy csodára érdemesítette és megismerhetjük, hogy a szeretet oly kulfő, a melyből minél többet vesz ki az ember, annál több vizet ad.

A hű kutyáról.

Városba viszi pénzét a paraszt;
És Bodri, kit a háznép hon maraszt,
Siet urát követni.
Nem hagyja magát elveretni,
S a gazda szitka s kődobásai
Csak annyira bírják riasztani,
Hogy távolabb kíséri, nem közel.
Igy érnek az erdőig el,
Hol két betyár lesett a védtelenre.
— »A pénzedet!« kiáltják, neki menve.
Ő sem veszi tréfára, visszavág,
S le is terül az egyik mákvirág;
De most a másik megragadja,
S oly sikeresen fojtogatja,
Hogy vége van
Bizonyosan,
Ha rögtön ott nem terem hű kutyája
S a gazt a földre nem czibálja.
Gazduram ékkép menekül,
Folytatja útját, megkerül,
S ebével ismét haza mégyen:
Ott Bodrinak, csak úgy mint régen,
Szár az kenyér és bot jut.
Igy jár az ember, ha kutya.

Greguss Ágost.

A Léleknek gyümölcse minden jóságban, igaz cselekedetben és igazmondásban vagon.

Szt. Pál az efézusbeliekhez. 5, 9.

*

A könyörület száz részre osztott jóság.

Arab mondás.

*

A hol földet találsz, ott hintsd el a lónak magját.

Lavater.

*

Bizonyos, hogy az ember embertársaival szemben nem lesz előbb és nem másképp irgalmas, a mig nem lett irgalmas — az állattal szemben.

Goltz Bogumil.

*

Az ember a teremtés királya; de a király ne alacsonyítsa le magát hóhéré.

*

A lelkiismeret többet ér, mint a tudás.

Wolzogen H.

Állatélet télen.*)

A rovarok.

Irta: Sajó Károly.

A decembert és januárt úgy tekinthetjük a mi klimánk alatt, mint a rovarélet jelenségeiben leginkább szűkölködő hónapokat. Sőt talán a december, legalább rendszeren, e tekintetben még a januáron is tultesz, mert többnyire boros napjai vannak; már pedig télen csakis a napfény tudja néhány órára fölö'dani azon rovarok megdermedt tagjait, a melyek a talaj földszínéhez közel telelnek ki. Persze ez csak nálunk és a mienkhez hasonló éghajlatu, vagy még hidegebb országokban van így.

Ha lerándulunk a földközi tenger partjaira, ott eléggé eleven rovaréletre bukkanunk ilyenkor is. Olaszország déli részeire, Korzika szigetére, déli Spanyolországba és a Baleári szigetekre a téli hónapokban nem egy naturalista rándul le és a mig egyrészt üdül katarrrhusából vagy más bajából, addig megtelnek gyűjtő-skatulyái egész sereg mindenféle mediterrán rovarral, melyek közt a *Tenebrionidák* jelentékeny szerepet játszanak. Ott még a *hangyák* sem alusznak téli álmat, hanem egész télen át jönnek-mennek — és esznek. Hogy pedig ehessenek, márnjár végétől kezdve gyűjtenek maguknak növénymagvakat és hőrsög módjára összehajmozzák magtáraikba; még arról is gondoskodnak, hogy az összegyűjtött magkészlet földalatti kamráikban ki ne csirázzék, mert csak a legszárazabb helyiségeket használják erre a célra. A mi éghajlatunk alatt tehát Aesop meséje a télire gyűjtő hangyáról nem válik be és épen e miatt hosszú ideig költői liczenziából eredő füllentésnek deklarálták a közép- és északeurópai legkiválóbb hangyaismerők, noha a bibliától kezdve a görög és római írók sorozatán át számos följegyzést tatálunk az »arató-hangyák«-ról. Igazán csodálatos, hogy csak 1866-ban jelent meg az első közlemény Lespés-től, melyben az Atta barbara és Atta structor magvakat arató természetere le lett írva. Pedig nem is valahonnan Afrikából, hanem Franciaország déli részéből. Hét évvel később (1873-ban) a szegény mellbeteg angol Moggridge épen ilyen téli időtájban lenn lévén a délfrancia tengerparton, ugyanezt a két hangyafajt tanulmányozta és igazolta, hogy az ókori írók és költők állításai nem mesék ott, ahol a hangyák téli álmat nem alusznak.

Miért is tévedtünk mi le délre a mi zuzmarás, ködös decemberei vidékeinkről? Azért, mert az ember ott keres fárgyat gondolatainak a hol talál. Itt nálunk most békóba verte a téli hideg a bogárságot, úgy, hogy alig van mit megügyelni a szabadban. Elkalandozniak tehát gondolataink oda, a hol most is enyhén süt a nap és tiszta kék az égbolt és a gáliczkék tengerről enyhe szellők lengedeznek a partok felé. Sok hazánkfla rándul le ilyenkor Abbáziába, Lovranoba, Czirkveniczába, Lussinba és esetleg még mé-

*) A »Térszét«-ből.

legebb, vagy távolabb telelő tájakra. Tartsák szem előtt, hogy az üdülésnek legjobb módja az, ha a természet folyamatait kísérik érdeklődő szemekkel.

Nem városi kikötők letiprott útjain találjuk az igazi szórakozást, hanem keressük fel a rovaréletet a tengert környékező sziklák és az örökzöld növényzet közt. Ott minden nap új dolgokra fogunk bukkanni és sohasem fogjuk magunkat unni.

Moggridge is mellbaja révén tette magát hallhatatlanná. Ha ebben nem szenved, nem megy le a Földközi tenger francia partjaira, és ha oda nem megy, nem írja meg kitűnő és klasszikus munkáját az arató hangyákról.

Ilyen például az ott igen bőven található iczi-piczi kis fekete, de rendkívül fényes *Cremastogaster sordidula* Nyl., melyet érdemes volna megfigyelni. De meg a vele rokon, ámbár sokkal nagyobb és élénk vörös fejű *Cremastogaster scutellaris* élete sincs egészen földerítve. — Az utóbbi fajt olajfák tövében és magukon a fákon is nem ritkán lehet találni és mindkét faj abban különbözik a többi hangyától, hogy szívalaku, laposas potrohának felső felére van a potroh nyele odaerősítve. A kik pedig itt maradnak a rovarkedvelők közül a mi hideg tájainkon, azoknak a nyári jegyzetek — ha ugyan készítettek ilyenet — valamint a nyári gyűjtések rendezése segíti majd a szobafogság unalmain.

A madarak.

Irta Lakatos Károly.

A december a teljes nyugalom korszakát jelenti az álomba szenderült természetnek: a mikoron már pusztán áll erlő, mező, hideg esőcsepp veri a lesorvadt galyakat, elfeketült növényvázak állnak ki a földből, zörög az avar s suhanva száll a fürgeteget hajtó hideg fúvalom a táj felett. Majd gomolygó ködök csapnak le a nedves földre, a miből fehér dércsipkék támadnak s aztán jéggé fagy minden pára és nemsokára fehér lesz a föld ráboruló fehér palástjától a teljes diszben fölvonuló télapónak, a ki ugyan-csak rázza ki a szakálából a fehér pölyhököt: ezüst pihéket jó kedvében, hogy ime, fölvirradt az ő ünnepnapja is valahára... Hanem nem „ünnepnap” ez szegény madarainkra nézve!

Az első hóval beállnak az ő számukra a sivár „nem szeretem napok” s attól kezdve csupa küzdés és nyomoruság az életük. A sok nélkülözés, szenvedés ugyszólván átalakítja egész lényüket, szelidekké, elszántakká teszi őket, elvesztik csaknem minden körültekintő, óvatossági érzékeket és sokan közülök még a kész veszedelembé is szinte vakon rohannak bele. Az embert: a „föld urát”, a ki annyi veszedelmet hoz számukra s oly kérelhetlen önzésében minden lény iránt: most nem hogy kerülni igyekeznének, de még inkább közelébe igyekezzenek, mert tudják szegények, hogy a hol a leghatalmasabb földi lény tanyája van, onnét az életfeltétel se hiányozhatik s nekik is juthat valami szegényes csöppedék, hulladék Isten morzsácskáiból, a min tengődni lehet egy ideig — a jobb napok reményében... és én nem is hiszem,

hogy ezekben a szárnyas kis koldusokban nem a vágyteli nap-sugaras álom tartja inkább a lelket, mint az a nyomoruult lét, melyből a téli zimankók napjaiban annyira s oly mostohán kijut nekik.

Es még nem elég, hogy a hideg s élelemhiány üldözi őket, hanem még a vérszomjas ragadozók számtalan fajzatai is folyvást a nyomukban vannak. Emberek közele, erdők bokrai — semmi sem menti, óvja őket a gyilkosok vérszomja elől, mert a szegény szánandó lények elkényszeredve, sokszor szinte megdermedve, magukkal is jó tehetetlenek, nemhogy menekülni bírnának.

De nemcsak az elemek, nélkülözések és ragadozó állatok, de maga az ember, a »természet koronája« is ellenük tör, daczára annak, hogy apró, kedves szárnyasaink a vadászati törvények védelme alá helyezvük — persze, csak papíron, mert különben hogy történhetnék az meg, hogy előkelő budapesti vendéglőink étlapjain a téli hónapokban állandóan ott éktelenkedik a barbár jelentőségű felirat: »*apró madarak*« („kleine Vögel mit Zwiefel“) . . .

Nálunk a madárfogást és lepészetet nem gyakorolják ugyan oly nagy mértékben, mint Német-, különösen Oroszországban; mindamellert egyes naplopó emberek által telente elfogott apró madarak száma sokhelyt ezekre rug, nem is szólva a gyerkőczök által a különféle csapókba kézrekerített czinkék és kéregszutyókák százairól, meg a budapestvidéki svábok, de különösen a lélső-magyarországi tótok — (Kolozsvárt pedig a munkanélküli kőművesek) által telente összefogdosott rigók és selyemfenyvesek ezreiről.

E bajon segíteni kellene, részint a vadászati és mezőrendőri törvényekben foglalt illető paszszusok szigorú és következetes végrehajtásával, részint pedig *madár-védelem* útján. Az erdei, kerti, mezői, szóval az egyetemes gazdasági érdekek megkivánják ezt tőlünk; de a sokszor hangoztatott humanizmus a kis lények, általában az állatok iránt is kötelességünké teszi a hasznos irányu mozgalom megindítását.

Hogy a madarak védelme nemzetgazdasági jelentőséggel bír, — azt úgy hiszem, bizonyítani felesleges. Csak gondoljuk meg, minővé válnék rövid pár év alatt oly vidék, melyet elhagynának a madarak s hol e miatt tulságos arányokat öltene a kártékony rovarok elszaporodása. A mezők sárgán elaszva, erdők, gyümölcsösök s minden néven nevezendő fák lombtalanul, összefurdalt szagotatott kéreggel haldokolva állongnának helyükön. A hol pedig még valami megmaradna, azt a dudva, giz-gaz ökré el.

Szóval mindenütt a pusztulás, nyomor rémes képe tűnik elő — s különösen mielőbb szép erdeink mutatnák a halál képét a rovarok inváziója által tönkre téve.

Nálunk a madárvédelem ügyében eddig még alig történt valami nevezetesebb, noha a művelt külföld ez irányban már rég a tevékenység terére lépett s itt is ott is mind sűrűbben keletkeznek ma is humanus egyesületek, melyek nem gondolva a

gunyolódók részéről hangoztatott sentimentalizmus vádjával, védelmökbe, pártfogásukba veszik a madarakat. Követve a külföld példáját, a mi — fájdalom! — nálunk épen nem vonz, talán mi is elérkezettnek tarthatnók az időt arra nézve, hogy némi mozgalom indíthatnák szegény tollasaink érdekében.

Hisz a madarak védelme által nemcsak kötelességet teljesítünk, hanem hasznót is teszünk önmagunknak.

A rejtelmes gyík.

Pippet dr. tekintélyes londoni orvos a becsületével kezeskedik a következő sajtóságos esemény hatalmas voltáért:

Az orvos felesége reggel a kandalló mellett ült és mutatta egy fiatal inasnak, miképpen aprózható föl egy darab szén az ember tenyerén egy kis kalapáccsal. Pippetné aztán nézte, hogyan követi az inas az ő utasításait s ekkor észrevette, hogy a mint a szén széjjelmállott, hirtelen valami a földre hullott. Lehajolt, és legnagyobb bámulatára egy erősen összezsugorodot, élettelen, hideg gyíkot vett föl. Vattára tette, s a mikor az orvos hazatért a betegek látogatásából, megmutatta neki, mit talált. Pippet dr. aztán élesztési kísérleteket tett. Homokba ásta be a gyíkcokkat s folyton melegen tartotta. Pár óra alig tellett bele s a gyík már mozgott, majd egészen magához tért, és a meleg homokon mászkálni kezdett. Széles pofácskájával folyton levegő után kapkodott, orryika egyelőre csukott maradt. Este a gyík kinyitotta a szemét is, apró zöldes okos szemét. Az orrától a farka végeig hat hüvelyk hosszú az állatka, a háta esodálatos vegyüléke a feketének és zöldnek, pánczélos és mégis puha, a hasa feketesárga sávós. Négy apró, első lába igen szép formájú és sértetlen. Az a szén, a melyből a gyík kihullott, Derbyshiréből való s a nyílás, a melyben a gyík ieküdt, nem sokkal nagyobb, mint maga az állatka, összetekergőzött helyzetben. Angliában nagy érdeklődést keltett a rejtelmes találmány és most egyre azt szellőztetik: vajjon a gyík a föld szénkorszakából származik-e, mely esetben pár százezer évecskét töltött volna szénágyán. Bár Pippet dr. szavában éppenséggel nem lehet kételkedni, mégis igen skeptikusan viselkedik e gyík-historiával szemben a tudomány. Nem lehetetlen azonban, hogy az a gyík nemrég betévedt valahogyan a szénbányába, ott elrejtőzött egy szénhasadékba s egy-két évig téli álmát aludta benne.

Az állatok iránt való szeretetnek megvan, mint az anyai szeretetnek, az az előnye, hogy először semminemű viszonzás vagy önzés nem szüli; és másodsor, hogy minden pillanatban van alkalma és tárgya a kifejtésére.

Jean Paul.

Miért e csend, miért e némaság?

Hozott Isten kedves Téliapó! Ily örömmel kiáltunk fel számosan, mikor az első hó leesik s fehér lepellel von be erdőt, mezőt egyaránt. Mily szép is ilyenkor a természet! A zuzmarás fák, melyeken csak néhány levél maradt, gyémántként csillognak a ragyogó napfényben; minden, minden az ártatlanság színébe öltözik s oly fényesen tündöklök mindenütt, mintha hirdetni akarná ezt a legszebb, lelket nemesítő tulajdonságot, mely bearanyozza a sziveket. Mind ez oly szép, oly fönséges; és mégis kérdések merülnek föl lelkemben: Miért e csend, miért e némaság?

A felelet nagyon egyszerű, de elszomorít. Elmentek az erdő dalosai, eltávoztak a vidám madárcák, hagyva maguk után egy betölthetetlen ürességet. És miért mentek el, miért hagytak itt? Ezt könnyen megmagyarázhatjuk azon madarak szálnalmas életéből, melyek itt maradtak, vissza nem riadva a tél kemény hidegétől, mely oly mostoha e gyöngge, védtelen állatokhoz. Bizony mindenkinek kijut a szenvedésből, de aránylag e kicsiny teremtéseknek nagyon is sokat kell szenvedniök! Mikor a hó vastag lepellel vonja be a földet, a madarak nem tudják kivenni alóla az elhullott magvakat, s így rá vannak utáva az emberek jószi vűségére. Azonban nem sokan vannak, kik szánakoznak szegény kis madárcáinkon, pedig ez nem kerül sok fáradságha s azt hi szem — költségbe sem. Így aztán nem csoda, ha szegények éhezve, fázya, alig vannak meg napról-napra, míg nagy részüket — sajnos — megveszi a tél hidege. Lehet-e hát csodálkozni a természet némaságán? Igaz ugyan, hogy az a néhány madárka, mely itt marad, különben sem ébresztené föl az alvó természetet de ha minden ember csak annyit juttatna nekik, a mennyit ugy is leráz abroszáról, mennyire könnyítve volna sorsukon s vajmi kevés volna a pusztulók száma.

E néhány szóval meg van magyarázva, hogy miért mentek el az erdő dalosai? Mégis csak bölcs az Isten, ki így rendelte mindezt, ki gondot visel még az égi madárra is; s bár tökéletesen meg nem magyarázhatjuk, hogy miért jutott mégis így kedvezőtlen sors a verebeknek, sármányoknak stb., megnyugszunk a bölcs Isten végzésében, ki a szenvedőket sem hagyja el.

En is már-már megnyugodtam e végzetben, de a sajnálat úr maradt a megnyugvás felett — Jövel hát oh kedves tavasz! — Hozd vissza az erdő dalosait, add vissza nekik az édes szabadságot, melyet annyira szeretnek. Jövel éltető napsugár! Hadd zöldüljenek a fák, hadd nyiljanak az illatos virágok, hadd visszhangozza az erdő a madarak csicsérgését. Ti pedig kedves dalosok gyertek . . . gyertek . . . vessetek véget e nyomasztó némaságnak!

Márkus Erzsike.

Vesszen el örökre annak emléke, aki legelőször mert különbséget tenni az igazságos és a hasznos közt. *Socrates.*

Az állatok lelki világából.

Petykó.

— Jegyzetek egy tyúk történetéhez. —

— Irta: Gárdonyi Géza. —

Holmi éhező pásztorgyerekek közébe dobnak a kertek aján szedegető tyukoknak és ha valamelyiket úgy eltalálják, hogy ott marad, azt aztán elvisszik és megsütik.

Egy áprilisi napon a mi sárga szakállas tyukunk sántán jött be a kertből. Ez a boldogtalan állat tavaly is megsántult és csak a télen szedte össze magát, Hát itt van most megint sánta: Hazajött szegény, mert neki is csak ez a mi kis házunk az itthon. Mihozzánk tartozónak tudja magát. Ha rám néz, azt mondja magában: ez a gazdám; ha az anyámra néz, azt mondja: ez az öreg aszony; aztán tudja, hogy melyik a cseléd és melyik a gyerek. A gazdának, meg az öregasszonynak a kezéből eszik; a gyerek iránt óvatos, (az a bolondos gyerek mindig meghuzza a szakállát), a cselédet meg valami rettenetes teremtésnek tartja: fut előle, kivált, mikor seprőt lát a kezében.

Hát a tyúk megint sánta. Látszik rajta, hogy nehezeére esik minden lépés. A mint beérkezik az udvarra, le is ül mindjárt az egyik georgina-bokor alá. Tavaly is ott üldögélt, mikor beteg volt. Csak akkor kelt föl és bóbirkált ide-oda az udvaron, mikor enni vagy inni akart.

Hogy ilyen rossz órában született volt ez a jámbor állat, magam is megsajnáltam.

Mégis csak furcsa, hogy állat is lehet olyan mindenben szerencsétlen, olyan péntekes, mint némelyik ember. Már csirkekorában is gyakorta magára vonta a figyelmünket azzal, hogy hol a vizes gödörbe esett, hol a meszesbe. A fejét egyszer az egérfogó csappantotta be, egyszer meg még pihés korában a tulajdon édesanya lépett úgy rá a nyakára, hogy alig birtuk életrelöcsölni. Aztán mikor felnőtt is, akkor is neki kellett éppen ott állania, a hova a forró vizet öntötték és ott ülnie, a hol a görény a legszeles tyuknak a farkatollát kitéphette.

Hogy most ez a baleset történt vele, azt hittük, nem éltul. Eléje tétettem a vizet, meg egy két-marok kukoriczát. Ő aztán ott eddégélt és buslakodott. Csak akkor állt lábára, mikor a tollát rázta, vagy mikor a nap aláhajlóban volt és elfülni készült.

Azonban egy néhány hét múlva mégis csak össze-szedte magát. Ismét járt, bár az egyik lábára folyton biccentett. Az udvaron levő virágok között elbogarászott egész nap.

Nem is ment ki többet az udvarból. Délután a konyha közelében keressélt, délután meg az ő kiválasztott georginája alá állt és ott bóbirkált és tisztogatta a tollait az ő sötétöld kis lugosában.

Mindig vártuk, hogy rendes, egészséges tyuk lesz belőle és úgy ősz felé már csak alig észrevehetően sántított, azt gondoltuk, hogy kiheverte a baját.

En aztán nem is törődtem vele többet, csak akkor vettem megint észre, mikor azt láttam, hogy az öreg még mindig olyan szomorú, csöndes és lassujárású, olyan udvaron maradós, mint a főnjáró betegek, a kiket azonban inkább főnjáró halottaknak tekintünk.

Hát biz ez beteg maradt. A taraja meghajlott és olyan kékes halvány volt, mint a beteg ember ajka. A tolla is úgy állt rajta, mint a kövér ember kabátja a soványon. Rut és kedvetlen volt szegény. Enni sem igen evett, csak holmi puha éteit, még az összetört kukoriczát. A borus esős napokon meg boldog volt, belopódzhatott a tüzhely alá. Ott melengette a hátát s inkább enni sem jött elé, csakhogy a rettenetes cseléd ki ne kerresse. Most már bizonyos, hogy a belső részében van a hiba. Hiszen csak volna tyukdoktor a világon, meg tyuk patika, szívesen költenék rája, már csak azért is, hogy szenvedni ne lássam.

Mert embert is nehéz nézni a szenvedésében, kivált gyermeket, de hát még a gyámolatlan, néma állatot, mely értelmébe és jámborságában egy a gyermekkel. Ez a jámbor nem vezekel és nem vár égi kárpótlást a szenvedéséért. Ez még csak panaszkodni, kérni sem tud a nyomorult.

Hogy így elsorvadt, elnyavalyásodott, hol az egyikünk, hol a másikunk vette az ölébe és etetgette a tenyeréből. Ő aztán hozzánk is szelidült annyira, hogy utóbb még a lábára sem vigyáztott: nekünk kellett mindig ügyelnünk, hogy a lábára ne hágjunk véletlenül.

Utóbb már, azt hiszem, abban a képzelődésben élt, hogy ő nem is tyuk, hanem ember. A hányszor kimentem az udvaira, mindig hozzám jött. Meg kellett simogatni, szólni kellett hozzá, mint a féle betegkekhez. Neki ez jól esett. Ha pedig kiültem a verőfényre, (magam is aféle beteg madár), akkor ő mindjárt oda biczegett hozzám és vagy beült a szék alá, vagy megállt a szék mellett és elgondolkozva nézte az árnyékot.

Ha azonban valahol elrejtőzve gunnyasztott, csak szólnom kellett neki:

— Petykó, öreg Petykóm, hol vagy? Gyere ide, vén ostoba tyukom.

Petykó azonnal felnyujtotta a fejét valamelyik bokor alól, és hozzám baktatott; a hogy megsimogattam, belekukucskált mindenfelől a kezembe, hogy nem rejtegetek-e valami ennivalót, aztán leült mellettem és eltűnődve néztük, mint hullatja a baraczkfa az ő kénsárga leveleit.

Olykor fölvettem az ölembe. Könnyű volt szegény, csontig lesoványodott, és elbeszélgettem vele:

— Jobban vagy-e már öreg Petykóm? Hát ha orvost hívatnék hozzád? Elmégy-e magad a patikába, vagy hogy a cseléd menjen?

Az öreg szakállas, mintha értené a szavamat, rám néz, hol az egyik szemével, hol a másikkal, és visszagünyög, mint a kis pólyás gyerekek a dajkájuknak, mikor még nem tudják, hogy mi a beszéd.

Petykó hallgat és felol. És azt gondolja, hogy beszélgetünk.

A tyuktársaitól lassaróként úgy elszokott, hogy nem ment velök sem bogarászni, sem fürödni, még hálni is külön hált: a többi a ketreczben, ő a szederfán.

Csak az irigység, az vitte néha közéjük. Mert irigy volt szegény vén szakállas, mint a hogy minden rossz gyomru ember irigy a jóévtágyura. Mikor a konyhából főtt burgonyát, kukoriczát, vagy tésztamaradékot vetettek ki a baromfiaknak, akkor ő is oda ballagott és evett nagykeletlenül egy-két falatot, azután meg mikor már nem tudott enni, ráállt az ételre és fenyegetően nézte a társait.

Azok persze okosabbak és ügyesebbek voltak, mint ő: hátulra kerültek és úgy kapdosták az enivalót a lába közül, meg a lábaalól.

Két házinyulam is van az udvar egy sarkában. Azokat sem nézhette, mikor köztük járt és ettek. Ráállt a kenyérdarabokra és a melyik nyul előtte mert nyulni a kenyérhez, azt úgy orron csipte, hogy a jámbor kis füles esze nélkül nyargalt a téglák közé.

Hanem aztán, hogy mindinkább erőtt vett rajta a sorvadás, az irigységgel is alábbhagyott. Nem bánta már akármennyit eszik a többi, csak állt és gunyasztott az őszi nap melegén a tornácz köfalánál, és néha órákig mozdulatlanul bámult maga elé.

Délután négy órakor már odalépegetett a szederfához és várt engem türelmesen. Mert nem tudott már fölrepülni: én tettem föl rendesen a faderekára, a honnan egy kis billegéssel elment az ő villaalakú ágához, a melyiken hálni szokott.

A minap aztán azt ujságolja a cselédem, hogy a Petykónak vége van. Még nem volt vége. Ott vergődött az ölfák alján a földön. Az egyik lába elvult nyujtva; a szárnyával csapkodott és fejét föl-föl emelgette, ki-kí nyujtogatta.

— Hajnal óta így kinlódik — magyarázza a cseléd.

Mindjárt láttam, hogy a szegény tyuk föl akar állani. Fölveszem és a fal mellé viszem, a napra a hol délelőttönként süt-kérezni szokott. A miat a kezemben érezte magát, nem vergődött többé, csak a nyakát hajlitgatta jobbra-balra és nézett rám panaszosan, mintha azt mondaná: Segíts rajtam: kimondhatatlanul szenvedek!

A cselédnek is megmozdult a lelkiismerete. Egy szürke posztószoknyát hajtogatott össze és terített az állat alá. Arra ül tettem, de csak elhanyatlott. A fejénél behajtották a posztót vánkosnak. És a szegény állat megfeküdt ottan; a fejét megnyugasztotta a vánkoson, a két lábát egymásra tette, mint az ember szokta a kezét. Csak a lélekzete mutatta még egy darabig hogy él, aztán behunyta a szemét is.

Istenemre mondom, olyan meghatottsággal állottunk körülötte, hogy majd csaknem imádkoztunk.

*

Ez a história pedig így olvasva roppant nevetséges lehet. De hát szegény Petykó nem tehet arról, hogy nem afféle érdekes aranyhaju grófkisasszony volt, hanem csak egy nyomorult, rút szakállas tyúk.

(A *Budapesti Hírlap*-ból.)

A bátor nyulakról.

A nyulak gyávasága annyira köztudatu, hogy e czim sokakat meg fog lepni. — Tényről számolok be röviden a tapsifülesek rehabilitációjára. Egy szép napon úgy délutáni 6 óra feje kocsin jöttem haza a szomszéd faluból. Egy magas kukoricza melletti tarlón érdekes harcban gyönyörködhettem. A tarlón futó nyulra egy héja csap le. A nyul ijedelmében éktelen sivitást csinál s hátára fordulva lábaival rugódoz, a felette lebegő madár felé. A héja hol ott, hol amott, meg-megcsipi a nyulat, mire amannak orditása csak még éktelenebb. Megálltam kocsimmal és érdeklődve szemléltem a harcot s igazán kíváncsi voltam a kimenetelre. — A világot sem nyultam volna puskámhoz még. A héja támadása mindig hevesebb, a nyul gyengül a védelemben. De ime új látvány. A nyul sikoltozására vér nyul csörtet elő a kukoriczából a küzdő felekhez fuj — s hátsó lábaira ülve mellő lábaival ugyancsak kapalózik a vérszomjas szárnyas felé. Ez zavarba hozza a szárnyas támadót, támadása gyengül s a megtámadott nyulacska a védő nyul oltalma alatt lassan huzódik a kukoriczás felé. — Már a kukoriczás szélén folyik a harc. A következő pillanatban a magas kukoricza válik harcterré s többé mit sem láthatok. A nyulak győzelméről azonban meggyőz a következő pillanat, mikor a héját zsákmány nélkül látom felemelkedni s tova repülni.

Dr. Ágh Timót.

A csóka mint kárpitós.

Érdekes megügyelést tett Derwentben, Boszniában egy természetbúvár. Általános elismert dolog, hogy a csóka, amely ott nagy számmal fordul elő, előszeretettel okkupálja a harkályok és vadgalambok fészkeit s ezeket azután marhaszőrrel és gyapottal alaposan kipárnazza. A szőrt eredeti módon szerzi a csóka. A megfigyelő egy erdő szélén meghuzódva észrevette, hogy a réten legelésző tehenek hátára bizonyos időközökben egy csóka szállt le s bizonyos idő múlva, csőrében egy csomó szőrrel a közeli fán levő fészkéhez röpül. Így szerezte a csóka a kárpitós mesterségéhez szükséges anyagot a jámbor tehenektől.

Az eszes verebek.

A verebekről az a hit van elterjedve, hogy meglehetősen ostoba kis madarak. A méltányosság megkívánja tehát, hogy Eimer tanárnak egy különben is érdekes megfigyeléséről hírt adjunk itt.

Eimernek anatómiai vizsgálódások céljából szüksége volt apró madarakra. Az énekeseket nem akarta bántani, hát elhatározta, hogy összefogdossa a háza udvarán pokoli zajjal alkalmatlankodó sok verebet. Szerzett magának olyan madárfogót, amelylyel egyszerre többet is foghatott. Dróthálóból készült ez, s henger alakú kosár volt, Buzaszemeket szórt köréje s a fogó fájdalom, bevált; nemsokára vagy egy tucat veréb röpködött benne. Kiűrítette a szárnyas foglyait s azután megint kitette a madárfogót az udvarra. De ekkor már sokkal óvatosabban közeledtek felé a verebek s most már csak hatot, a harmadszori kísérletnél pedig egyet se fogott. Rájött a nyitjára. Az öreg verebek egyáltalán elkerülték a fogót, de oda telepedtek a közelébe s csak a fiatalok settenkedtek körülötte. Ekkor aztán éktelen csiripelésbe kezdtek az öregek, s szárnyukkal, csőrükkel kapaczitáltak el onnan a bárgyu és zöld fiatalokat. Ez így ment minden új kísérletnél és Eimer nem is tette ki a madárfogót, csak félév múltán, most a télen. És íme, a verebek, bár éheztek a nagy hó miatt s ott buzaszemek csalogatták őket: még se mentek lepré. Az öreg verebek nem közönséges emlékező tehetségről téve bizonyosságot, fölismerték a fogót, s megint elkergették mellőle a tapasztalatlanabb ifjakat.

Egy juh értelmessége.

Egy skocziai, invernessi lakos hegyes vidéken utazván, egyszerre csak egész puszta helyen egy juhót pillantott meg, mely keservesen bégett és valósággal utját állta az utasnak, mintha nem akarná tovább engedni s a mint közelebb jöttek egymáshoz, a juh annyival erősebben bégett, félve de mégis folyton az idegenre nézve, mintha segítséget keresne nála. Az állat különös viselkedése feltűnt neki, kiszállt a kocsijából és követte a juhót, mely szinte hívta keresztül a síkságon. Meglehetősen távolságban az országutól egy kis patakhoz értek, hol leghangosabban jajveszékelt a juh és az utas végre mélyen lent a lábainál egy bárányt pillantott meg, a mely két kő közé szorulva, hiába igyekezett kiszabadulni onnan. Kiemelte a bárányt szűk és mély helyéből és letette a gyepre, min az állat anyja vidám szokelléssel mutatta örömét.

Mendemondák az állatokról.

A »Természettudományi Közlöny« nemrég érdekes dolgokat közölt az állatokról terjesztett mendemondák elosztatására. Ime közlünk belőle néhányat:

A *denevért*, e megbecsülhetetlenül hasznos állatot két mendemonda is üldözi: Az egyik szerint a denevér megdézsmálja a kéménybe füstölni tett szalonját. Ez állítás tévességét több oldalról is bizonyíthatjuk. Tudjuk mindenekelőtt, hogy a mi denevéreink kizárólag bogarakkal táplálkoznak és azt is, hogy közvetlen megfigyelés soha sem igazolta e vádat. Persze tapasztalták, hogy a denevér szeret a padláson a kémény környékén, talán a kéményben is aludni, esetleg a szallonna mellett huzza meg magát s így természetes, hogy őt vádolták az egerek, patkányok, bogarak okozta kárért. A másik mendemonda, mely a denevért üldözi, az, hogy a denevér az ember hajába kapaszkodik. Ki ne hallott volna rémült sikongást, ha egy ártatlan denevér véletlenül a szobába jutott. A nők ijedten kapnak kendőt a fejökre, hogy ez a rettenetes állat a hajukba ne kapaszkodjék. Bizonyára nagyon régi a mendemonda, melynek keletkezési módja valószínűleg hibás okoskodás, képzelődés.

Vérfagyasztó mendemondák járnak szájról-szájra a *vámpírról*. Mesélik, hogy az alvó ember lábahüvelykére száll és alig látható seben át kiszívja áldozata minden véré. Még a legerősebb csizmát is átharapja és ha elzavarják is, az áldozat véré nem lehet ciállítani, menthetetlenül elvérzik. Mondják hogy az alvót csendesen legyezi. Mindebből egy szó sem igaz.

Azt is mondják, hogy a *medve* egész télen át megdermedve alszik. Mi csak azt mondhatjuk, hogy ideje legnagyobb részét alvással tölti, nem pedig, hogy tavaszig érzéketlenül alszik. Ez a téli nyugalom inkább csak visszavonulás, nem téli álm. Az is mendemonda, hogy ha az ember halottnak tette magát, a medve nem bántja. Próbálja csak meg valaki azt!

Igaz, hogy ha mást ehetik, nem eszik döghúst, de ha már támad, akkor aligha ment meg valakit a halottnak tettetés. És vannak esetek följegyezve, hogy a betegségben elhullott s elásott marhát kikapartá, sőt Brehm említi egy esetet, midőn Bakaro szibériai községben a medvét ép egy friss sir kiasásánál csipték meg.

Mendemonda, hogy a *veszett kutya* csak egyenesen tud futni s félreugrással meg lehet előle menekülni, sőt, ha falhoz ér, nem fordul meg, hanem dühösen rágja a falat. Egyik sem való.

Van olyan mendemonda is, mely az *összes madarokról* szól. Azt hiszik sokan, hogy a *toll* csak akkor marad meg igazi élénk színében, ha élő állatból tépik ki, azért sokan a legkegyetlenebb állatkinzást végzik, pedig a *hallott* madár tolla tökéletesen megtartja élénk színét.

Mondják, hogy az állat, mely még soha embert nem látott, ha emberi nyomot talál, kétségbeesetten menekül. Már Plinius meséli, hogy az elefántcsorda, embernyomra akadva, — jóllehet embert még soha sem látott — megáll, az első kimarkol

ormányával egy csomó földet a nyomból, társainak tovább adja, mind megérzi a veszedelmet és az egész sereg csatarendbe sorakozik.

Megemlíti, hogy a *tigris* ijedten viszi odább kölykét embernyom láttára. Honnan ismernék meg az őserdők elzárkózott lakói az ember nyomát? Honnan sejtethnék, hogy ez veszedelmesebb minden ismert ellenfélnél? Ellenkezőleg, a tapasztalat azt bizonyítja, hogy a legtöbb állat, míg az ember veszedelmességéről meg nem győződött, gyanútlanul, kíváncsian közeledik a még soha nem látott emberhez. Darwin San-Pedro szigetén kalapáccsal ütött agyon egy *rókat*, annyira el volt a háromszögelő tisztek szemlélésébe merülve. Cowley szerint 1684-ben Galapagos szigetén oly szelidek voltak a madarak, hogy az emberek kalapjára, vállára szálltak.

Az *elefánt*ról azt is mesélik, hogy a lábát nem tudja behajtani, azért nem is tud lefeküdni, hanem kénytelen valami fához támaszkodva aludni; minthogy pedig rendszeren ugyanazon megszokott fát használja támasztékkul, a vadászok e fát befűrészelik minek következtében a hozzá támaszkodó elefánt eldőli, nem tud felkelni és így az embernek zsákmányául esik.

A *macskáról* is szól néhány mende-monda; például, hogy az alvó gyermek mellére fekszik s megfojtja; hogy körme mérges, hogy üszökkel szeret játszani s így akárhányszor tüzvészt okoz.

Az *uhu*-ról azt tartják rendkívül sokan, hogy nappal nem lát; ezt mondják különben az összes baglyokról is. A ki már vadászott uhuval, vagy a szabad természetben tanuja volt, hogy mily ügyesen védekezik az őt ostromló madársereg ellen, hogy milyen messziről észreveszi és megismeri az ember előtt még csak egy kis pontnak látszó veszedelmes támadóit, például valamely sólymot: az csak mosolyogni fog a mendemonda felett.

A *hattyu* mindkét ismertebb fajáról van mende-monda. A néma hattyuról az, hogy teljességgel nem tud hangot adni, sőt hogy egyáltalán nincs is hangszerve; az éneklőről meg azt tartják, hogy csak halálakor énekel. Ezek egyike sem igaz; a néma hattyuak is megvannak a hangadásra szolgáló szervei, és tud is bizonyos horkoló hangot adni. Az éneklő hattyu mélébusz szójátat gyakran hallani; főleg repülés közben szólálnak meg, mikor vízre bocsátkozik a csapat. Némelyek szerint ha meg van sebesülve, a szakgatott lélekzés még feltűnőbb hangot hoz létre és ennek nyomán keletkezhetett a mendemonda. *Plinius* általában beszél a hattyukról és így ír: „A hattyuk állítólag panaszosan énekelnek haldoklásukkor, de én ezt néhány megfigyelés alapján mesének tartom.” *Albertus Magnus* szerint nemcsak halálakor, hanem minden egyes fájdalomkor énekel, és akkor is, ha «atyjafiai közül, valamelyik eldöglik.» *Földi* szerint az éneklő (vad) hattyuak »messzehalló nem éppen nem kedveltető» hangja adott alkalmatosságot a haldokló hattyu énekének meséjére.

A *szalamandráról* általánosan azt tartják, hogy átfuthat minden baj nélkül a tűzön, sőt el is oltja a tüzet. Ez természetesen nem igaz. Vannak különben efféle mendemonlák az orvostudo-

mányok körében is, még pedig nagy számmal. Szinte csodálkozik az ember, ha látja mennyire elterjedt az a mese, hogy az ugynevezett *kigyó emberek* csontjai elvannak tördösve, ízületeik mind ki vannak ficzomodva. A kinek egy kis anatómiai ismerete van, bizonyára csak nevet ezek hallatára. A szabadabb mozgás mellyel ezek rendelkeznek, tisztán a hosszú gyakorlatban leli magyarázatát. Ilyen mese volt az is, hogy az emberi test, főleg az alkoholisták-é magától meggyul és hamuvá ég. Ezt még ma is sokan valják, főleg a nép körében. A pálinka azonban nem gyulad meg az emberben. A tulságos alkohol-ivástól azonban könnyen szélütést éri az embert s ez az alkohol mérgezés összes rossz következése minden elégs nékül.

A világ legnagyobb kutyája.

Crabtree L. uré Oldhamban, az óriási dán Majestic, melynek magassága vállainál mérve 36 hüvelyken felül van, a legarányosabb növésű; hossza pedig az orrától a farka végéig 81 hüvelyk Birminghamban egy Plinlimmoni kutya volt (10 évvel ezelőtt), mely 214 fontot nyomott és 35 hüvelyk magas volt a vállaknál. 1888-ban Emmett ur, Albonyból vette meg 1,000 font sterlingért. Sir Bedivere a neve egy Szent Bernhárdi kutyának, mely 34 hüvelyk magas és 210 font súlyos. Green, a tulajdonosa Liverpoolban, 1,600 font sterlinget, a mellyel érte kínálták, nem fogadott el. Londonban is, a Bottenham Court Road-on, Willsonnak 1—2 évvel ezelőtt volt egy thibeti 36 hüvelyk magas farkas-kutyája.

A kis jótévő.

Erős hideg volt. A kis Nina gazdag szülők egyetlen leánya összésszedegette a kenyér-morzsákat, melyeket csak kaphatott s meggyűjtögette. Aztán napjában kétszer kiment az udvarra és a morzsákat elhintette. A madárkák oda repültek, s jóízűen fölszedgették. A szegény leánykának pedig sokszor úgy fáztak a kezei, hogy reszketett belé. Szülői egyszer meglesték, s gyönyörködtek a kedves jeleneten. Kérdézték:

»Ugyan édes Ninám, miért teszed ezt?»

»Hát látjátok, minden jéggel és hóval van fedve, a kis madarak semmit sem kaphatnak, nagyon éhesek szegények. Azért ételem, mint a gazdag emberek szokták a szegényeket táplálni.»

»Igen de úgy sem gondoskodhatol mindegyikről!» mond az atyja
Nina így felelt:

»Hát nem úgy tesz minden leány a világon, mint én? »Hiszen minden gazdag embernek segitenie kell a szegényeken.«

»Milyen jó szívű leánykánk van, be boldogok vagyunk! Bár minden gyermek ilyen jó volna, és emlékeznék a szegény állatokról» szóltak a szülők.

ÁLLATOK VÉDELME.

A KOLOZSVÁRI ÁLLAT-VÉDŐ-EGYESÜLET

Szerkesztőség:
SZÉCHY-VILLA

I. EMELET

ahová a kéziratok, tudakozódások, előfizetések küldendők.

HAVI KÖZLÖNYE.

Szerkesztő:

SZECHY KÁROLYNÉ LORENZ JOSEPHINE,

az Egyesület elnöke.

Tagoknak

tagsági díj fejében jár.

Előfizetési ár:

Egész évre 1 frt — kr
Fél „ — „ 50 kr
Számonként 10 kr

Negyedik évfolyam.

Kolozsvár, 1899. márcz. 1.

6. szám.

TARTALOM: Négy lábú katonák. — Kikeletkor. *Tompa M.* verse. — Bibliai mondat. — Aforizmák *Fay, Lavater, Zeller, Thoresen, Dorer és Saphir*től. — Allataink kinjairól. — Az állatvilág utczaseprői. — Adomány. — Drága állatok. — A fehéregyházi sas Irta: *Eötvös Károly*. — A koldus veréb. — A cziczus. Irta: *Róza néni*. — VII. ifj. pályázatunk. — Az orsz. Á. V. E. ajánlékonyvecskéje. — 1899-re befizetett tagsági díjak.

NÉGYLÁBÚ KATONÁK.

A kutyákat értjük ez elnevezés alatt, amelyekből a modern hadviselés tudománya *hadi kutyát* formált. A *Frank Leslie's Popular Monthly* elmond egyet-mást a német hadsereg e derék négy lábú katonáiról, a melyekkel csak kísérleteznek minden más ország fegyveres erejénél, de Németországban már a hadsereg egy kiegészítő részét tészik.

1888-ban mondotta ki egy miniszteri rendelet, hogy még a kutyáknak is részt kell venniök a háza védelmében. A vadászokhoz osztották be őket, úgy, hogy minden zászlóaljnak századonként két kutyája legyen, ami összesen 1200 hadi kutyát tenne ki. Ez a létszám azonban mindmáig hiányos. A minnek egyik főoka az, hogy nincs, a ki tanítsa a kutyákat. Mert a melléjük adott oktató, az a szegény közkatoná, nincs azért fölmentve egyéb teendői alól. Délelőtt maga gyakorol, délután meg a két kutyát tanítja. Ez aztán olyan terhes foglalkozás, a melynek a négy lábú katona vállalja a kárát. Hogy megalakították a hadi kutyák intézményét, persze sokáig tanakodtak azon, hogy milyen fajta eb lesz a legalkalmasabb a szolgálatra. Kezdetben I. Vilmos uralkodása alatt, a pomerániai uszkar-fajtával kísérleteztek. Ügyes, okos és ravasz volt ez a fajta, gyorsán is tanult, de nem volt kitaró és ami jelentékeny baj: hosszú volt a szőre. Mindég összegubanczolódott, elpiszkolódott, a tisztogatására ráment a tanítás ideje. De még az is rossz tulajdonságuk, hogy igen önző állatok ök. Szeretik mutogatni és tapsoltni magotat: e végből

aztán tanulnak apró fogásokat, de a hol mesterséggé devalválják a művészeteket, ott elhagyja őket a buzgalom. Meg aztán nincs bennök elég jellem: összebarátkoznak az ellenséggel is, holott a jó hadikutyáknak bizalmatlanoknak, zárkózottaknak és, mint a kétlábú katonáknak, ellenséget gyűlölőnek kell lenniök. Még akad elvéve egy-két uszár a zászlóaljknál, de legszámosabban a juhászkutyákat használják most. Igaz, hogy ezek nehezkesebbek egy kissé, a mi a fölfogásuk és a tanulékonyosságuk gyorsaságát illeti, de igen értelmesek, kötelességtudók, éberek, könnyen táplálhatók, csöppet sem kényesek. Most azonban, II. Vilmos kívánatára vadászkutyákkal tesznek kísérletet, a melyek beválnak a potsdami garnizonban, a hol a vadásztestőrök diszkutyáit, szám szerint hetet, ebből a fajtából válogatták ki. De mit tesznek majd e derék négylábuak, ha gyakorlat közben olyan vidékre kerülnek, a hol sok a fogoly? A fajtájuk olyan, hogy főképpen szárnyasokat üzetnek velük. Még megesik, hogy utánok erednek — és akkor aztán hol marad a hadászat?

Az oktatás elemi részét általában minden kutya egyként megtanulja. A gyors járást, a futást, a vágatást, az apportírozást. Már nehezebb tantárgy a lefekvés. Adott jelszóra hasra kell vágódnia a kutyának és hasonlóképpen adott jelszóra ugatnia kell, avagy el kell hallgatnia. Sőt még az ugatásban is van fokozat: a szerint, hogy csupán morogjon vagy nyilt, hangos torokkal ugasson. Ezt nehezen tanulják meg a kutyák. A kiképeztetés magasabb fokán álló ebeket azután rátanítják a postás szerepére: mint kell sürgönyöket vinni egyik helyről a másikra és a kapott válasszal visszafutni a küldökhöz. Ezt olyanképpen tanítják meg az ifju és ujoncz kutyáknak, hogy összekötik őt egy kipróbált, öreg kollegájával, s nap-nap után tizszer-huszszer is elfuttatják két állomás között. Ezt is megtanulja általában az említettük fajokból való bármelyik kutya — de a teherhordásra, a töltényszállításra már van, a kit nem igen lehet rávenni. Például az uszár. Ellenben a juhászkutyák például türelemmel kapcsoltatják magukra a 75 töltényt tartalmazó dobozt és vágatnak vele a tűzvonalhoz, hogy aztán visszajöjjenek újabb lőszerért. Még egészségügyi szolgálatokra is használható a hadikutya, már tudniillik az, a melyik. Mert ahhoz, hogy a »sanitáts-ek« mesterségéhez is értsen: igazán nem kis és nem is mindennapi kutya-intelligencia kell. Más bőrt öltött bernáthegyi kutyának kell lennie az ilyennek. Szolgálatát abból áll, hogy végig futja a harcsteret és a hol sebesültet talál: jobb lábat annak mellére teszi és hangos ugatással hívja a betegszállítókat. Ha a jeladását nem hallják meg, akkor vagy meg kell várnia, a míg a katona a nyakába akasztja a sipkáját, vagy ha a sebesült eszméletlenül fekszik, maga veszi azt le a fejről — s ezzel vágat azután a tábori sebészek osztályához, hogy onnan valakit nyomára vezessen a kinlódónak. A mint ebből is látható, szinte kutyafölötti föladat ez a négylábú katonának, s kérdés egyáltalán, hogy háboru esetén van-e gyakorlati értéke?

II. Vilmos császár igen érdeklődik a hadikutyák intézménye

iránt, s mindenkor jelen van a nagy gyakorlataikon. Maga annyira meg van győződve e négylábu katonák hasznavehetőségéről, sőt nélkülözhetetlen voltáról, hogy rábeszélte Abdul-Hamid szultánt; szervezze ő is a hadikutyák intézményét. És ebből az alkalomból ideiktatunk egy kis anekdotát.

1895-ben a császár kiválasztotta az említettük hét potsdami diszkutya három legrészebbjét és elküldötte Konstantinápolyba a szultánnak. Utközben azonban, minél messzibb jutottak hazájuktól, annál inkább szűkültek a kutyák s végre is egyikük, a Franz, kijátszva az őrzői éberségét, — leugrott a robogó vonatról, a mely akkor már Boroszló táján járt. Onnan azután hazaszállították a hű kutyát. A császár, a mikor hallott az esetről, így szólt:

— Derék állat ez a Franz. Megtudta valahogyan, hogy a muzulmánok tisztátalan állatnak tartják a kutyát — hát inkább nem is akart török zászló alatt szolgálni.

*

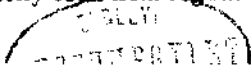
Weeling meg azt írja, hogy a német hadsereg számára most *dán doggokat* tanítanak be arra a célra, hogy háboru esetén az ellenséges hadak biciklistáit a gépről lerántásuk és harcz-illetőleg szolgálatképtelenné tegyék. Persze itt az a fődolog, hogy ezek a tiszteletreméltó doggok meg bírják különböztetni a német hadsereg egyenruháit az idegen hadseregekéitől. Hát éppen ez az, a mire ezeket az értelmes négylábuakat tanítják. Mert lerántani valakit egy bicikliről minden jóra való juhász-kutyának gyerekjáték. Ezek a doggok nagyon jól meg fogják tudni különböztetni a német katonát az oroszról, a francziától, az olasztól, a spanyoltól.

*

Katonai körökben különben is régóta foglalkoznak azzal a tervvel, hogy a lőszerpótlásra kutyákat alkalmazzanak. Háboruban egyike a legnehezebb föladatoknak a szegény bakára nézve, mert minden földözet nélkül, valóságos golyózáporban kell a tartalékból a földözékben tüzelő rajokhoz jutnia, hogy azokat töltenyekkel ellássa. *Az orosz hadseregben* erre a szolgálatra már több csapattestnél egész sereg kutya van rendszeresítve. Még a török-görög háboruban s legújabb pedig az amerikai szárazföldön vívott ütközetek alkalmával idomított kutyákkal tettek kísérleteket, melyeket a földérintő szolgálatköznél igen előnyösen használtak ki. Ilyen hadi kutyákat *Anglia* — főleg gyarmatain — már évek óta használ. Oroszország, daczára lefegyverkezési politikájának, mindenféleképp fejleszti hadseregének harczképességét. Nagy számban idomított hadi kutyákat s azok tenyésztésére ezereket költ. Így háboruban minden gyalogezrednek 60—70 ily idomított kutyája van, a melyek közül békében felével végeznek gyakorlatot. Különösen sebesültek és eitévedtek fölkeresésére, töltenyeknek a harczvonalba való szállítására különösen előnyösen használhatók az ily kutyák. *Ausztria-Magyarország* hadvezetősége is meg kezdte a kutyák ilyenmü fölhasználását.

És minthogy már négylábu katona is létezik, hát nem hiányzik többé a *katonaszökevény hadikutya* sem.

A hadikutya intézmény csak nem régóta áll fenn és a mint lát-

juk, behozták már majdnem minden nagyhatalmasság hadseregében. A jó hadikutyának főkválifikációjai: az értelmesség, jó szagláló érzék, gyors lábak. Ha ezeken a kiváló tulajdonságokon felül még kicsiny is és aszörének színe olyan, hogy — katonai műnyelven szólva — nem tűnik fel a terepen, akkor azt a hadikutyát nagyon megbecsülik. A menáge porciója derekasan kijár, reggel, délben, este pontosan kiosztják a maga két szafaládéját, sőt ha jól viselte magát valamely kirukkoláskor, azaz gyorsan elvitte a jelentést, a mit a nyakában lógó kis bőrtarisznyába tettek, a századja kapitányának, még meg is szerzik a menázsiját a hadikutyának a század pénzéből. Ő neki is szalmássák a fekvőhelye, akár a bakának, de jobban féltik, mint ezt, mert hát baka van, amennyi csak kell, de a hadi szolgálatra alkalmas kutya olyan ritka, mint a vacsora bakáéknál. És jaj annak, a ki a hadikutyával nem bánik — emberségesen. Tudja ezt nagyon jól az a baka, aki a jeles állat gondozásával és tanításával szokott bibelődni s aki rendszeren a »horniszt.« Ő a század esze, ő hordja a tarsolyában a sok reglamát, a mikre gyakorlat közben szükség lehet, tehát ő neki kell tanítani és féken vezetni a hadi kutyát. A kioktatás abból áll, hogy a század kürtöse, mikor a csapat megáll, elviszi jó messzire be az erdők mélyébe, vagy a hegyek közé az okos állatot, ott megfogja s arrafelé fordítja a kutya fejét, a merről eljöttek, füttyent neki, elereszti, hadd menjen a kapitányához. — Százszor, ezerszer kell ezt vele megtenni, amíg beletanul; majd következik a felsőbb fok a oktatásnak, nevezetesen az, hogy idegen ember közelébe ne menjen a hadikutya és csak a századjabéli vehesse ki a nyaklánczon lógó tarsolyból a jelentést. A jól kitanított hadikutyától függ, katonáék felfogása szerint, a jövő háború kimenetele. Azért is foglalkoznak vele olyan sokat, még az ezredparancsok an is benne van, hogy hol, mikor kell a hadikutyának gyakorlatot végeznie, előhaladásáról az ezredes urnak jelentés teendő, egyébként erről külön könyvet is vezetnek annál a századnál, a melyhez a derék állat be van osztva. Nos hát, egy ilyen ritka példány hadikutya Berlinben katonaszökevény lett. Keresik mindenfelé, a rendőrség szemmel tartja a kutyákat tartó cibileket, de sehol se akadtak a nyomára. Bennek — így hívják a jeles állatot. Most hát a lapok útján körözik a következő személyleirással:

Benn, két éves hadikutya a vadászzászlóaljnál, dezertált. — Eddig Berlinben a betegszállítási osztálynál volt alkalmazva. Benn és még egy másik hadikutya a Ferencz császár ezred kaszárnyájában lakott azzal a két vadászkatónával, a kik őtet oktatták. A mikor kedden délután három órakor az otthon strázsáló vadász egy pillanatra magára hagyta a hadikutyát, ez megszökött a kaszárnyából. Némelyek látták Bennt egy órával később a Treptow-felé vivő uton. Szőre sötétbarna, rövid, kemény; nyakán rézzel kivert fekete bőrből való jelentéstáska és egy pléh-jeg van ezzel a felirással: Potsdam 86.*

Kikeletkor.

Keress fel kis madár az elhagyott tanyát!
S dalolj a még kopár berek vidékinél,
Holott szárnya alatt melengetett anyád,
S étetgetett a míg szárnyadra nem kelél!

Né bánd, hogy a galyon száraz levél zörög,
És rajta a rongált fészek csak alig áll;
Kedvesebb a kicsiny, de ősi szent örök,
Idegen kőszálon, sasok tanyáinál.

Vagy elég a bús arcz, hogy hűtlenek legyünk . . . ?
Kevés jól tölt idő, derengőbb tájakon,
Ugy elfelejtet-e mindent, mindent velünk . . . ?
S emléket, multakat pártos homályba von?

Keress fel a fészket, melyet anyád rakott!
Dobog, melegszik már a földnek kebele, —
A szellő, mely néha lassudán megcsapott,
Az eszmélő élet első lélekzete

Megéled nem soká, és vidám arczot ölt.
De bús lesz akkor is, ha nem zeng éneked!
Koszorúzott, ifju halott leerd a föld,
S felette szóttalan, brongó csend lebeg.

Mitől a természet keble dagad, feszül,
És szélyel-festenek a tölgyek bogai:
Az élet s teljesség habzását egypdül
Tenéked adatott nyilván kimondani.

Dalolj hát kis madár! mondd ki hangos szóval,
Az élő természet a mit némán érez;
Ajakidról a táj ha víg énekszót hall,
Felmosolyog hozzád, hátság gyermekéhez!

Tompa Mihály.

»Tanuljatok jól cselekedni, törekedjete igazságra, segítsetek az elnyomottaknak.«

Esszéid.

Isten az állatot józan használasra
Adta hatalmunkba, nem pedig kinzásra;
Mert az szintugy érez örömet, fájdalmat,
Ezért keserűen ürí a bánatmat.

Fay A. Aranyszabályzata.

A hol földet találsz, ott hintsd el a jót.

Lavater.

Kicsi tetten nagy az áldás, ha az örökkévalóra irányzod.

Zeller.

Állataink kinjairól.

A budapesti Á. V. E. több ezer példányban terjeszti a következő felhívást.

•Kérelem a tisztelt közönséghez! A legnemesebb és leghasznosabb háziállatunk a ló, mely mint teherhordó a munkának igazi vértanuja, kora reggeltől késő estig a legnehezebb terheket vontatja s a súlyosabb munkát végzi; az ilyen ló igazán a föld legszánandóbb állata. Ezeket a teherhordó lovakat legtöbbször — tisztelet a kivételnek — hiányosan táplálják, gyakran tulcsigázzák, sötét és nedves istállóban tartják, rosszul gondozzák, alig-alig ápolják. Teherhordásra nagyon sok esetben nem a fiatal, erős, jól táplált lovakat használják, hanem a teljesen előregedett, elgyengült, rokkant, megvakult, már külsőleg is szánandó állapotban levő lovakat, a melyek e mellett még akárhányszor véresre vannak feltörve a rossz szerszámtól, avagy egyéb testi és szervi hibákban szenvednek.

Ha ilyen állat, izmainak legnagyobb megerőltetése daczára, nem képes a szekeret a sárból kivonszolni, s a rossz uton nem tud tovább haladni, ha az erejével arányban nem álló terhet nem képes tovább vontatni: akkor nagyon sok esetben az a durva, minden emberi érzésből kivetkőztetett kocsis kegyetlenül üti azt a szegény lovat, lábával rugdossa s kinezta. A felvilágosodás századának valódi szegényére válnak a székesfőváros külvárosáiban és közeli környékében naponta előforduló vérfagyasztó állatkinzások, melyeket különösen földmunkálatoknál, új házak és utak építésénél tapasztalunk. (Egészen mint Kolozsvárt.)

A nagyérdemű közönséghez intézzük kérésünket, hogy a szegény állatokat figyelmére méltassa s az előforduló állatkinzások ellen emelje fel tiltakozó szavát, esetleg a rendőrség beavatkozását kérje ki.

Az összes rendőrök utasítva vannak ugyan, akár szolgálatban vannak, akár nincsenek, hogy a közönség kérését teljesítsék, az állatkinzásnak elejét vegyék, esetleg az állatkinzást elkövetőket megbüntetés végett feljelentsék, tehát a szolgálatban nem álló rendőrökhöz is teljes bizalommal fordulhat a közönség; mindazonáltal fontos és állátvédelmi szempontokból kedvező okok szólnak a mellett, hogy a szolgálatban, vagyis karszalaggal álló közelebbi őrszem vagy őrjárat (esetleg legközelebbi őrszoba) figyelme hívsék fel az állatkinzás megakadályozására és beszüntetésére.

Egyben felkérjük a tisztelt közönséget, hogy kéréseikkel, panaszaiikkal bizalommal forduljon hozzánk; a tudomásukra jutott eseteket, a midőn az állatkinzás a beavatkozás daczára sem szűnt meg, sziveskedjenek nálunk bejelenteni.*

Az 1879. évi XL. t.-cz. 86. szakasza így szól: A ki nyilvánosan botrányt okozó módon állatot kinez vagy durván bántalmaz, ugyszintén, ki az állatkinzás ellen kiadott rendelet vagy szabályrendeletet megszegi, nyolcz napi elzárással és száz forintig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő.

Fővárosi és rendőrségi rendeletek: Csak ép és jó karban levő vonó állatot szabad szekerbe fogni. Elcsigázott, testi hiba által a

szabad járásban akadályozott, undort vagy szánalmat gerjesztő, avagy emberre vagy állatra veszélyes betegségben szenvedő állatot használni tilos. Minden szekeret csak annyira szabad megterhelni, hogy a rakomány súlya egyrészt a szekér hordképességével, másrészt pedig figyelembe véve a használandó ut minőségét is, a vonó állatok erejével helyes arányban álljon. Ha valamely kocsis túlterhelés vagy más ok miatt megakadna, a kocsis köteles azonnai előfogatról gondoskodni.

Minden nemesen érző embert arra kérünk, hogy támogasson minket törekvéseinkben, hogy a nagyon elterjedt, nagyfokú és sokoldalú állatkinzásokat megakadályozzuk. E »kérelem« nem csak a budapesti, de minden A. V. E. kérelme, azért kérjük mi is tisztelt tagjainkat és a tisztelt közönséget, hogy szives tudomást vegyen róla, ne tűrje az állatkinzást, vegye igénybe a rendőröket, a vártatóságot és velünk is rendelkezék.

Az állatvilág utczaseprői.

Az ember igazságszeretete különösen az állatokkal szemben egy kissé fogyatékos. Nem mintha az állatokat általánosságban rossz bánásmódban részesítenék, de az egyes állatok iránt való rokon- vagy ellenszenvünk igen gyakran megokolatlan és igazságtalan. — Az egyik ki sem állhatja, utálja az *egeret*, a *békát*, a másik kezébe veszi, beczeni. Sok *pók* életével fizeti azt, hogy nem sikerült tetszetősebb külső által a világ urainak jóakarátát kinyerni. A szegény *kigyót* kerülik, vagy agyonverik; legyen az mérges *vipera*, vagy ártatlan sikló. Bármennyire is bebizonyíthatjuk az embereknek, hogy az összes *pók*ok, a legtöbb *kigyó* hasznos állat, úgy látszik, hogy az utálatig fokozott ellenszenv a legtöbb emberrel veleszületik. Ezzel ellentétben tolvaj, rikácsoló állatokat kedvenczvévé tesz, még ha rakonczátlanságukkal az egész világnak terhére vannak (Igy van ez különben a *mi* életünkben is, az emberi társaságban!) A jövő iskoláira e tekintetben nagy feladat vár, ámbár e ferde állapotok egyhamar nem tüntethetők el. Jóakarattal azonban erősen javítható a helyzet s különösen az ifjuság körében lehet terjeszteni az állatok iránt való helyes érzelmet. Tiszteletet érdemelnek első sorban azok az állatok, a melyeket a *természet utczaseprőinek* lehetne nevezni és pedig azért, mivel döglött állatok eltakarításával foglalkoznak, úgy, hogy a szabad levegő a halál fertőző bűzétől tisztul. Ezekhez tartozik például sok *sir- és dögbogár*. Senki sem kívánja, hogy ezekkel az állatokkal érintkezzünk, vagy csak eltűnjük az érintkezést, de kárhoztatjuk a könnyelmű megölésüket. Csak figyeljünk meg egyszer egy sereg *sirásó bogarat*, a mint óriás megerősítések árán egy döglött egeret elás, eltüntet a föld felületéről, hogy se szemünket, se orrunkat ne sértse. A forró éghajlat alatt más állatok végzik e hasznos munkát, így például a *hiéna*. Es hálából az ember gyűlöli, üldözi. Hiszen nem olyan kellemes ránézni egy gödör-, vagy csatarnatisztító embertársunkra sem, de a munkája azért megbecsülhetetlen. Igy van az az állat-utczaseprőivel is.

Adomány.

Az *Erdélyi Bank és Takarékpénztár* részvénytársaság t. igazgatósága az idén is oly kegyes volt Egyesületünk czéljaira 25 forintot adományozni, a melyért leghálásabb köszönetét fejezi ki az A. V. E. elnöksége.

A világ, hála Istennek, szóllamaival a boldognak se nem nyujthatja meg, se nem zárhatja el a mennyországot; annak kulcsát az ember saját szívében hordja. *Thoresen Magda.*

Ne alázzátok meg az alacsonyabb teremtéseket, az állatokat. Ők is, mint mi, a mindenhatóság jelei. Őket is megáldotta Isten. *Dorer Edm.*

Templom a föld és oltárok az erdők; a pinty, pacsirta és fülemile pedig az ájtatos papi karok. *Saphir.*

Drága állatok.

1892-ben Malcolm Forbeg 800.000 forintot fizetett Stanford senatornak az »*Arion*« nevű versenyparipéért. Ez a legmagasabb ár a mit valaha lóért adtak.

Most meg 6 és 7000 forintos *kutyáról* irnak a lapok. Értékes kutyákért elég gyakran fizetnek nagy árakat Angolországban, de azért mégis meglepő, hogy a minap egy foxterrier ötszáz font sterlingen kelt el. — Ez a kutya a *Go Bang* névre haligat s már néhány kutyakiállításon nyert díjat, legutóbb Liverpoolban, a hol a kiállítás végével hatezer forintért megvette egy amerikai amateur. Egy *Vice Regal* nevű simaszőrű foxterrier-ért 5640 frtot fizettek.

A kutyáknak is megvan a magok divatja; ma a vizslák ára szökik magasra az állatbörzén, holnap már a lompos szőrű agarak ára emelkedik; legutóbb a foxterrier lett a leginkább keresett árucikk. Ezeket a mérges és szenvedélyes ebeket rókák üldözésére használják s az apró szörnyetegekért mesés pénzt adnak a sportkedvelők. Mr. Redmond, Anglia leghíresebb foxterrier-tenyésztője, 7000 forintért adott el egy diszpédányt. Mr. Buridye, elsőrendű angol tenyésztő, hasonló sőt magasabb árakat is elért.

M. Bistord William New-Yorkban a Grand Central Palace óriási helyiségeiben pedig nemzetközi *macskakiállítást* rendezett. Összeszerzett vagy 1000 macskát és a kiállítást áruházal kapcsolta össze. A kiállított macskák eladók, de M. Bistord nem vesztegeti ám olcsón. A *King Tab* nevű cicza, mely Franciaországban pillantotta meg a napvilágot, 1000 font sterlingbe kerül, a Hollandiábaól származó *Black Agnes*-nek 200 font sterling az ára. egy valódi siámi macskáért 100 font sterl nget kér.

Ideírjuk még azt is, hogy Augustus császár 6000 pénzt fizetett egy *szajkóért*, mely őt mint győztest az actiumi ütközet után így üdvözölte: »Ave Caesar victor.«

Az állatok lelki világából.

A fehéregyházi sas.

Irta: Eötvös Károly.

Gróf Haller Ferencz nagy részt vett a függetlenségi harczban. Mint katona; karddal, mint kormányzó: észszel, erélylyel, hazafisággal. A legjobbak közé tartozott.

A harcz után elfogták, bilincsbe verték, elhurczolták, börtön fenekére zárták. Egykor, régen, fiatal korában jó barátságban élt Ottinger osztrák tábornokkal, ennek közbenjárására 1854-ben megszabadult és sietett hazafelé, — uradalmába, fehéregyházi várába.

Uradalmát elkobozták. Vára elpusztult, Birtokait jött-ment idegenek, az önkény odaküldött emberei pusztították. Nem volt cseléd, nem volt igavonó, nem volt rideg jószág, földek vetetlenek, erdők letarolva, szőlők avarban. A Küküllő folyik a vára közelében; azon volt egy jövedelmes malma. Az a malom is leégett; falomok, füstös csonka törzsek álltak a malom helyén. Gátak, malomfej omladozóban.

Gyalog ért haza a gróf. Pénze nem volt kocsira. Első dolga volt megnézni várát.

A sánczárkok megvoltak, tele növe iszalaggal. A felvonó hid le volt eresztve, de csak gerendái álltak. A vár falain semmi tető. A mint leégett, úgy maradt. A várudvar gazzal tele. A földszinten a téli lovagló teremnek se ajtaja, se ablakja. Ugy volt az udvarbiró, lovászok, szolgák, szegődvényesek, várhajduk minden lakása. Az emeletre vezető lépcsők elpusztulva. A nagy kerek-palota boltozata összeropedezve. A boltozaton körül frescőfestményekben volt egykor megörökítve száz nemes ősnök arczképe. Az asszonyoknak bajuszt festett, minden arczképbe belelővődözött a pusztító ellenség. A Küküllő völgye felé néző lakószobák s a hegy felé néző vendégszobák romba dőlve. Baglyok, denevérek tanyája.

A várban nem volt mit keresni. Lassankint elterjedt a híre: megjött az uraság. Régi udvarbirája előkerült valahonnan s kezét csókolt a grófnak. Ez is vagy félt, vagy hamis volt, vagy hü maradt, vagy jutalmat várt. Miért csókolt volna kezét másért?

Lement a gróf a Küküllőhöz. Pusztta helye a régi jó malomnak. A régi udvarbiró újra felajánlotta szolgálatát.

— Köszönöm barátom, nem fogadhatom el szolgálatodat, fizetni nem tudlak; magam se tudom, miből élek.

Leült egy égett csonka törzsökre, fáradt fejét kezére hajtá s szomoruan nézett végig várán, gazdaságán, messzeségbe nyúló uradalmán.

— Eladom birtokomat. Nincs mivel gazdálkodjam. Pénzt nem kapok, adósságot nem akarok csinálni. Minden hatalom és minden hatóság ellenségem. Rombadőlt vár, pusztta birtok, sok adósság, mindenütt ellenség, pár év alatt úgy is megölne. Eladom a birtokomat. Kibujdosom, elköltözöm Amerikába, szabad földre, szabad hazába.

Egy sas kerengett fönt a magasban Rekedt hangján kiabált a levegő égbe.

Volt a fejelegyházi várnak egy régi sasa. Még 1814-ben szoktatta meg a gróf öreg anyja Tholdalaghy Krisztina grófné. Hűségesen ott telet, ott nyaralt a kerek palota tornyán s el nem hagyta helyét két nemzedék óta. Néha egy-két napra ellátogatott a havasokra, de mindig visszajött. Ez jutott eszébe a grófnak, mikor a magasban keringő vad madarat látta.

— Hát a mi sasunk hova lett? — kérde az udvarbirót.

— Elment örökre. Mikor a vár leégett, az napon ment el s 1849 óta sohase láttuk. Mit is keresne itt?

E pillanatban a magasságból lerebbent a sas s egy korbaft füzágra odaszállt a gróf közelébe. Szárnyait libegtette s durva hangján oda szólt a grófhhoz. Mintha mondta volna: »Isten hozott jó uram, régi barátom.«

Megismerték. Ez volt a régi sas. Már Nagy-Enyed körül megismerte régi jó gazdáját fönt a magasságból kísérte őt. Haza jött a rengetegből tán először a nagy pusztulás óta, hosszú évek mulva. Hűségesen.

Fölszállt a füzágról, átröpült a kerek palota romfalára, egyetkettőt ott is kiáltott s megint visszajött, de most oda szállt a gróf lábaihoz s hatalmas csőrével szeliden kopogtatta térdeit:

A gróf szemeiből kicsordult a könny. Örömet és fájdalmát nem tudta szíve magában tartani. Föállt.

— Nem, Nem megyek Amerikába. Itthon maradok, küzdök, dolgozom. Ha ez a a sas, e vad madár ott hagyta a szabad rengeteget s visszaszállott leégett ősi tanyájába: hát én akkor hogy hagyhatnám el leigázott, elpusztult, imádott hazámat!

Itthon maradt s dolgozott.

— — Én még láttam ezt a sast 1875-ben. Él-e még, mikor halt meg: nem tudom. A gróf — nemes barátom egykor — rég alszik már őseinek sírboltjában.

(Az »Egyetértés«-ből.)

*

A koldus veréb.

Egyszer a budai hegyek közt egy ütött-kopott ruhájú gyerkőcz elém áll egy madárral, még pedig verébbel, hogy vegye.n meg, hiszen csak egy krajczár kell érre.

Nekem a világon akármire másra volt szükségem, csak verébre nem. Azonban mégis azt gondoltam, hogy ennek a fiúnak nagyon kell az a krajczár; ennek a verébnek pedig nagyon kellene a szabadság; hát csak megvettem a jámbort.

A sváb fiú szaladt a krajczárral, hogy vissza ne hihassam vele, én pedig tenyeremre tettem a madarat, hogy repüljön a hová akar.

De az csak nem repült sehova, hanem ott ült a tenyere-remen felborzolt tollakkal, s csak a fejét emelgette felém.

Közelebről nézve, észrevettem azután, hogy a kis madárnak az egyik lába eltörött és csak a bőrfoszlánynál fogva csügg azon.

Már ezen majd segítünk, mondám a jámbor szenvedőnek. Elővevém oltokésemet; szépen lemetszém vele az összezúzott csontot. Én bizony szegénynek másik lábat is szívesem adtam volna. De ez nem áll hatalmamban. E helyett sárga viasszal és gyolcsal bekötém az elvágott lábat. Akkor azt mondám neki: „Már most repülj Isten hírével!»

Szót is fogadott s elrepült. Láttam, hogy felszállt egy fára. Meg tudott biz az állni egy lábon is.

Hetek, hónapok multak, a midőn egy délben családommal házam előtt üldögélve, egyszer csak egy fakó veréb oda röppen élénk, s a legothonosabb barátsággal kezdi magát bemutatni. Előbb csak ott fityfrikkel a porban, köszörüli az orrát a földhöz. Azután mind közelebb jön, s fejét, farkát billegetve csicsereg, mint valami jó ismerős.

— Nézd, mond a nőm, ennek a madárnak csak egy lába van!

Valóban, az én sánta madárkám volt. Honnan tudta ki: hogy én hol lakom? Hogyan tudott utánam jönni? Micsoda ész sugta meg neki, hogy ez az ember ennem is ad ezéntúl? Elég az hozzá, hogy attól fogva minden reggel, délben és ozsonnakor megjelent az én koldus verebem az asztalnál. Odalippegett, szép alázatosan csiripelve, mintha mondaná: „Adjanak ennek a szegény koldusnak, az Isten nevében, valami kis morzsát! Egy lábamat elvesztettem a lépvesszőn. Odahaza két nevetlen árvám éhezik. Ne sajnáljanak egy falat kenyeret a szegény koldustól!»

Nyár vége felé két fetnőtt fiacskáját is elhozta magával. A két nagyfejű, sárgaszájú fiut oda állította egy rózsanövény mellé, maga pedig oda jött őket bemutatni. Számukra is kérte jövedőbeli pártfogásunkat. Azután felszedegette a kenyérdarabkákat s anyagilag felosztotta közöttük az alamizsnát. E közben csiripelt hozzájuk erősen. Bizonyosan ilyen formát mondhatott nekik: „Látjátok, ti nagyok vagytok már, ide s tova magatok szárnyára fogtok kelni. Hát azután csak ide jőjetek ti is. Itt ti is kaptok morzsalékokat. Itt nincs se macska, se lépvessző, se verébfogóvas. De azután szépen viseljétek ám magatokat, hogy szégyent ne hozzatok fejemre. A fáról nem szabad leenni a gyümölcsöt, hanem kéztől kell várni az eleséget.“

A kis verebek, mintha csakugyan megértették volna anyjuk szavát, naponként ellátogattak hozzánk.

*

A cziczus.

Irta: **Bóza néni.** (Az orsz. Á. V. E. „Ajándék-könyvecské“-jéből.)

Anyácskám, ugyebár, kinyitod ma a konyhaablakot, hogy a Jézuska rögtön bejöhessen, mondá egy gyöngye hangocska annak a halavány asszonynak, aki az ablaknál varrt. Gondteljes arcza még szomorubbá vált, amikor sóhajtván viszonzá.

— Hogyne, Ferikém, mielőtt hazavinném a munkát, kinyitom.

— Ugyebár, csendült meg újra az előbbi hangocska onnan a szegletből, hol kis ágyacska állott, ugyebár, anyácskám, jó voltam és a Jézuska hoz nekem valami nagyon szépet.

— Hoz, lelkem, bizonyosan, hiszen igazán olyan jó voltál; hanem lásd kicsikém, mi itt a hátulsó házban lakunk és mire a Jézuska idáig eljön, már jobbadán odaadogatta ajándékait az első házba.

Hiszen nagyon is szegényes lesz az a karácsonyi ajándék és így jobb, ha Ferike nem valami nagy reményeket táplál. De mikor aztán a kis fiu zokogva szólalt meg újra: — Hiszen mindennap imádkoztam a Jézuskához, és mindig megmondtam neki, hogy mit szeretnék, — akkor mégis csak megkérdezte az asszony:

-- Nos, hát mi az, Ferikém, amit olyan nagyon szeretnél?

— Egy képeskönyvet, édes anyácskám, egy nagyon szép képeskönyvet, sok mindentéle állatokkal és hozzá egy rajzfüzetet, amibe lerajzoljam az állatokat. — Az asszony nagyot sóhajtott.

A kis fiu fürkészve tekintett édes anyja arczába; hiszen meglátta a szeméről, ha szomorú volt az anyja és olyankor aztán ő is elkezdett keservesen sírni. Az asszony lehajolt és megcsókolta azt a keskeny arcocskát. Szíve csordultig telve volt; fájdalmában csaknem felsikoltott.

— Oh, csak te gyógyulj meg, akkor aztán minden jó lesz, tört ki végre. Ferike aztán vigasztalni kezdé anyját.

— Tudod mit, édes anyám, jó apácskám már a menyországban van és ott bizonyosan megkéri a Jézuskát, hogy gyógyítson meg engem mentül előbb.

— Adja a jó Isten! sóhajtott az anya keservesen, miközben újra belefogott munkájába.

Kék bársony ruha volt az, amit varrt és ennek még ma készen kellett lenni, hogy egy fiatal leány karácsonyfája alá tehesse. Ennek a munkaárából az a kis szív, mely oly kegyetlenül vergődött abban a kis beteg mellben, vágyának kielégítését nyeri, és — hátha a nagy öröm a fenyegető haláltól megmentül!

Mozdulatlanul pihent ágyában a kis fiu, anyja azt hitte, elaludt. De egyszer csak hallja, amint a beteg halk hangon éneklő azt a karácsonyi dicsőítést, melyet tavaly ilyen időtájban tanult; az asszony szeméből és könnyek peregtek végig lesóványodott arcán. Eszébe jutott a tavalyi karácsony, amikor még apa is velük volt és a kis fiu, piros pozsgás arczzal, ujjongva állt a karácsonyfa alatt.

Megvolt az utolsó öltés a ruhán. Gondosan hajtotta bele az asszony egy nagy dobozba és a kis ágyhoz lépve mondá:

— Most magadra hagylak; de ugyebár, az én kis fiam nem fél, ha egyedül marad is?

— Hiszen mindig egyedül vagyok, mikor elmegy valahová, édes anyácskám; de olyankor mindig imádkozom a Jézuskához és akkor egy szikrát sem félek. Hanem ma gyere haza hamarabb, hogy itthon lehess, mielőrt a Jézuska jön, mondá Ferike és a hozzá hajló anyjának a nyakára fűzte karját.

— Hozok neked egy kis jó szörpöt, aztán meg hust, hogy holnap jó levest főzhessenek számodra.

Határtalan szeretet ragyogott e szavaknál az asszony szemében, mikor eltávozott.

Már alkonyodott. Az első házban az ablakok lassankint kivilágosodtak. A hold sarlója mindinkább fényesedett. Ez úgy beragyogott abba a kis szobába, hogy Ferike azt hívé: mindjárt jő a Jézuska. Mozdulatlanul feküdt ágyában és teljes erejéből figyelt, ha vajjon nem hallja-e még az angyalok szárnycsattogását, akik a Jézuskát kísérik. Halkan, egész halkan suttogott.

Mikor az asszony abba a házba ért, hol az új ruhának a karácsonyfa alatt kellett díszelnie, már a szobaleány előre is rákiáltott: — Ejnye, Molnárné, de soká jön, a nagyságos asszony ugyancsak türelmetlenkedik.

Átverte a szobaleány a dobozt és bevitte egy szobába, honnan ragyngó világosság sugárzott ki. Molnárné várakozott. Még mindig egyre hordták a karácsonyi ajándékokat, csodaszép játékokat: ott volt egy gyönyörű baba, mely akár egy kis alvó gyermek, úgy feküdt takaros kis gyermek-kocsiban; pompás kis konyha, mindenféle edényekkel, aztán gőzkocsi és még sok mindenféle. Molnárné önkénytelenül arra gondolt, hogy az ő kis fiát már maga egy kis képeskönyv is milyen boldoggá tenné. Most ismét egy kerékpárt hoztak. Mig ezt beszállították, az ajtó kissé tovább nyitva maradt és akkor látta az asszony, amint valami gyémánt-ékszert tartott valaki a világosság felé. Csodás tündöklés volt az; színes villanásokat szórtak a kövek ide-oda. Nagyot sóhajtott a várakozó asszony. Taján az jutott eszébe, hogy egyetlen olyan gyémánt árából kigyógyíthatná szegény gyermekét. Végre visszajött a szobaleány az üres dobozzal.

— A számla a ruha mellett volt, mondá a varrónő szerényen. A szobaleány kelletlenül morgott valamit, hogy karácsonyestén is fásasztják a küldözgetéssel; de azért csak bement és csakhamar visszatért a számlát hozva, azzal az üzenettel, hogy a nagyságos asszony csak akkor fogja a ruhavarrást kifizetni, ha a ruhát felpróbálják és nem lesz rajta igazítani való. Az asszony ijedtében egy székhöz karjába fogódzott. Alig bírta dadogni:

— Alázatosan kérem a nagyságos asszonyt, legyen tekintettel arra, hogy gyermekem otthon betegen fekszik.

— Beteg gyermek! Oh, ezt fel ne említsük neki, mert különben még a ruhát sem fogadja el; borzasztóan fél a ragályos nyavalyától; e szavak után a szobaleány eltűnt a karácsonyfaszobában.

A szegény asszony ingadozva haladt le a lépcsőn; mikor a kapun kiment, a falhoz kellett támaszkodnia és mindkét kezét arczára szorítva, hangosan zokogott. Mit tegyen most? Hová forduljon? Igaz, hogy volt kinn pénze még több urinél is, csak hogy az egyik már a megrendelésnél azt mondta, csak majd újév után fizet, a másik meg nem rendelne többé nála, ha fizetésre felszólítaná. Már többször volt ilyen keserves tapasztalata. És még hozzá, most, karácsonyestéjén kérjen pénzt? Nem, valami más módot kell kitalálni. Gondolkozott, tündődött; nincs már semmi értékes tárgya, mindent eladott, vagy elzálogosított már. Örömet elvitte volna zálogba téli felöltőjét, ha ilyen későn még lehetett volna. Pedig csikorgó hideg volt; de ő abból nem érzett

semmit, sietni kellett haza és társas kocsira sem ülhetett, mert pénzeckéje csak éppen annyi volt, hogy megvehette azt a gyógyszerpöt kis beteg fiának és marhahúst holnapra levesnek.

És most mily régóta van távol hazulról! Szörnyű aggodalom fogta el szívét. Ferike azóta tán betegebb, lázasabb lett, talán hívta őt és nem volt mellette senki, a ki forró homlokát megsimitaná, szomjuságát enyhitené. Mig így szorongó lélekkel sietett tova, mellette minden ablakban kigyultak a karácsonyfák, kihangzottak a gyermekek örömujjongásai. A szegény asszony szívét a fájdalom, a kétségbeesés marcangolta.

— Ne engedje sirni — mondta volt a doktor. És ime most, ha a Jézuska nem fog neki semmit sem hozni, milyen keservesen fog Ferike sirni és akkor talán belehal.

— Oh, én édes, egyetlen kis fam, zokogott a boldogtalan. Az aggodalom annyira a lelkére nehezült, mikor lakásához közeledett, hogy egy percze meg kellett állania, hogy lélekzetet vehessen. Ekkor halk nyöszörgés üt meg fülét, mintha valami állat siránkozott volna. Az asszony körülnézett, hogy mertől jön ez a panaszos hang és megpillantott egy kis fehér macskát a mellette levő pincze-ablakban. Ugy didergett a szegény kis állat. Az asszony megsajnálta és kezébe vette; szegényke ne pusztul, jön el éhen vagy megfagyva. De ekkor . . . megvillant agyában a gondolat: azt a kis állatot a Jézuska küldte.

Sietett most az asszony haza, feltapogatódzott a hátsót ki nem világított lépcsőn; halkán nyitotta ki az előszoba ajtaját, és hallgatódzott; a szobában teljes nyugalom. Hirtelenében egy tejet adott a kis macskának és meggyújtotta a még tavalyi maradék-gyertyákat. Ugy történt ez, hogy tavaly újévkor akarták másodszer meggyújtani a gyertyáskákat. Amde akkor csapott be a családba a nagy szerencsétlenség: az apa halálos betegen feküdt és néhány nap múlva odahagyta feleségét és gyermekét örökre.

A félig leégett gyertyácskák most az új karácsonyfára voltak feltüzdelve; a tavalyi üveg-golyók és aranyos diók szintén rajta csüngtek, de bizony nem volt rajta más gyümölcs, de még egyetlen egy cukorka sem. A fácska tetején diszelgett a tavalyi angyalka. Két florból volt öve, annak szalagjain arany rojtok. Ezt az övet levette az asszony és a kis fehér cziczának a nyakára kötötte. Így egyik kezében a kis cziczával, másokban a sugárzó karácsonyfával lépett be a szobába.

Ferike ott ült az ágyában és tágra nyílt szemekkel bámult a sugárzó világosságba. Ekkor anyja a kis macskát odatette a gyermek ölébe:

— Nézd, kicsikém, ezt hozta neked a Jézuska. A gyermek halovány arcán az öröm sugárzott. Olyan áhítatos félelemmel tekintett a kis állatkára és alig mert hozzányúlni; csak báortalanul czirógatta kis, sovány kezével a czicza fehér, bársonyos szőrét. Eleven állatkát hozott neki a Jézuska! Mennyivel szebb volt ez, mint azok a festett állatok, a milyeneket ő magának kívánt; a szegény anya, aki pedig annyi aggodalmat állott ki

most olyan boldog volt és áldotta Istenét, ki útjába vezérelte azt a kis állatot. Mikor aztán a cziczuska odadörgölődött a Ferike oldalához és halkán dorombolni kezdett, akkor a gyermek öröme mitid nagyobb lett.

— Nézd csak anyácskám, hogyan hever itt az én cziczuskám; aztán hallod, hogyan doromból, mondogatta egyre. Jaj, sutogta félig magában mennyire fogja szeretni azt a kis macskát, melyet maga a Jézuska hozot neki.

— De a többi állatokat is kell ám szeretned, mert azokat is a jó Isten ajándékozta nekünk, mondta neki anyja.

Ferike igérete, hogy szeretni fogja ő a többi állatokat is, de mégis valamennyi között leglobban ezt a kis cziszuskát.

Mikor másnap reggel az orvos jött, bámulva állott meg az ajtóban. Ferike egyenesen ült az ágyacskájában és ujjongott, kaczagott, mikor a kis fehér czicza furcsa ugrásait nézte, a mint egy pamutgombolyaggal játszott. — Csoda történt itt?

Igen, az öröm csodat tett. Mikor az asszony kikisérte az orvost, elmondta, hogy történt a dolog. Az orvos előtt csak most tárult fel a szegény család nyomora. Jó ember volt az orvos, ki hivatásában is megtartotta szánakozó szívét. Rögtön gondoskodott, hogy a legszükségesebb élelmiszerek beszerezhetők legyenek. De még többet is tett. Pár nap mulva mindenféle ajándékok érkeztek a kis beteg számára, játékszerek, képekönyvek, ruhák; az orvos elbeszélte néhány család előtt, ahova jártos volt, a kis beteg gyermek karácsonyestéjének megható történetét.

Ez időtől kezdve ezeknek a szegény embereknek a sorsa jobbra fordult. Az asszonynál annyi megrendelés történt ruhákra, hogy több varróleányt kellett alkalmaznia.

Ferike most már jobb ápolásban részesülhetve, nemsokára meggyógyult. Egy napon azonban rajtakapta az orvos Ferikét, a mint az ablakban sűtkérező cziczuskát ablakostól együtt lerajzolta, aképen rajta volt még a piros virágu muskátli is, a tavasz egyetlen hirdetője, e kis udvari szobácskában.

— Így vagyunk? szolt a jószívű orvos, éppen ilyen ügyes rajzoló gyereket keres az én bátyám, az építőmester. Nos Molnárné asszony, nem volna ellenére, ha fiát beajánlanám bátyámhoz?

— Jaj, milyen sok szép házat, templomot, palotát rajzolnék én akkor! ujjongott Ferike.

Molnárné háttartalan örömmel adta beleegyezését és ma . . .

Ma? Molnár Ferencz, a szorgalmas iparos, a gazdag és keresett építész egyike a főváros legvagyonosabb polgárainak. Igaz, hogy néha meg-megáll a Feszty-körkép, Munkácsy festményei, vagy a hódoló felvonulás hatalmas képei előtt, valami titkos sóhaj szakad fel kebléből, hiszen valamikor, kicsi, gyermekkorában ő is arról álmodott, hogy ha nagy lesz, hát szép képeket fog ő festeni; de azután, mikor hazamenve, palotának is beillő házának homlokzatán meglátja a gyönyörű diszt, önérzetesen mondja magában, hogy azt ő rajzolta, az a ház meg az ő becsültes munkájával szerzett pénzen épült.

Hetedik ifjusági pályázatunk.

Az Á. V. E. a jövő nemzedéket is meg akarja nyerni az állatvédelmi eszmének, ezért legelső sorban a leendő tanítókhöz és tanítónőkhöz, de egyszersmind az összes ifjusághoz fordul, a középiskolák és felsőbb leányiskolák tanulóihoz épp úgy, mint a szülői háznál növekedő ifjak- és leányokhoz; ezennel hetedszer pályázatot hirdetvén az állatok iránt való érdeklődő szeretet és e kedélynemesítő foglalkozás előmozdítására, valamely az állatok életéből merített rajzra, leírásra vagy elbeszélésre, mely legfőlebb 100 nyomtatott sorra terjedhet; akár prózában, akár versben.

A legjobb munka jutalma az *Erzsébet* királyné-alapból 10 korona; a második munka jutalma 8 korona, a harmadik jó munka jutalma 7 korona. A pályázat határideje 1899. május 1 és *nemcsak a kolozsvári, de más városbeli iskolák tanulójának is szól.*

A kéziratok az elnök szerkesztőhöz, Széchy Károlynéhoz küldendőek.

Nagyon kérjük a tisztelt szülőket, tanárokat és tanítónőket, hogy mentől jobban serkentsék az ifjuságot ily kis rajzok megírására és beküldésére.

Az orsz. Á. V. E. „Ajándék-könyvecskéi“.

A Budapesti Á. V. E. egy állatvédelmi verseket és kis elbeszéléseket tartalmazó könyvecskét több ezer példányban nyomtatott ki és terjeszti el ingyen. A kolozsvári Á. V. E.-nek is elküldött belőle 300 példányt jó gyermekek közt való szétosztás czéljából. Első sorban az iskolás gyermekeknek juttattunk belőle, és pedig elküldtünk 12—12 példányt a következő iskolákba, a *legjobb* gyermekek közé való kiosztásra: I. Községi iskolának. II. Községi milleniumi isk. 3. Szabó féle róm. k. isk. 4. Róm. kath. fiu isk. 5. Nagy utczai róm. k. isk. 6. Kőkerti róm. k. isk. 7. Auguszteum, róm. k. isk. 8. Belvárosi róm. k. 9. Lyceumi normális isk. 10. Monostori róm. kath. 11. Ev. ref. leány isk. 12. Ev. ref. végyes isk. 13. Tanító képzői gyakorló isk. 14. Hidelvei ev. ref. isk. 15. Tanítóképző gyakorló isk. 16. Ag. evang. isk. 17. Unit. leány-isk. 18. Unit. fiu-isk. 19. Gör. kath. isk. 20. Izraelita isk. -- Egy-egy példányt pedig ama 25 erdélyi iskolába, a melyeknek az *„Állatok Védelme“* báró Kemény Árpádné t. elnökünk meghagyásából jár.

1899-re tagsági díjaikat befizették:

Bay Ferencz főszolgabíró Zilah (1 frt.)	Huszár Benedek tanító, Pálfalva.
Beke Benjamin pr. kanonok, Rozsnyó-Bordásné Lorenz Marie, Herkulesfürdő.	Hye Andriene, A.-Ilosva. (1899-re és 1900-ra.
Roth Ferencz k. r. tanár Szeged.	özv. Inczedy Sámuelné
Fittler Dezső ügyvéd. Tata.	Jacobi Ema.
Fittler Sándorné. P. Kamarás.	Janovics Jenő színművész (uj).
Frana Péter tanárjelölt,	Kaizler alispán Zilah (1 frt.)
Gérandoné Teleki Irén grófnő, Pálfalva.	Kardoss Kálmánné (5 frt.)
Dr. Haller Károly egyet. tanár.	Keller Lajos Budapest (5 frt.)
	Dr. Kőbítés Lajosné.

(Folytatjuk.)

ÁLLATOK VÉDELME.

A KOLOZSVÁRI ÁLLAT-VÉDO-EGYESÜLET

Szerkesztőség:

SZÉCHY-VILLA

I. EMELET

hová a kértatok, tudakozdások, előfizetések küldendők.

HAVI KÖZLÖNYE.

Szerkeszti:

SZECHY KÁROLYNÉ LORENZ JOSEPHINE,

az Egyesület elnöke.

Tagoknak

tagsági díj fejében jár.

Előfizetési ár:

Egész évre 1 frt — kr
Fél " — " 50 kr
Számunként 10 kr

Negyedik évfolyam.

Kolozsvár, 1899. április 1.

7. szám.

TARTALOM: Ingyen munkások. *Gróf Lózár Kálmántól.* — Frigyes császár és a tyúk. — A gölya. *Petőfi Sándortól.* — Bibliai mondat. — Aforizmák *Hedge, Michelet, Lavater, Herder, Bousseau és Wordworthtól.* — Az oláh juhász. — Az apró szárnyasok Herodeset. — A méhek színérzékéről. — A kutyáról. *Lady Lawrence.* — Az elefánt halála. — A méhkirályné. — 14000 megröntgenezett tyúk. — 1899-re befizetett tagsági díjak.

INGYEN MUNKÁSOK.

Írta: **Gróf Lázár Kálmán.**

A czinkék a leghasznosabb rovarevő madarak közé tartoznak, melyek megérdemlik, hogy az ember oltalma alá vegye őket, és tudatlanságból mégis a legtöbb vidéken pusztítják a czinkéket, mivel növénymagvakat is esznek, pedig az általuk okozott kár, a haszonnal össze mérve, tekintetbe sem vehető.

Ott is, hol a madarak hasznosságát be kezdik látni, az éneklő madarakat tartják a leghasznosabbaknak. De ez tévedés. Mert igaz ugyan, hogy ezek is fáradhatatlan rovar-vadászok, de csak a kisebb, sima bőrű hernyókat eszik, mivel keskeny, lágy csőrükkel a durvább alkatu szőrőseket nem tudják elfogdosni; azután vándormadarak lévén, az évnek csak egy részét töltik nálunk. Sokkal nagyobb szolgálatot tesznek a gazdának, a *pintyfélék és a czinkék*, mely utóbbiak éppen télen át, mikor az éneklők szelidebb égélj alatt mulatnak, tisztogatják le fáinkról az azokon telelő hernyók alakjait és a kártékony lepkék petéit.

A czinkék alakjukat, életmódjukat, táplálékukat tekintve, középen állanak a pintyek és éneklők között. Kis madarak, zömök testtörzsszel, rövid szárnyakkal s aránylag nagy fejjel. Csőrük kúp idomu, rövid erős. Lábaik rövidek s erős görbe karmokkal fegyverezvék. Színezete a legtöbb fajnak élénk. Jó repülők, jó kúszók, de a földön csak ugrálva tudnak járni; e mellett merész, kíváncsi, eszes állatok. Dalolni nem tudnak, de azért elég változatos csicsérgésök van. Táplálékul főleg rovarokat esznek, de az olajos növénymagvakat is kedvelik.

A czinkék szaporasága bámulatos. Évenként kétszer, háromszor is költenek, s egy fészekaljban 8—12, sőt 20 fiók is található.

Az egész család főképviseelője a szénczinke. Ez nemcsak a legnagyobb valamennyi között, hanem sokszorozva feltaláljuk benne fajrokonainak legtöbb jó tulajdonságait.

Szinezete igen szép. Fejteteje, nyaköve és egy mellén alávonuló széles savoly fekete, pofája fehér; melle, hasa kénsárga; háta olajzöld; fara kékes szürke, ugyszintén szárnytollai is; élénk fényű szemei sötétbarnák.

Tulajdonságai magára vonja a természetbarát figyelmét. Élbizakodott, arczátlan, tolvaj, furfangos, ravasz, szóval annyi rossz tulajdonsága van, mint jó. Emellett valódi örökmozgó. Nyugtalanul röpked ide-oda, egy-egy faoduban eltűnik, aztán megint előbuvik; egyik ágról a másikra kuszik oly ügyességgel, hogy megszégyeníti a leghiresebb tornázót is, s mindezen testgyakorlatai közben folyton a rovarok után kémkedik s jaj annak, a melyet megpillantott, mert az menthetetlenül veszve van. De ime, egy közeli fa gallyai között két kis madár kezd czivakodni; hősünk ezt azonnal észreveszi; nyomban ott terem, s mint hivatlan békebíró, kezdi osztogatni az igazságot, derekasan kopogtatva erős csőrével a czivakodók fejét. Alig fejezte be ezt a fontos szerepét, csengő „czink“ szavát hallatva, tova száll s valamely új csinyen töri a fejét. Ha nem mutatkozik semmi jó alkalom, kémkedve kalandkeresésre indul; beröpked erdőt, mezőt; megjelen a gyümölcsösekben, emberi lakok közelében, éles megfigyelő tehetségű lévén, semmi sem kerüli ki szemességét. Emellett nagyon kíváncsi és merész, minek gyakran megadja az árát s hurokra kerül; de ha egyszer sikerül egynek a törből menekülnie, azt ugyan egy könnyen nem lehet ismét kelepczébe csalni.

Nyáron rendszerint lombos erdőkben tartózkodik, mint az erdész szorgalmas ingyen munkása, fáradhatatlanul pusztitva az erdei káros rovarokat és azok petéit. Ősszel világot megy látni. Kis csoportokba gyűlve, alászáll a völgyekbe, térségekre, lakott helyek közelében csatangol, egyrészt a gyümölcsösekben kerteszkedve, s a fákat gondosan tisztogatva, másrészt tolvajkodva. Hiába! — az örökös egyféle táplálékot megunja mindenki; a czinke is; ő sem állhatja meg, hogy a napraforgó telt tányerából néhány olajtól duzzadó magot el ne csipjen, vagy a gazdaszszony által szárítás végett a napra kiterített tökmagot meg ne tizedelje. A mákot is szívesen felkeresi; általában majd minden olajos növénynek nagy tisztelője. Elég furfangja és élettapasztalata van arra is, hogy tudja, hogy a gazdák nem igen törvendenek ezen szenvedélyének, s féltékeny szemmél nézik orvokkodó látogatásait, melyek miatt bosszút is forralnak ellene. De ő elég merész, hogy daczöljon hatalmas ellenségével; s elég módot talál a gazda figyelmének kijátszására, mit tőle alig vehetünk zokon, ha az általa tett szolgálatokat tekintetbe vesszük. A szénczinke egész tavaszon, egész nyáron át rovarok és azok bábjaival, legyekkel, bogarakkal, szitakötőkkel táplálkozik; télen

át a kártékony lepkék petéit pusztítja, a többek között a mérő lepkék tojásait, melyek oly piczinyek, hogy a legélesebb szemű kertészgazda is bajosan tudná valamennyit fellelni, ha volna is rá elég ideje, a mi pedig nem lehet. Mennyi kártékony rovar képes e kis madár elpusztítani, azt abból láthatjuk, hogy ha egy szénczinke-pár évenként csak kétszer költ és mindig csak 8—10 fia van is: akkor is roppant hasznot hajt, mivel a fiak fölnevelésére tíz nap kivántatik s egy fiu napi táplálása legalább is 20 hernyót, rovart kíván, a mi összesen 9000-et tesz. Vegyük fel, hogy e férgek között csak 1500 a tojó, s egy csak 200-at tojik, az azokból kikelendő hernyók száma 300,000, mely szám elegendő, hogy 100 nagy gyümölcsfát két évre terméketlené tegyen. Ősszel, — igaz — kivesszik részöket a czinkék az olajos magvakból is; de micsoda parányi díj ez annyi roppant munkáért.

Erre azonban kevesen gondolnak; üldözik mindenütt ezt az élénk, örökvidám madarat, mely nem tudja melyik fán terem a bánat, s nem veszi el derült kedvét soha. Télen át, ha zuzmarás idő van, csak oly jó kedvvel hangoztatja csalszavát, mint nyáron a hőség közepette. Ha valami pajzán fiu elfogja: nem adja meg magát sorsának, nem sivítóz rémülten, nem remeg, hanem menekvésre gondol, s méltó haragjában erős csőrével teljes erejéből csipkedi ellensége kezét. Ha szárnyait szegve a szobában szabadon bocsátják, azonnal szemlét tart annak minden zugában az ott levő minden tárgy felett. Pár óra multán már oly otthonos, mintha csak ott nevelkedett volna. Más madarakkal kalitkába zárva, rövid idő alatt uralmat gyakorol valamennyi fölött; büntet és kegyeket osztogat; egyiket nem megvetendő pártolása alá veszi, másikat üldözi, sőt elég kegyetlen, hogy, ha éppen kedve szottyán, valamelyiknek bezuzza a koponyáját s megegye az agyvelejét.

Télen át sokat elpusztítanak a ragadozó madarak; de mégis legnagyobb ellensége a gyermekek által tökből készített tör. Oh az a gonosz tör! az oly csábítóan sárgállik eléje a hó közül; nyitott ajtaján át látja azt a sok szép olajos tökmagot, mintha csak gazdagon terített asztal volna. E kisértésnek lehetlen ellentállania és veszve van.

Pedig milyen kár a szegény, okos, hasznos kis madárért és mily kegyetlenség azt szabadságától és életétől megfosztani!

Frígyes császár és a tyúk.

A beteg császárnak naponta 9 tojást kellett ennie. Egyszer a parkban ülve, egy tyúk közeledett feléje méltóságosan a virágágyak közül. A jelenlévő orvos el akarta kergetni, de a császár intett neki, hogy hagyja békén s aztán annak az ujságnak a szélére, a melyet épp akkor olvasott, e szavakat írta: »Ez az én tápláló anyáimnak egyike, bánjék vele kimérettel.«

A gólya.

Sokféle a madár, s egyik ezt, másik azt
Leginkább kedveli;
Ezt ékesszólása, amazt pedig tarka
Tolla kedvelteti.
Kit én választottam, a dal-mesterséghez
Nem ért az a madár,
S egyszerű mint magam, félig feketében,
Félig fejjében jár.

Nekem valamennyi között legkedvesebb
Madaram a gólya,
Édes szülő földem, a drága szép alföld
Hüségos lakója.
Tán azért szeretem annyira, mert vele
Együtt növekedtem;
Még mikor bölesőmben sirtam ő már
[akkor
Kerepölt fölöttem.

Vele töltöttem a gyermek esztendőket.
Komoly fiú valék.
Míg társim a hazatérő tehéncsordát
Esténként kergeték,
Én udvarunkon a nádkúp oldalánál
Húztam meg magamat,
S némán szemléltem a szárnyokat próbáló
Kis gólyafiakat.

És elgondolkodtam. Jól tudom, az
[gyakran
Fordult meg fejembe,
Miért, hogy az ember nincs úgy, mint
[a madár,
Szárnyakkal teremtve?
Csak a messzeséget jár hatni meg lábbal,
S nem a magasságot.
Mit ér nekem, mit a messzeség, mikor én
A magasba vágyok.

Fölfelé vágytam én. Ah, úgy irigyeltem
Sorsáért a napot:
A föld fejére ő tesz világosságból
Szótt aranykalapot.
De fájt, hogy esténként megszúrják ...
[mert hiszen
Foly keblébül a vér;
Gondolám, hát így van? hát a ki világít,
Illyen jutamat nyer?

Kívánt idősza az ősz a gyermekeknek
Mint anya jön elé,
A ki fiainak számára kosarát
Gyümölcsessel terhelé;
Én ellepségemül néztem az őszet, s szólék,
Há gyümölcsöt hozott:
Tartsd meg ajándékom, ha kedves
[madaram,
A gólyát elcsalod.

Szomorodott szívvel láttam gyülekezni,
Midőn távozanak;
Miként most eltűnő ifjuságom után,
Ugy néztem utánok;
S milyen bús látvány volt a házak tetején
A sok üres fészek;
Szellő lehelt rám, sejtés halk szellője,
Hogy jöv őmbe nézek.

Mikor tél multával fehér hó-subáját
A föld levetette
Svirággal zsinórozott sötétzöld dolmányát
Ötfe fel helyette,
Akkor az én lelkem is felöltözék új,
Ünnepi ruhába,
S gólya-várni néha elballagtam egész
A szomszéd határba.

Később, hogy a szikra lángra lobbant,
[a hogy
Ifju lett a gyermek,
Talpam alatt égett a föld, neki esem,
És paripán termék,
S megereztett kantárszárral vágaték ki
A puszták terére ...
Még a szél is ugyan neki gyürkőzött,
[hogy
Lovamat elérje.

Szeretem a pusztát! Ott érzem magamat
Igazán szabadnak,
Szemeim ott járnak, a hol nekik tetszik,
Nem korlátoztatnak,
Nem állnak körülöm mogorva sziklák mint
Fenyegető rémek,
A csörgő patakot hányva-vetve, minth a
Lánczot csörgetnének.

És ne mondja senki, hogy a puszta
 [nem szép!
 Vannak szépségei;
 De azokat, mint a szemérmes lyány
 [arczát,
 Sűrű fátyol fedi:
 Jó ismerősei, barátai előtt
 Leteszi fátvolát,
 S rajta vesz merőn a megbűvölt szem,
 [mert
 Tündér kisasszonyt lát.

Szeretem a pusztát! De bekalandoztam
 Tüzes paripámon,
 S midőn már lejártam, a hol fizetésért
 Sincs emberi lábnyom,
 Lovamról leszálltam, gyepre heveredtem.
 Egy futó pillanat
 A tóra mellett, s benne kit látok meg?
 Gólya barátomat.

Oda is elkisért. Együtt ábrándoztunk.
 A puszta legmélyén.
 Ő a víz fenekét, én a délibábot
 Hosszasan szemlélvén.
 Így töltöttem vele gyermekségemet és
 Ifjuságom javát;
 Azért kedvelem, bár se tolla nem ragyog
 Se szép hangot nem ad.

Mostan is kedvelem és úgy tekintem én
 A gólyamadarat,
 Mint egyetlen valót, mely egy átálmodott
 Szébb korból fönmaradt.
 Megérkezésedet még mostan is minden
 Esztendőben várom,
 S kívánok szerencsés utat, ha tavozol.
 Legrégibb barátom!

Petőfi Sándor.

Minden általa és ő reá nézve teremtetett. Col. I. 16.

*

Sziveinkből kisarjadt újra mindaz, a mit vetünk. Tiedge.

*

Az állatnak is megvannak jogai Isten előtt. Michelet.

*

Kérdezd meg gyakran magadtól: Hogyan cselekedném, ha látnám az angyalokat, a kik a legtisztább cselekedeteknek tanúi.
 Lavater.

*

A kereszténység a legtisztább emberiességet parancsolja a legtisztább uton.
 Herder.

*

A ki jót tesz, maga is javul. Rousseau.

*

A mennyivel jobban bánsz marháiddal, annyival több áldás háramlik a házadra.

*

A ki Istennek akármely teremtését semmibe sem veszi, igen korlátolt elméjünek mutatkozik.
 Wordsworth.

*

Az oláh juhász.

A „Magyar Polgár“ nemrég igen kedves, névtelen, cikket közölt fentebbi czim alatt. Átvesszük a következő részt, melyben a *juhászkutyáról* és a *juhokról* is pár érdekes adat van.

Az oláh juhász birodalma a havas. A havasok, melyek Erdélyt körülzárják, s a melyek egyáltalában hazánk keleti részén elhuzódnak, azoknak végtelen tisztasai, legelői, mind az ő birodalmához tartoznak. Látköre tehát végtelen. Az éghez való közelsége az erdők félhomálya s a csillagos éj, a vihar és a mosolygó nap-sugár lelkét a titokzatosság régióiba kergeti. Mindent csak sejt, előtte minden rejtély, a mit a maga eszejárása szerint meg is old s a maga babonás hitében meg is tart.

Társai: kutyája, furulyája és juha.

Kutyája szüntelen vele van. Nagy, fehér, lompos, megbirkózik a farkasokkal és gyakran győz. Okos és figyelmes; összereléri a nyáját és kordába tartja a juhokat; csak rá néz a gazdájára és kitalálja gondolatját; tudja, melyik juhát szólította meg s ha az engedetlenkedik, maga lép közbe és csinál rendet, az engedetlen juhot kellő irányba terelvén. Mig gazdája alszik, a kutya kettőztetett éberséggel őrködik élet és vagyon fölött. Éjszaka alig alszik. A hűsége többnyire életébe kerül, rendszeren a farkasok áldozata lesz. A gazda meg is becsüli. Ha eszik, ételéből a szemben álló kutyának rendszeren dob; mindig együtt étkeznek, szokásos étele különösen a savó, a mi az orda kifőzése után az üstben marad. A gazdának föltétlenül engedelmeskedik; ha kergeti, fut; ha hívja, jön; ha uszítja, vakon támad; ha csitítja, rögtön csöndes.

Furulyája, néhol az ugynevezett tulnik (havasi kürt), a juhász-bánatának és örömének kifejezője. Tulnikja rendszeren este szólal meg. Hét határ meghallja a bánatos hangot, a mely elvész a sziklatetők visszhangjaiban. Juhát egyenkint ismeri; kényezteti, bajában ápolja. A juh ismeri a juhász hangját, a parancsszókat s azok szerint igazodik.

A juhásznak sok a balhite, babonája. Így a hold udvarában a maga bocskorát látja kiterítve; ha iszik, az edényből kiönt egy kevés vizet, rá fu a viz felületére. Ha berbecseit verekedni látja, esőt jósol; ha bocskorszija meglágyul, szintén. Nem engedi meg, hogy valamely asszony a juhok között fonjon, mert megdöglenek; farkasról sem szabad a juhok előtt beszélni; a juhok sójából kölcsön adni szerencsétlenséget hoz a nyájra. A kolompos juh ha megrázkódik, megváltozik az idő. A juhok gyapjából, a pásztor tarisznyájából ha lopnak, rosszat jelent. Juhot nyírni csak kedd és szombat napon jó. A juhász egész éven át nem változtat inget, a juhok csak így eresztik jól a tejet. A boszorkányok és rossz szellemek ellen különböző módon védekeznek.

A medve-ünnepet csak a pásztorok ismerik. Hunyadmegyében július egyik napján a havasok pásztorai összejönnek valamely isztiánához s megünneplik tánczcal s másféle időtöltéssel a

napot. Néhol a pap megáldja ilyenkor a turmákat és a pásztorokat. Tavasszal, mikor a juhnyáját kihajtják, a pásztor a pappal megáldatja azt.

A havasi életnek egyik jellemző intézménye a sokadalom (nedee), a mi vásár számba megy. Nyáron itt vagy ott rendes vásár-féle van, a hol a juhászok eladják portékájukat és beszerzik a szükségeseket. Együttal ki is mulatják magukat. A szomszéd vidékek lakossága gyűl össze, s mert több házassággal végződő ismeretséget kötnek, az ily sokadalmakat rendszeren leányvásároknak nevezik, havasban a legény ismerkedés végett vásárba megy, a leány szintén. Különben ez a románságnál közös vonás.

Az apró szárnyasok Heródesei.

Németországtól jövő hírek szerint párisi nagy tollkereskedők ott 20,000-nél több tengeliczt (stiglicei), vagy esetleg más tarkaszines apró madarat rendeltek volt meg kalapdiszül elkészítve, a múlt téli saisonra. Valóban elszomorító az a kegyetlenség, az a lelketlen pusztítás, amit véghez fognak vinni majd apró szárnyasaink között, ha ismét nagyobb mértékben divatba hozzák a kitömött madárakkal diszitett női kalapokat. Egy évtizednél több — írja dr. Lendl érdekes folyóirata, a „Természet“ — hogy némileg szünőfélben volt e divat, mert a forró égöv kolibri- és egyéb diszes madárfajainak milliói észrevehetően fogyni kezdtek, sőt egyes vidékeken teljesen ki is pusztultak. Hivatalosan ki van mutatva, hogy 25 év alatt, amíg Európaszerte az apró madarak veszedelmére ez az elítélendő divat járta, háromezer millió kolibrít és egyéb madarat hoztak Európába Dél-Amerikából, Indiából és Ausztráliából. És még nem régen Angolországba vittek be évenként 25—30 milliót, Francia- és Németországba közel 150 milliót! Most, mert a kolibri-bőr évről-évre ritkább és drágább, ismét az európai apró szárnyasokra vetik figyelmüket e barbár tollkereskedők — s ha divatba hozzák ezeket is, ha megfogyasztják, mint a kolibrít, nagy veszedelemből ejthetik mező- és erdőgazdaságunkat s mérhetetlen károkat okoznak nekünk is. Reméljük, hogy hazánkban senki sem vállalkozik majd e gyászos szerepre, de ha mégis akadna olyan, aki e szegény teremtesek kipusztításában segédkezet nyújtana s ily módon gazdagodni akarna, akkor reméljük, hogy a hatóságok meg fogják gátolni. Aztán meg nem csak a divathölgyek, de a — vendéglősökért is ezrel pusztítják a szegény madarakat.

Párisban ugyanis egy étterem lelketlen tulajdonosa, pacsirta pecsenyét ígért a vendégeknek, — s adott is, csakhogy ime kitűnt, hogy az apró madarak bizony verebek voltak. Ideje volna már valóban, hogy az egyes emberek ugymint az államok megszíveljék, mikép apró madarak segítsége nélkül gyümölcs termés nincsen, s nincs buzatermés sem. Németország, Franciaország, Angolország, Olaszország, Görögország és Ausztriában is ezrel fogdossák hálokkal és lépvesszővel a költözőkő fecskéket sa többi — madarakat.

De hadd álljon itt a párisi pacsirta-hír: Csinos kis megépetésben részesültek a minap egy előkelő párisi étterem vendégei. Az étterem különösen egy sajtásagos fogásnak köszönhetette nagy hírnevét: a piritós kenyéren feltalált pacsirtának. Persze ezek a pacsirták csak az étlapon dicsekedhettek ilyen előkelő származással; a valóságban közönséges párisi verebek voltak, melyeket a vendéglős nagy mennyiségben fogdosztatott össze és a melyekkel szemben azzal hallgattatta el a kételkedőket, hogy mindegyik veréb husába néhány sörétet eresztett. A napokban azonban új konyha-fiút fogadott, egy vidéki legényt, a kinek feladatává tette, hogy a söréteket ő dugja a pacsirtáknak szánt verebek bőre alá. A fiu ugyan nem értette, hogy micsoda különös guszthusok lehet a párisiaknak: söréttel eszik az ételt; de azért buzgón dugdosta a söréteket és mikor a verebekkel készen volt, a legjobb meggyőződéssel áttért a borjuhusra, az osztrigára, a sajtra, a tésztákra s mindentüvé dugott néhány sörétet; de oly ügyesen, hogy a szakács mit sem vett észre belőle. Bezzeg észrevették a vendégek, a kik nem győztek csodálkozni, hogy miként kerültek a sörétek a fagyaltba és Cammenbert-sajtba? Egy kis gondolkozással azután rájöttek a dolog nyitjára és azóta nem igen fogy az étteremben a verébpacsirta!

Tehát mindenféle módon és mindenféle örületes czélra fogdossák, ölik, pusztítják a mézőgazdaságra oly nagyon fontos és szükséges madarakat. Mennyi baigaság e kegyetlenségben is!

A méhek színérzékéről.

Sir John Lubbock, a híres angol biológus, egy alkalommal megvizsgálta a méhek színérzékét és a következőket tapasztalta. Kevés mézet üveglapra csöppentett s ezt egy kék darab papirosra tette; mikor már egy méh több napon látogatta és így a kék színhez hozzászokott, akkor valamivel több mézet csöppentett narancsszínű papirosra, a kék papirostól körülbelül karmincz centiméternyire. Azután a méh távolléte alatt a kétféle papirost fölcserélte, de a mézet helyén hagyta. A méh szokása szerint visszatért arra a helyre, ahol a mézet rendszeren megtalálta; habár a méz ott volt most is, mégsem ereszkedett le, hanem egy pillanatig tétovázott, s aztán tovább repült, egyenesen a kék papir felé. Aki látta a méhet e pillanatban, nem kételkedhetett benne, hogy a kéket a narancsszínűtől megkülönböztetni képes. Amidőn a méh a kék papirosra tett méz fölcserélését megszokta már, más színű — sárga, narancsszín, vörös, zöld, fekete és fehér — papirosra helyezett üveglapokra csöppentett a tudós ismét mézet és egymásután felcserélte a színes papirosokat, meghagyva azonban a mézet mindig ugyanama helyen; de akárhol volt is a kék szín, a méh mindig csak erre szállott rá. A méhek, úgy látszik, ugyanazokat a színeket kedvelik, amelyeket mink is szerettünk és eszerint válogatják meg a virágokat, amelyeket meglátogatnak. A halvány-sárga vagy husszínű virágok például a méheket nem vonzzák; ezekre inkább csak a legyek járnak.

Az állatok lelki világából.

Adatok a kutya okosságáról és nemességéről.

Közi: Lady Lawrence.

Lamartine nagy ragaszkodással viseltetett a kutyák iránt. Midőn egy ízben barátai erről kérdezősködtek tőle, így okolta meg a kutyák iránt érzett rokonszenvét:

— Szeretém a kutyákat, mert jók, szépek, mert a politikával nem foglalkoznak, s mindenekfölött, mert kutyák. Ha az emberekben négy ily tulajdonságot fedezhetnék föl, beléjük is bolondulnék, de sajnos, itt mérsékelnem kell vonzalmamat!

Ha nem is megyünk oly messze, mint a híres francia költő, mégis elismerjük, hogy száz meg száz oka van az embernek a kutyát szeretni és csodálni, és hogy kutyában valóban soha sem lehet csalódni.

Az ismert angol bölcsész Dr. *Beatti* egy gazdájáért segítséget kereső kutyáról a következőt írja. Egyik barátja télnek idején kutyájával vadászni ment. Csakhamar egy őznek a nyomára akadván, azt figyelmesen követte. Az állat utjában egy befagyott folyó jegén hatolt át. A vadász itt is követte a nyomokat, de a jég beszakadt alatta és beleesett a vízbe. A jégre-lépésnél a puskáját véletlenül keresztben tartotta a testén és minthogy ez ilyen-ígyen a jégen támadt nyílásnak mindkét oldalán a jégen feküdt, támaszul szolgált neki s ennek folytán az alámerüléstől megmenekült. A vízből azonban kijutni semmikép nem volt képes, sőt attól kellett félnie, hogy erősebb mozgások által a jég, a melyen a puskáék feküdt, tovább szakad és menthetetlenül odaveszne. A kutya urának veszedelmes helyzetét látva, mindenféle kísérleteket tett ura megmentésére, de hiába. Ekkor a legközelebbi faluba iramodott, mindenképp, a kívül csak találkozott, hízélegve közeledett és úgy forgott és mozgott, mintha valami mondánivalója lett volna. Látván, hogy nem értik meg, mit akar, megragadta a férfiakat kabátjuknál fogva és azon tájékra vonta, a hol urát veszedelemben tudta. A parasztok a kutyát jól ismerve, csodálkoztak feltűnő viselkedésén és gyanították végre, hogy urát valami baj érte. Követték tehát a kutyát, a melynek vezetése mellett a jéghez értek és a félig megdermedt embert, a kinek alig volt már annyi ereje, hogy még a puskába fogódzhasson, megtalálták. Gyorsan a mentéshez láttak és csakhamar sikerült is a szerencsétlenül járt vadászt kihuzni a vízből. A kutya vidám ugrándozással simult urához, megnyaldosta és mindenképpen kimutatta nagy örömét gazdája megmentése fölött.

*

A *Bernáthegyi menedékház* kutyáit tudvalevőleg csakis ilyen embereket mentő célokra nevelik.

A francia-olasz határon, a savojai és gróji alpok közt mered égnék örökös hóval borított ormaival a kétezer méter magas Kis-Szent Bernáthegy. Gyönyörű kilátás nyílik róla a

Montblanca, de télen veszedelmes az arra való járás. Veszedelmes, de elkerülhetetlen. Vasut ott nincs, csak kocsiközlekedés s a ki az Izére területéről át akar jutni a Dora-Baltea vidékére, Bourg-St.-Maurice-ból Courmayeurbe, annak a harminczkét kilométer hosszú utat a Kis-Szent-Bernát szorosán át kell megtennie. Ott pedig minden perczen jöhet a hóvihár, vagy a rettenetes görgeteg s nem sok időbe telik, a míg a szerencsétlen utas kocsistól, lovastul eltűnik a dermesztő, fehér puha lepel alatt. Az ilyen veszedelemben forgó utasok megmentésére épült, valamivel a szoros színe alatt a kis-szent-bernát-hegyi menedékház, a hol télen-nyáron néhány szerzetes lakik. A rend statutumai értelmében minden állásu, rangu és valásu utasnak, a ki arra jár s veszedelembé kerül, segítséget kell nyújtaniok s ezt a derék szerzetesek híven meg is teszik. Legjobb segítők a szerencsétlenül járt idegenek föl kutatásában és megmentésében a híres szent-bernát-hegyi kutyák, a melyeknek majdnem emberi intelligenciájuk van; nélkülök az emberek maguk nem volnának képesek szerencsétlenül járt embertársaikat megmenteni. A menedékházban mindig van néhány utas, főleg tél idején.

*

A híres Ninon de Lenclos kis kutyájáról emlékezik meg *Mercier* akadémikus. Irja pedig róla a következőket. Raton, így hitták a tizenhetedik század ismert szépségének ölebecskéjét, ebédnél mindig úrnője tányérja mellett volt egy kaskában és ugyancsak szigorúan ellenőrizte az evését. A levest és peccenyét minden felindulás nélkül engedte megenni, de a mikor a szép asszony valami ragouthoz akart nyúlni, akkor fenyegetőleg mormogott. Valami entremet nem okozott neki aggodalmat, ha nem volt nagyon fűszeres, de ha úrnője kávé, vagy liqueurt akart élvezni, akkor hangosan ugatott. Amíg az ebéd tartott, ez a kis állat semmit sem eveti, csak mikor már semmiféle aggodalomra nem volt ok, ugrott ki a kaskájából az abroszra s falatozott valami keveset. *Mercier* nem babozik annak a kijelentésével, hogy Ninon szépségének, egészségének és jókedvének megőrzését csak a kutyácskájának köszönheti és azért lett csaknem száz esztendősen, mert tartózkodott a kávé, az erős ragout és a liqueur élvezésétől, amivel első sorban kikerülte a Ratonnal való gyakori konfliktusokat.

*

Nem csoda, hogy a kutyák udvarképesek is lettek.

A francia királyok fényűzésének, nem ritkán hőbortjainak az illusztrálására szolgál ez az alábbi pár sor, amely arról a nevezetes szerepről szól, amelyet a kutyák játszottak egy időben a francia udvarnál. XIII. Lajos volt az, a ki divatba hozta a királyi termekben az apró angol agarakat, amelyekből mindig tartott két-háromszázat udvarában. A kutyákra való felügyelettel egy új méltóságot bíztak meg: a capitaine des levrettes de la chambre du Roy, aki hogy nagy ur lehetett, azt mutatja a fizetése is, 2466 livres évenként. A kutyákat azonban, a számtalan peczéren és a capitainen kívül még négy más uriember is őrizte, négy: agár-kamaraőr. Miután a királyokat utánözni mindig di-

vatban volt, misem természetesebb, minthogy az udvar előkelői is tartottak agarakat és agár-kamaraőröket. Jellemzetes, hogy ezeknek az urí embereknek 1000 livret fizetett a provençei gróf, a titkárnak ellenben csak 200-at. Még XVI. Lajos udvarában is tartottak agarakat, de a mikor az akkori „capitaine“ Vassan lovag meghalt, utána már nem töltötték be ezt a díszes állást. A királyokkal aztán az agarak is elszéledtek, ki tudja hová?...

*

Egy külföldi lap az 1870-iki német-francia háború idejéből mond el egy kis jelenetet a csár kutyájáról. Még a háború kitörése előtt történt, hogy II. Sándor csár közvetlenül a hadüzenet előtt Emsbe ment Vilmos király látogatására. Egy este az uralkodók együtt voltak a királyi lakás egyik nagytermében. Ott ültek a salon egyik végében és diskurálgattak, míg a tulsó oldalon gróf Bismarck több diplomata társaságában komoran nézte a csárt. Azon töprenkedett ugyanis, vajjon a csár, ha a hadüzenet megtörténik, semleges marad-e, vagy pedig a németek ellen foglal-e állást. Egyszer csak a csár hatalmas kutyája a gazdája széke mellől fölkel, végig megy a termen s Bismarckhoz menve, farkcsóválva kezdi nyalogaini a kezeit. A csár látja ezt, mosolyogva kiáltott át Bismarckhoz:

— Látja, hogy a kutyám ismeri a barátaimat.

Bismarck nagyon megörült ennek a kijelentésnek s hamosan el is mesélte barátainak e kis epizódot s végül így szólt: — Most már nyugodt vagyok. Ez az epizód történelmi fontosságú momentuma volt politikánknak.

*

Hogy Bismarck maga mennyire szerette a kutyákat, azt a világtörténet is feljegyezte. Érdekes ez az eset:

Egy borongós téli napon észrevette Bismarck, hogy kedvelt kutyája, Sultán gyanusan vonít. Mindjárt gyanította, hogy valami baja lehet a kutyának és bevitte magával a meleg szobába. A kutya azonban itt sem lett jobban. Bismarck komoran ült mellette és simogatta. Herbert, Bismarck fia, odalépett atyjához és a másik szobába hívta, hogy kedélyhangulatát fölvidítsa. Bismarck már át is akart a másik szobába menni, a mikor az ajtóban megpillantotta a hörgő kutyát és újra visszafordulva úgy szólt fiához:

— Kérlek, hagyj engem magamra.

És ott maradt mindaddig kutyája mellett, amíg az kilehelte páráját.

Barátjai előtt elpanaszolkodott az őt ért veszteségről és többek között a következőket mondta:

— Óseink abban a jámbor hiedelemben éltek, hogy a tulvilági mezőkön viszontlátják mindazokat a kutyákat, a melyek éltükben hű barataik voltak... Vajha, igaz lenne ez a jámbor hit...

És ez a gyöngéd szeretet, a melyet kutyája iránt érzett, nem volt tettetés. Nem is az a tetszelgés volt, amelyet annyian magukba erőltetnek egy-egy becézett állatka iránt. Szerette ku-

tyáját úgy, a mint azokat az embereket is szerette, a kiknek hűségében megbizhatott.

A minap állítottak fel Moldban egy monumentális sarkövet annak az emlékére, aki Gladstonenak leghivebbjei közé tartozott. A kutyája volt ugyanis. Az epitáfiuma ennek az állatnak arany betűkkel ékeskedik a kövön, így: »Petz, született Schwalbachban, meghalt Havardenben Hű volt mindhalálig.«

Ez a fölírás a vallásos angolok közt nagy föltűnést keltett.

Egy olyan kutyáról is irtak nem rég a lapok; a melynek „bűne“ fölött egy a német császár elnöklete alatt működő katonai bíróság mondott ítéletet. E híressé vált kutya Fopsz névre hallgat, ha akar. Mert megtörténik olykor az is, hogy nem akarja a gazdája kiáltását hallani. Pedig az nagy ur: tábornok. Fopsz azonban mégis megtette nemrég azt, hogy nem fogadott szót, sőt beleharapott egy kis fiunak az arczába.

A kis fiu szülei bepörölték Köhler tábornok urat, aki a harzi erdők árnyában tölti nyugodalmas napjait. A blankenburgi bíróság el is ítélte a tábornok urat a kutya szófogadatlansága miatt 20 márka bírságra. A tábornok ur megfelebbezte ezt az ítéletet, mert ő katona és tehát az ő ügye a német katonai büntető eljárás szerint katonai bíróság elé tartozik. És ez az ügy most a katonai bíróság elé kerül. A legérdekesebb a dologban, hogy ez a bíróság csupa tábornokból fog állani és ítéletét a német császár elnöklete alatt hozza meg. Ami egy kutyára nézve elég nagy kitűnítés . . .

A *La Natureben* olvasunk egy rendkívül eszes, két lábon futó kutyáról. Egy juhász kutyát az aratók megvágtak véletlenül a kaszájukkal és pedig olyan módon, hogy a két jobboldali lábát majd egészen elszakították a törzstől s az izeikben is egész széthasították. A kutya persze közel volt már a kimuláshoz, de a gazdája gondos ápolása mégis életben tartotta. A sebei begyógyultak s három hét után nagy kinnal már ide-oda csuszott a földön, miközben a hátsó jobboldali lábát teljességgel nem tudta használni. A jobb első lábán is csak éppen hogy néha rátámaszkodott. Ezen a módon azután lassan megtanult járni a kutya: két lábon. Egész gyorsan futkosik már s mindennap megteszi az utat Dunstableből a másfél kilométerre levő legelőre. Megindulni nehezen tud s olyanformán ugrik föl, mint a nyúl, rendes járás helyett úgy ugrál azután odább, mint a madarak. A két csonka lába elől-hátul busan lóg alá. Már a régi foglalkozását is fölvette megint s gondosan őrzi a juhokat.

Az eb hűségének megható példájáról érkezik egy kis esemény híre *Bécsből*. Egy fiatal embert annyira üldözött a balsors, hogy teljesen tönkre ment és végtére már nem volt egyebe egy hatalmas újfoundlandi ebnél. „Fox» igen szép, hatalmas fekete állat volt. A szerencsétlen fiatal ember egyik hitelezőjének megtetszett

a pompás állat és lefoglaltatta. A hü Fox engedelmeskedett ura parancsának és egy ládába záratta magát. Elvitték a hitelező raktárába, a honnan másnap Grácza akarták szállítani. A hatalmas állat unatkozott sötét börtönében és mindenképpen szabadulni igyekezett. Panaszos vonítására senki sem felelt, a mire az okos állat lyukat harapott az oldalába és ezt addig tágitotta, a míg ki tudott rajta bujni. Szabadságát visszanyerve, azonnal gazdája keresésére indult. Tudta, hogy melyik vendéglőben szokott vacsorázni és ott várt reá estig, a mikor tényleg megérkezett. A találkozás megható volt; gazdája könyes szemekkel törölte meg a hü állat véres száját és a viszontlátás öröme pompás vacsorát adatott neki. A hitelező azonban dühöng, mert a kutyát nem lehet többé rábírní arra, hogy gazdáját elhagyja és fogait vicsorgatja arra, a ki el akarná vinni.

*

És pedig a saját jó fogait. Mert van ám már hamis fogu, mülábu és műszemű kutya is. Már ez sem ritkaság. Angliában gyakori dolog, hogy értékes *kutyák*-nak, *macskáknak* vagy egyéb kedvelt állatoknak műfogak raknak, sőt van rá eset, hogy műszemű vagy mülábu állatokban gyönyörködik a gazdájuk. Így nemrég Piérpont Morgan ur drága ufoundlandia, a ki egy macskával való lovagias ügyében elvesztette a félszemét, másikat kapott üvegből. Middlessex lordnak pedig volt, azaz van egy 4000 forint értékű szent-bernáthegyije, a mely vénülvén, már kezdte a fogait nem bírni. Elvitték a kutyát egy ügyes fogspezialistához, a ki Ash-féle porcellánból csinált az ebnek huszonnégy, aranyozott platinahegyű fogat. Költség: ezer forint. Stafford gróf foxterrierje pedig vulkanizált kaucsukból készült mülábon jár.

Mr. Moselyé az uttörök érdeme a kutyáknál használt hamis fogak alkalmazásában. Ő Sydenhamban lakik és egy Shipperbe nevű kutya tulajdonosa, amely kutya már igen elvénült és e minőségben fogait elvesztette. Nem tudott rágni a szegény állat és az éhenhalás fenyegette. Mr. Mosely azonban fogorvos is és így történt, hogy az a gondolata jött, hogy fogsort tesz a kutyája szájába. A gondolat tetté lön s Shipperbe most a legvastagabb csontot is megőrli vadonaturj fogaival.

Valóban csodálatra méltó ész egy állatnál, hogy a civilizáció emez eszközt elfogadni és a saját hasznára értékesíteni tudja.

*

Nem kevésbé csodálatos az is, hogy egy gazdag angol megtudta tanítani kutyáját a *dominózás* mesterségére. A londoni salonokban játszik vele. Az okos állat szemközt ül a gazdájával egy székre s ugy dominózik. A partnerek hat-hat követ vesznek maguk elé. A kutya végignézi őket, kiválasztja a kettős követ s a szájával odateszi az asztal közepére, mire az ánglius melléje teszi a megfelelő követ. Így folytatják a játékot, amíg a kövek elfogynak. Erre új játékba fognak. Az angol néha szándékosan rossz követ tesz. Ilyenkor a kutya egyideig rámeresztí szemét, majd ugatni kezd. Ha az ánglius nem akarja észrevenni tévedését, az eb a hamis követ eltasztja az orrával, a gazdája ölébe ugrik, vagy az

asztalra támaszkodva az első lábaival, az angol köveiből helyes kövel pótolja. A nézők nem győzik bámulni, a mikor az okos állat a gazdája minden titkos intése nélkül idegen partnerrel szemben is megnyeri a játékot.

*

Kanizsának pedig van *szivarozó kutyája*, vagy legalább volt, a miről egy hivatalos hirdetmény így szól: »A helybeli vasutálló-más földadójától egy Nero névre haligató, aportirozik, *égből szivart tart szájában*, szürkés színű, háta fekete, orra koromfekete, nagyon szelíd borzkutya elveszett. Felkéretik a becsületes megtaláló vagy annak hollétéről legkevésbé tudna is fölvilágosítást adni, jelentkezék a rendőrkapitányi hivatalnál, hol a tulajdonos által illő jutalomban fog részesíttetni. *Deák* Péter s. k., rendőrfőkapitány.«

*

Hogy a kutyát szeretni és okosságát szokszor csodálni is lehet, az természetes és igazságos, de hogy akármely kedves és kedvencz állatért ezeket hasztalanul költsen az ember, a miből annak a szeretett állatnak is semmi haszna vagy szüksége rá, az még állatvédelmi szempontból is — természetellenes. Ott van például Ames Olivér, amerikai milliomos, aki bosztoni palotája mögött nyolczvanezer dolláron nagyszerű házat építtetett kutyái számára. A kemény fából készült s tíz ablaku kutya-palota belső berendezését Angliából hozatta. Van benne hideg és meleg fürdő, hálóterem és nyújtakorház. A házban tartott negyvenöt kutyát nyolcz szolga gondozza, a kik éjjel-nappal a ház közelében tartózkodnak. — Vagy a Párisban meghalt R. báró; 150.000 frankot hagyott dán dogja, »Tiger« nevezetű kutyájának Páris környékén házat vettek tehát a 4 lábú örökösnek, ott él korlátlan szabadságban maga választott kumpánok társaságában. Kötelessége egy férfiszolganak és a házvezetónőnek, a kik 2500 frank évi fizetést huznak érte, hogy a »Tiger-vilia« lakójának minden kényelméről gondoskodjanak és kutyatársait is etessék és gondozzák. A báró végakarata szerint a villát a dog kimulása után el kell adni, a befolyt összegből ezer frankot a kutya egy emlékkövére fordítani s a többi pénzt egyik párisi Á. V. E.-nek juttatni.

Jellemző illusztrációja amaz okatlan fényűzésnek, melyet némely hölgy visz véghez négylábu barátaival, az a számla is, melyet az údvsereg »Social Gazette«-je Londonban a multkor közzé tett, felelősséget vállalván valódiságáért. Egy hölgy a minap egyik divatos »kutyaszabó«-nak a következőket fizetett ki kutya ruháért:

Kivert gallér és ezüst karperecz	— —	17 shilling	— p.
6 pár hálóing	— — — —	12	> — p.
2 pár bama czipő	— — — —	8	> — p.
2 pár gummiczipő	— — — —	8	> — p.
1 tengeri fürdő köppeney	— — — —	7	> 50 p.
1 reggeli kabát	— — — —	7	> — p.
1 szalonöltözet, arannyal kivarva	— —	30	> — p.
1 prémmel bélelt felöltő	— — — —	20	> — p.

Összesen — — 108 shilling 50 p.

A „szegény gazdag“ kutya alighanem jobban érezné magát egyedül természeti bundájában.

Az angol ladyk pedig kutyáiknak külön temetőt rendeztek be a londoni Hydepark főkapuja mellett, a Viktória Gaten. Magos kerítés fogja körül a sirkertet, a mely 30 méter hosszú és husz méter széles. A pincsik, uszkárok, daxlik és másfajta ölebek hült porai fölé márványemlékek emelvék, amelyeket koszoruk díszítenek. Szomorufüz, babérfa sem hiányzik. Kétszázan aluszzsák talán ott örök álmukat és persze hogy a sírfeliratok se hiányoznak a kutya temetőből, Ideiktatunk néhányat:

Hű barátom, drága kincsem:
Almodj békén, kedves pincsem.

vagy:

Nem ngatsz már sohasem, uszkár,
Sírát g zdád: Glasgow Oszkár.

Egy másik síron ez áll:

— Pompei nyugszik itt, a Miss Florence kedvencz kutyája.

Egy ölebet így sirat el gazdája, Byront idézve: In life the firmest friend — the first to welcome — foremost to defend. Más emlékköveken ez áll: À notre adoré Spot, our friend toujours regretté, darling Ghin-chin and sweet Carlo.

Ez mind valóban az örültség egyik neme. Ahhoz, hogy az állatokat szeressük, védjük, oltalmazzuk, emberségesen bánjunk velök, ahhoz távolról sem kell annyira pénz, mint csak jóság és igazság-érzés, utána nézés, eszes gondozás.

Az elefánt halála.

Alinak, a nagyra hivatott elefántnak a sorsán kesereg most a madridi közönség. Ali ugyanis, mielőtt megérkezett Madridba, már is a nap hőse volt s legalább is oly izgalommal várták, mint más városban nagy művészek vagy európai capacitások érkezését. De a nagyra hivatott állat, melynek három hatalmas, megvadult bikával kellett volna élet-halál harczot vívnia egy madridi aréna porondján — alaposan cserben hagyta az izgató látványosságért eleve lelkesedő madridiakat. Történt ugyanis, hogy miközben különvonaton Valenciából Madridba szállították, a hatodik napon nagyon megszomjazott az utazó elefánt. A vonaton nem tudtak elégséges italt előteremteni a számára s Ali egész Madridig szomjazott. Nagyon természetes, hogy a madridi pályaudvarra érkezve, mohón ivott meg tizenkét cseber jeges vizet, a mitől aztán meghült és hevenytüdőgyulladás tünetei között rövid szenvedés után kimúlt. Gazdája, a ki 20.000 frankért vásárolta, bepörölte a szállítócéget, a vasuti igazgatóságot s a hatalmas állat örét, de ezek aligha fogják kárát megtéríteni. A törvényszék a napokban a halál-ok kiderítése céljából elrendelte a bonczolást, mire az óriás hullát tíz ökörtől vont társzekeren szállították be.

A méhkirályné.

Egy tudós angol lelkész a méhkirályné életéből saját megfigyelései és följegyzései alapján következő vázlatot közli: A méhkirálynénak tudvalevőleg egyetlen kötelessége az, hogy a fajt fönntartsa és ennek csodálatos buzgósággal tesz eleget. A nyár folyamán a méhkirályné minden perczen átlag két tojást tojik, egy nap alatt annyit, hogy ez testének súlyát másfélszer meghaladja. A méhkirályné átlag 4—5 évig él és ez idő alatt körülbelül másfél millió tojást tojik. Szemei sokkal kisebbek, mint a többi méheké, de azokra nem is igen van szüksége, mert életét egészen a méhkas belsejében tölti. A méh fullánkjáról a lelkész ezeket írja: A fullánk rendkívül tökéletes instrumentum, belsejében nagyon finom csatornával, melyen a méreg kifolyik. A méhszurás átmérője egy gombostű átmérőjének körülbelül $\frac{1}{100}$ része. A méh rendszerint bentfelejtí fullánkját a sebben és ez halálát okozza. Ha azonban van ideje rá, fullánkját vigyázva ismét kihuzza és ez esetben megmenekül. Az angol lelkész, aki méhszurásokkal szemben teljesen érzéketlen, ezt több ízben megfigyelte.

14.000 megröntgenezett tyuk.

Nagy volt az öröm, amikor kitalálták a Röntgen-sugarat. Az orvostudomány mindjárt lefoglalta magát ezzel a fényes sugarat — nincs többé puszkagolyó, vagy bört, amely úgy el birjon bujni csontok vagy izmok közé, hogy meg ne lehessen találni és ki ne lehessen venni az emberből. Azóta mindenféleképpen ki akarják használni ezt a csuda-sugarat, de a legszemlembesebb alkalmazására mindenesetre Mr. Rudolph Spreckles jött rá Californiában. Ennek a Sprecklesnek nem messze San Franciscotól birtoka van, ahol legkevesebb tizennégyezer tyukja tanyázik. Egy ízben rá jött arra, hogy nem mindegyik tyuk teljesíti becsületesen a kötelességét, hanem sokan lustálkodnak és nem tojnak. Mit csináljon? Annyi ezer tyuk közül, hogyan válaszsza ki a ravaszkodókat? Hosszas töprenkedés után végre a homlokára csapott — eszébe jutott a Röntgen-sugár. És Röntgen-sugarakat bocsátott rá a tyukjaira, hogy megvizsgálja a tojástenyésztő képességüket. Egy óra alatt harmincz-negyven tyukot vizsgált meg. Ha küült a tyuknak bűnössége, akkor a sorsa el volt döntve — pecsenye lett belőle.

1899-re tagsági díjaikat befizették:

(Első folytatás.)

Gróf Kornis Berta alelnök (3 frt.)	Dr. Semsey Aladár Brassó.
Dr. gróf Kuun Géza, v. b. t. t. M.-Németi.	Stodolni Gyula tanárjelölt.
Mihály Józsefné.	Streda Rezsóné F.-Szent-Miklós.
Dr. Nicora János tanár, Zsolna.	Dr. Széchy Károly egyet. tanár.
Papp Farkasné Bornemissza báróné.	Szombathelyi tets. ker. önképzőkör.
Posgay Béla Budapest.	Gróf Teleki Erik Drassó.
Dr. Pósta Béláné Budapest.	Gróf Teleki Ralf Drassó.
Ranezay Mariska K.-Félegyháza.	Unger Ilonka Kassa.
Dr. Russel Károly kalaz. igazgató.	Van der Velden Edéné titkár (10 frt.)
Sárközy A. főispán cs. k. kamarás,	Vincze Mariska Szől.-Győrök.
Komárom.	

(Folytatjuk.)

ÁLLATOK VÉDELME.

A KOLOZSVÁRI ÁLLAT-VÉDO-EGYESÜLET

Szerkesztőség:
SZÉCHY-VILLA
I. EMELET
ahová a kéziratok, tudakozódások, előfizetések küldendők.

HAVIKÖZLÖNYE.

Szerkeszti:
SZÉCHY KÁROLYNÉ LORENZ JOSÉPHINE,
az Egyesület elnöke.

Tagoknak
tagsági díj fejében jár.
Előfizetési ár:
Egész évre 1 frt — kr
Fél " — " 50 kr
Számunként 10 kr

Negyedik évfolyam. Kolozsvár, 1899. május 1. 8. szám.

TARTALOM: Építő művészek. Irta *Binder Laura*. — Gazd. isk. nők számára. — Kutya derby. — Madárvilág. Irta *Ferke Ágost*. — Adomány. — Bibliái mondat. — Aforizmak *Lamartine, Michelet, Hügotól*. — Lion, da Vinci és a madarak. — Könyörületes piébános. — A tiszt. Uram hollója. Irta *Kardosné Szabó Amál*. — A varju mint jótevő. — Barátság kutya és ló közt. — Amil, arabvezér. — Kérelem a jótékonyegyesületekhez. *Szatkai Gyulától*. — Hasznos tudnivalók. — A verebek. — Tánczos m dar k. — Kutya gazdaság. — 1899-re befiz. tagsági díjak. — Az Á. V. E. közgyűlése. — Ifj. pályázatunk eredményéről. — Állataink kinjairól.

ÉPÍTŐ MŰVÉSZEK.

Irta: **Binder Laura**.

A múlt évben egy verőfényes, de hűvös februári napon több ember állott a Szamos vashidján. A viz tükrére bámult mindenik, ugyanazon pontra szegezve tekintetét. Utam ép arra vitt, természetes, hogy én is arra a pontra néztem. S ime, egy kis madár állott a vízben. Torka és melle hófehér, különösen barna, s kb. pacsirta nagyságu: a kedves *vizi rigó* volt. S szokása szerint: majd a víz alá bukott, s egy darabig ott repült, futott valamely élelem után, majd a felszínen lebbent el; majd ismét leült, s mintha aggodalom látszott volna rajta, a mint észre vette a bámuló embereket. . . .

A kik talán nem ismerősök még vele, nehogy az gondolják, hogy a vizi rigó valami világlátott madár, a ki ép akkor érkezett egy szebb hazából, Afrikából, a hol örökös nyár van. A világerő sem! A vizi rigó csupán a Szamos kanyarulatait követve, érkezett a hegyek közül ide, a malom környékére. Az ő bölcsője ott volt, a hol a Kis-Szamos forrásai buzognak föl. Nemsokára vissza is tér oda ismét.*) Kerüli a nagy városok zaját, lakóit. Csupán az éhség, s talán a hideg hozza a magas hegyek közül a város határába. A hol mégis enyhébb a levegő, a víz nincs mindenütt befagyva s így élelem is csak akad. . . . A hideg ellen védi testét az úszó madarakéhoz hasonló meleg pehelyruha.

*) Általában Közép-Európa hegyes vidékein lakik.

Hanem lássuk egy kissé azt a házat, azt a palotát, vagy mit tudom én, hogy ő ép minek nevezi — a melyben született valamelyik szikla tövében, regényes tájon, a hol az embernek is olyan jó lenni!

Tehát a kristálypatak szomszédságában emelkedő szirt alatt van az otthona.

S milyen szerencse az, ha a szikláról víz zuhan le a fészek előtt, mert ebben az esetben a macskák, menyétek nem férnek hozzá. S milyen szép látvány, a mikor a hófehér mellű kis madár a vizzuhatagot repülve szeli át, hogy fészkehez jusson!

Ha a gyalui hegyek valamely pontján a malom sokáig áll, ott is szerencsét próbál. A kerék lapátjára költözködik. Nagy, tágas fészket épít apró, száraz ágakból, gyökér- és fűszálakból, vagy mohából. Ha az üreg, a melyben építkezik, nagy, fedővel is ellátja a fészket, a mely belől jó homoru és falevelekkel puhára van kipárnázva.

«Ha a keréklapát üregét használja fel, olyat választ, a mely alulról nyílik; nagy szorgalommal ki is tölti egy részét, hogy a tojások ki ne hulljanak.» (Brehm.)

Mennyi gond! Mennyi előrelátás, s mégis, hány fiatal, tapasztalatlan vízi rigó pusztul a kőbor macskák és menyétek karmai között!?

A rigók általában mesterek a fészek-építésben. A mult tavaszkor a kolozsvári Bükkerdőben jártunk. Alig érkeztünk egy bokrosabb, lombosabb helyre, a hol még ki nem vágták a szegény erdőt: egy pásztorfiut látunk, a ki egy *éneklő rigó* fészket szorongatja a kezében. A fészekben ott csipogott két sárga száju, pelyhes jószág. «Ugyan miért vetted le ezt a fészket? Nem fáj a szíved a kis árvákért? Hiszen elpusztulnak így az anyjuk nélkül!»

A pásztorfiu, kinek csak tudatlansága volt nagyobb a kapzsiségánál: azzal akart megnyugtatni bennünket, hogy majd fölneveli ő a két rigó-fiókat, így a fészekben, hangyatojással, bogárral. . . .

Természetes, hogy egy pár nap mulva elpusztult mind a kettő.

Pedig, minő gonddal készítette a rigó-anya ezt a fészket! Ha tudta volna szegény, milyen borzasztó sors vár reá és a fiaira? . . .

Milyen pontos, figyelmes munka volt ezen a fészken is! Száraz ágak, finom zuzmók, mohák és gyökérszalacsok alkotják a külső falát. Belől azonban péppé rágott, korhadó fával van kitapasztva, kisimitva.

Pedig csőrével rágja és dörzsöli úgy össze az anyagot, s nyálával vegyítve péppé gyurja.

Kár, hogy a rigó e szép kis házat nem rakja jó magasra, hogy ne férhessenek hozzá. Csak gyöngye fákon, bokrokon áll a fészek. Nem ismeri az emberek kapzsiségét.

Észak-Európában a nyírfaerdőkben a *fenyőrigó* olyan szorgalmasan épít, hogy miként Brehm A. mondja, csaknem minden

fán látható legalább egy, némelyiken 5—10 fészek is. De természetesen a fiak felnevelésére csak egy-egy fészket használnak.

A *zenérek* is olyan alacsony helyeken fészkelnek. A fülemüle fészkeről tudjuk, hogy a bokrok sűrűségében, a földhöz közel, néha épen a földön van egy-egy kidőlt fa vagy szétágazó, a földön szétrepedt bokor ágai közt. A fészek alapja száraz levél, de mélyedése növényszálakból, levelekből van összefonva. A tojások alá szőrt vagy gyapjat tesznek.

A borszéki erdőben kb. 1—1½ m. magasban tiszta gyapjuból készült fészek volt néhány lószőrszállal összefoglalva. De már üresen állott; bizonyosan valamely zenéré lehetett.

Néha családi drámák is zajlanak le a fészek környékén. Van a mi hegyes vidékeinken a többek közt egy kis madár: a *házi füstfarku zenér*. Erről azt tartják, hogy eredetileg Svájczból származik, a sziklák hazájából. S ott, valamint más hegyes vidéken a sziklaüregekben fészkel. De egyszer csak megszerette a civilizációt, nyugalmas, hegyes hazájából elvándorolt a nagy városok kőépületeire, s a templomok, tornyok, paloták falain, mint megannyi modern kősziklán szépen tanyát ütött. Talán a hegyes vidék ragadozói elől menekült, nem tudva, hogy itt is vannak ragadozók: a rossz gyermek, s a gazdátlan, kóbor macskák.

Hány kis füstfarku zenér bánhatta már meg ezt a cserét!?

De, hogy a családi drámára térjek, megtörténik, hogy a kis házi füstfarku zenér elfoglal egy-egy fecskefészket; mert hát ő valamivel hamarabb érkezik meg, s már a tojáson ül, mikor a fecske az építéshez fog. A fecske követeli jogos tulajdonát. Bosszusan röpül el mellette, szárnyával, farkával horzsolja a zenér fejét. Ez csak hunyorgat; de hűséges kis szívével világért sem hagyná el a tojásait; inkább elszenvedí a szemrehányásokat; de ott marad állhatatosan. Aztán mit tegyen a fecske? Belenyugszik, nem pöröl tovább. Épít új fészket a régi mellé; s a két mama egymás szomszédságában ül a tojásokon s élvezi a családi örömeiket. Megkérdezik aztán egymástól? Hány fia van kelmednek? Mikor repülnek ki a fészkekből? S e fölötti örömeikben elfeledik a régi keserűséget.

Március elején a Rákóczihegy bokraiban gyönyörű társaság ült. Fekete bársony sapka volt a fejükön. Hamvas szürke, de fekete szegélyű köpeny borult vállukra, s karmazsin piros mellény egészítette ki az öltözéket. Kedves ismerősök: egy *piroktársaság* volt! Miután márcziusban bogarak nem kaphatók: a bogyók magvait szedegették. Ezek is a Gyalui-havasok felől láto-gattak erre.

Azok a hirtelen jött havazások és hidegek kergették erre, a melyek úgy megleptek mindnyájunkat; őket is, minket is. Különben minden télen elátogatnak ide, egész a sétatérig, sőt a kertekben sem ritkák ilyenkor. Jó hosszasan szembe néztük egymást. Aztán mégis csak fölrepültek . . . Lehet, hogy szomorú emlékek, keserves tapasztalatok készítették arra, hogy az ember

elől meneküljenek. Ki tudja hány társukat pusztította már el a fegyver?

S ezek a kis madarak ugy szeretik társaikat. Ha valamelyiket baj éri, ha fegyvertől találva elesik, keserves, siró panaszban törnek ki, s alig tudják odahagyni a kis halottat.

Ha később velök repülhetnénk vissza a hegyek közé, ott a nagy erdőkben megtalálnók a pirók fészket is, mely a fák törzse közelében, vagy egy-egy villás ágon van elhelyezve, de nem nagyon magasan.

Az épület csinos, s 3 rétegből áll. A külső fal fenyő- és nyirágacsokból, a középső szakálzuzmókból (*Uznea barbata*) és finom gyökérostokból; a legbelső rész, a hova a féltett tojások kerülnek, puha szőr, vagy vékony fűszálakból épül. Ilyen nagy munkába kerül a kis bölcső.

Ha aztán jól szétnézünk ebben a fenyvesben, csakhamar észrevesszük a pirók kis rokonát: a piros ruhás *keresztcsőrű pintyet* is. Ámde ez soha sem hagyja el a fenyőerdőt, télen nyáron ott tartózkodik.

Elnéztem a múlt nyáron a borszéki fenyvesben, s a Gyilkostó környékén, hogy dolgozik a fenyőfákon, hogy szedi le a fenyőtobozt.

Gondolom, hálás is a fiatal fenyő ezért; mert ha igen sok toboz borítja, a nagy teher következtében el is pusztulhat.

A keresztcsőrű pintyek nagyon elkényesztetik a fiaikat, még akkor is etetik, ha azok már tollasok (legalább ezt mondják róluk). De megvan ennek a maga oka. A kis keresztcsőrű pintyek csőre nagyon gyöngye ahhoz, hogy a kemény tobozpikkelyek alól kiszedhessék a magvakat. Az okos kis szülők aztán elébb fél — később egész fenyőtobozokat raknak eléjük, hogy mégis hozzászoktassák fiaikat az *önálló kutatáshoz*.

A fészkek-építésében ép olyan ügyesek, mint a pirók. A fészkek majd a törshöz közel, majd egy kinyuló ágon látható, de n indig ugy intézik a dolgot, hogy a törzs vagy a fészkek felett nyuló ág elrejtse és megoltalmazza a fészket a hótól, (mert élen is fészkel) esőtől, széltől. Az épület külső fala fenyőrözséből, erikából, száraz fűszálakból áll, a melyek közé zuzmót, mohát helyeznek. Belől tollal, fenyőtűvel, fűszálakkal bélelik puhára, melegre (Brehm A.)

Van nekünk egy gyönyörű, tarka kismadarunk, egy repülő virág: a *tengelicz*. Néha, itt a sétatéren is megjelenik, de csak néha, mert hát van oka félni az emberektől. Pedig milyen igazi hálával kellene reá gondolni, s mennyire kellene őt kimélni minden embernek. Nemcsak, hogy tavaszkor és nyáron megmenti hasznos növényeinket sok ezer bogártól; de télen, amikor a bogárvilág alszik, a kis tengelicz ott ül az ingó bogácskórón és szedegeti annak magvait; így táplálkozik a sanyaru napokban. Így megakadályozza — s ha nem volna már annyira kipusztítva, még sikeresebben megakadályozná azt, hogy az alkalmatlan bogács és bojtortján ellepje a gabonaföldeket.

De hát az emberek mit törődnek ezzel, ők csak a kapzsi-

ságukat akarják kielégíteni . . . Aztán ha rossz a termés, okozák az időjárást, okozzák magát a jó Istent is: csak az nem jut eszükbe, hogy a jó Isten munkásait — kik a jó termés érdekében oly sokat tehetnek — ép ők pusztították el!

Es milyen disze a gyümölcsösnek és kertnek, ha véletlenül ott fészkel. De ez most már ritkán történik meg; inkább szereti a lomberdőket. Jól elrejtí a fészket egy-egy villaataku ágon. A külső réteget zuzmókból, mohákból, gyökérrostokból s esetleg tollakból is építi; az összefoglaló anyagot a rovarhulladékok szolgáltatják. A fészkek belsejébe a bogácstermés puha, fehér bobitáit, a fűz vagy nyárfa gyapját (mely a magvak körül van) hordja s ezeket lőszórral vagy sertével erősíti a fészkek falához.

Mennyi szorgalmat, mennyi odaadó munkásságot kell kifejtenie, amíg ezt a sokféle építő anyagot csak összehordja. Há amig föl is építi 6—8 m. magasban!

Es ki hinné, hogy az elkényesztetett kanári madár szabadon élő testvérei ott az Atlanti tenger szép szigetein (Teneriffa, Palma, Ferro) szintén művészileg épített fészkekben nevelik fiaikat? A szabadság, a függetlenség fejti ki a madárban is a nagyobb tehetségeket, a magasabb fokú ügyességet. Bolle megfigyelései szerint a körte és granátalmafákon, néha narancsfákon fészkel, úgy 2 méter magasságban. A fészkek csinos, kerekded; hófehér, gyapjas növényyszálakból készül, melyek itt ott száraz fűszálakkal vannak átszőve. Alul kényelmesen kiszélesedik, de felül szűk, hogy valami ragadozó állat egy-könnyen be ne látogasson. Márcziusban költ, míg a tengelicz csak májusban. Hát ott a kanári szigeteken bizony melegebb is van, mint a tengelicz hazájában.

Mikor a spanyolok a kanári szigeteket elfoglalták, nagy kereskedést kezdtek űzni a kanári madarakkal (a 15—16-ik évszázadban) s csakis ők kereskedtek e czikkal egészen addig, amíg a 17-ik évszázban egy szerencsétlen hajótörés megfosztotta e jövedelmi forrástól. Ekkor t. i. kanári madarakat szállítottak Olaszország felé; azonban Elbánál a hajó elpusztult s a madarak kiszabadulva, mint hajótöröttek Elbaszigetre és Olaszországba érkeztek, a hol azután szépen elszaporodtak.

És tudnak a madarak a lakóhely hőmérséki viszonyaihoz is alkalmazkodni a fészkepítéssel. Például Észak-Amerikában él egy kis éneklő, a *Baltimor madár*. Canadától az Unió déli és nyugati területéig csaknem mindenütt előfordul.

A melegebb déli tartományokban laza, szellős fészket épít; ezt is a fák északi oldalára. A terület északi részén már a nap-sugarak melegének kitett ágon függ a fészkek, melyet nagyon ügyesen, tömötten készít különféle növényyszálakból; s meleg pihével s más effélével bérel ki.

Ha szerét teheti, elhordja a fehéritésre kített fonalat; a me-rengő és szórakozott varrónő czérnagombolyagját vagy selyem-szálaít. S mindezt azért, hogy minél jobb fészket építsen kedves fiaí számára.

Hanem olyan szenvedélyes fészeképitőket, a milyenek a *szövő pinyók*, aligha találunk még a természetben.

E pompás színezetű madarak (rendesen sárgák vagy pirosak; de vannak hófehérek, szürkék és feketék, hasuk többnyire sárga vagy piros, a fej sötétebb színű) a legsötétebb Afrikában, szabadon álló pamutfákon építkeznek. Itt néha 100-ával állanak a fészkek. Mesterek a szövésben. Olyan erős munkát végeznek, hogy több nemzedék fészke látható egymás mellett. A mint az utazók beszélnek, leginkább az olajpálma leveleit használják e célra. A szárnyas levél valamelyik sallangját tövénél ragadja meg a kis madár csőre s a levegőben lobogtatva, repül az építés helyére; a száj nyálával még hajlékonyabbá teszi, aztán a fészkek szövésére használja. Amint ezt felszözték, mást hoznak és ismét mást; s így sokszor a szegény pálmát egészen megfosztják leveleitől. Hanem az áfrikai buja természet hamar helyreüti ezt a veszteséget. Különbö, nem csak az olajpálma leveleit, fűszájakat is használnak, s ezzel ép oly művészi és tartós fészket építenek. Némely faj a fészkek külső falába töviseket is foglal, még pedig a szurós hegyökkel kifelé, hogy megvédelmazzék minden tolakodó látogató elől. Sok majom és kígyó kalandozik itt a szegény kis madársziv aggodalmára. Ez készíti őket arra is, hogy némelykor a pamutfának víz fölé hajló ágára építsenek. A fészkek majd kúp-alaku; majd gömbölyded, de oldalt álló nyílással. Ha nem tetszik egy-egy fészkek, szétbontják, újat építenek; s azt ép oly szorgalommal és lelkiismeretességgel.

E sorokban csak néhány éneklőről beszéltem; ámde van a madarak közt még sok építő művész.

S a madarak megjelenése, élete, munkássága olyan érdekes és sok tekintetben vonzó is! Nem csoda, ha annyi költőt lelkesített dalra a madárélet.

„Mi boldog erdején a kis madár,
Madárnak oly szép sorsa van!
Viharban napsugariban,
Reá a lombok árnyiban
Rengő tanyája vár » — Vörösmarty M.

Gazdászati iskolát nők számára alapított Lady Warwick Londonban, a melyben nők elméletileg és gyakorlatilag mezőgazdaság és kertészet minden ágát, meg a *tyúkászatot, méhészetet* s a tejgazdaságot megtanulják. A bőkezű és eszes Lady Warwick Angolország különböző részeiben gazdasági telepeket szándékszik teremteni.

*

Kutya-derby. Angolország első nagy nemzeti sportünnepe évente a Waterloo Cup, a kutya-derby, Altcar magaslatain. 64 kutya páronként futott az első díjért: 1000 fontért. Az egyik győztes kutya, Falconer tulajdonosa 40000 forintot nyert csupán fogadásból. Állatkinzás csak ez is, még nagyobb, mint a lófuttatásoknál.

Madárvilág.

Felébredt a tavasz, lombot hajtnak a fák,
Zöld bőszyos a rét, fakad már a virág;
A megdermedt folyó medréből kilépett;
Meleg napsugártól az alvó föld ébred.
Tiszta kék az égbolt s hallga', a magasból
Picziny pacsirtának legelső dala-szól.

A picziny pacsirta régi jó barátunk :
A közelgő tavaszt ő hirdeti nálunk;
A pásztort a rétre dalával kicsalja;
Az elfáradt vándort, ha csügged, biztatja.
Viruló tavaszkor elsőnek keres fel
S lombhullató őszkor utolsónak hagy el.

S alighogy a szelek melegebben fújnak,
Már az erdő fái vadgalambok búgnak.
Vizek mentén laknak, holt tölgyerdő is van;
Ott fészket építenek s turbékolnak vigan;
Eleséget bőven találnak a réten,
Ezért a galambok nem halnak meg éhen.

S íme, kis vártatva e szép magyar honba
Messze Afrikából jön el a szalonka.
De nem élvezi a vendégbarátságát
A magyaroknak, mert puskacsővel várják.
Siet szegény tovább, békésebb vidékre,
A hol fészket rakhat, hol boldogabb élte.

S ha már a mocsárban a békák brekegnek,
Lármázó hangjával a seregély jön meg.
Segy szép reggelen csak rekedt kakas szóra
Kelepelni kezd a háztetőn a gólya.
Vigan így üdvözlik nagyok és gyermekek:
„Isten hozott, kedves barátunk, tégedet!”

Ne bántsátok hát, ti, kik ezt olvassátok,
A rossz gyermekeket jóra tarítsátok;
Rossz emberek ellen védjétek meg őket,
Azokat a szegény, árván szenvedőket!
Hagyjátok, jó szívek, a madárkát béken,
Mert az meghálálja — és megáld az Isten!

Ismét Arikából jön hasznos vendégünk,
A mely férget pusztit és jósolgat nekünk:
A kakuk az. Hogyha szép leányka kérdi,
Mikor megyen férhez? megjósolja neki.
Soká sehol nincser, hajlja utazás-vágy,
S más fészkebe rakván tojásait, elhagy.

S alighogy virágzik magas cseresznye
[fánk.

A kis csalogány jön országunkba hozzánk.
Ha leszállt az alkony, oly édesen-szépen
Hangzik vidám dala az rdő csendjében.
Augusztusig itt él, oszt' mén más or-
[szágba,
Való hazájába, rózsás Perzsiába.

Sok még a madárka szép magyar ha-
[zánkban.

De kis énekesünk — be sajnós! — alig
[van.

Rossz szívű gyermekek bolygatják fész-
[küket,
Őket elfogdossák kegyetlen emberek.
— És amíg *rabokként* élnek a kalitban,
Fáinkon a *hernyó pusztit* háborítlan.

Még sok a madárkák ravasz ellensége,
Igy a madarak közt: sas, sólyom és
[vércse :

Négylábuak közül: első róka koma.
Kinek a madárhus a legjobb lakoma;
Ellenségük aztán: a nyest, meg a görény!
— Mindszüntelen retteg ezektől a *szegény!*

Ferke Agost.

Adomány. Gróf Andrassy Dénesné Ő Méltósága 500 forintott volt kegyes Egyesületünknek céljaira adományozni. Fogadja a nemesszívü grófné e helyen is az Á. V. E. leghálásabb köszönetét.

Az Elnökség.

És ha egész hitem volna is, ugyananyira, hogy e hegyeket elvinném a helyükről, ha szeretet nincsen én bennem, semmi vagyok.

Kor. I. 13, 2.

Ha az állatot bevesszük kötelességünk és könyörületünk körébe, a mint kellene is hogy tegyük, maga az emberiség nemmesbitésén dolgozunk.

Lamartine.

Ne beszéljeteK nekem naptestekről, a föld teremtő erejéről. Egy kolibri tojása ugyanannyit ér, mint a tejút az égen.

Michelet.

Templom a föld és oltárok az erdők; a pinty, a pacsirta és fülemile pedig az ájtatos papi karok.

Saphar.

A roppant templomok mi szépek,
Legmagasbak az ég után,
De egy parányi fecske fészek
Az Isten háza igazán.

Hugo Victor.

Lionardo da Vinci és a madarak.

Lionardo da Vinci, a nagy olasz, a ki építész, szobrász, mérnök, egyszersmind bölcsész és festő is voll, nagyon szerette az állatokat és az a szép szokása volt, hogy megvette a rabmadarokat azért, hogy szabadon bocsássa őket. Egyik leghíresebb képe, mely Párisban van, e könyörületes cselekedetben mutatja a művészt, a mint a madarak vizán röpködnek körülötte, míg az üres kalitkák lábainál vannak a földön. E remek képe Vincit egyaránt mint nagy művészt és mint nemesszívü embert magasztalja.

Könyörületes plébános.

A fenti történethez hasonló ez: Nemrég meghalt Istvánfalvában, a csanádi egyházmegyében a 90 éves Miháلكovits Lajos kath. plébános. 1848—49-ben ő is harczolt a hazáért és sok más-sal osztozott a fogság nehéz sorsában is. Életének e szakaszából egy szép epizódot elevenitettek most föl a lapok halála alkalmából. Miháلكovitsnak t. i. bezárása előtt, mint ornithologusnak, sok szép, ritka madara volt, a melyeket, a mint a fogságból hazakerült, azonnalszabadon bocsátotta, ezen megokolással: *«Végte-len szerencsétlennék éreztem magamat a fogságban és most oly véghetetlenül jól esik a szabadság, a szabad levegő; hadd legyenek újra boldogok e szegény rabmadarak is.»*

Az állatok lelki világából.

A tiszteletes uram hollója.

(Igaz történet.)

Irta: Kardossné Szabó Anál.

Nemcsak kitűnő paedagogusnak s híres pomologusnak ismerték D. . . n. városában tiszteletes Sz. J. urat; nevezetes volt még ő mint áratlan állatkedvelő is. Különösen szerette a szárnyas állatokat, melyek szép számmal voltak képviselve udvarában.

A páva, daru békés egyetértésben sétálgatott a befásított nagy udvarban, a kevésbbé előkelő, de ritka fajtájú házi szárnyasokkal, melyeknek beszerzéseért nem kimélt sem pénzt, sem fáradságot, ezek a diszpéldányok sohasem kerültek mint izletes falat tiszteletes uram asztalára; csupán gyönyörködítésre szolgáltak s bántódás nélkül élvezhették szabadságukat. A példás rend és gondozás mellett betegség vagy járvány ritkán pusztított közöttük; többnyire végelgyengülésben multak ki; csak ekkor hajtván hasznott tiszteletes uramnak, ki szépen eltakarította, elásta őket kedvencz gyümölcsfái alá, hogy azok még termékenyebbek legyenek. De ha valamelyik mégis betegségbe esett, kéznél volt a házi gyógytár, meg a »Prisznitz,« hogy rögtön segítsen. —

A kórház: egy nyitott üres fa láda, a tiszteletes uram dolgozó szobájának egyik sarkában volt felállítva, ott gunnyasztott a szegény kis beteg, megadással tűrve nehéz sorsát s a szobafogságot.

Erdekes volt látni, mily ragaszkodást tanusítottak ezek a szárnyasállatok.

Midőn tiszteletes uram reggelenként kiment az udvarra, hogy eleséget szórjon nekik, egy pillanat alatt összeverődött az egész tábor; volt zaj, veszekedés, mindenik furta magát hogy közelébe juthasson gazdájukhoz, s hogy első lehessen a kedveskedésben, nagy igyekezetökben aztán majd leverték lábáról a tiszteletest. **A galambok** édes turbékolással szálltak kezére, vállára, a büszke páva, kényesen teregette fényes tollu farkát; míg a daru, mely a népdal szerint: »magasan repül és szépen szól.« — alázatos meghajtással, hangtalanul lipegett előre, hátra, így akarván kifejezni, hogy ragaszkodás dolgában ő sem áll hátrább a többinél.

Az éneklő madarak is kedvencei voltak tiszteletes uramnak, de egyet sem tartott házánál, *sajnálta őket kalitka zárva* megfosztani szabadságuktól; hanem vad madarat, p. o. *hollót*, azt már szeretett volna, hogy megszelidíthesse s megtaníthassa beszélni is.

Azt a napot aztán sohasem felejtette el, mikor egy hollót, egy tollatlan, gyámoltalan fióka hollót hoztak neki ajándékban.

»Hozzátok hamar a kalendáriumot,« mondá nagy örömmel, »kereszteljük meg, adjunk nevet a kis pogánynya.«

A kalendáriumban arra a napra Mátyás esett; Mátyás lett tehát a holló neve.

Sok bajt és vesződést okozott a Matyi felnevelése és oktatása; miután megtollasodott, erősebb, bátrabb lett; ő is szabadon járt-kelt a többi szárnyasok között az udvarban; szárnyait azonban megnyírbálták, nem hittek a kópénak. A következőzés megis mutatta, hogy igazuk volt kételkedni benne.

Még azon a nyáron történt. Egy szép fényes napsugaras délben, szokatlan károgás hallatszott a szobába; tiszteletes uram aggodalmasan ment ki az udvarra, hogy megtudja a lárna okát, Nagy meglepetéssel látja, hogy Matyi ott áll az udvar közepén. repülésre teregetve szárnyait; felette egy csapat holló koválygott hívó, csalogató károgással biztatva Matyit a repülésre. Szegény Matyi, hasztalan erőlködött, megnyírbált szárnyaival nem volt képes egy vonalnyira sem felemelkedni a földről; emiatti elkeseredésében csapott aztán oly éktelen lármát, melyhez a többi holló kontrázott, hogy összes szárnyas lakói az udvarnak elmenekültek s elbujtak féltőkben.

Ez a ritka jelenet annyira meghatotta tiszteletes uramat, hogy a Matyi szárnyainak megkegyelmezett; hagyta a tollakat szépen kinőni, hogyha majd egy újabb hasonló alkalom kínálkozik, hadd követhesse szabadon vágyait; hadd repülhessen, hadd szállhasson az óvéivel messze . . . messze.

Ezután az esemény után, egyik nyár a másikat követte, de Matyi csak maradt, bár szárnyai teljesen kinőttek, nem mutatott többé hajlamot az elrepülésre, megszerette otthonát, a melyet már megszokott.

Az alkalom pedig az eltávolításra nem hiányzott. A holló atyafiság minden nyáron megtette a szokott időben látogatását. Ki tudja? mit és miről beszélgettek s minő híreket hoztak Matyinak a nagy világból; lehet, eleinte még csábbitgatták is, de belátva a sikertelenséget, később csupán a trics-tracsra szorítottak.

Az ilyen öröm-napon kívül volt még a Matyinak ünnep napja is. Minden évben megtartották nevenapját, ilyenkor nagy lakzit csaptak a háznál tiszteletére. Számított is e napra a kópé, úgy tudta a nevenapját, akárcsak ő csinálta volna a kalendáriumot —

Reggel már a tornác széles párkányzatán ült, mohósággal várva a tisztelgőket, vagyis a jó falatokat. Jött aztán a háznépnek apraja, nagyja, megfelelő jó kívánság mellett hozva ajándékaikat: az elemózsiát. Hija! Matyi torkos volt, szeretett jól élni, az ételben nem válogatott, megevett mindent, a hústól kezdve a fekete retékig; kedvencz csemegéje azonban a gyürott tészta volt.

Nagy furlanggal kirapasztalta, hogy a konyhában, mely órában gyürték délelőtt a levesben való tésztát; ezt az időt pontosan betartotta; ha az ajtó nyitva volt, óvatosan besétált rajta, de ha nem vették figyelembe, ezért már boszankodott s úgy vétette magát észre, hogy addig-addig ránczigálta a tiszteletes asszony köténye sarkát, míg kedvencz csemegéjét megkaphatta;

ha pedig be volt téve a konyhaajtó, valósággal kopogtatott azon csőrével mindaddig, míg be nem eresztették.

Volt ám a Matyinak szenvedélye, csúf szenvedélye is; szerette, mint minden holló, a fényes tárgyakat s a hol csak szerét ejthette, eltulajdonította magának. Fényes krajczár, gyűszű, kis ólló, sőt még zsebkés sem maradt előtte érintetlenül, sokszor két tárgyat is cipelt szájába, s úgy loholt kifelé, mint a tolvaj, ki fél, nehogy tetten kapják, egyenesen vitte az udvarra s a nagy eperfa alatt bedugdosta a homokba.

Ezt a szegyenletes szokását jól ismerte a háznál mindenki s ha valami afféle elveszett, azt is tudták hol keressék s rendszeren megis találták.

Sok derült órát szerzett a Matyi tiszteletes uramnak, szerette is, kényeztette is, de a Matyi is szerette s úgy járt utána, mint egy hű kutya, apró ugrásokkal kísérte le a házi kis kertbe s míg a lugosban ebédutáni álmát aludta, oda ült a kert padra s ott várta míg felébredt.

Volt még a háznál egy nagyon jó pajtása Matyinak, az öreg *házőrző kutya*: »Szikra«; nappal el-eljátszadoztak egymással, lompos tarkába belecsipeszkedett a Matyi s úgy szánkázta magát végig a széles tornáczon. Mikor bealkonyodott, az öreg Szikra lefeküdt a küszöbbre, Matyi felkuporodott bundás határa, belefurta orrát bozontos szőrébe s aludt édesen, akárcsak anyja meleg fészkében.

A tiszteletes uram nevelése, szelidítése jól bevált, vad természetéből nem maradt benne egy mákszemnyi sem; csak a beszéd nem akart menni sehogy sem, kemény feje volt a Matyinak; hiába ismételte minden reggel — évek hoszu során át — tiszteletes uram előtte e szavakat: Jó eggelt Mátyás! . . Matyi konokul hallgatott, csak némelykor mondta utána az utolsó szót, mint a vízhang: Mátyás!

Már azt hitték, ennyiből fog állani a Matyi összes tudománya, míg egy reggel nagy meglepetésére tiszteletes uramnak berohan a szolgáltól — kit Sárinak hívtak — a szobába s ijedten mondja, »tiszteletes uram, boszorkányság van a háznál, rajtam kívül egy teremtetett lélek sincs az udvarban, mégis mindig azt hajtja valaki, hol vékonyan hadarva, hol vastagon elnyújtva: Jó reggelt Sári! Jó reggelt Sári!« A megrémült leányt még akkor sem lehetett megnyugtatni, mikor bebizonyult a tiszteletes uram nagy öröme — hogy Matyi a boszorkány; szegény leány az időtől fogva félve került Matyit, kivált mikor hallotta az ismeretes szavakat, melyeket Matyi csak azért is hangoztatott, kipótolni akarván az elmulasztottakat.

Ki tudja, hova fejlődött volna a Matyi beszélő képessége, ha a hiúság, — mely szintén hibái közé tartozott — nem idézi elő a nemsokára bekövetkezett katasztrófát. Szegény Matyi, hiúságának áldozata lett.

Volt még az udvarban egy nyitott, kereken járó kut, ez volt a Matyi öltöző szobája, napjában többször felült a kutyaparkányára s tetszelgően tollázkodott s nézegette magát a kut

kristálytisztá víztükrében. Tiszteletes uram előre megjósolta: »Ebből még baj lesz«; de Matyit nem lehetett leszoktatni s elhárítsa a veszedelmet; befedte a kutat deszkával.

Hogyan és mely órában történt, senkisémm tudta a háznál megmondani: egyszer a kut nyitva maradt. Matyi szemfüles lévén, felhasználta a kínálkozó alkalmat; felrepült a kut kávéjára; bizonyosan mélyebben talált belenézni, — beleszédült . . . belefut . . . Szegény Matyi! csupán ez egyszer okozott szomorúságot tiszteletes uramnak.

A varju mint jótevő.

Az egykor híres Lady Stanhope, aki sokáig élt Keleten, nagyon rossz helyzetben volt éppen, midőn meghallotta, hogy egy fiatal lovas fenn a magas hegyekben egy barlangban egy vak sasra akadt, amely vénségében tollazatát is elvesztette volt; a fiatal ember látta, a mint egy varju a vén sasnál ült és etette. Lady Stanhopera e történet nagyon hatott és megvigasztalva így szólt: »Ha a Mindenható így viseli gondját a vak sasnak is, engem sem fog elhagyni szerencsétlenségemben.«

Barátság kutya és ló közt.

Egy angol földbirtokosnak, aki nagyobb város közelében lakott, vadászkutyája volt, melyet nagyon szeretett. Egy nap észreveszi az ur, hogy kutyája egy egész kenyérral a szájában kilóplózik a házból és minthogy roppant kíváncsi volt megtudni, mit csinál a kenyérral, követte a kutyát. A kutya befutott a ló-istállóba és odavitte a kenyeret egy paripának, a melylyel nagyon jól élt, mert ugyanabban az istállóban hált ő is. A földbirtokos látta, hogyan és milyen érthetően felszólította a kutya a lovat mindenféle mozdulatokkal, ugrással és hangokkal, hogy a kenyérből egyék. A gazda megtudta aztán, hogy a cselédség már gyakran látta, a mint a kutya élelmiszereket vitt az istállóba s főképp észrevették, a kutya nagyon szerencsétlennék mutatkozott és soká vonított azon, midőn a ló egyszer egy csontot nem akart megrágni.

Amil arabs-vezér, midőn tavaszi táborozásából a nyár elején tovább indult volna, észre vette, hogy sátorának felső részében egy pár galamb tanyát ütött. E miatt sátorát nem engedte lebontani, hogy ne legyenek a szárnyasok bántalmazva, ott hagyta sátorát és elhuzódott táborával.

Kérelem

a jótékonyági egyesületekhez az igazi emberiség istápolására.

A XIX. század záró-évében, 1900-ban, Párisban világ-kiállítás lesz. Már vetekednek, a föllegimbnek népei, a tudós társaságok, az ipari és földművelési egyesületek, a technika és művészet legjobbjai, a hadászat és békeegyletek képviselői és mindazok, kik az emberiség szellemi és testi jólétén fáradoznak, hogy a haladás legujabb vívmányait bemutathassák. Mindezek között az ethikának, vagyis azon tudománynak, mely a jót és nemest, az erkölcsöt és emberiséget tanítja, sem szabad vissza maradni; ennek is haladnia kell és előre törve imígyen kiált fel:

Emberiség! Te a verpadot, a torturát, az inquisitiót, a bozorkányégetést, meg a rabszolgaságot, az emberiségnek ezen szégyenfoltjait legyőzted! Tekints körül és te az embertelenségnek még egy szégyen oszlopát, a barbarizmusnak és szívtelenségnek még egy maradványát fogod találni, melyet szinte le kell győznöd, ki kell irtanod a föld színéről. *Vivisectio, élőbonczolás* a neve ezen tudományos szennyfoltnak, (mint dr. Heidenreich orvos ezt találóan nevezi; állítólag azért teszik ezt, hogy az emberiség javát előmozdítsák; de az élő testen elkövetett ezen irtózatoss kinzások a természettudomány igazság kiderítésére nézve ép úgy nem adnak helyes eredményeket, a mint a tortura nem adott a jogi téren. Az orvosi tudomány legkiválóbb tanárai, mint Hyrtl, Rokitanzky, Charles Bell, Roche, Lawson Tait, Vischer, Deabody s mások elítélik az élőbonczolást s annak megszüntetése mellett emeltek szót.

Hogy az embertelenség ez iszonyuságait a közönségnek bemutassuk s arra figyelmeztessük, hogy miként durvul el orvosi fiatalságunk s hogyan nevelik embertelenségre: az északamerikai *»Humane Society«* nevű chikagói humanitárius egyesület feladataul tüzte ki, az orvosi egyetemeknek ilyenmő *»kinzó-kamrárt«* a párisi világkiállítás alkalmával a nagy közönség szeméi elé állítani. Mert csak a fölött ítélnetünk helyesen és törhetünk pálczát, a mi előttünk ismeretes. A nevezett egyesület a nemzetközi állatvédelmi központhoz fordult s annak erkölcsi és anyagi támogatását kérte, mivel az előbb említett *»kinzó-kamra«* felállítására igen nagy költséggel jár.

Azért minden humanitárius egyesülethez, különösen a vivisectio ellen küzdő társulatokhoz, általában pedig a humanizmus magasztos feladataiért lelkesedő minden egyéniséghez azzal a kérelemmel fordulunk: hogy támogassák e humanus vállalatot, gyűjtsenek filléreket és krajczárokat s küldjék a befolyt összeget legkésőbb június végéig vagy a következő címhez: *»An die Geschäftsstelle des internat. Vereins zur Bekämpfung der wissenschaftlichen Thierfoiter in Dresden, Cranachstrasse 18.«* mely egyesület nyilvános beszámolás mellett a befolyt pénzt Amerikába küldi vagy egyenesen Amerikába a következő cím felhasználásával: Mrs. Fairschild Allen *Chicagó* III. 275 East Forty-Second Street.

Budapest, 1899. márcz. hóban. *Dr. Szalkovszky Gyula,*

a nemzetközi központnak titkára

Hasznos tudnivalók.

Aranyhalak tartása. Nem nehéz aranyhalakat tartani, csak figyelmet követelnek s ha tudunk velök bánni, 10–12 esztendeig is élnek. Mindenek előtt tisztán kell őket, illetve az üveget tartani s elegendő vízben. Minden egyes halra egy liter vizet kell számitani és mindig ugyanabból a vízből akár folyó akár forrásvíz legyen az. Nyáron mindennap, télen minden másodnap friss vizet kell adni. Az üveg edényöket minden héten egyszer tisztázni kell; e célra a halakat kis hálóval kiszedve, a tartóból más edénybe tesszük, a míg az előbbit langyos vízzel, (sohasem száppannal) jól kimossuk. Szükséges, hogy inkább mély mint széles üvegben tartásuk, egész apró kavicscsal a fenekén, de a kavicsot is tisztán kell tartani. Az üveget az árnyékba, a szobának egyik hűvösebb részébe állítsuk. A halakat soha a kézzel, mindig csak kis hálóval szedjük fel. A legjobb táplálék számukra az ostya. Sokan igen kevés tojássárgáját szoktak néha adni aranyhalaknak, de mi nem tartjuk ezt czélszerűnek.

*

A keserű tej. *Moebius* a keserű tejről a következőket írja. Egy tejgazdaság vonakodott egy bérlő tejét keserű volta miatt átvenni. E hiba, daczára a helyiségek és edények fertőtlenítésének nem szűnt meg; de rögtön elműt, a mint a takarmá yképen nyujto t régi herét mással pótolták.

*

A szemzők (szem ellenzők) káros hatására nem tudjuk eléggé felhívni, a t. közönség figyelmét. Kitalálhatlan, hogyan lehessen binni, hogy azokkal a lovak meg ne bokrosodnának csupán a lónak jó kedélye és a szemzők állandó használata teszi lehetővé, hogy azzal mehessenek. Csak látni kell, miként nyugtalankodnak a fiatal lovak, mikor először tesznek rájuk szemzőket, hogy meglehesen ítélni, mily czélszerűtlen azoknak használata. A szemzőket egészen kiirtani, daczára, hogy az annyira szükséges volna, lehetetlennek tartóm, mert a szokás hatalma erősebb a legjobb akaratnál és mégis minden eszközt felkell használni, hogy ezen állattkinző divat ellen küzdjünk.

A ló szemének fekvése megkivánja úgy elől, mint oldalt a világosság szabad behatását. Hogy milyen károsak a rosszul fekvő szemzők, mutatja a lovaknak sok szembetegsége, melyeket munkaközben kapnak. Annak meggyőző bizonyóságként áll, hogy a szekérbe fogott lovaknál több szembetegség fordul elő, mint a nyerges lovaknál, a melyeknél nem alkalmazzák a szemellenzőt és hogy ez utóbbiaknak jelentéktelen szembajai súlyosodnak, ha mint szekeres lovak alkalmaztatnak.

*

A szarvasmarhák szarvairól. Hogy a fiatal szarvasmarhának szép formájú szarva legyen, csak annyi szükséges, hogy arra az oldalra, a melyre a szarv további növést, fejlődést vagy hajlását akarjuk, 2–3 kis bevágást ejtünk. A szarv aztán növéseben arra fordul.

A verebek.

A legtöbb ember azt hiszi, hogy a veréb igen, haszon-talan állat, mely csak a gazdák és a kertészek bosszusá-gára van. Azért nem is bánják, ha a gyermekek akár minden veréb-fészket kiszednek, sőt még biztatják is reá. Régente nálunk is különös rossz dolga volt a verébnek, mert minden alattvaló földesurának évenként 20 verébfejet volt köteles beszolgáltatni, annak jeléül, hogy annyi verébet pusztított el. Sőt volt német király, ki országában szigoruan elrendelte a verebek pusztítását, mert kedvencz gyümölcsét, a cseresznyét, megdézsmálták. De rövid időn tapasztalta, hogy nagy hibát követett el, mert a kár-tékony férgek, rovarok annyira elszaporodtak, hogy nem csak nem volt gyümölcs, hanem a levelektől megfosztott fák is pusztulásnak indultak. Azután pénzért vette más országokból a vere-beket, hogy a csorbát helyre üsse. Csakugyan a veréb hason-lithatatlanul több hasznot tesz, mint kárt, mert évenként 2—3 szor 4—6 fiat költ és az első költés még a nyár folytán szintén szaporit; kicsinyeit pedig hernyókkal és rovarokkal eteti. A cse-resznye- és a meggyfáktól úgy tarthatjuk távol a verebeket, ha a fára néhány helyen foghagyma gerezdeket czérnára kötve aggatunk és ha a gerezdeknek nincs már szaga, újjal fölcseréljük. Ezt a szagot nem szeretik. Szükséges nálunk a flóberhősöket is megszorítani, mert madárlövöldözésük miatt már gyümölcsfaíink nagyon ritkán adnak tisztéséges termést.

A „Képes családi Naptár“-ból.

Tánczos madarak.

Dél-Amerika északi hegyes vidékein tanyázik egy sa-játságos madár: a sziklai-kakas, mely arról nevezetes, hogy nem énekével, hanem tánczával szerzi meg párjának kegyeit. Ennek a madárnak ugyanis nagyon tetszetős a külseje, gyö-nyörű biborverések a tollai, de a hangja csak rekedt kia-bálás. A míg a többi madár tehát énekével igyekszik hódí-tani, a sziklai-kakas külsejével, de különösen tánczával akarja elbódítani fajtájának nőcskéit. E végből hét-nyolcz kakas ösz-szejön egy kis tisztásra, honnan minden követ, galyat gondosan eltisztogatnak és a melyet, mint nézők a kakasok imádottai álla-nak körül. Ezután kezdetét veszi a táncz és a kakasok egymás-után addig ugrálnak, a míg csak bírják. A táncz után mind-egyiknek akad párja, a mellyel megy fészket alapítani.

Kutya-gazdaság.

A kínai nemzetgazdaságban fontos szerepet játszik a kutya-tenyésztés. Az északi mandsui tartományokban tenyésztett ku-tyáknak ugyanis vastag, meleg és hosszuszőrű a bundájok, a melyből a lakosok maguknak öltözetet készítenek. Egész kutya-bőr-vásárok vannak helyenként, így Fu-Tschenban, Much-Den-ben és Nju-Tschangban, ahol egy évben átlag $\frac{1}{2}$ millió forint értékű bőrt adnak el. Az arra lakó nábobok vagyonáról is csak így beszélnek: „Ennyi és ennyi ezer kutyás”. Sok kutyás embernek van 4000—5000 kutyája. A lányok hozományát is kutyában fizetik.

1899-re tagsági díjaikat eddig befizették:

(Folytatás.)

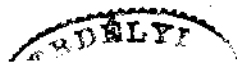
	Albach Gézané.		
Báró	Bánffy Zoltánné, Teleki grófnő.	Hajós Gyula máv. főmérnök.	
Dr.	Békéssy Károly, egyet. tanár.	Dr. Halász Ignáczné.	
	Biela Mariska.	Ifj. dr. Imre Sándor tanár (2 ft.)	
Dr.	Böhm Károlyné.	Dr. Issekutz Hugo.	
	Boross György unit. tanár.	Jánosi Zsigmond, p. igazg. titkár.	
	Bournáz Jánosné.	Jung Elise.	
Dr.	Brandt Józsefné.	Dr. Kiss Mórné	
	Csukovits Sándor k. r. t. M.-Óvár.	Kövári Lászlóné.	
	Dávid Antalné.	Dr. Lindner Gusztáv egyet. tanár,	
	Dobál Antal ügyvéd.	Mihálsi Mimi.	
Dr.	Eisler Mátyásné.	Dr. Pisztóry Mórné.	
	Éjszaki Károly ny. máv. főfelügy.	Dr. Purjesz Zsigmondné.	
Dr.	Engel Gábor egyet. tanár.	Dr. Szabó Dénes egyet. tanár.	
Dr.	Engel Gyáborné.	Özv. Szász Domokosné.	
Gróf	Esterházy Jánosné.	Dr. Szász Zsomborné.	
Gróf	Esterházy Miguel (5 ft.)	Szekula Akos vezér-igazgató.	
	De Gerando Antonina.	Gróf Teleki Miksáné.	
	Geréb Mártonné.	Gróf Teleki Emma	
	Girsik János ny. erdőigazgató.	Teszler Izsákné.	
Dr.	Gyalui Farkasné.	Thomachot Fanny.	
	Hajós János ny. minist. tanácsos.	Tussai Dóra.	

Az A.V.E közgyűlését közbejött akadályok miatt, csak májusban tarthatja meg.

— Ifjúsági pályázatunk eredményét a jövő számban közöljük.

Állataink kinjairól

Á. V. E.-ünk márczius havában a madarak fogdosása és szétküldése ellen, nemcsak a többszörösen kifügesztett falragaszok kal igyekezett hatni, hanem kérést is intézett a helybeli máv. főfelügyelő — üzletvezető urhoz, hogy az Erdélyben oly divó madárkivitel a vasuti személyzetnek és állomásoknak tiltsa meg. Az üzletvezetőség oly előzékeny volt, hogy ennek eleget is tett; nem különben a bpesti Á.V.E.-et is megkértük hogy az is tegye meg at szükséges lépéseket a fővárosban, a mi szintén a remélt sikerrel jár. Április havában értesültünk, hogy most miután a vasutakon már nem eszközlik a madárszállítást, postán kezdik küldözgetni, leginkább Fogarason a szegény rabmadarokat, 60, 70, 80 darabként egy-egy kalitkában. Erre az Á.V.E. elnöksége a kereskedelmi minster urhoz fordult sürgönyileg, azzal a kéréssel, hogy a kegyelmes úr szüntesse meg és tiltsa be, a mint az más országokban rég történt, a madaraknak a vasuton, valamint a postán való továbbítását, nemcsak állatvédelmi, de legfőképp gazdasági okoknál fogva. Bizton reméljük, hogy a minster ur sem fog elzárkózni kérésünk igazságos és sürgös volta elől.

ÁLLATOK VÉDELME.

A KOLOZSVÁRI ÁLLAT-VÉDO-EGYESÜLET

Szerkesztő:
SZÉCHY-VILLA

I. EMELET

hová a hívtatok, tudakozások, előfizetések küldendők.

HAVIKÖZLÖNYE.

Szerkeszti:

SZÉCHY KÁROLYNÉ LORENZ JOSEPHINE,
az Egyesület elnöke.

Tagoknak

tagsági díj fejében jár.

Előfizetési ár:

Egész évre 1 frt — kr
Fél „ — „ 50 kr
Számunként 10 kr

Negyedik évfolyam.

Kolozsvár, 1899. június 1.

9. szám.

TARTALOM: Gyermek és háziállat. Irta *Alberts C.* — A bölcs és a veréb — A kakukhoz. Irta *Worlsworth.* — Mondatok a *Koránból, Scheitlin, Lessing, Luther, Thoresen és Doreritől.* — VII ifj. pály eredménye. — Az életmentő majom. I. díjjal jutalmi pályamunka, irta *Berkovits Lajos.* — Tyukológus szobra. — Sarcey, az állatvédő. — Marc Auréli mondata. — Drámák a gölya, varju és fecskesaládokban. — Közgyűlésünk. — Ló gondozása. — Orsz. Zoologiai Társulat. — 1899-re befizetett tagsági díjak.

GYERMEK ÉS HÁZIÁLLAT.

Irta: **Alberts C.**

„Über Land u. Meer-“ból fordította: *Széchy Károlyné.*

Valóban csodálatos, mily kevéssé vették eddig számba azt a nevelési módszert, mely gazdag gyümölcsöt hivatva van teremni és az állatokkal való együttélésben rejlik. Gyermkeink összhangjának érzelmi és lelki fejlesztésének előmozdítására alig kínálkozik megfelelőbb alkalom, mint azok bölcsen vezetett közlekedése magasabb rendű állatokkal, főként a kutyával vagy macskával. A növényekkel és alsóbb rendű állatokkal (bogár, madár stb.) való foglalkozásában a gyermek többé-kevésbé passiv, érzési- és akaratvilágukban érthetlenebb lényekkel szemben találja magát, a melyek legfőljebb arra valóknak látszanak, hogy a gyermekben némi ismeret mellett jóindulatát és szép érzékét ébressze. Egész más jellemvonásokat idéz azonban elő benne a magasabb rendű szopoállatokkal s mindenekeöltt: a kutyával való jóindulatu foglalkozása. Itt a gyermek — kora szerint — egy rokon, sőt némi körülmények közt felsőbb, kifejtettebb lelki és érzésvilág előtt áll, és bizonyára nem túlnehéz, de végtelen érdekes feladat az, hogy benne az állatok fölött való uralmat méltóan, ne csak zsarnoki, feltétlen értelemben alapítsuk meg.

Hogyan van az általában, hogy az emberek, a kik a *Genezis* I. 28. fejezetében említett „uralmat“ oly gyakran mint valami

szentelt korlátlan jogot szoktak igénybe venni, az ugyanott álló biztosítást, mikép Isten mindent, a mit teremtett, egyenlő szeretettel szeret, semmibe sem veszik? Miért nem emlegetik sürűben az állatvilág értékének és méltánylásának adózó helyeket a bibliából? (5 Móz. 12., 23. Sal. mond. 30, 24 és követk. Préd. 3, 19 és követk. és mások) míg feltétlenül alávetik magukat a XVI. század scholastikusai ama tilalmának, mely a biblia olvasásával a természet tanulmányozását is kemény büntetéssel sújtotta és az állatokat a szentek, a szent atyák és az első reformátorok iratainak ellenére, nem is szólva a régi és az új bölcselet tanításáról, lelketlen lényekké bélyegezte?

Még egy másik ellenmondással szoktunk mindjárt kezdetben találkozni. Egyrészt t. i. nagyon is hajlandó az ember az állat értelmességét tagadni, másrészt azonban azt hiszi és elvárja, hogy az állat összes csintalanságát és rossz szokását, melyek leszoktatása gyermekeinknél figyelmünket több éven, sőt gyakran az egész életünkön át igénybe veszi, pár botütéssel és pár nap alatt el lehet távolítani. Ugyanaz a gyermek, aki szüleinek dorgálásait minden különös megbánás és megjavulás nélkül hallgatja, kis kutyájával szemben előttünk a legszenvedélyesebb türelmetlenséget gyakorolja, ha a kis állatoknál nem találja meg azonnal parancsainak követését: a legmesszibbmenő értelmet s pontos szófogadását, a mely parancsok igen gyakran a legnevetesegebb ellenmondásokból állanak és az állattól hajlamainak és tulajdonságainak sokkal nagyobb megtagadását követelik, mint a hogy valaha embertől követelték.

Már itt komoly kötelességek a szülőknek és tanítóknak olvasással és felvilágosítással a gyermek kiméltlen és követelő énjét visszaszorítani, mert az ő énjének akadálytalan kinövése mindenekelőtt az, ami az erkölcsi törvény alá fogását övéi fájalmára megnehezíti és saját életutjának veszélyeztetésére szolgál. Egszersmind meg kellene a gyermeket az állat természetével közéről ismertetni; arra kellene tanítani és oktatni, hogy csak elérhető kívánjon az állattól s csak oly módon, a milyent saját maga számára kíván és követel és a jó igyekezetet az állatban is elismerje és megjutalmazza; így csakhamar meggyőződhetnek arról, hogy az állat épp oly érzékeny és hálás az igazságos és jóakaró bánásmód iránt, mint maga a gyermek. Egy állatot ápolni, kezelni annyit tesz, mint azt szeretni és egyéniségét kimélni. Az egyik a másiktól elválaszthatlan. — Azért elvből oly állatokat távol kellene tartani a gyermektől, a melyeket nem lehet jó bánásmódjába ajánlani és bízni. — Romanes tanár „Die geistige Entwicklung im Tierreich“ (Az állatok szellemi fejlődése) című nagybecsű és mindenkinek ajánlható művében, az állatok észbeli és szívbéli sok képességére utal, melyek a féregtől kezdve egészen a kutyáig és majomig mutatkoznak. — Itt csak azokat akarjuk említeni, melyeket madaraknál és felsőbb rendű állatoknál megokol:

Madarak: Utánzás, kevélység, érzékenység, rokon- és ellen-

szenv, féltékenység, meglepetés, ijedség, játszás, szép iránt való hajlam; — szavak értése, álmok.

Ragadozó állatok: A fentebbiek mellett még bú, gyűlölet, kegyetlenség, jóindulat; — mechanizmusok értése.

Majmok s elefánt: Ezekon kívül még bosszú, harag; — szerzőszámok használása.

Embermajom és kutya: Mindezek mellett még szégyenérzet, megbánás, furfangosság, tettetés, vidámság; — bizonytalan erkölcsi érzék.

E sorozatot könnyen meg lehetne toldani; de már ez a pár adat is elég arra, hogy beismerjük, mikép egy gyermek, aki ilyen gazdag érzés és képzelővilággal belső érintkezésbe lép, lelki kifejlődésében vagy károsodni, vagy lényegesen nemesbülni fog a szerint, a mint az állattermészet emberséges, tapintatos tekintete be vételére, vagy pedig saját akaratának kiméretlen, nyers keresztülvitelére szoktatták. Az, hogy az állatban az izült hangu beszéd képessége hiányzik, persze szinte legyőzhetetlen nehézséget látszik képezni, de ez nem akadályozza a legtöbb embert amá várakozásában, hogy az állat szavainkat gyorsan megértse, míg mi magunk, az ő izületlen hangbeszéde számba nem vételében arra szorítkozunk, hogy az akarata nyilvánításait csakis a kapcsolatosan kifejező, nekünk rokon taglejtések szerint értelmezzük.

Ha tehát már a gyermek távoltartása a háziállattól a legkedélyesebb tapasztalatok egész sorától megfosztja őt, mennyivel nagvobb lenne a hiba, ha az állattal való barátságtalan vagy épen kegyetlen bánásmódot tűrnők nála! Ha egy kutya hazajövetelünkör elénkbe siet, nem lehet félreismerni szeretetének és odaadásának ebben a megnyilvánításában a kölcsönösség vágyát, s közönyös fogadása, vagy goromba visszautasítása kétségtelen a gyermek lelkének tetemes kárával lenne összekötve, a melyet nem ér föl az, hogy a ruha tisztaságát megóvta. Magától értetődik, hogy a család feje csak akkor szerezzen kutyát a házhoz, ha valamelyes értelme és érzete van az állat iránt, és a jóakarral rendelkezik, hogy azt némely rossz szokásról, például az emberre való heves raugrásról, jóságosan leszoktatja.

Sajnos, igen gyakran ki szokták a háziállatot mintegy játékszerként a gyermek kénye-kedvének és zsarnokságának szolgáltatni; s nem igen fektetnek súlyt arra, ha a kutya és macska a gyermek láttára szökik, fut, elmenekül és a velők való együttlétet kerüli. Ha pedig már a legegyszerűbb nevelési követelményekhez tartozik a gyermeket kordába tartani még játékszere használatában is, a rendnek és lelkületnek megfelelő kezelésére szoktatni, önkényes eltörését vagy ide-oda dobálását megakadályozni stb., mennyivel jobban és égetőbben szükséges az ilyen figyelmeztetés és nevelési rendszer és kényszer, a hol a játékszer egy élő, lélekkel bíró lény? De ki tagadná, hogy az emberi gyermek kegyetlenség dolgában felülmul minden állatot? Ki ne tudná, hogy fiúk és lányok is oly állat megpillantásakor, mely nem kelti fel kezdettől fogva rokonszenvüket, azonnal bothoz és kőhöz nyulnak, hogy a szegény „csunya“ állatot üldözzék, üssék s agyon-

kinozzák? Ezt a jellemet végtelenül eldurvító eljárást fájdalom, nagyban segítik elő a nagyok, a felnőttek azzal, hogy ők is a szerint bánnak jól vagy rosszul egy-egy állattal, a mint az szemükben hasznos, vagy ártalmas. Hisz ismerék magam is egy tanítónőt, a ki, ha egy árva egerke mutatkozik az iskolateremben, az egész osztályával asztalokra s padokra felszökik, míg más »nevelő« sajnálatos s kárhoztató ellenszenvüket és üldözési szenvedélyöket pókok, méhek s más, iskolázatlan szemük előtt kelletlen rovarok ellen azonnal tanítványaikkal is megszoktatják. Hogyan lehessen tehát a szerény létükért küzdő lények legnagyobb része ellen ily rendszeresen betanított ellenségeskedés mellett a szájalomnak, a részvétnek, a könyörületnek: minden erkölcsiség alapjának kifejlődni?

A mennyire nem járja, hogy mi gyermekeinket hazug ígéretekkel s „ártatlan“ hazugságokkal csaljuk, épp oly szigoruan kifogást kell az ellen is emelni és el kell tiltani, hogy a gyermek az állatot megcsalja. A kutya egyszer-kétszer megcsalhatja magát üres ígéretekkel, de aztán bizonyára soha többet; elvesztette minden bizalmát a gazdájába.

Azt, hogy milyen befolyással van a gyermek kedélyére és lelkiéletére a felnőttek illetően csalóka hitegetése és ugynevezett »ártatlan« hazudozása, vagy a szülők néma helyeslése, ha a gyermek ilyeneket mivel környezetével s az állatokkal szemben, nem kell bővebben fejtegetnem.

Az emberi nevelés célja csakis erőteljes, erkölcsös, valóban emberi és emberséges jellem fejlesztésében állhat. Csupán a szellemi tehetség nem elég; ennek is csak akkor van értéke, ha erkölcsös akaraterő szolgálatában áll. Azért minden okot s alkalmat meg kellene ragadnunk, hogy összetartásunkat, körünket nem csak a ház- és néptársainkkal, nem csak az egész emberiséggel, de az összes teremtéssel felismerni, telébrésztetni, s ezáltal az önzést, minden bűnnek s erkölcstelenségnek forrását leküzdeni tudjuk. És hol találna az ember ehhez a remélt és elérendő sikernek megvalósítására értékesebb alkalmat — az iskola befolyása, a szülők igyekezete s még inkább a jó példaadása, a testvérekkel és játszótársakkal való érintkezés mellett, (a hol különben a gyermeknek mindig egyenértékű és védekező más Ennel van dolga) — mint a háziállatokkal való érintkezésben és bánásmódban?

Ideje volna ezt már jobban megfigyelni és ellenőrizni, és úgy a gyermeket, mint az állatot az önkény ama következményeitől megvédeni, a melyeket mind a két rész nagy kárára eddig tapasztaltunk.

A böles és a veréb. Midőn egyszer a chalcedoni Xenokrates, Plato egyik tanítványa, a szabadban ült, egy héjjától üldözött veréb az ölébe menekült. Xenokrates addig tartotta ölében, a míg az üldöző ragadozó eltávozott s aztán, elégedetten eresztette el a verébet e szavakkal: Így hát mégsem árultam el védenczemet, nem, életem vissza bizalmával!

A kakukhoz.

Hallottalak, vig jövevény,
S örülök, hogy hallottalak;
Madárnak hívjalak-e én?
Vagy bujdosó hang vagy te csak?

Hogy üldögélek e gyepen,
Kettős kiáltás hangzik el;
Itt, vagy amott? melyik hegyen?
Egyszerre távol és közel.

Bár csak fecsegsz a völgynek itt
Napfényről is, virágról is,
Mégis meséd úgy elmerit,
Hogy álmodom már magam is.

Tavaszkedvencez, hármass üdv!
Ezért nem vagy nekem madár;
De egy titok, hang, mely megüt
S lény, a ki látatlanba jár.

Az, kit flu koromba' rég
Kutattam; az, ó, az a hang,
Melyet ezer felé lesik,
Ágon, bokorban, sent. alatt!

Sokszor futék, hogy lassalak,
Erdőben és sík téreken;
De föl sohse találtalak,
Csak vágy, remény valál nekem.

De végre most megles szemem
S pihenve itt a pázsiton.
Látlak, a míg elképezem
Az én, az én aranykorom.

Ha majd a földről elmegyünk
Oda a tünde árnyba át;
Boldog madár! az a helyünk
Éppen a te tündérházad

William Wordsworth.
Fordította: Fejes István.

Az állatok is oktató példák nektek.

A »Koran-ból

*

A ki az állatot tanulmányozni, megismerni akarja, annak magának is lelkének kell lennie.

Scheitlin.

*

A legnagyobb hiba és hiány a nevelésben az, hogy nem szoktatják a fiatalságot az önálló gondolkozásra.

Lessing.

*

Isteniesen élni: imé, ez a helyes istentisztelet.

Luther.

*

A világ szóllamaival a boldognak se nem nyújthatja oda, se nem zárhatja el a mennyországot; annak kulcsát az ember saját szívében hordja.

Thoresen Magda.

*

Ne alázzátok meg az alacsonyabb teremtéseket, az állatokat. Ők is, mint mi, a mindenhatóság jelei. Őket is megáldotta Isten.

Dorer Edmund.

VII. Ifjusági pályázatunk eredménye.

A VII. ifjusági pályázatunkra 5 dolgozat érkezett be. Az **»Erzsébet királyné-alap«**-jának első díját, 10 koronát, az **»Életmentő majom«** című, **»Csodáljuk a természetet«** jellegű dolgozat nyerte meg. Szerzője **Berkovits Lajos**, a helybeli ev. ref. koll. VII. oszt. tanulója. A második díjat, 8 koronát, a **»Cziczus mint életmentő«** című dolgozat kapta. Jellegje **»Ne higgy a látzatnak, mert az mindig csal!«**; szerzője **Gyalui Bernáth Oszkár**, a helybeli keresk. akadémia III. éves növendéke, a ki most már harmadszor részesül az Á. V. E. ifjusági jutalmában. A harmadik díjat, 7 koronát, **»Egy majom életéből«** feliratu rajz nyerte el. Jellegje **»Működünk serényen és szerényen«**, szerzője **K. Adler Béla**, a nagyszalontai gymnasium IV. osztályának tanulója. A szerkesztő a 3 díjat már elküldte a nyerteseknek.

A másik két beérkezett pályamű **»Dalosaink visszatérte«** és **»Egy galambról«** nem jöhettek számba, mert a pályázat **»valamely az állatok lelki életéből meritett leírásra«** van kihirdetve. Az **»Egy galambról«** című rajz csupa öndicséret, minden cselekmény nélkül az állat részéről, a **»Dalosaink visszatérte«** is csak elnevezés igen gyöngé verselésben. A kéziratok visszavehetők június első 5 napjában d. e. 9 órákor, a Széchy-villában.

Az első díjjal jutalmazott rajzot itt közöljük. A másik kettő a júliusi számban jelen meg.

Az életmentő majom.

Az **»Erzsébet-királyné alapjának«** első díját nyert rajz. Írta **Berkovits Lajos** a helybeli ev. ref. kollegium VII. osztályának tanulója.

Jellegje: **»Csodáljuk a természetet.«**

Egy barátom, ki nagyon szeretett utazgatni, a következő történetet beszélte el nekem.

Egyik amerikai utamban nagyon megnyerte tetszésemet a **»Vilma«** nevű hajókapitányának a majma, Jack, egy élénk, fürgé, virgoncz kis állat. Ez a bohó kis jószág gyakran igen vastag tréfákat űzött a goromba matrózokkal, mit azok soh' sem feledtek visszatorolni. Többek között egyszer megtette azt a tréfát, hogy midőn az éjjeli őrszolgálatból felváltott matrózok nagy fáradtan ágyaikra dőltek, Jack kiszökve kalitjából, a matrózok czipőit és ruháit széthordta a hajó különböző részeibe. Egy más alkalommal pedig elcsente gazdájának, a hajó kapitányának, egy igen kedves emlékét. Gazdája, habár nagyon szerette ezt a kis bohó állatkát, egyszer-egyszer bizony reászorult a nádpálczára, mert bizony Jacknak nem egy csinye volt rováson, ilyenkor a nádpálczának volt dolga. De a verés Jacknak nem használt. Akárcsak a rossz gyermeknek.

Egyszer nem tudom miért, miért nem, Jackot egy matrózinas nagyon kezdte verni. A közelben csak én voltam. A majom ugylátszik észrevett, mert kérőleg tekintett reám, én pedig nem nézhetvén e kegyetlenkedést, a szegény állatot kivettem a szivtelen fiu kezeiből.

Egy éjjel, midőn legjobban aludtam, valaki hevesen rázni kezdte karomat. Álmomból fölébredve, Jackot láttam magam mellett. Ijedten ugrottam ki ágyamból. Rémtült kiabálást, sikoltozást, ordítást hallottam. Nem tudtam mire vélni e szokatlan rémüldözést, de a kapitány vezénylése rögtön észhez térített. Hajónk nagy rakomány petroléumot szállított, éjjel ismeretlen okból a matrózok osztálya kigyuladt és így a hajó légberöplése perczről-perczre várható volt.

«Tengerre a mentőcsolnakokkal» vezényelt hidegvérrel a hajóskapitány. Két csolnak már megtelt menekülőkkel, ekkor egy iszonyu dördülés hangzott. A petroléum-rakomány szétrobbant. Az ezutáni részletekre nem emlékszem, csak annyit tudok, hogy midőn föleszméltem, egy farmon találtam magamat, a hol gondos nő ápolt. Ágyam előtt a földön feküdt a hű majom, Jack. Tudakozódni kezdtem, hogy miképp kerültem oda, erre a jószívü farmer, névszerint Blookhuils így válaszolt: »Ma reggel Önt és majmát a parton, fővényen elterülve látam, nem akartam ott hagyni, hanem elhoztam birtokomra.«

Harmadnap olvastam a »Times« egyik számában, hogy a »Vilma« kereskedőhajó felrobbant. Kevesen menekülhettek meg. A hajószemélyzet mind s a hajozó utasok nagy része odaveszett.

Negyednap múlva fölkelhettem, megköszöntem házigazdám szivességét s haza utaztam s miután a »Vilma« hajókapitánya a robbanásnak áldozatul esett, Jackot, életmentőmet, oltalmamba vettem, a mit nem is bántam meg. Egyszer ugyanis, midőn írásba voltam elmélyedve, hozzám ugrott Jack s ugatásszerű hangjával valami közeli veszélyre figyelmeztetett; hátranéztem, hogy majmom nyugtalanságának okát észrevegyem, s ki írhatja le meglepetésemet: a földön majdnem egy méternyi hosszú vipera csuszott felém. Jack figyelmeztetésére a veszélyt jókor elkerültem. Nem is voltam soh'se háladatlan e hű majommal szemben.

Egy napon kinosan láttam forgolódni ágyán, hörgött, nyögött. Tüstént orvosért küldtem. Azonban ez nem tudott segíteni. Majmom néhány nap múlva kinos fájdalmak közt ki-núlt. Sohasem fogom elfelejteni ezt a hű állatot, mely éltetmet kétszer megmenté.

E kis példa, barátom * ezen eibeszlése is bizonyítja, hogy az állatok is vonzódnak ahhoz, a ki jóssággal bánik velök.

Ne bántsátok az állatokat gyermekeim, hiszen mindnyájan egyforma teremtményei vagyunk Istennek.

Tyukológus szobra. Görlitzben mozgalmat indítottak a tyukológiai barátai, hogy a város nagy fiának *Oettel Róbertnek* szobrot emeljenek érczből és ország-világ előtt szemmel láthatóvá tegyék, hogy a tyukászat nagymestere ott született náluk helyben.

Sarcey, az állatvédő.

Francisque Sarcey, az imént meghalt nagy kritikus nemcsak a színházakra fordította minden érdeklődését, hanem figyelemmel kísérte Páris minden ügyét, baját. Csak néhány héttel ezelőtt adott ki egy cikket, a melyben keményen ostromozta az omnibusz-mizériákat. Kevéssel azután válaszul egy »jó lélek« levelére a következőket írta:

»Elolvastam az omnibuszról írott cikkét. Ön sajnálkozik az utasokon és igaza van. Nagy részvétet mutat a kalauzok és a kocsisok iránt és nem igazságtalan. De miért feledkezik meg a lovakról? Páris lovai a világ legszerencsétlenebb teremtményei. Jobban lehet őket sajnálni, mint az utasokat, kalauzokat és kocsisokat. Páris, így szól egy régi közmondás, a lovak pokla. Ó, mennyire igaz ez a mondás. Tudja ön, hogy a flakkerlovak naponkint átlag tíz órai munkát végeznek: óránként nyolcz kilométert, az naponkint nyolczvan kilométert tesz. Vegyük csak a felét. Negyven kilométer a mi borzalmas kövezetünkön, miközben a szegény lovat a sok kocsi között ide-oda rángatják, ostorcsapásokkal előre nógatják, hirtelen megállítják, fogai közt a zablával, a mely kinzója kezében a büntető eszköz. És azt hiszi, hogy a lovak pihenő idejükben kényelmesen nyugodhatnak? Kis istállóban össze vannak zsúfolva és ki sem pihenhetik fáradalmaikat. Hát még a jászoluk! Esznek abból a szerencsétlenek valami borzalmas keveréket zabból és szalmából. Az omnibuszlovakat jobban tartják. Azok már nem oly siralmasak. De ha beszélni tudnának! Az ember alig tudja nézni, hogyan czipelik az utcákon azokat a valóságos házakat. És megrobotolják az ő harmincz kilométerjüket naponkint. Ez a tarifájuk. A társaság nincs irántuk nagyobb részvétellel, mintha emberek volnának. De van még egy osztálya a lovaknak, a mely még szerencsétlenebb, ha az egyáltalában lehetséges. Ezek a teherszállítók lovai. Látta ön azokat a jeleneteket, a melyek minden pillanatban lejátszódnak az utcákon, a hol építkeznek?. Nem borzadt ön, a mikor ostorral püffölték ezeknek a szegény állatoknak a térdeit, a melyek hiába erőlködtek, hogy a kivánt feladatot elvégezzék. Hallotta ön a kocsisok kiáltozását, átkait és káromkodását? Hiszi ön, hogy az ilyen jelenetek méltók a mi városunkhoz? És senki sem szólal fel ez ellen. Hozzá szoktak... Ha szívünk volna, szövetkeznénk arra, hogy sohasem adunk borravalót annak a kocsisnak, a kit rajta kapunk, hogy a lovával rosszul bánik, hogy sohasem ülünk olyan kocsiba, a melynek a lova agyongyötrött és szomorú...

Mit szolt, mit érzett volna Sarcey, e nagy szellem és nagy szív, azokhoz a kegyetlen állatkinzások láttára, a melyek nálunk napirenden vannak?!

Minden a földön egymással össze van kötve mintegy szent szállaggal. Szinte semmi sem idegen a többitől. Minden teremtett dolog egymáshoz talál, és minden ugyanazon egy világ harmoniáját célozza.

Az állatok lelki világából.

Drámák gólya-, varju- és fecske-családokban.

A *golyamadár*hoz gyermekkorunk óta vonzódunk; de még vén napjainkban is jól esik viszontlátni egy egy kerepelő házibarátot, melyhez annyi édes emlék fűz. A golyák persze a természettudósoknak is jóbarátjaik s egyikök érdekes megfigyeléseket közöl a golyákról: Egyik kéményre rakott golyafészkekben a múlt év tavaszán boldog gólya-család élt, mely vigan nevelte három fiókáját. Nemsokára súlyos csapás érte a gólya-családot. A him nehéz sebből vérezve tért haza, fájdalmasan nézte párját és kicsinyeit és összerogyva holtan bukott a földre. Egy vadász golyója sebezte a szegényt halálra. Az özvegy hű párja halálán szemmel láthatólag kesergett, de csakhamar tette serkentette a három éhes fiók, melyeket egymagában kellett fölnevelnie. Az okos állat csakhamar magára vonta az egész környék figyelmét; oda szállt egészen a mezei munkások közelébe, hogy a nyomukban fölugráló békákat azonnal nyakacs-pve, fiaihoz vigye. Pár nap múlva maguk a munkások fogdosták neki a békát s az özvegy golya öt-hat lépésre közeledett hozzájuk s a kötényükből kidobott állatot még röptében kapta el. Kitűnő látását csakhamar elárulta azzal, hogy az eléje dobott kavicsot vagy fadarabot ignorálta. Végre sikerült neki a három parontyot fölnevelni. Tavaszkor már újabb párja akadt és sokáig kovályogtak a régi fészkek fölött, míg végre elhatározták, hogy inkább a szomszédos nagy nyárfán építenek új fészket. Itt igen jól érezték magokat addig, a míg a háziúr egy varjut nem lőt le a fárról. Ez az eset, úgy látszik, eszébe juttatta az özvegynek mult évi keserveit és másnap fölkerelkedett az új pár s úgy elszállt, hogy sohse látták többet a vidéken. — Sokkal szenzációsabb gólya-dráma történt Svédországban. Ott egy parasztházra fészkeltek két tojást rakott fészkebe. A ház tulajdonosa kísérletképen kivette az egyik tojást és egy ludtojással pótolta. Mindkét tojás egy időben kelt ki, de alig pillantotta meg a gólya-férj a csodás kis jövevényt fészkeben, csakhamar szembeszállt párjával, mire hosszas kelepelés támadt s a gólya-férj hirtelen elszállt. Rövid várta a hét-nyolcz másik gólya kíséretében tért vissza a féltékeny életpár s valamennyien neki esve az ártatlan gólya-anyaknak, azt úgy össze-vissza szurkálták hegyes csőreikkel, hogy holtan bukott a tetőre. Kétségkívül hűtelennnek hitték s a gólya-társadalom, úgy látszik, szigorubban bünteti a csalfaságot, mint az az emberek.

Az »Állatok Védelme« egyik barátja pedig ezt írja:

Ezelőtt mintegy két-három évvel az utóbbi gólya-drámához hasonló esetnek voltam szemtanúja, csakhogy *varju*-madarak szereplésével. Ugyanis a szomszédom kertjének egy nagy nyárfája körül roppant sok varju és csóka keringett éktelen nagy lármával. A szokatlan látományt kukkerrel megvizsgálva, észrevettem, hogy a fa közepe táján egyetlenegy varju mozdulatlanul ül az ágon s

a többi szárnyas nagy zajjal repdesett körülötte. Folytonosan szemlélve az esetet, észrevettem, hogy azon egy madárra mind-egyik szárnyas csőrével ütött egyet-kettőt addig, míg a szárnyas élettelenül bukott a földre. Ekkor a gyülekezet elrepült és csend lett a környéken. Tehát a zajos keringés halálos ítélet végrehajtása volt.

*

A »Természet« egyik munkatársa ezt az esetet közli:

»Mult évi június 14-én, már kora reggel nagy csoport *fecske* gyűlt össze házunk előtt. Izgatottan repdestek ide s oda; majd csoportosultak s hangosan, a maguk nyelvén, nyilvánították véleményüket. Lázás forrongásban voltak egész délelőtt. Délután észrevettem, hogy egy kiszemelt fecske után tart az egész csapat. Ez volt az, mely felett délelőtt halálos ítéletet hoztak s most hajtották végre ítéletüket. Üzték, kergették, csipkedték a szegény társukat, mely kétségbeesésében házunk folyosójába repült be. Még ide is követte, mint dühös tigris, egynéhány. Az üldözött az ablakrámára repült előlük, leengedte szárnyait s keservesen kapkodott a levegő után. Nem volt itt se sokáig maradása, újra szárnyra emelkedett, de kevés ideig repülhetett, mert csakhamar elveszítette minden életerejét s erőlenül a földre hullott. Kezembe vettem, éleszteni próbáltam, de nem sikerült új életerőt önteni beléje. Pár percz múlva megszűnt élni szegényke. Ki mondaná meg, mi bűnt követett el e kis fecske?»

Valószínűleg hűtelennek gondolták, mert ezt a bűnt torolja meg legheményebben egy néhány madírfaj: Az emberek közül is az legelitélendőbb, a ki szavát nem tartja, akár a házas- akár a társadalmi életben. De egy másik bűn is van, melyet némely állatfaj halálbüntetéssel sújt: a *restség*. A *méhe*t megrohanják a semmivőket és henyélőket közülük, és megölik, ha azok nem tudnak előbb elmenekülni más vidékre, más családokba. Így cselekesznek a *hangyák* is lusta társaikkal. De még a hódok sem tűrnek küzségükben lustálkodót, naplopót; s legalább is elkejegetik. Inen van az, hogy majdnem mindegyik hódkolonia közelében található egy-egy remete, a mely a községből kizárva mint elhagyatott, mogorva agglégény egy maga éledegél szomoruan.

Közgyűlésünk.

Az Á. V. E. f. évi május ho 14-én a városbáz nagytermében tartotta meg V. évi rendes közgyűlését. Az elnök Széchyné Lorenz Joséphine, és a két alelnök, koltói gróf Teleki Lászlóné és Kornis Berta grófnő gyöngékedése, illetve távolléte miatt koltói gróf Teleki László volt szives a közgyűlést mint elnöklő vezetni. Jelen voltak: De Gerando Antonina, t. elnök, Péterfi Zsigmondné, Szvacsina Gézané, Schwarczel Adél, Kuzskó Istvánné, Virányi Istvánné, Thomachot Fany, Kóváry Dalma, dr. Széchy Károly, Reich Ármin, Turcsányi Gyula, Benel Ferencz, Székely Dénes választmányi és számos rendes tagok, Virányi István pénztárnok, Van der Velden Edéné titkár. Az elnöklő Gróf megnyitóját, a titkár és a pénztárnok jelentéseit itt közöljük.

Elnöki megnyitó.

Igen tisztelt Közgyűlés! Kissé elkésve tartjuk ez évi közgyűlésünket, mert az elnöknő kétszeres gyásza és megrongált egészségi állapota folytán az előkészületek főnakadtak. E körülmény, aztán az első elnök gróf Teleki Lászlóné gyöngélkedése, a második alelnök Kornis Berta grófnő külföldön való tartózkodása okozzák, hogy az elnöknő felkérésére és rendeletére csekély személyem vezeti a közgyűlést. Az elmúlt év történetét nagyjában a titkár ő nagysága lesz szíves előadni, de megnyitóban kiemelhetem itt is az elnöknő buzgó és kegyes összeállításából, hogy az Á. V. E. lankadatlan buzgósággal igyekezett az állat-védelmet ez évben is elősegíteni, nemcsak theoretice, de praktikusan is. Nemcsak az »*Állatok Védelme*« című közlönyünk által ébreszteni és nevelni törekedett a nagy közönség, a gyermekek és szülők szeretetét és irgalmát az állatok iránt, nemcsak az ifjusági pályázatokkal, a melyek mindig a fiatalság buzgó részvétele mellett folytak le, hanem sok praktikus és hasznos dolgot megpendített és többszörösen sürgetett. A keresztül vitele, fájdalom nem tőlünk függött és függ. Így Széchy Károlyné ő nagysága vezetése alatt Jenei Viktorné, Péterfi Zsigmondné, Geréb Mártonné, és id. Virányi Istvánból álló küldöttség a polgármester ur figyelmét felhívta a mostani kutyamenedékház, vagyis kórház nyomoruságos állapotára, a melyben az állatorvosi megfigyelés alatt tartózkodó kutyák, még ha csak kis bajtuk is van és könnyen megmenthetőek lennének, nyáron a nagy hőségtől, télen a kegyetlen fagytól (mert csak ronda deszkaépítmény az egész) minden időben pedig a ház fertőtlenítlen elhanyagolt állapota következtében, tönkre mennek; s felkérték a polgármestert, hogy a körülbelül évi 2000 frtnyi kutyaadó czímen befolyó összegből építtessen a város mielőbb egy új kutya-kórházat, a mit a polgármester meg is ígért, a legközelebbi időre kilátásba is helyezte. — A *marhavásértér befásítását* is kérte az elnök, mely a városnak, lévén neki több erdeje és számtalan szekér rendelkezésére, nagyon is csekély áldozatába kerülne, a szegény állatoknak, de még az ott tolongó adó-vevő népeknek pedig valóban áldássá válnék, és felajánlotta az Á. V. E. részéről a befásított marhavásártérre egy pár vályu felállítását. — A polgármester ezt még készségesebben megígérte, és pedig még az 1898-iki őszre; de eddig nem fogott még hozzá a város.

Az Á. V. E. a lefolyt évben több ezer példányban osztogatott röpiratokat, szabályrendeleteket és könyvecskéket a nép és az iskola ifjusága közt. A madár fogdosás és üzletszerű kivitele ellen helyben is, a budapesti Á. V. E. nál is, a városi hatóságnál, az iskoláknál, a vasuti üzletvezetőségénél és maga a kereskedelmi ministernél is eljárta és sok helybeli panasz és feljelentés dolgában buzgón eljárta. Hogy igyekezeteinket, feladatunkat, céljainkat nagyon megéri és pártolja a művelt közönség, nemcsak a tagok szaporodása, de a művelt elemek pénzbeli adományai és támogatása bizonyítja: a lefolyt évben közel 1000 frt adomány érkezett az Á. V. E.-hez, felszólítás, kérés nélkül. Ez

hálával tölt el bennünket és utmutató gyanánt szolgál arra, hogy ezen az uton tovább haladjunk lankadatlanul.

Királynénk emlékét kis egyesületünk is ünnepelte azzal, hogy fájdmunkát jegyzőkönyvben megörökítettük, 20 forinttal járultunk szobrának leállításához és az ifjusági pályázatok számára az egylet vagyonából 500 frtot mint »Erzsébet királyné alapítványt« kezeljük.

Midőn még constatálni kívánom, hogy a mai közgyűlés az alapszabályok értelmében hivatott egyben, és az ugyancsak az alapszabályok értelmében határozatképes; az egybegyűlt tagokat legmelegebben üdvözölve van szerencsém az Á. V. E. ez évi rendes közgyűlését tisztelettel megnyitni.

Kérem a titkár Ő nagyságát jelentését felolvasni sziveskedjék.

Titkári jelentés.

Mélyen tisztelt Közgyűlés!

Elnöklő gróf ur oly sokat és oly szépen beszélt az Á. V. E. mult évi történetéről, hogy a magam részéről még csak a többi adat rövid felsorolására szoritkozhatom.

Egyesületünk éltető lelke a mult évben is buzgó elnökünk dr. Széchy Károlyné volt. De az ő érdemeit teljes értékében feltüntetni, működését lépésről-lépésre követni szinte lehetetlen, mert oly sok detail dologgal, apró-cseprő, de sok időt igénybe vevő munkával működött, fáradhatatlanul szinte mindennap az állatvédelem terén és érdekében. Ezen rövid jelentés keretében csak egy nagyon halvány képet, csupán egy vázlatot nyujthatok munkálkodásáról, a midőn nagyjában felsorolom a következőket.

Hogy egyesületünk céljaival a nagy publikumot, a népet is megismertessük: az „Állatvédelem“-ről szóló szabályrendeleteket nagy plakát formában előbb 800 s később ismét 200 példányban a Főkapitány Urnak beküldöttük, a városban és környékbeli falvak iskola és községi épületeire való felragasztás céljából. — Ugy szintén 400 „Istálló rend“-et és 400 madárvédelmi plakátot is nyomattunk és szétosztattunk. Monostori Károly röpiratát, a lovak szemellenzójének káros hatásáról, a városi hatóságnak 100 példányban elküldtük a bizottsági tagok közt való terjesztésre.

A bpesti Á. V. E.-től kapott 200 Állatvédők Törvény Könyvét és 200 Ajándék könyvecskét szétosztottunk, a tagok és 20 elemi iskola ifjusága közt. A madarak és általában az állatok védelmére szóló plakátokat ismételten és ismételten felragasztattuk.

Elnökünk mult évi okt. 16-án tett javaslata után, az ifjusági pályázatok jutalmait egy, az Á. V. E. vagyonából erre a célra kijelölt és »Erzsébet királynő alap« czimén kezelt 500 frtos összeg kamataiból fedezzük. És igen örvendetes jelenség, hogy ezen ifjusági pályázatok a fiatalság élénk részvétele mellett folynak le, úgy hogy ujabban messze vidékről is küldtek be pályázatot.

Az Á. V. E. vagyis inkább az »Állatok Védelme« szerkesztősége csereviszonyba lépett a következő bel- és külföldi hasonló irányu folyóiratokkal, melyek a mi teoretikus ismereteinket gyarapítják, u. m. az »Állatvédő« Temesvár, »Állategészség« Bpest, »Anwalt der Thiere« Riga, »Erdélyi Múzeum« Kolozsvár, »Gaz-

dasági Közlöny» Komárom, »Illustrirter Thierfreund« Grác, »Mé-
»észeti Közlöny« Kolozsvár, »Schützet die Thiere« Lipcse, »Thier
und Menschenfreund« Dresda—Berlin, »Természet« Budapest,
hZeitschrift des Verbandes rheinisch-wesfälischer Thierschutzve-
reine« Köln. Mind e lapok kölcsönképen az Á. V. E. tagjainak
rendelkezésére állottak és állanak.

A múlt évi közgyűlés óta a következő adományok, szinte
1000 frt jutottak az Á. V. E. részére az elnök kezeihez, ki az
összegeket esetről-esetre Virányi István pénztárnoknak továbbította
a takarékpénztárba való lehető leghamarább való elhelyezés és
gyümölcsösztetés végett.

Az Á. V. E. leglelkesebb mécénása br. Kemény Arpádné
Ő méltósága novemberben ismét 150 frtot küldött és pedig 25
frtot az »Állatok Védelme« című lapnak 25 iskolába való ingyen
küldéséért, 125 frtot meg oly egyének jutalmazására, kik az állat-
védelem terén a legbuzgóbban működtek. Négy egyén lett meg-
jutalmazva, neveik benn vannak a pénztári kimutatásban.

Ugyancsak br. Keményné nemes közbenjárásának köszön-
hetjük, hogy gr. Andrassy Dénesné ő méltósága 500 frtos ado-
mánynyal gyarapította egyletünk vagyonát f. év márcziusában.

Kolozsvár sz. kir. városának Tanácsa a múlt év aug. hóban
ismét 200 frtnyi segélyben részesítette egyletünket; az »Erdélyi
Bank« febr. hóban újra 25 frtot, Keller Lajos ur Bpestről, mint
3 év óta ugy az idén is, 5 frtot küldtek. Kardoss Kálmánné 5
frtot, gr. Korniss Berta ismét 3 frtot, Van der Velden Edéné 10
frtot adtak; dr. Kaizler alispán és Bay Ferencz főszolgabíró
Zilahról 3—3 frttal pártoló tagok lettek.

Gr. Korniss Berta alelnök szives kezdeményezésére, br. Borne-
missza Károly, Szolnok-Doboka megye főispánja megígérte, hogy
az állatvédelem eszméjének terjesztését vármegyéjében elősegíti úgy,
hogy a tanfelügyelővel egyetértve, a megye culturalapja terhére
50 iskola részére előfizet a »Állatok Védelme« című közlö-
nyünkre.

Végre bejelenthetem, hogy az oly sokszor sürgetett és az
oly rég szükségessé vált alapszabályaink is elkészültek. S ezt is
buzgó Elnökünknek köszönhetjük, ki amidőn látta, hogy az
illető helyen évekig hiába kértük és sürgettük: Ő maga hozzá-
fogott és fáradságot nem kimélve, az alapszabályokat a budapesti
s kassaiakat véve mintául, megszerkesztette. Dr. Széchy Károly,
Virányi István és Jakab László urak átnézték.

Egyletünk ujabban 30 új tagot nyert, de fájdalom halálo-
zás és elköltözés folytán veszítettünk is egy néhányat. A közön-
ség egyre fokozódó érdeklődése és támogatása megengedi, hogy
bizalommal nézzünk a jövő elé, hogy remélhessük, miszerint a
szép eszme, amiért küzdünk, mindig több tért hódít s az ered-
mény is, mit felmutathatunk, mindig nagyobb és nagyobb lesz.

Kolozsvár 1899. május 14.

Van der Velden Edéné,
titkár.

A kolozsvári állatvédő egyesület pénztári mérlege 1898. évi január hó 1-től 1899. évi május hó 11-ig.

BEVÉTEL.

KIADÁS.

1898	Január	1-ső	Pénztár maradvány 1897-ről		896	48	1	Az állatok védelme körül kifejtett érdemek jutalmazására	167	—
1	November	3-án	Kolozsvár város adománya	'00	—	—	2	Jutalmak és pályadíjakra gyermekeknek illetve a tanuló ifjuságnak	34	—
2			Br. Kemény Árpádné adománya	150	—	—	3	Állatok védelme érdekében nyomtatott szabályrendeletek, istállórend és egyéb hirdetésekre	70	—
3			Erdélyi bank és takarékpénztár részvénytársaság adománya	25	—	—	4	Boldogult Erzsébet királyné szobrára „Állatok Védelme” című lap költségei	20	—
4	1898/99		Gróf Andrássy Dénesné adománya	500	—	—	5	Ki nem váltott nyugták értéke	337	75
5			Vagán adakozásból befolyt	70	30	—	6	Posta- távirtdijak, levelezések, irodaszerek stb. költségei	42	—
6			Tagsági díjakból befolyt	15	—	—	7	Hirdetések kiragasztása, tagsági díjak behajtása körüli szolga és külföldi díjak	35	—
7			Kamatokból 1898 végéig befolyt	37	08	1:97	8	Vegyes apró kiadások	19	80
							9	Pénztárnok tiszteletdíja 1898-ra	50	—
							10	Pénz készlet május 11-én		855
							1			1888
										27
										2193
										86

A lelépő Előnök öhajításának megfelelőleg lezárattott 1899. évi május hó 11-én

Székely Lorenca Jozephine mp.
elnök.

Virdanyi István, mp.
pénztárnok.

Feljegyzet: A pénzkészletből 1300 forint takarékpénztárban van elhelyezve az 1443 és 2823 számú betétkönyvekkel.

A pénztárt átvizsgáltuk, a bevételeket és kiadásokat az okmányokkal megegyezőnek találtuk, — 1888 forint 27 krajtával lezártuk.

Kolozsvárt, 1899. május 12-én

Péterfy Zigmundné mp.
Turcsányi Gyula mp.
pénztár-vizsgáló bizottsági tagok.

Arizer Antal, Kelemen Sándor, Antal János, Ruzs János és Szávuj Márton rendőrök 5--5 forintos jutalmazása után, elnöklő Gróf bejelentvén Széchy Károlyné lemondását az elnökségről és az »Állatok Védelme« szerkesztőségéről, fel is olvassa Széchné lemondó levelét, mely így szól: »Mélyen Tisztelt Közgyűlés! Csak két oly nagy, mélyen érzett és pótolhatatlan veszteség, mint a milyen engem ért, bir és birhatott arra, hogy lemondjak oly működésről, melyet annyi szeretettel, egész erőmmel, sőt lelkesedéssel szolgáltam eddig. Forrón szeretett, édes jó Apám és drága egyetlen testvérem elhunytával magamból is elvesztetem, citegettem a legjobb részét. Összetört lélekkel nem vagyok képes ez életben többé nyilvánosan működni. Azért kérem a mélyen tisztelt közgyűlést, melynek szívestámogatásáért, segítségéért, bizalmaért és szeretetéért egész szívből halás vagyok és maradok, hogy lemondásomat úgy az Á. V. E. elnökségéről, mint az »Állatok Védelme« szerkesztéséről szíves tudomásul vegye, és ennek az oly rendkívül szükséges, fontos, erkölcsnemesítő egyesület új elnökét, új szerkesztőjét és működésöket erősen és lankadatlanul támogatni kegyeskedjék. Kolozsvár, 1899. máj. 14. Széchy Károlyné, Lorenz Joséphine.«

Elnöklő gróf meg van győződve, hogy az egész közgyűlés érzelmeit tolmácsolja, ha a legmélyebb részvétét és sajnálatát fejezi ki az egylet buzgó elnökének elvesztése fölött, de tudván, hogy elhatározása tántoríthatatlan, gyászát nem zavarhatják azzal, — mondja, — hogy akarata ellenére maradásra kényszerítsük; bele kell tehát nyugodnunk, de vele, a veszteséssel, mi is vesztesek vagyunk. Kéri a közgyűlést, hogy Széchy Károlyné az állatvédelem terén szerzett, nagy és elévülhetetlen érdemeiért örökös tiszteletbeli elnöknek választassék, a mit a közgyűlés általános nagy helyesléssel elfogad; ugyszintén Virányi István amaz többek részéről kivánt indítványát, hogy az Á. V. E. keletkezése, felvirágzása leg-és leginkább Széchy Károlyné és az ő általa alapított és oly kitünően szerkesztett »Állatok Védelme« című egyesületi lap érdeme lévén, az Egyesület elismerését és háláját még azzal is fejezze ki, hogy Széchné Lorenz Joséphine névre egy 200 forintos alapítványt tegyen, melynek kamatja évenként jutalmul adassék egy oly ifjunak, a tanuló ifjuság köréből, ki az állatvédelem terén a leglelkesebben működött. Ezután elnöklő gróf felszólítja a közgyűlést, hogy az alapszabályok értelmében új elnököt válasszon. Ajánlja özv. báró Bánffy Zoltannét, született Teleki Elise grofnőt. A közgyűlés egyhangulag és általános helyesléssel elfogadja. Elnöklő gróf indítványára négytagu bizottság u. m. de Gerando Antonina, Van der Velden Edéné, gróf Teleki László, Reich Ármin küldetett ki, hogy dr. Széchy Károlynét lemondása felett mélyen érzett sajnálatát kifejezve, a gyűlés határozatairól értesitse, valamint az új elnöknel tisztelgjen. Elnök jelenti, hogy egy 3. alelnöknői tisztt betöltetlen és ajánlja arra dr. Pisztory Mórnt, kit egyhangulag meg is választ a közgyűlés. Elnök a Széchy Károlyné által szerkesztett alapszabályokat a gyűlés elé terjeszti, a mely azokat en bloc elfogadja. Végre

ajánlja elnöklő Gróf, hogy az egyesület »Állatok Védelme« című lapjának szerkesztése adassék át f. é. okt. 1-től Bányai Elemér fiatal hírlapírónak, 300 korona tiszteletdíj mellett. Elfogadtatott. Elnöklő gróf a Chicagóban lakó Mrs. Fairchild Allen kérését adja elő, ki a párisi világkiállításon a vivi-sectióval foglalkozó orvosok állatkinzó szerszámaikat és eszközeit utánzatokban akarván bemuttatni, a világ összes Á. V. E.-eihez fordul támogatásért, és javasolja, hogy a közgyűlés 10 forinttal járuljon ezen eszme kiviteléhez, a mit szintén elfogadnak. Elnöklő gróf Turcsányi Gyula és Szekula Ákos tagtársakat pénztárvizsgálókká kéri fel, Szvacsina Gézanét és Péterfi Zsigmondot pedig a közgyűlés jegyzőkönyvének hitelesítésére.

Elnök a gyűlést bezárja, mely a nemes gróf éltetésével véget ért

Ló-gondozás című kis könyvet vettünk, melynek szerzője az állat-gondozás védelme terén oly áldásos tevékenységű *Monorti Károly* Bpesti állatorvos, állatorvosi akadémia tanára. A könyv a lóismeret és lóhasználás rövid foglalataja kocsisok és lógondozók számára, 55 ábrával van ellátva és csekély ára postai küldéssel, 35 krajczár. megrendelhető a szerzőnél, ki egyszersmind az orsz. Á. V. E. igazgató-titkára. Kerepesi-út 44. sz. **A könyv tartalma a következő:** Előjáró beszéd. Általános tudnivalók. 1. A ló külsője. 2. A ló belső szerkezete. 3. A ló életműködése. 4. A ló mozgása és erő kifejtése. 5. A ló egészséges és beteg állapotának jelei. 6. A ló etetése, itatása és használása. 7. Az egészséges ló gondozása. 8. A ló fontosabb külső betegségei. 9. A ló fontosabb belső betegségei. 10. A beteg lovak ápolása és az állatvédelem. 11. Szabályos paták s azok vasalása. 12. Szabálytalan paták s azok vasalása. Befejező beszéd.

Országos Zoologiai Társulat alakult a fővárosban, melynek czélja a tudományos és gazdasági állattan, vadászat, állat, sport és védelem fejlesztése. A társulatnak már is két szaklapja van, u. m.: a **Zoologiai Lapok** és a **Szárnyasaink**, melyek közül az első a tudományos állattani kérdéseken kívül különös súlyt fektet a méh- és ebtenyésztésre, utóbbi a tudományos ornithologia mellett a baromfi-, galamb- és madár tenyésztéssel foglalkozik. Tagsági kötelezettség 3 évre szól, tagsági díj évi 4 forint, mely összegért az illető tag díjtalanul kapja a társulatnak egyik vagy másik havonként kétszer megjelenő és gazdagon illusztrált szaklapját. Alapszabályokat és mutatványszámokat szívesen és ingyen küld a társulat igazgatósága: Bpsten, VII. ker., Rottenbiller-u. 30. sz.

1899-re tagsági díjajukat eddig befizették:

(Folytatás.)

Békéssy Lila.	May Emilia
Binder Laura.	Mihály Józsefné.
Butyka Vilma.	Gróf Mikes Arminne, Zabala.
Csukovits S. k. r. tanár. M.-Óvár.	Péterfi Zsigmondné.
Báró. Feilitzsch Arthur cs. k. kamarás.	Dr. Petz Vilmosné, Bpest.
Fekete Nagy Béla vár. tanácsos.	Schwarczel Adél igazgatónő.
Gajzágó Antalné.	Schilling Rudolfné, Bpest.
Graz Mór ág. ev. lelkész.	Dr. Szabó Gyula vár. tanácsos.
Dr. Genersich Antalné, Budapest.	Dr. Szamek György k. r. tanár.
Heinrich Józsa igazgatónő.	Sztojánovits György főmérnök.
Hirschfeld Sándor.	Szvacsina Gézané.
Kónya Sándor.	Tauffer Ilka.
Kovács Dezső szerkesztő, tanár.	Gróf. Teleki Ferencz, Paszmos.
Krompacher Hermin.	Turcsányi Gyula ág. ev. lelkész.
Lindner Augusztá.	Végh Bertalan ezredes.
Dr. Lőthe József egyetemi tanár.	Báró Wesselényi Miklósné.

ÁLLATOK VÉDELME.

A KOLOZSVÁRI ÁLLAT-VÉDŐ-EGYESÜLET

Szerkesztőség:

SZÉCHY-VILLA

I. EMELET

hová a kéiratok, tudakozások, előfizetések küldendők.

HAVI KÖZLÖNYE.

Szerkeszti:

SZÉCHY KÁROLYNÉ LORENZ JOSEPHINE,

az Egyesület örököse t. elnöke.

Tagoknak

tagsági díj fejében jár.

Előfizetési ár:

Egész évre 1 frt — kr
Fél „ — „ 50 kr
Számanként 10 kr

Negyedik évfolyam.

Kolozsvár, 1899. július 1.

10. szám

TARTALOM: Világító állatok. — Kacsák Chinában. — A sebzett szarvas Irtá: *Tompa M.* — A pillangó és a cserebogár. Irtá: *Szentmiklóssy Alajos.* — Aforizmak. *Lavater-* és *Fáy A.*-tól. — Cziczus mint életmentő. II. díjjal jut. pályam. Irtá: *Gy Bernáth Oszkár.* — Egy majom életéből. III. díjjal jut. pályamunka. Irtá: *K. Adler Béla.* — Hangyatenetés. Irtá: *Hiram.* — Földmivelő hangyák. — A tehén és a malaczkok. — Postáskutya. — Halált tettető róka és majom. — II. Frigyes király agara. — Hasznos tudnivalók. — Állataink kinyájiról. — A lovak kedvencz hangszere. — 1899-re befiz. tags. díjak. — Szenkovics M. úr hagyatéka. — Az A. V. E. jut. könyvei. — Szerk. üzenet. — Bucusu.

VILÁGÍTÓ ÁLLATOK.

A tengerben és szárazföldön.

Ama »csodák« közt, melyek a természetbúvár figyelmét méltán fölkelthetik, az érdekes tünetményeknek az a sorozata, melyet az állatok villogásának nevezünk, nem áll utolsó helyen. Annyira megszoktuk már, hogy a fényt a meleggel vagy hősséggel mindig együttesen lássuk megjelenni, s annyira meg vagyunk győződve a telől, hogy a fény előidézere a tűznek bárminő neme vagy alakja mulhatatlanul szükséges, hogy képzelemünk szokatlan izgatottságba jut, ha oly élő állatot látunk, mely fényt, villogtságot lövel szét magából. Pedig tudva van, hogy a világítás vagy jobban mondva világlós a gerinczielen állatok családjában több fajnak tulajdonsága.

A »Porcupine« hajóval 1869. és 1870-ben végbe vitt tenger-mélyi mérések alkalmával, főleg nagyobb mélységekben, tömerek világító állatot fedeztek föl, úgy, hogy Wyville Thomson tanár ama meggyőződésre jutott, miszerint némely puhányfajok ebből a forrásból merítik szokatlanul élés látásukhoz a szükséges fény mennyiséget.

A természet, mint majd minden művében, úgy az állatok villogásának létrehozásánál is bámulatos változatosságot tudott kifejteni. Némely állatoknál valami folyékony váladék a világító anyag, másoknál meg bizonyos, alig észrevehető s igen mester-séges kis szervnek működése idézi elő a villogást. Azután az

egyik állatfaj sárga fényt, a másik ragyogó zöldet sugároz ki magából; a harmadik halvány lilaszinben tündököl, s van olyan is, melynek villogása egymásután a szivárvány összes színeit meglepően utánozza. Hogy e tünetenyeket mielő okok idézik elő, ma is mélységes titok a tudós világ előtt. Epen úgy nem ismerik ama czélt sem, a melyre a természet az állatok villogását rendelte.

Hogy a tenger sajátos világítását kimagyarázhassák, mely már a legrégebb hajdankor hajósait is féltő bámulattal tölté el, a legkülönösebb elméleteket állították fel, míg az igazi okot végre kitalálhatták. 1686-ban egy Tachard nevű lelkész ama nézet mellett kardoskodott, hogy a tenger nappal magába nyeli a nap sugarait s éjjel ismét kilöveli magából. Körülbelől ugyanez időtájban Boyle Róbert ama surlódásból igyekezett a tenger villogását kimagyarázni, mely a földnek saját tengelye körüli forgása következtében a víz és a levegő közt szükségképen előáll. Végre a kérdést 1749-ben ama körülmény oldotta meg, hogy az Adriai-tengerben sok világító állatocskát fedeztek föl s ma már tudjuk, hogy a tengeri állatok alsóbb szervezetű osztályának legnagyobb része kisebb-nagyobb mértékben föl van ruházva e különös villoszerű ragyogás tulajdonságával.

A csillagférgék, tengeri tollak, tengeri csalánok, s más hasonló állatok a villogó fénylés megannyi példáiul tekinthetők a sugárállatok családjában. A »Porcupine« utazásai alatt, melyekről Thomson tanár igen érdekes, rajzokkal díszített munkát írt, meglepő tapasztalatokat tettek az expedíciót kísérő tudósok. A kisebb és fiatalabb állatoknál a villogás legerősebb volt. A fény nem volt állandó és folytonos és az állatocskák csillagszerű alakján sem volt egyenletesen szétterjedve. Néha egy-egy tűzvonal övezte át az állatot, mely a közepe táján legerősebben világított. Azután elhalványult a tűzvonal és az állat egyik csápjának közepe táján egy centiméternyi hosszúságban élesen körvonalozott fényfolt látszott, mely lassanként a csáp vége felé mozgott előre; az is megtörtént, hogy egyszerre mind az öt csáp világított s s fényök befelé terjedett. E villogás oly tengerben, a melyben sok falánk héjancz él, nagyon végzetes adomány lehet.

Némely helyen minden tárgy fényt sugárzott magából, a mi a tenger mélységéből a felszínre került s még maga az iszap is fényárban uszott. Némely sugárállat fajnak oly átható fénye volt, hogy mellette a zsebórában biztosan meg lehetett nézni az idő állását. Madeira közelében valami kocsonyanemű állatot halásztak ki a vízből, mely villanszerűleg szórta szét a fényt magából.

A tengervillogás néhány legszebb tünetenyét az ugynevezett puhányok családjához tartozó állatok idézik elő. Az Atlanti tengerben, közel az egyenlítőhöz, egy héjtalan puhány él, mely fehéren izzó hengerhez hasonlít. Az egész állat oly picziny, hogy csak górcsővel látható, de számtalan külön csoportban olyanformán szokott összeszorulni, hogy minden csoport hat hüvelyő széles és tizennégy hosszú csőt képez. Néha oly sok ilyen csak uszdogál egymás mellett, hogy a tenger vize olvadt lávához hasonlít.

A villogás e nemével sajátos tünemény áll összefüggésben. A fény színe folytonosan változik, s vörösből hirtelen bíborpirosba, narancsszínbe, zöldbe, kékbe s végre halványsárgába megy át. Egy másik, hasonló erősen fénylő puhány-faj a saipidák családjához tartozik, s e faj főleg a földközi-tengerben s az Atlanti oceán melegebb részeiben otthonos. E puhányon is bámulatos mennyiségben uszkálnak együtt, s hosszú tűzszalagokat képeznek, a melyek néha egyenesek, azonban sokszor a hullámok ereje által összekuszáltatnak s nem ritkán kettős vonalokká idomulnak. A Földközi-tengerben e villogás nem ritkán a hold fényéhez hasonlít s a francziák tejtengernék nevezik azt.

A tengerek iz-állatainál is gyakran megvan e fénylő tulajdonság, mely azonban inkább csak bizonyos féregfajú állatoknál található, melyek az annelidák osztályába tartoznak; továbbá a kisebb héjanczok igen sok faja is fénylik. A világitás vagy villogás sok esetben valóságos élénk szikrázásnak látszik, a hogy ez főleg a medusáknál tapasztalható. Valóban gyönyörű látványt nyújt, mikor a kis állatok tekintélyes csapatokban gyűlnek össze s a vizet, főleg ha hullámszik, fényszikrák árasztják el, a melyek a gombostűfej és a borsó nagysága közt váltakoznak és számtalan sok myriádban jelennek meg és tűnnek el.

*

Ha elhagyjuk a tengerek világát s a szárazföld lakóihoz fordulunk, itt a világitó állatok számát jelentékenyen megapadva fogjuk találni. A szárazföldi állatok közül csekély kivétellel csak is az iz-állatok vannak felelősközelítve a villogás tulajdonságával, s ezek közt is a rovarok családja áll első helyen. A természettudósok két vagy háromszáz ilyen bogárfajt ismernek, a melyek majd mind a lampyridák és klateridák családjához tartoznak. A mi közönséges fénybogarunk (nálunk szent János bogárka) az, első családdhoz, vagyis a lampyridákhoz, ellenben a híres tüzlégy mely a nyugot-indiai szigetek hőlgyeinél a drágaköveket helyettesíti, a második, vagyis klateridák osztályához tartozik. A szervek melyekből a fény kisugárzik, mindkét családnál nagyon hasonló, tanak egymáshoz. A fénybogárka testének hátsó részében két kis zacskó alakú sejtszövet van. A sejtek anyaggal vannak tele, mely görccsölve nézve puha sárgás zsirhoz vagy kövérséghez hasonlít. Ha elmúlt az idő, melyben a fénybogárka világitani szokott, e zsiranyag is eltűnik. A zacskókat számtalan kis légső veszi körül, melyek nagyobb csőben s a bőrnek lényilésában végződnek. Hogy a fény kisugározhasék, ehe a mul hatatlanul szükséges, hogy a zacskók a szabad levegővel összeköttetésben álljanak. Innen magyarázhatjuk ki, hogy miért tűnik el oly hirtelen a fénybogár világitó ereje, mert az állatka tetszése szerint zárhatja be légsőveit. Ez azonban teljesen még nem sikerül neki, mert hátsó részének utolsó agyürüje, vagyis rovátkája a'att még két kisebb, szintén sárgás anyaggal telt zacskó van, mely fölött nem bír korlátlan rendelkezéssel.

Az ugynevezett világitó vagy tűzhegyek közt legismertebb az a bogár, melyet Spanyol-Amerikában és Nyugat-Indiában

Cocujának neveznek. Fénye oly erős, hogy az emberek még hasznukra is fordíthatják. Ha öt-hat ilyen bogarat üveg alá zárnak, oly lámpát képeznek, a melynek fényénél közönséges esti vagy éji munkát kényelmesen végezhetnek. A fény a mellen lévő négy sárga pontból sugárzik szét. Kettőt a röptyük olyankor, mikor az állat repül, a fényt a gyors lélegzés, melyet a mozgás idéz elő, még erősebbé teszi. A világító anyag itt nagyobb mennyiségben van meg, mint a fénybogárnál s ha a test hátuljának rovátkáit gyöngén széthuztuk, a közök félig átlátszó bőren át csakugy özönlik elő a benső fény.

A világító bogaraknak két keletindiai faja különösen említésre méltó. Singapore szigetén egy lampyris él, melynek különösen átható világító ereje van. E bogarak össze szoktak gyűlni a fák lombkoronái alatt s lámpáikat egyszerre hagyják világítani. Erre a fát egy percz alatt villogó szikrák lepik el, melyek azonban már a másik pillanatban kettő vagy három kivételével mind eltűnnek. Az időközök, melyek alatt e homályság tart, csupán egy másodpercze terjednek. Ugy látszik, hogy ez idő alatt az állatok pihennek s ha háborgatják őket, fényüket rendetlenül s rövidebb időközökben csillogtatják. Borneonak szintén van egy fénybogara, mely három sor világító pontokkal van ellátva s melyet főleg a galyak és száraz levelek közt találnak leggyakrabban. Fénypontjainak egyik sora háta hosszában, míg a másik kettő oldalain vonul végig.

A soklábuak és gilisztának szintén van világító ereje. A soklábu, mely másfél hüvelyk hosszúra nő, szereti a lombok alját fölkeresni, hol gyakran lehet látni, a mint a földön mászkálva rovarokra leskelődik, melyekkel táplálkozni szokott. Fényének forrása bizonyos nedv, a melyet maga választ ki és melylyel egész testét be tudja kenni. A fény sokkal ragyogóbb, mikor az állatot ingerlik s ha nedvét kezünkre vesszük, néhány másodperczig még azután is világít. Egy francia természetbuvár Páris közelében sajátságos jelenetnek, jobban mondva tüneménynek volt szemtanuja, melyet fénylő soklábuak idéztek elő. Értesítették őt, hogy a mezőn, a házhoz közel, oly giliszták vannak, melyek izzó szén módjára világítanak. Mikor a tudós a hely színeére ért, csak itt-ott látott a földön pár fénylő vonalat vagy foltot, de mikor ásót vett kezébe s a földet fölástá, annyi tömérdek állat jelent meg, hogy az egész föld ragyogott fölök.

Az állatok világításának okairól igen sok elméletet állítottak föl, de végleges megállapodásra e tekintetben a tudomány máig sem jutott. Némely tudósok a villogást bizonyos villóanyagok lassu elégsének tulajdonítják, mely anyagok az állatok kiváladékaiban találhatók. Mások ismét egészen sajátos tulajdonságnak tekintik azt, olyanszerűnek mint a sajgócsok (angoznak) villanyos ereje. Kísérletek folytán úgy találták, hogy a világító anyag fénylőképességét átruházhatja mindazon szilárd vagy folyékony tárgyra, melylyel érintkezésbe jut. A fény kialszik a hidegben, a forróvizben és erős izgató szerektől; a légtüres térben is eltűnik az, de a levegő odajutásával ismét előáll s mérsékelt me-

legség s enyhébb izgató szerek által még növekszik. A fénybogarárnál a sárgás anyaggal telt két zacskónak az a különös tulajdonsága van, hogy pár óráig azután is fénylenek, ha már az állat testétől el vannak választva. Ha oly vizen, melyben medusák vannak; galvanikus folyamot bocsátunk keresztül, semmi hatás nem mutatkozik, de a villanydelejes folyam rövid idő alatt a víz állandó villogását idézi elő. Negyedóra múlva eltűnik a fény s nem lehet többé előidézni. Ekkor az állatok, melyekből a fény kiáradt, hihetőleg már meg vannak halva.

A «Hölgyek Naptára»-ból.

Kacsák Chinában.

A chinai birodalomban több kacsája van, mint a világ többi országaiban együttvéve. Minden parasztnál található, minden országuton lehet látni, minden város utczáiban, minden tó, folyó, patak hemzseg tőlük. sőt minden chinai csónakban van egy néhány. Számptalan kacsaköltő intézete van Chinának, a melyek közül sokan 50,000 kacsát szállítanak évente a piacra. Szórt és füstölt kacsák és kacsatojások a birodalom egyik fő tápláléki cikkét képezik.

A chinaiak a kacsatojást, mint a régi egyiptomiak a tyuktojást, kemenczében vagy szemétben költetik ki. A kacsaseregeket kicsi csónakokon a sík tenger partra viszik és ott őrzik, a hol osztrigát, kagylót és tengeri bogarakat találnak. Minthogy több jármű csónak kacsákkal van együtt, a különböző csordák persze összegyűlnek; de ha egy Becken-re ütnek, mindegyik banda a saját csónakához siet. Ily nagy kacsahajók a cantoni folyón sok ezer kacsát tartalmaznak. Korán reggel kihajtják a kicsi állatocskákat, a melyek aztán egész nap a vízben uszkálnak; de ha este a hajó gazdája a hajóról leereszkedik és a nagy csengetyűvel harangozik, gyorsan hozzá usznak és minden oldalról a hajóhoz tolnak, hogy legelsőnek jussanak a hajóra, mert az utolsóknak maradt állatok rendszerint verést kapnak.

Ime a kacsák »lelki-élete.« Amerikában is csodálják a kacsák esztét. Ott nagyban üzik a Canoas-backs (vadmacska) vadászatát; a kacsák, a melyeknek nagyon jó hallása és kitűnő szeme van, a legcsekélyebb neszre, egy vadászsapka vagy puszkacsó pusztalátására azonnal seregestől elmenekülnek.

A sebzett szarvas.

Fuss, fuss nemes vad gyors szökéssel! Fuss, fuss nemes vad el ne érjen . . .
Párád fogy és erőd enyész el Hadd tépje a düh, nyomjⁿ szégyen,
A vérben, mely rólad csorog . . .! Mely füstbe ment reményt követ;
A rengeteg mélyébe szállj! — hol Mulj el; halj meg, ha véged itt van . . .
Futót, ösvényt elrejt s palástol De végórád — és kínaidban
Az inda, lomb s a völgytorok. Ne lásson hasznót, örömet!

Tied volt a bércz messze földre, Ha társakat gyűjt lakma végett,
Fellegverő fákkal benőve; És felrakat sok drága étket:
Tied zöld lúvet a halom; — Szived' ne lássa asztalán!
Ott délcegen iramva, majdan S hogy győzelmét hirdetni tartsa:
A tiszta kutfő várt az aljban . . . Ne függjön föld roppant agancsa
— Mily szép szabad birodalom! A fegyveres háznak falán!

Mily boldog lét! de jön s nyilával S ha rogyva a sűrűt eléred:
A zord ember szíven ver által; Igya el a föld keble véred!!
Lesből, gyáván halált okoz . . . Fedjen be a hulló levél . . .!
S hogy a tettnek megfégyen ára: S mely hulládat körül-csicsergi:
Tenvéred hívja árulásra, Csak madár, — s más senki, senki
Az elhullt cseppeken nyomoz. Ne tudja meg, hova levél!

Tompa Mihály.

A pillangó s a cserebogár.

Hiába kérkedel
Szemfényvesztő tündérkecseddel!
Egy himes pillangóhoz így
Szólt egykor az irigy
Cserebogár: tudjuk nemed miből áll
S hogy nem rég rut hernyó valál.
Mit térszen az! ad ily választ
A színes röpkedő; nem azt
Milyen valék, kell fölvenned.
De most milyen vagyok, tekintened.

Szentmiklóssy Alajos.

Az aki a csillagokon uralkodik, uralkodik minden egyes hajszálon is. A ki a
n apot megvilágosítja, az megvilágosít minden szemet, a tiedet, az anygyalokét, a
n apittas sasét is.

Lovater.

Lovadat ha rúlsz, ne zaklász, korbácscsal
Rá-ráivalgással, vagy sarkantyuzással;
Megmakacsíthatja mindez paripádat,
S ekkor könnyen földre teríti irhádát.
Kárvallásra s állatkínzásra is mutat,
Egy nap tenni lóval, két nap-járó utat.

Fáy A. Arany szabályaiból.

Cziczus, mint életmentő.*)

Az *Erzsébet királyné alap*-jának II. díját nyert rajz. Irta: **Gyaluf Bernáth Oszkár**, a helybeli keresk. akadémia III. éves növendéke.

Jelige: Ne higyj a látszatnak,
mert az gyakran csal.

A nyáron falun időztem. Nagy egyhánguságban te' tek napjain, mert hisz' falun nem sok szórakozásra nyílik alkalom. Csak olykor ócsudtunk fel a nagy csendességből, ha néha, meglehetősen ritkán, egy-egy vándor színész-társaság ütötte fel a faluban Thália zászlaját, jobban mondva sátorát.

Képzelné lehet örömeimet, midőn egy délben egyik forrón szeretett barátomtól, Gézától, levelet találok asztalomon, mely levélben arról értesít, hogy másnap reggel hozzám érkezik.

Másnap csakugyan megérkezett. Miután az ut porát magáról lerázta, mi sem természetesebb, hogy első dolgunk az volt, hogy a kertben egy kékutazást tettünk. Minden fához egy-egy történelmi emlék fűződött. A körtefához amott az az emlék fűződött, hogy annak legeslegutótejjéről bukott volt le az én Gézám ezelőtt két évvel oly szerencsésen, hogy mikép a regényekben szokás írni: »Az ijedelmen kívül semmi baja sem történt.«

Igy a diófa alatt pedig találtuk azt a pisztolyt, melynek szerencsére nem volt kakasa, mert ha lett volna, bizonyára önkénytelenül alkalmat szolgáltatott volna valami szerencsétlenségre, t. i., hogy akkor bizonyára mi törtünk volna el azt.

Mialatt mi így a múltak emlékeit ujítottuk fel, Géza valamit elejtett, a mit felveendő hátrafordult, a mikor szemébe ötlött az én »Pista« cziczusom, mely csak annyiban különbözött a többi macskáktól, hogy megszokta, hogyha én a kertbe mentem, szépen utánam jött; tehát, mondom, szemébe ötlött s az én nagy csodálkozásomra magához szóli totta.

»Géza, mondám én, ugylátszik, hogy te az idővel egészen megváltoztál, hisz' mikor utoljára voltál itt, ki nem állhattad az állatok eme nemét, mondd' minek tulajdonítsam eme változást?«

»Nagy története van annak kedvesem s ha nem untalak, im elmondom, de üljünk le ez alá az eperfa alá.« »Karácsonkor lesz egy éve, hogy a karácsonyi vakációra Rónaszéken lakó nagybátyámhoz utaztam. Neki, mikép tudod, van egy velem hasonló fia, Lajosnak hívják. Lajos nagyon szerette a macskákat, de mégse tudta bennemlegyőzni irántuk való ellenszenvemet. Egy kellemesen eltöltött nap után este Lajossal együtt feküdni tértünk. Körülbelől éjjel felé az ágyamra éreztem valamit szökni, mire felnyitva szememeimet, az általam annyira gyűlölt macskát láttam az ágyamon. Epen lelékni szándékoztam, midőn egy rémes látvány voná el szememeimet felőle. Lajos, a kinek ágya nem volt olyan magasam, mint az enyém, halálsápadtan feküdt ágyán kidülledt szemekkel. Én erre a borzasztó valóra ébredtem. Felugrottam ágyamról, s

*) Az ifj. pályázatok II. és III. díjával kitüntetett dolgozatokat itt egyszerre adjuk közre, mert ezzel a számmal végződik az Állatok Védetlme IV. évfolyama. Az első díjat nyert rajzát nem Berkovics Lajos, a mint tévesen volt kitéve, hanem *Berkovits Samu* az ev. ref. coll. VI. oszt. növendéke írta.

szoba ajtaját kinyitottam, de már ekkor rajtam is erőt kezdett venni a széngőz hatása s csak egy nagyot kiálthattam, mert ájultan estem le a földre. Kiáltásomra a szomszéd szobából többen berohantak, a kik csakhamar felismerték a veszélyt, mely bennünket fenyegetett. Tudniillik a cseléd, ki szobánkban este tüzet csinált, hogy aszobában több meleg legyen, a kéményt elzárta s így a széngőz, mely a szobában kezdett terjengni, a macska nélkül bizonyáramegőlt volna bennünket. Gondos ápolás után meggyógyultunk. Így tehát egy macskának köszönhattük mindketten megmenekülésünket. Lajos azóta még jobban szereti a macskákat, de én is, mert beláttam, mennyi okosság és szeretet rejlik egy szegény kis macskaszívben is.

Egy majom életéből.

Az *Erzsébet Királyné alapjának* III. díjával jutalmazott rajz. Irta: **K. Adler Béla**. A nagy-szalontai gym. IV. osztály. tanulója.

Jelige: Működünk serényen és szerényen.

Történt nem régen, hogy édes hazánkból egy ember, mivel szűk anyagi viszonyok közt élt — Amerikába akart kivándorolni. Mivel azonban járatlan és tudatlan volt, ahelyett, hogy Amerikába menő hajóra szállt volna, Afrikába menő hajóra szállt. Itt letelepedett és a sors kedvezett neki, s csakhamar szép kis vagyona volt. Felesége már nem volt, csak két kis fia és így szabad idejében mindig gyermekeivel foglalkozott. Egyszer azonban egy indián törzsszel volt valami elintézni való dolga. Dolgait szerencsésen bevégezve, egy erdőn keresztül hazafelé tartott, midőn az út melletti bokrok egyikében nyöszörgést hall. Oda siet és egy vérében fetrengő majmot lát. Az ember nem tudta mit csináljon, mert maga is alig tudott a zuhogó esőben haladni.

Végre föltámadt benne a nemes emberi érzület, a véres majmot fölszedte és hazavitte. Otthon ápolás alá vette és vizes borogatást rakott a fejére, mivel az volt leginkább megsérteve, a mitől aztán a majom fölgyógyult. A Miki jól megjegyezte magának, hogy mily hasznos a vizes borogatás. Egyszer, midőn az apa és fiai eltávoztak hazúlról, megfogott egy odavetődött macskát (mert macskát nem tűr a háznál) és elkezdett vizes borogatást rakni reá és csak a hazaérkező apa tudta a szegény megkínzott állatot a majom körmei közül kiszabadítani. Rövid időn belül majd minden házi dolgot megtanult. Midőn a kis fiuk 5—6 évesek lettek, gyakran sétálgatott velök, és jaj annak, a ki őket bántani merté volna. Egyszer egy rabszolga kereskedő (divatban volt) meglátta a két szép gyermeket sétálni a majommal.

Rögtön utánuk vetette magát s el akarta őket fogni, de ebből semmi sem lett, mert a majom viézsége meghiusította szándékát. Ugyanis a lélekkufárt össze-vissza marta, orditozott, rikácsolt, míg az emberek meg nem mentették a gyermekeket. A majom azonban fájdalom meglakolt ezen vitéz tettéért, mert a kereskedő később meglátta a tengerparton a majmot, sajkájáról kisetett és egy evezőlapát csapással véget vetett a hú majom életének.

A gyermekek, de még apjuk is, sokáig siratták szegény Miki halálát, mert lenne egy jó barátot vesztek el.

Az állatok lelki világából.

Hangyatemetés.

— Megfigyelés után írta Hiram. —

Egy híres természettudós egy igen vastag kötet munkában kimutatta, hogy a mi az embert megkülönböztetné az állattól: világunk, szervezetünk minden működése, a mit művészet, tehetőség, lángész alkot, mind »*öntudatlan*« Lehet, nem akarok bölcsekedni, annyi azonban bizonyos, hogy azt a pár hangyát, melyet sétaközben eltapostam az uton, *öntudatlanul* öltem meg.

Szegény hangyák! Minő szomorúságot hoztam rájuk.

Az uton egy fekete, nyüzsgő tömeget pillantottam meg s közelebb menve láttam, hogy hangyaboly. Azok a piczi vékony jószágok keresztül-kasul mászkáltak egymás fölött, mintha csak obstructiót gyűlést tartanának és nem találnának módot a meg-egyezésre. Pedig hát igazán gyűlést tartottak. Az eltaposott hangyák mellett négy társuk élve maradt.

A mint ezek a többiek gyászos haláláról meggyőződtek, elkezdtek körülfutkosni az apró hullák körül. Nem tudom, fájdalomknak kifejezése volt-e az, de nekem úgy tűnt fel, mintha a piczi fekete testök még feketébb színt vett volna fel. Azután hirtelen megállottak és tanakodni látszottak, elvigyék-e a katasztrófa színhelyéről a szerencsétlen áldozatokat.

De úgy látszik, hogy gyorsan megegyezésre jutottak, mert két-két hangya neki támaszkodott egy-egy ilyen kis hullának, hogy elvigye.

Hasztalan fáradság, nem bírtak velők.

Ekkor hirtelen okosat gondoltak, abba hagyták az erőködést s párosan elindultak az út szélé felé, a hol a hangyaboly országgyűlésezett. Itt azután a centrum közé keveredtek, mire ott rendkívül heves mozgalom keletkezett. Ugy látszik, hogy a négy hangya hosszabb szónoklásokban, — élénk színekkel ecsetelte az utszéli katasztrófát, mert mintha meghallották és megértették volna a beszédeket, hirtelen cselekvésre határozta magát az egész gyülekezet.

Párosával, végtelenül hosszú vonalban indultak meg, lassan, komolyan, akárcsak fekete ruhába öltözött, temetésre induló gyászmenet. Elöl haladt a négy hirmondó, maguk után vonszolva egy hosszú, fekete valamit, a mi olyan volt, mintha gyászlobogót vinnének a menet előtt. Egy kis fekete czérnaszál, mely az uton hevert, beleakadt a lábcskáiba és azt huzzták maguk után. Mikor a menet a halottakhoz ért, megállott.

A hangyák, úgy látszik, nem szeretik a temetési szertartást és nem akadt köztük egy sem, aki a halottakat elbucszuttatta volna, nem akadt köztük egy szónok, aki az elhunytak érdemeiről megemlékezett volna, eldicsérve azt a tulajdonságot, amelyekkel életökben nem bírtak. Azonnal hozzáláttak a hullák elszállításához. A hosszú sorból két-két hangya vált ki, odalépkedett egy-egy kiszenvedett pályatárshoz és megpróbálkozott

hogyan elviszi. Nem bírtak velök. Akkor azután mintha csak parancsszóra történt volna, mintha csak valaki kijelölte volna, hogy ki legyen az, mindegyik halotthoz odafutott még egy hangya.

Es most már neki feküdtek hárman. Ennyi erő elég volt. Felemelték a halottakat és a menet hosszú sorban, párosával, rendben, a hogy jött, visszasétált az utszélre, a honnan kiindult vala. A halottvivők itt kiváltak a sorból, a mely most egyszerre felbomlott és együtt volt ismét a nyüzsgő hangyaboly, amelyben egymás fölött mászkáltak és ismét tanakodni látszottak ennek a kis köztársaságnak jó! fegyelmezett parányi tagjai.

Csalódtam, nem tanácskoztak. A nyüzsgés pár perczig tartott szakadatlanul, akkor azután elmozdult onnan az egész tömeg és azon a helyen, ahol előbb olyan ernyedetlenül fáradtak valamin, frissen megásva, felhantolt szélekkel tátongott egy piczi sír.

A halottvivők lassan megindultak terhükkel, óvatosan, mintha félnének, hogy eltárlánák ejteni a drága, jobb létre szenderült társak földi maradványait.

A gödörhöz érve, lemásztak halottaikkal a sír fenekére és szépen egymás mellé helyezték azokat. A hangya-csoport, amely a sírbatevés aktusa alatt mozdulatlanul állott egy helyen, megindul a gödör felé, lassan, szomorúan. És azután, ahogy temetésen szokás, hogy a gyászkiéret mindegyike reá hán t egy kapa földet a koporsóra, a kis hangyák mindegyike belegurította a maga porszemét a nyitott sírba, a míg az teljesen megtelt.

Azután még egy darabig ott maradtak rajta, talán búcsút vettek elveszett társaiktól és hirtelen, mintha dragonyosok kergették volna szét őket, elfutottak az út másik szélére, összegabalyodva nagy nyüzsgő tömeggé.

Az elhagyott kis sírra reátéved egy kósza napsugár, s a föld és körülötte levő fűszálak nedvesek voltak. Talán még is sirtak a kis hangyák, vagy hogy csak harmat volt.

Az »Ellenzék«-ből.

Földmivelő hangyák.

Ismerjük már a hangyák csodálatos építkezéseit, az utjait, alagutjaikat, hidjaikat; van tudomásunk állami életükről, háboruikról, de azt aligha tudják sokan, hogy vannak hangyák, a melyek a földet mívelik. Mexikóban van egy hangyafaj, amelynek nagy, barna munkásai nemcsak hogy összeszedik magtáruk számára a magvakat, hanem azokat valósággal el is ültetik s megvárva a kalásztermés idejét, aratnak is. Többek közt dr. Lincicum texasi tanár figyelte meg régóta ezeket az állatkákat s egy könyvében meg is írta róluk, hogy valóságos nemzetgazdasági rendszer szerint vetnek és aratnak

A tehén és a malaczkok.

Valami állatmese kerekedhetnék ebből, pedig csak egy kis igaz történetről van szó. Egy elzászi földműves, valami Formery nevű beszéli el. Volt neki egy tehene, amelylyel különösen meg volt elégedve, annyi tejet adott. De egy reggel ugyancsak nagy meglepetést okozott, semmi teje nem volt. Az nap délután ugyan ismét rendesen teljesítette a kötelességét, de reggel újra csak macskoskodott. Így volt ez több napun át.

— Ez boszorkányság! — kiáltott fel elkeseredetten a gazda — a tehén egészséges, a tehénnek semmi baja nincsen, tolvaj nem járhat hozzá, annyira őrzöm, ez a tehén meg van babonázva.

Másnap reggel fölkészült, hogy valami kuruzslót keressen föl, de mielőtt elment volna hazulról, benézett még egyszer az istállóba. Hát ugyan mit látott? Egy kis idilli jelenet tárult fel a szeme előtt. Ott szivta a tehén tőgyét két kedves malacz. Mit tehetett a gazda, szépen elmosolyodott, aztán néhány perc múlva visszazavarta a malaczkokat az istállójukba. Sok baja volt a kis kalandorokkal, mert nem szívesen hagyták oda a pompás akomát. A jó tehén pedig részvételt nézett kis vendégei után.

Postás-kutya.

Azok az utasok, a kik a reggel 9 óra 8 perczkor Augsburgból Büchloeba menő személyvonatot használják, közvetlen a Westeringeni állomás után észrevehetnek egy fekete kutyát, a mint az a közelgő vonatnak elébe fut. A vasuti postakocsiból kidobnak egy tekercs ujságokat. A mint a „N. Augsb. Ztg“-ban egy szemtanu írja, a kutya megfogja az ujságtekercsot és elszágul sebtüben a Weisshaa J. N. Falkenbergi, pár száz méter távoli birtokára. A kutya ezt a szolgálatot télen nyáron már több év óta látja el. Gazdája így általa már reggel kapja meg ujságait, melyek máskép, a falusi levélhordóval csak délután jutnának a kezébe.

Halált tettető róka és majom.

A Természettudományi Közlöny márcziusi számában olvasuk: Cherville, a fáradhatatlan erdőjáró, elmondott egyet-mást az erdőben elfogott s házilag nevelt *rókafi* történetéből. A fiatal róka, a melyet Miklós névre kereszteltek, a rája fordított gyöngéd gondoskodásnak ellenére sohasem szelidült meg s nekikapott mindenkinek, a ki tulságosan közeledett hozzá. »Egy reggel, beszéli Cherville, az ágyból fölkelve, le akartam menni Miklósához, hogy a szokott gondozásban részesítem s láttam, a mint elterülve, csukott szemekkel s mozdulatlanul fekszik. Nevén szólítottam, de nem adott életjelt. Többször végigsimogattam a fejét s első ízben nem tett kísérletet, hogy megharapjon. A lágyékrészek mozgásából ítélve, bizonyosnak tetszett, hogy halálesetről szó sem lehet, de elpuhult szokásaira való tekintettel azt

hittem, hogy nagyon beteg s meghökkenem. Többször figyelmeztettem a cselédeket, hogy tágítsák a nyaklánczát, mely valóban tulságosan szoros volt; s abban a hiszemben, hogy kezdődő fuladással van dolgom, elhatároztam, hogy leoldom a lánczot. De alig, hogy a nyakörvet levettem s a lánczot félre dobtam, a lator hirtelen talpon termett s mielőtt időm lett volna félre ugrani, kiszökött a lábam között s besurrant az erdőbe. Később láttam, hogyan csatangolt, olyan pofával, mely arra vallott, hogy pompásan érzi magát s úgy látszott, az a tudat, hogy engem becsapott szárnyakat adott neki. Nagyon különös lenne, ha az állatok ravaszságáról szólván, nem volna mondanivalónk a *majmokról*. Egy majomról van szó, mely a földbe levert bambuszkaróhoz elég széles és elég könnyen mozgó gyűrűvel volt hozzákötve. A mikor a majom fönn ült a »hintán«, a hol különösen jól érezte magát, a szomszédban tartózkodó varjak fölfalták a csészében levő eleségét. Ez tarthatatlan helyzet volt s a majom elhatározta, hogy bosszút áll. Lássuk, miképp akarta tervét végrehajtani. Az ülőkarón rosszulletet szinlelt, becsukta a szemét, lehorgasztotta fejét, később pedig lassan, a betegségtől mintegy elbágyaszva, leszállt a földre. Ezzel rögtön elriasztotta a varjakat, melyek a közeli fákra menekültek. De a majom nem-sokára elterült a földön s olyan mozdulatlanul hevert, mintha halott volna; a varjak rényleg kimultnak hitték s teljes biztonságban gondolván magukat, nagyon is közel kerültek a néhainak elemózsiás csészéjéhez. A legmerészebb azonban, mely elsőnek közeledett, ugyancsak megjárta. Alig hogy kinyujtotta a nyakát, föltámadt a majom, megragadta, úgy hogy nem mozoghatott. A fogás sikerülvén, hozzálátott, hogy amugy elevenen tollat fesszon róla. A mikor az utolsó toll is lekerült a varju szárnyáról és farkáról, eléggülten eldobta magától. A varjuk azután csőrükkel halálra dolgozták boldogtalan társukat s ez időtől fogva többé nem jelentkeztek. A majom tehát fényesen megboszulta magát.

II. Frigyes király és agara.

»Nem akarok már semmit sem tudni az emberekről. Csupán aljas rabszolgalelkek ők, semmi egyéb. Csalják egymást és hazudoznak egymásnak és engem mindegyikük megcsal« — Így fakadt ki egyszer a nagy Frigyes. Agara, Diana, mint ha csak megértette volna e keserű szavakat, odasimult a királyhoz s annak figyelmét mindenkép magára akarta vonni. Farkcsóválva nézett fel hűséges szemével a királyra és a király felelt is neki: »Oh te itt vagy, hogy arra emlékeztess, mikép még van a világon szeretet és hűség; csak az ember t.e legyen bolond és ne keresse azt — embereknél. Gyere ide, Diana kutyusom, rosszul tettem, hogy magányosnak, elhagyatottnak mondtam magamat, hiszen te, az én barátom, mellettem vagy.«

Ez eszünkbe juttatja Knigge bárónak azt a mondását, hogy szánalmat és nem gúnyt érdemel az, a ki az emberek gonosz-ságától megundorodva, hű kutyáját egyetlen barátjának tekinti.

Hasznos tudnivalók.

A fehér tyukok mosása. Kiállításokon a legtöbb fehér tyuk tollazata rendkívül tiszta; sok tenyésztő elcsodálkozik ezen és nem tudja, mi módon képes egyik-másik társa állatait ilyen bámulatos tisztaságban tartani, hogy azoknak fehér színén nincs a piszoknak legkisebb jele sem. A felelet egyszerű; állatait, ha piszkosak, megmossa. Elővesztünk egyszerűen egy edényt, melybe langyos vizet töltünk, majd ebben szódát és glicerinszappant oldunk fel. Bele tesszük ebbe az állatot, úgy hogy csak feje maradjon kint. Egy ember most fogja le az állatot, a másik vegyen egy lágy kefét és evvel mindig csak a tollak mentén lefelé mossa az állatot. Ilyen alkalommal természetes dolog, hogy nem szabad a szappannal takarékoskodni, nemkülönben ügyelni kell arra is, hogy egyik-másik toll össze ne törjön. Ezen mosás után az állat egy második tiszta vízben leöblítendő, majd kivesszük a vízből is és szivacsosal felitatjuk tollairól a vizet, majd száraz kendővel tollait megszikkasztjuk. Ezek után az állatot betesszük egy rostélyos, de feltétlenül tiszta kosárba és meleg időben akár a napon akár valamilyen kályha felett teljesen megszáritjuk tollait. Az ilyen módon megmosott fehér állatok rendkívüli pompás szintűek s kiállításokon igen jól mutatnak.

»M. Baz.«

Borjuk etetése vásárokon. A szegény borjuknak, melyeket vásárokra visznek eladni, nagyon rossz dolguk van, mert a tehéntől elszakadva, nem igen kapnak ott enni. Jó és szükséges lenne tehát a vásárhelyeken hosszú vályu alakú faedénybe, mely alól guttaperchából való szopó strich-okkal látandó el, langyos tejet tölteni; a kis borjuk így könnyen csillapíthatnák szomjukat és éhségüket, ami nemcsak állatvédelmi szempontból, de a tulajdonos érdekében is jó lenne, mert hány borju gyöngül el ily vásárokon éhségből.

»Deutsche Fleischerzeitung.«

Egy dán baromfiudvar jövedelme. A dán gazdáknak legtöbbet jövedelmez a tejgazdaság és a baromfitenyésztés. Különösen az utóbbi ad szép jövedelmet, mióta a dán gazdák nagy része tojáskiviteli szövetkezetet alakított. A szövetkezet 1897 évi tojáskivitele meghaladta az 1,300.000 koronát (1 korona — 67 kr) Hogy mennyit jövedelmez egy baromfiudvar, kitűnik a következő számításból. Bevételek: 4205 font (1 font — fél kiló) tojás eladásából befolyt 1646.72 kor., 253 drb. csirke eladásából 147.15 kor., 98 drb tyuk eladásából befolyt 113 kor., összes bevétel 1907.87 korona. Kiadás: kezelés és felügyelet 220 korona, 13140 font tengeri, 1525 font árpa, 650 font különféle szemes étel, 4198 font dara, 1067 font huseledel 864.12 kor., új beszerzésekért 129.85 kor., fuvar 36.73 kor., összes kiadás 1250.71 korona. Mutatkozik tehát maradvány 656.16 korona. A tyukállomány volt 1897 január 1-én 407 darab, ugyanaz 1898 január 1-én pedig 647 darab, többlet 240 drb. vagyis pénzértékben 300 korona. A jövedelmet összegezve kitűnik, hogy 956.16 korona volt az egész tiszta jövedelem, vagyis 407 tyuk után a iszta haszon darabonként 2.35 kor., tehát 1 frt 58 krajczár.

Állataink kinjairól.

Orr-kötél, mint fékező. Nehány faluról való szekeresek a szegények legszegényebbe — sokszor oly ronda állapotban való szerszámmal kinozzák szegény gebéiket, hogy borzasztó csak nézni is. Gyakran például nincs is fékezőjük, csak egy darab éles vékony kötelet kötnek a szegény pára orrára s azon huzzák a lovat erőnek-erejével. Az Á. V. E. elnöknője, ilyenál-
latkinzást látva, 40 darabka posztót osztatott szét a múlt hetekben a rendőrség segítségével ily falusi szekereseknek, a mely dosztóba — szerszám hiányába — a vezérköteleket kötelesek begöngyöltetni addig, míg alkalmasabb, gyökeresebb orvoslást nem találunk ennek a kinzásnak a beszüntetésére.

*

A lovak szemellenzője káros voltáról már többször írtunk e lapokban, és röpiratokat terjesztettünk a közönség felvilágosodására. Az Á. V. E. a napokban újból 80 példányban ily röpiratot osztatott szét a bérkocsisok közt. Bárcsak belátná végre a lóartó és lóértő közönség, milyen nagy kárára van a szemellenző a lónak, melynek oly gyakori elvakulása legelső sorban a szemellenző alkalmazásától származik. Éppen a legjédősebb legtüze-
sebb fajta lónál: a paripánál, sohse használják. Budapesten több mint fele a magán és bérkocsitulajdonosoknak már beszüntette a szemellenző alkalmazását lovaiknál.

*

Milyen hosszú legyen a szecska lovak számára? Helyes mértéke $1\frac{1}{2}$ —2 centiméter hosszú. Ilyen hosszúságban a fogak a szeszkadarabokat megőrlik, legalább szétzúzzák és eltörik és így elejét lehet venni annak, hogy a lovak az egész taplálékot nagyon hamar el ne nyeljék, a mi nagyon hátrányos rossz következményekkel jár. (*Feld u. Wald.*)

A lófark rövidítése ellen szólal fel a »Grazertagblatt«-ban egy görcei olvasó és gazda e szavakban: Hát nem tudjátok minő czélra adta a természet a lónak ezt a védelmi eszközt? Agyvelőnélküli voltatokban megfoszítjátok őt attól, hogy a legyek égető szurásától megvédje magát. Azok a sajnálatra méltó lovak, a melyeket így megcsonkítottok, átmetszett ideggel járnak-kelnek és bebizonyított tény, hogy az ilyen ló nem táplálkozik már olyan jól, mint a csonkítatlan, természeti szépségében pompázó állat. Tehát el azzal az örületes lófark csonkító divattal, mely nagy kín a szegény állaira és semmiképp sem megtisztelő bizonyítéka az emberi szépségérzetre és még kevésbé: emberiségességére nézve, a mely el kellene hogy tiltsa neki, hogy a nemes állat megfizethetetlen szolgálatait fokozott fájdalommal és kínnal jutalmazza!

Vízet a lánczoskutyáknak. Nyáron többszörös, elegendő friss vizet kérünk a szegény lánczos kutyáknak, ugymint *hűvös* helyet, hosszú lánczot és *mindennap* pár órai szabadságot nekik.

Szerkesztői üzenetek.

Az Á. V. E. barátja. Igen is helyt, és pedig a Mezőgazd. Bank és takarékpénztár részv. társaságnál, meg a Kol. iparosok hitelszövetkezeténél van letéve az Á. V. E. kis tőkéje

Az Allatok Védelme IV. évfolyama e számmal befejeződik. Mellékelve van az Á. V. E. *alapszabályainak* 1—1 példánya és a IV. évfolyam *tartalom-jegyzéke.*

1899-re tagsági díjukat eddig befizették:

(Folytatás.)

Dr. Abt Antalné.	Merza Lajosné.
„ Ákontz Károlyné.	Dr. Mezey Sándor, orvos.
„ Apáthy Istvánné.	Dr. Mihály Józsefné.
Báró Apor Istvánné.	Dr. Moczar J. gymn. tan. N.-Szalonta
özv. Árkossy Lajosné.	Dr. Nagy Károly, keresk. akad. tan.
Barabás Árpádné.	Dr. Nyiredy Géza, orvos.
Özv. Dr. Bélték Ferenczné.	Dr. Ováry Kelemenné.
Gróf Bethlen Karolin.	Pallós Albert polg. isk. igazgató.
B.-regzsászy László.	Papp Áronné Szilágyi Eleonora
Gyalui Dr. Bernáth Albert.	Papp Farkasné, sz. Bornemissza.
Blecha Jánosné.	Anna bárónő.
Dr. Bruckner Antal.	Pataky Vikorné.
Ifj. Csávássy Gyula.	özv. Peielle Istvánné.
Csornyánszky Ella.	Peielle Robert.
Cs. Csiky Emanuel.	Péterffy Dénesné.
Dr. Csiky Vikorné.	Péterfi Zsigmond.
Dr. Czikmántory Ottó, ügyvéd.	Báró Rothenthal Henrikné, Szőkefalva
Czirják Mariska.	Rózsa Gézáné.
Dr. Davida Leoné.	Dr. Russel Károly kalazant. igazgató.
Deáky Albert, ügyvéd.	Sárosy Pál, állatorvos.
Dr. Erdélyi Károly gym. igazgató.	Scharschmidt Györgyné.
Dr. Farkas Gyuláné.	Dr. Schilling Lajosné.
Farkas Ödönné.	Szilágyi Eleonora.
özv. Fekete Pálné.	Dr. Szabó Mihály s. tanf. N.-Enyed.
özv. Dr. Felméri Lajosné.	Szász Gerő, ev. ref. esperes.
Geréb Mártonné.	Szechlinszky Györgyné.
Göhlner Etelka.	Székely Miklós, gyógyszerész.
özv. Dr. Góth Manóné.	Báró Szentkereszt Zsigmondné.
Herczeg Lajosné.	Szvacsina Gézáné.
Dr. Hints Elekne. M. v. hely.	Tauffer Irma
Dr. Höntz Kálmán, orvos.	Gróf Teleki László Gyula, Hosszúfalva.
Báró Horváth Gabriella.	Gróf Teleki László Gyuláné, H.-falva.
Hory Béla árvászeki elnök.	Dr. Terner Adólné.
Izay Árpád.	Gróf Toldalagi Marie.
Jakab László, állatorvos.	Dr. Tompa Kamill, ügyvéd.
özv. Dr. Jenei Viktorné.	Dr. Udránszky Lászlóné.
Dr. Kiss Mórné.	Dr. Vajda Gyula, egyetemi tan. r.
Kőváry Lászlóné.	Gróf Wass Ottilia.
Lenk Gyula, bankhivatalnok.	Dr. Weisz József, ügyvéd.
Dr. Meltzl Hugóné.	Dr. Zgorszky Lászlóné.

Néhai Szenkovich Márton ur, az Á. V. E. legelső alapító-tagja, a végrendeletében is az Á. V. E.-ről megemlékezett. A helybeli járásbíróság t. i. az Á. V. E. elnökségét felszólította, jelentkezék nála f. é. július 21-ig a Szenkovich-féle hagyatéki ügyben. Az Á. V. E. Van der Velden Edéné titkár ó Nagyságát és Virányi István pénztárnok urat kérte fel az egyesület képviselésére.

Az Á. V. E. elnöksége jutalom-könyveket küldött a helybeli felsőbb-leányiskola, s a belvárosi r. k. elemi leányiskola igazgatóságaihoz, a legbuzgóbb állatkedvelő tanítványok közt való szétosztásra. A könyvek ezek: *Vass Tamás* »Emlékek« cz. költeményei, — *Elpis Melena, Schwarcz bárónő*, a múlt hónapban elhalt világhírű és jóságos állatvédő »Gemma« czimű munkája 2 példányban, meg **K. Nagy Sándor** műve »A latorczavölgyi pap«.

Búcsú.

Az Á. V. E.-nek f. é. május havában tartott közgyűlésén beadtam lemondásomat úgy az elnökségről, mint a lapok szerkesztéséről. Az okot, mely engem erre indított, a mély fájdalmat és gyászt, mely szívemet érte és melyből soha gyógyulni nem bír, lemondó levelemben, mely az »Állatok Védelme« múlt havi számában meg is jelent, kifejtettem; tehát nem ismétlem itt; csak hálás köszönetemet fejezem itt ki az olvasóközönségnek azon szeretetért és támogatásért, melyben engem és e kis lapot részesíteni szives és kegyes volt.

Az élet folytonos jövés-menés. Én megyek s jön más a helyembe, a kit újra más fog követni. Az alakok változnak, a lényeg marad. Nem igen veszt vele valaki. Az »Állatok Védelme« megmarad a közönségnek, bár maradna meg a közönség is elapnak. Ezt szívemből kívánom az Á. V. E. érdekében.

A lap szellemi részét s az ifjusági pályázatokat illető közlemények vagy kérdezősködések ezentul Bányai Elemér urhoz, az új szerkesztőhöz; az előfizetési pénzek az Á. V. E. buzgó titkárához, Van der Velden Edéné urnőhöz vagy idősb Virányi István pénztárnok urhoz; a lap szétküldése körül esetleg előforduló felszólamlások pedig Gombos Ferencz urhoz intézendők. **Panaszokat** állatkinzás miatt közvetlen a rendőröknek vagy Szabó József rendőrkapitánynak, Szőke Bálint rendőrfelügyelőnek, Filippi Gyula rendőrbiztosnak, Jéhet bejelenteni, a kiknek nem csak kötelességük, de szives örömük is az állat-védelmet elősegíteni.

Széchy Károlyné, Loréncz Josephine.

ÁLLATOK VÉDELME

*

A KOLOZSVÁRI ÁLLATVÉDŐ-EGYESÜLET

HAVI KÖZLÖNYE.

*

AZ ÁLLAT-VÉDŐ-EGYESÜLET MEGBIZÁSÁBÓL

Szerkeszti:

BÁNYAI ELEMÉR.

—→ ÖTÖDIK ÉVFOLYAM 1900. ←—

KOLOZSVÁRT

NY. GOMBOS FERENCZ LYCEUM-NYOMDÁJÁBAN.

1900.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Tartalom.

I. Füzet.

Állatvédelem. *B. E.* — Az Én madaram. *Lampérth Géza.* — Éneke-
seink védelme. — A nép madarairól. *Grenedits Ferencs.* — Vihar-madár. (A
Vergődés című kötetből) *Luby Sándor.* — Állatvédelem: Állatorvosi con-
gresszus. A budapesti állatvédők. Történet egy lóról. *Kerényi Miklós.* — Ál-
latvilág: Ember az állatban. Schopenhauer az állatokról. Kíváncsi állatok. Tud-
nak-e az állatok számolni? A halak ítélőképessége. A kerékpározó majom. Meg-
szelidített vidra. Házasságközvetítő kutya. — *Gyászrovat*: Elpis Melena. Son-
dermann Adolf. (*gy. zs.*) — *Hasznos tudnivalók*: A tehén által belehelt szagok
hatása a tejre. — *Irodalom*: Új vadászati szakmű. — *Vegyesek*: Rosa Bo-
nheur szobra. Diákok és kutyák. Ló- és számarhus. Állati hullaszállító kocsai.

II. Füzet.

Bataille regénye. *Zs.* — A vivisectió és az ifjuság. — Ismét valami
énekeseinkről. — Az ökörhöz. *Gáspár Cornél.* — Aforizmák. — *Állatvédelem*:
a XIII. nemzetközi állatvédő kongresszus. — Az állategész segítség államosítása.
— *Állatvilág*: Részeges állatok. A testvéries elefánt. A hű kutya. Fecskek
pusztulása. A Judenburgi egerek. A lump szarka. — A lovak szédülése. Kacsá-
tenyésztés Kínában. A tehének vasuti lázáról. — *Gyászrovat*: Jungersoll Ró-
bert. *gy.* — *Hasznos tudnivalók*: Szolgabirói rendeletek. — *Irodalom*: Lovak
gondozásáról. Méhészeti közlöny. — *Vegyesek*: Medveviadal. Vadállatok kar-
mai közt. Állatsereglet ketrecek nélkül. Állatkinzás. — *Szerkesztői üzenetek.*

III. Füzet.

Az állatvédelem külföldön és nálunk. *Gy. Zs.* — Pusztán. *Balla Miklós.*
— Cocotte kisasszony. Irta: *Guy de Maupassant.* — Nyolczadik ifjásági pá-
lyázatunk. — Madách kutyája. *Palágyi M.* Madách élete és költészete —
című művéből. — Állatok, mint vádlottak. — Goethe az állatokról. *Állatvé-*
delem: Az angol madárvédők egyesülete. A leggazdagabb állatvédő egyesület.
Americana. — *Állatvilág*: A ravasz ölebről. Szürke egerek. Ember és bika
harca. A kedvencz paripa. Komondorverseny. Házi vadak. — *Gyászrovat*:
Schmidt E. — *s— Hasznos tudnivalók*: Az állatkinzás anyagi kára. A tyukok
és galambok. *Irodalom*: Könyv a magyarországi madarokról. — *ny.* Állatvé-
delmi naptárak. — *uj.* — *Vegyesek*: A japáni lovak. Száritott gyíkok.

IV. Füzet.

Utazás a Balaton körül. *Eötvös Károly* közleményeiből. — A kis dalos.
Irta: *Zilahy Etel.* — A macskák paradicsoma. Irta: *Zola Emil.* Fordította:

T. — Kakuk. »Versek« című kötetből. *Balla Miklós.* — Az állatok beszéde. *Gárdonyi Géza.* — *Állatvédelem:* A közönséghez. *Sz. S.* — Az »orsz. állatvédő egyesület.« — Az állategészségügy államosítása. — Állatvédők nemzetközi kiállítása. — *Állatvilág:* A szarvas könnye a régiek hiedelmében. Közli: *K. J.* — A fantázia és a lovak. — Kutyák a rendőrség szolgálatában. — Öngyilkos állatok. — *Irodalom:* Nyolczadik ifjusági pályázatunk. — Könyv az egészséges állatok gondozásáról és a betegek ápolásáról. — Három magyar valóságos ének. — *Hasznos tudnivalók:* Praktikus ujdonság. — Uj öltő módszer. — *Vegyések:* Lómészárszék. — A világ legnagyobb állatkertje. — *Szerkesztői üzenetek.*

V. Füzet.

Számvetés. *Gy. Zs.* — A fecskékhez. *Versényi György.* — Angol katonák állat i. *J.-n.* *Állatvédelem:* Dr. Szalkay Gyula. — Az állatvédők gyűlése. — A dühös kutya. *Bodor Aladár.* — *Állatvilág:* A postagalambok tájékozó képessége. — A madarak kora. — A szarvas bogár ereje. — Szivarozó tevék. — A pillangók szeme. — Állatsereglet. — Adatok a kutya nemességéhez. — *Irodalom:* Ifjusági pályázatunk. — A természet. — *Vegyések:* Szalonkák és fűrjek fozása Capriszigetén. — Lord Róbert és a macskák. — Tücsökviadatok. — Kutyák mint pénzgyűjtők. — Mezei egerek szaporodása. — *Szerkesztői üzenetek.*

VI. füzet.

Kérelem *Gy. Zs.* — Állatvédőház. — Országos állatvédő egyesület. — Kenyeret a madárkákknak, írta *Vágó Géza.* — *Állatvédelem:* A párisi congressusról. A madarak postai szállítása. — *Állatvilág:* Idegesség az állatoknál. Farsangol madarak. Állatok az emberiség történetében. stb. — *Irodalom:* Magyarország madarai. — *Vegyések:* A Griffon jellegei. Egy majomfaj kipusztulása. Magyar lovak Dél-Afrikában. Dohányzó állatok stb. — *Adakozás,* — *Szerkesztői üzenetek.*

VII. Füzet.

Állatkinzás. — A fütemilléhez, írta *Lisnyai Kálmán* — A fecskefészek (Richebourg rajza.) *P. H.* — Kis madárkák. Írta *Vágó Géza.* — Ifjusági pályázatunk. — »Tündér.« (Egg kis rajz a ló életéből.) Írta *Bornemissa Károly.* — Állatfajok kipusztulása. *O. H.* — *Állatvilág:* A fecske. Magyar lovak angol szolgálatban. Állati organizmus kémiai uton, stb. — *Irodalom:* Az állatvilág pillanatnyi fénykepekben. Méhészeti Közlöny. — *Vegyések:* Az állatszहितő leány halála. A kik nem félnek a trichinától. Hadüzenet a galamboknak.

VIII. Füzet.

Közgyűlés. — A mi fecskéink. *Szász Béla.* — *Állatvilág.* A macskák városa. Beszélő majom. A bernáthegyi kutya. A milliomosok kutyái. A fajok. 600.000 korona egy lóért. — A halálra ítélt kutya. *Monostori Margit.* — *Hasznos tudnivalók:* A főkapitány az állatkinzás ellen. A hasznos állatok nyilvánntartása. Mire jó a hangya. — *Vegyések:* Levél Alsó-Árpásról. Magyar lovak a harctéren. Macskakiállítás. — Az 1900. évre tagdíjukat befizettek névsora. — *Szerkesztői üzenetek.*

IX. Füzet

Az állatok városai. Hangya város. Francziából: *Kardos Kálmánné*. — Báró Kemény Árpádné indítványa. *Kemény Árpádné*. — Az ég madarai. (G Lax ni után francziából.) *P. Páll Ódön*. — Vendéglő a répához. Bogarakról. *Gárdonyi Géza*. — *Állatvilág*. Sokan azt hiszik. Ismeri-e az állat az öngyilkosságot. Jelképes állatok. — *Állatvédelem*. Erőszakos állatvédelem. A madárbarát Temesvár. Nemzetközi Bestia-Védő Egyesület. Német kutya helyett magyar számár. — *Hasznos tudnivalók*: Strucczatenyésztés. A disznófogak mesterséges átalakítása. — *Vegyesek*. Bogárszárny szöveg. Magyar lovak Dél-Afrikában. Ebkiállítás. Poruljárt ragadozó madár. Kerékpáros és kutya versenye. Idegesség az állatoknál. A kolozsvári Állatvédő-Egyesület tisztviselői. Választmányi tagok. Tagsági díjukat befizettek. — *Szerkesztői üzenetek*.

X. Füzet.

Madárvédelem. — Tengerparton. *B. M.* — Mennyi galambvér. — Agota verebe. *Andorka Pal*. — A kis cicza és a nagy kutya. *Bodor Aladár*. — A madár és a repülőgép. — *Állatvédelem*. A budapesti országos állatvédő-egyesület gyűlése. Divat és az állatkinzás. Madárvédő egyesület. — *Állatvilág*. Király és a galambok. Anyai szeretet az állatban. A kínaiak és a papagály. A tábornok paripája. Fecskék pusztulása. Iszákos rovarok. — *Bandi Irta Hanthó Jolán*. — *Irodalom*. Természet. Állatvilág pillanatnyi tényképekben. — *Vegyesek*. Miért vedlenek a madarak. Kutyák a puskaporraktárakban. A madarak repülési képessége.

ÁLLATOK VÉDELME.

A KOLOZSVÁRI ÁLLAT-VÉDŐ-EGYESÜLET

Szerkesztőség:

BEKIRÁLY-UTCZA
35. SZÁM.

havonta a kéziratok, tudakozdások, előfizetések küldendők.

HAVIKÖZLÖNYE.

Az Állatvédő-Egyesület megbízásából

Szerkeszti:

BÁNYAI ELEMÉR.

Tagoknak

tagsági díj fejében jár.

Előfizetési ár:

Egész évre 1 frt — kr
Fél „ — „ 50 kr
Számonként 10 kr

Ötödik évfolyam.

Kolozsvár, 1899. október 1.

1. szám.

TARTALOM: Állatvédelem. *B. E.* — Az én madaram. *Lampérth Géza* — Énekeseink védelme. — A nép madarairól. *Krenedits Ferencz*. — Vihar-madár. (A *Vergődés* című kötetből.) *Lupy Sándor*. — Állatvédelem: Állatorvosi congressus. A budapesti állatvédők. — Történet egy lóról. *Kerényi Miklós*. — Állatvilág: Ember az állatban. Schopenhauer az állatokról. Kíváncsi állatok. Tudnak-e az állatok számolni? A halak itélőképessége. A kerékpározó majom. Megszelídített vidra. Házasságkövetítő kutya. — Gyászrovat: *Elpis Melena*. *Sondermann Adolf*. (gy. zs.) — Hasznos tudnivalók: A tehén által befehelt szagok hatása a tejre. — Irodalom: Új vadászati szakmű. — Vegyesek: *Rosa Bonheur* szobra. Diákok és kutyák. Ló- és számárhús. Állati hullaszállító kocsi.

ÁLLATVÉDELEM.

Bizonyos mértékben a szavakkal való játék gyanuját kelti fel az állatvédelemnek szélsőségei között járó propagálása oly korban, midőn mindaz a mi az élet folytán szemünk elé tárul, épen ennek a törekvésnek a lehetetlenségét, sőt szükségtelenségét bizonyítja. Mikor a közszükséglet kielégítésére a vágóhidak és konyhák mindennap megveszik a maguk áldozatait, mikor az állatvédelem legbuzgóbb harcosai is minduntalan vétkeznek az állatvédők tiz parancsolatának legelső paragrafusa ellen, mely modern vonatkozásában alighanem így szólna: »semmiféle állatnak az életét ne kívánjad« — miféle joggal hadakozhatna egy lapocska az állatvédelem érdekében, melynek a hitvallói és barátai leginkább részesek az állatok ellen elkövetett merényletek elismerésében. Némi kis erkölcsi panamákat lehetne rábizonyítani e nagy igékkal dolgozó egyesületekre, ha az állatvédelemnek célját, okát és jelentőségét e szempontokkal kellene azonosítani. Az ilyen motívumok szerint

való berendezkedés, nevetségessé, léhává és feleslegessé tenné az összes állatvédelmi intézményeket, melyek ha nálunk még nem is juthattak szóhoz abban a mértékben a hogy szükség volna, de külföldön már évtizedek óta végeznek hasznos szolgálatokat a humanismus ügyének. Egy gazdag szakirodalom s egy nagy sajtó vall közösséget az állatvédők nemes intenczióival, mely már jó ideje, hogy megfogalmazta magának az állatvédelem »abc«-jét s rég tisztázta azokat a kérdéseket, melyek e téren az állatokkal való emberies bánásmód s a gyermeknevelés szempontjából üdvös dolgok gyanánt mutatkoztak. Ebben az értelemben működnek a német, francia, angol állatvédőegyesületek évtizedek óta, s e nagy nemzetek által inspirált kulturának igazi tartalmasságát az mutatja legjobban, hogy védő kezeit az állatokra is kiterjesztette. Azt tehát felesleges is talán fejtegetni, hogy az állatvédelem a humanista érzület szolgálatában áll. Bizonyos pontig ellenőrző szerepet tölt be az állatkínzások megakadályozásában, másfelől a gyermekkedély nemesítésére hat jótékony erővel. Ez a kettős szempont egyszersmind megmagyarázza ennek a kis lapocskának is célját, irányát és fontosságát. Vagyis a program megmarad a réginek, törekvései is ugyanazok lesznek s a lap, mint ezeknek a törekvéseknek szószólója, ugyanabban a szellemben, azokkal az eszközökkel fog haladni előre a magas kis missziójának teljesítésére, a hogy az eddigi szerkesztő az állatvédelemmel járó czélok megvalósításának irányt adott. Ez az irány lesz a mi törekvéseinknek is a vezérlője.

B. E.

Az én madaram.

Szeresse más ám a rab-madarat:
Én azt szeretem, a melyik szabad.

Unalmát üzni renyhe tétlenségnek,
Zengjen a másé kényes, henye népek:

Más magáét aranykalitba zárja:
Enyém fürödjék aranynap sugarba'.

A kis pacsirta az én madaram,
Mely száll a tiszta légben magasan ..

Daloljon másé annak dalokat,
Ki neki édes czukmist adogat.

S a munka fáradalmit édesítve
Dalol, mert dallal csordultig a szive.

Lampérth Géza.

Énekeseink védelme.

Tudvalevő, hogy Európa déli országainak, különösen Olaszországnak lakossága valóságos irtó háborút visel ősz idején a melegebb éghajlat alá vonuló vándormadarak, a pacsirták és fecskék ellen. Siciliában például egyes falvaknak az egész népessége kivonul, mielőtt az első madárraj megjelenik és irgalom nélkül lövöldözik le és fogdossák el lépvesszők segítségével a szegény kifáradt állatokat, a melyek közül így nagyon kevés kelhet a nagy tengeri útjára. Ennek a valóban embertelen kegyetlenkedésnek a meggátolására nemzetközi szövetség alakult Aaroban, Helvéciában, ez azonban szűkös anyagi helyzete miatt nem érthette el dicséretes célját, sőt már feloszlásnak is indult, mert támogatás hiányában e helyzeten segíteni nem tudott, s így semmi eredménnyel sem kecsegtethette magát. Véletlenül azonban oly ténynek jöttek nyomába, mely érdemessé tette az egylet további fenállását. Kiderült ugyanis, hogy a budapesti, bécsi és párisi ornithologiai congressusokon, melyek mindegyikén kiváló, nagynevű szakemberek vettek részt, hogy e congressusokon, egy teljes szabályzatot dolgoztak ki, a mely szabályzat, ha törvényvé válna, egyszerre véget vetne a kegyetlenkedéseknek. A szövetségnek egyedüli és elérhető célja tehát az lett, hogy az egyes országokban e törvény életbeléptetését sürgesse és minél előbb keresztül is vigye. A szövetség felszólítja tehát Németország, Ausztria és Magyarország állatvédőegyesületeit, csatlakozzanak hozzá, egyesüljenek vele törekvésében és támogassák őt az embertelenség elleni tusájában. A szövetség minden tőle telhetőt el fog követni, közben fog járni az egyes államoknál, felvilágosításokkal fog szolgálni a földművelésügyi kormányoknak, és minden nemzetbeli saajtt fel fog kérni ügyének felkarolására.

A harczolók sorában bizonyynyal a kolozsvári állatvédőegyesület sem fog hiányozni, hisz semmivel sem töltheti be jobban magasztos hivatását, mintha egész erejével oda hat, hogy ez a valóban nemes és emberséges törekvés végre győzelmet arasson.

A nép madarairól.

Az ember vágyódva tekint a felszálló madár után: úgy tesz neki, mintha mérhetetlen boldogság rejlenék a repülésben, . . mintha kiragadná magát a madár a világ bajai közül, mintha közelebb érne az Isten zsámolyához; pedig mily kis utat képes megtenni még a magas röptű sas is a mérhetlen világ-űrhez ké-

pest — s mégis irigyeljük őt, mert hiszen csodálatos dolgot művel ; repül.

Ha látjuk azt, hogy az állatvilág minden kiválasztott példányához egész kis mondakört fűztek őseink, ha látjuk azt, hogy jóformán minden időnek megvolt a maga szent állatja : akkor érthetővé válik előttünk, ha azt tapasztaljuk, hogy valamennyi állat közül a madarat részesítették az emberek a legnagyobb tiszteletben.

A világhódító Attila védője és jós-madara a sas volt s az ő sasos zászlói voltak azok, melyek rettegésbe hozták a fél világot.

Álmosnak születését egy koronás turul-madár jósolta meg, a mely madár az édesanyjának születendő gyermeke hős tetteiről és a magyar nemzet jövő nagyságáról hírt hozott.

Őseinket az új haza szent földjére Álmos turul madara vezérlé, miért is a régi magyarok hálából mint valami istenséget tekintették a turul-madarat s jelképét európa szerte kalandozó hadainak — a kereszt feltűntéig — zászlójaik hordották.

Ugy látszik, a biblia ősmonda a harkályt is a kegyeletes lények közé vonja, azért tartotta meg »szent« hirnevét e madár napjainkig s innét ered az apári-fura hagyományként szálló tilalom, hogy harkályt bántani nem szabad.

A történelem szól Simurk madárról, mely a pusztulásra kített kis gyermeknek táplálékot hord, s a mely később a hős gyermeket beszélni is megtanítja.

A biblia szavai szerint a kietlen pusztába egy holló hord táplálékot a prófétának.

Noe bárkájából a tönkrement világba legelőbb is hollót és galambot bocsájtott ki.

A költő szerint, Szilágyi Erzsébet levelét holló vitte Prágába.

A normádi hitrege szerint a tüzet az emberekhez az égből egy kis ökörszem hozta le.

Ilyenféle hagyományok és regék alapján keletkeztek ama jelképes magyarázatok és hiedelmek, a melyek jóformán minden madár életéhez egész kis mondakört fűznek.

A madarak jóslási képességébe vetett bizalomról a következő — úgy szólván általánosan ismert — mondások tesznek tanuságot. — Ha egy csoportban sok fehér madár jelenik meg : háború keletkezik. — Ha saskeselyűk seregestől jelennek meg : öldöklő hadjárat lesz. — Az ölyv két nappal a csata előtt megjövendöli, hogy melyik fél fog győzni. — A sirály a tengerészek réme ; röpködése közeli vihart jelent.

A lélek rendszerint mint madár száll ki az emberből és mint madár jelenik meg ismét övéi körében. Keresztény hagyomány szerint a madarak a vértanúk ég felé röpjő lelkét jelentik.

Majdnem minden madárhoz jó vagy rossz jelkép fűződik ; így jelenti : a keselyű a jót és az áldozatkészséget ; — a solyom a műveltséget, az éleslátást ; — a galamb a szeretetet ; — a páva a híúságot és szépséget ; — a griff a világgosságot és az életet ; — a daru a megelégedést ; — a bagoly a bölcsességet ; — a tuzok a kétszínűséget ; a papagály a türelmet ; — a kotlás-tyúk a tü-

relmetlenséget ; — a kakas az éberséget ; — a lud a szerencsétlenséget ; — a liba a tapasztalatlanságot ; — a pulyka, kakas a hirtelen haragot.

A madarak királya, a havasok fejedelme a sas ! . . . A szépek, az értelemnek, a nagyravágyásnak a jelképe.

A szentírás János evangélistának sas-jellemet tulajdonít, a kétfejű sassal pedig Krisztus urunk kettős szellemét jelképezi.

A kinek éleslátása van, arról azt mondják, sas-szeme van; a ki buját-baját feledni bírja, arról azt mondják : »megifjult mint a sas.«

Görög hitrege szerint a sas Zeüsznek a kísérője.

A gólya a magyar családi élet szolgálatkész madara, miért is nagy tiszteletben tartják őt mindenütt. Azt mondják : »szerencsés az a ház, a melyen a gólya fészket rakott.«

A *gólya* minta-férj és minta családapa ; azt mondják, hogy mikor egy lábön áldogál, akkor komoly dologról gondolkozik, (arról, hogy hová látogasson el s hogy melyik családapát örvendeztesse meg egy-két újabb sarjál.)

A *bagoly* a tudomány és az előrelátás jelképe ; a néphiedelem nagy jóstehetséget tulajdonít neki : rendszerint rossz dolgok szokott jósolni ; — pusztitást és álnokságot.

Országszerte ismeretesek a következő mondások : »Ha a bagoly kuvikol, halott lesz,« — abban a házban meghal valaki, a melyiken a bagoly keresztül száll ; — »a ki nappal bagolyt lát azt rövid idő alatt nagy szerencsétlenség éri,« — »a ki utazás közben bagoly huhogást hall, annak rossz hírt mondanak.«

Mind eme gonoszkodása mellett sem szabad bántani a baglyot ; az árvamegyeiek szerint ugyanis : „a ki megöli a baglyot annak lég a háza. . . .“

A holló a régi keresztény hagyományok szerint a megátalkodott gonoszságnak a jelképe, mert a gonosz is, akkár csak Noe hollója kiröpül — az egyház kebeléből — és nem találja meg többé a hazafelé vezető utat.

Nem sok jót lehet mondani a hollóról, legfeljebb annyit, hogy egyszer egy profétának ételt hordott a pusztába és hogy igazság szeretetéről híres ; egyik nagy királyunknak kiválasztott madara volt.—

El lehet mondani erről, a madárról, hogy nyomon követi őt a baj és a kellemetlenség : csak el kell tátani a száját s ime, eiváltozik az idő, halnak az emberek s pusztulnak az állatok. Azt mondják felőle, hogy ; ha a nap felé tátogatja a száját, akkor türheterlen meleg lesz ; — ha tiszta időben sokat kiabál, akkor még le fog hűlni a levegő : — ha azt kiáltja, hogy : „królkról !“ akkor egy ember fog meghalni.

A varju jós tehetsége már nem oly veszedelmes mint a hollóé, habár — mint mondják — az utasra nagy bajt hoz, ha az ut baloldalán varju károg ; a varju szeméről azonban már sok jót mond a köznép, a többek közt, aki ujesztendő napján varju-szemet eszik, az éjjel úgy lát, mint nappal ; — hogy valakinek a szeretetét megnyerhessük, varju szemet kell a vánkosa alá tenni.

A varjuk különféle hitfelekezeten élnek ; a köznép ugyanis a fekete varjút pápista-varjunak, a hamvas-szintűt pedig kálvinista-varjunak nevezi.

A *kakuk*, ez a nevezetes, hires madár ; nagy jós tehetség lakik benne. A legnagyobb pontosaggal jovendol meg jót és rossz-
szat egyaránt, akárcsak valami próféta. Sok dolga van, kulno-
sen mikor kitavaszkodik. Boldog-boldogtalan kérdezgeti tőle, hogy:
>Kakucska, hány esztendeig élek?< A hanszor kakukkot kiált,
annyi évig! . . . ha kerdezoskodesunkre tíznél több kakukkal
felel, akkor „bolon“ . . . ha kerdesunkre feleletet egyáltalán nem
ad, akkor „buvos ágon“ ül.

A ki a kakukkal szóllani akkar, annak erdőbe kell mennie,
ennek a madárnak ugyanis ott van az otthona, a faluba csak
olyankor megy be, ha inséges csztendore van kilátás ; a mezőre
sem megy, a mi kitunik abból is, hogy mikor nem mindennapi
dolog adja elő magát, akkor az a közmondás járja, hogy : „ritka
mint a kakuk, a mezőn . . .“

Hogy milyen buvos madár a kakuk, az abból tűnik ki leg-
inkább, hogy a ladomeriai szerint egyetlen szál tolla megovja
a szerelmeseiket a bajtól, — és hogy azt a tolvajt megfogni nem
lehet, a kinek kakuk fark van a zsebében.

A ki a tiz parancsolat 9-ik pontja ellen vét, arról azt mond-
ják, hogy : >más fészkeben költ, mint a kakuk.<

A *szarka* a tolvajok és a fecsegők madara : szolasabol ven-
deget jósolnak :

Csörög a szarka, vendég jön
Billeg a farka legény jön.

Még pedig arról felől jön, a merre a farka ál.

Ha szarka repül el az utas előtt, akkor családját valami
kelemetlen dolog éri ; ha még „csörög“-ni is halja, akkor rokonai
közül valamelyik meghal.

A ki sokat markol, de keveset szól, arról azt mondják :

„Sokat akar a szarka,
De nem bírja a farka.“

Szólás-mondás : Tarka-barka mint a szarka és Ugral mint
a szarka.

A kinek sargassaga van, annak a zemplenmegyeiek azt ta-
nacsoljak, hogy : >keressen szarkát s lojje meg, süsse meg, egye
meg.<

Mikor a gyermekek a szarkát meglátják, ily módon szokták
kicsufolni.

„Mucz, mucz, muczurka.
Péter bácsi bokréta !
Azt akarja a szarka :
Hosszu legyen a farka.“

Kronedits Ferencz.

Vihar-madár

— A Vergődés című kötetből. —

Ha a lég nem mozdul, égen, földön béke,
Hullám nem fodorul, nem ring falevéлке,
Napsütötte felhők terpeszkednek lombán,
Vihar-madár megszáll magas szikla or-
[mán ...

De ha vihar támad, zeng az ég s a föld
[reng,
Elemek csatáznak odafönt és itt lent,
Égig tornyosulnak a tenger-hullámok,
Mintha a felhőket ostromelná árjok.

Nézzétek, hogy csapkod irdatlan, nagy
[szárnya,
Hogy szeli a felhőt, mint egy légi gálya,
Hogy siklik az égbe, hogy csap le a
[mélybe,
Vijjongva sikoltoz kéjes gyönyörébe!

Dühönghet azorkán, csapkodhata hullám,
Vad üvöltéseiktől soha le nem hull ám!
Bizton röpül s bátran a levegő égben,
Az ő országában, az ő elemében.

Mert övé a légnak tiszta birodalma,
Uralkodik rajta szárnyának hatalma,
Ő előtte nyitva mind az égi tájak,
Hova el se lát más, ő oda elszállhat.

Ám jaj neki akkor, hogyha a balvézget
Fondor kénye folytán föld porába téved,
S a helyett, hogy jutna szeliős szírt-
[oromra,
Leacsapódik sivár, alacsony porondra.

Veszve van ő akkor, veszve mindörökre,
Lenyügözi őt az anyaföld göröngye.
Küzködik, hasztalan! repülne, hiába!
Földi portul súlyos, tehetlen a szárnya,

És amig vergődik, mint a játék-sárkány
A gyerekek által kurtára vont spárgán,
Leverik botokkal, kövekkel dobálják,
Tollait kitépik, szárnyait cibálják.

S ki az elemekkel győztesen csatázna.
Azt a csöcselék most mélyen megalázza.
Legyürik, elnyomják, — se csőre, se
[karma

Nem léven alkotva földi viadalra.

— Szegény költő társak! hányan va-
[gyunk, hányan,
Kik példáinkat látjuk — a viharma-
[dárban!

Luby Sándor.

Állatvédelem.

Dr. Szalkay Gyula a nemzetközi állatvédelem budapesti központjának titkára közlése szerint most azokat a pontokat, melyeket a tavalyi budapesti nemzetközi állatvédő congressus a jövő évben július 16—20-án Párisban tartandó XIII. nemzetközi értekezés feltétlenül elfogadott. Ezek szerint minden állatvédő vagy hasonló jellegű egyesület (société similaire) küldhet képviselőket, még pedig tetsző számban. Minden képviselőnek 20 frank díjat kell fizetnie, melyet legkésőbb 1900. június 1-ig kell megküldeni,*) melyért az intéző-bizottság jegyeket küld az illető képviselőnek.

*) Az intézőbizottság címe a következő: XIII. Congrès international des sociétés protectrices des animaux. 84. Rue des Grenelle, Saint Germain á Paris.

selőknek. Írásbeli indítványokat legkésőbb január 15-ig kell az intézőbizottság címére megküldeni. Szóbeli javaslatokat pedig csak úgy lehet tenni, ha azokat előzetesen, legalább május 15-ig írásban megküldik a bizottságnak. A congresszuson francziául, németül, olaszul vagy angolul lehet beszélni. Reméljük, hogy a magyar állatvédő-egyletek kellő számmal lesznek képviselve az érdekesnek ígérkező értekezleten.

*

Allatorvosi congressus. A VII. nemzetközi állatorvosi kongressus f. é. augusztus havában tartotta Baden Badenban üléseit. Mint az alább közölt tárgysorozat mutatja, tontos, a gazda közönséget is közelről érdeklő kérdésekről folyt a tanácskozás.

A világ minden részéből mintegy 900 állatorvos jött össze. Az Európai államok kivétel nélkül küldtek megbízott szakembereket; sokan voltak Amerikából; de nem hiányzott Venesuela Japán és Marokkó sem.

Magyarországból 12 állatorvos vett részt, (még a kis Romániából is többen voltak;) 3 a földművelésügyi miniszter küldötte volt, a többi pedig az egyes törvényhatóságok küldöttei.

A tanácskozási nyelv angol, francia és német volt, oly formán, hogy a 3 közül 2 nyelvre tolmács fordította le a beszédet.

A tanácskozást az első napon a belügyminiszter vezette.

Megtisztelte a congresszust ő fensége Frigyes badeni uralkodó nagyherceg is azzal, hogy a második ülésen részt vett; s a tanácskozás után a külföldi államok küldötteit fogadta.

A tárgysorozat a következő volt:

(1. nap.) Védekezés az állatjárványok terjedése ellen, tekintettel a nemzetközi állatforgalomra.

(2. nap.) Védekezés a száj- és körömfájás ellen.

(3. nap.) Az eredményes husvizsgálat újabb követelményei.

(4. nap.) A házi állatok gümő-kórjának irtása és a gümőkóros állatok husának és tejének értékesítése.

(5. nap.) Védekezés a sertés járványok ellen.

(6. nap.) Az állatorvosi szakoktatás kiterjesztése, járványkísérleti állomások és összehasonlító orvostani tanszékek fölállítása az állatorvosi főiskolákon.

*

A buda-pesti állatvédők. Az országos álltvédő-egyesület szeptember hó 25-én tartotta őszi választmányi ülését Buda-Pesten. Az igazgató jelentése szerint az egyesület *Állatvédők törvénykönyve* című kiadványát másodszor kiadta s 5000 példányban ingyen terjesztette, ugyszintén ingyen eszközli az állatvédelmi táblának az iskolákban való kifüggesztését. *Andrássy* Dénes gróf 1000 koronával az egyesület alapító tagjává lett, többen pedig kisebb összeget adományoztak. Az egyesület legnagyobb jöltevője *Rökk* Szilárd emlékének az idén is kegyelettel adózott, születésének századik évfordulóján koszorút tett sirjára s halála évfordulóján szintén megkoszoruzta a sirt.

Történet egy lóról.

Hallgattam és olvastam a Peterministák fejtegetéseit. Szépen ki cirkaírmázták, hogy az embernek nincs szabad akarata. Minden, minden a körülmények szüleménye. Jó ideig érdekelt a dolog, azután meguntam ezt a sivár tant! Mégis csak borzasztó, hogy egy rosszul elemésztett rostélyos vagy egy jelentéktelen incidens idézzen elő korszakalkotó dolgokat vagy az emberiség kulturáját évtizedekre visszavető csapásokat!

Sivár, erőszakos tulzás!

És ismét sokat hallottam az ember önistenítéséről. Az ember minden. Isteni lény szabad akarattal, észszel, szellemmel felruházva — vagy állat pedig, mely életnyilvánulásaiban oly hasonlatos az emberhez, — semmi. Az öntudat paránya nincs meg benne.

Sokat tépelődtem ezen és valahányszor láttam az ökör nagy kerek, szép szemeit, a melyeket Homer is gyakran emleget hasonlataiban, a kutya ragaszkodó tekintetét, — meghunyászkodását, ha büntetést kap, — mindannyiszor arra a következtetésre jutottam, hogy nevezzék bár *ösztönnek* vagy akármi másnak, az állatban megvan az *elmebeli tehetség* felének bizonyos foka, mértéke. Meglehet, hogy ez a fok alacsony, a mérték kicsiny, de megvan. Különben ócska probléma ez, de ha el is ismerjük az elmebeli tehetségfélét az állatban, ezzel egyáltalában nem csorbitjuk az emberi méltóságot. Ezt tagadni ismét olyan tulzás, mely nélkülözi a teljes, minden skepticzizmustól ment meggyőződést.

*

Lám, milyen hálátlan és feledékeny az ember! A nevét is elfelejtettem annak a lónak, a melyért sirni tudtam volna, ha nem resteltem volna a dolgot.

Egy oláh embertől vette az atyám! Sovány volt; csontjai kiállottak. Eleinte csak úgy kerülgettük, de lassanként beláttuk hogy jámbor fajta. A kisebbik öcsém csak 4 éves volt; féltettük nagyon, de egyszerre csak észrevettük, hogy minden baj nélkül ott lábatlankodik körüllette. Czirogatja a fejét és ott sétál a lábai között. Jó dolga lett a lónak. Annaira megszerettük, hogy vetekezve etették. Meg is gömbölyödött és mindinkább formásabb lett. Az istállóban ezentul is csak jámbor módra állott a jászol előtt, de a mint befogtuk, délczeg paripa lett. Büszkén, tánczolva lépdeli, e mellett olyan könnyen kormányozható volt, hogy akár a gyerek is elhajthatta volna.

*

Zimankos, téli időben hazatértünk. A hó még nem volt akkor, hogy szánkóval menni lehetett volna. Irtózatos, fekete sötétség borult a tájra. Az utat nem kerítették fák és egyszerre csak azt sem tudtuk, hol merre vagyunk. Mindegy! Keressünk ki egy irányt és arra menjünk. Valahová csak eljutunk. Egy ideig zavartalanul haladtunk előre, de azután a ló akaratoskodni kezdett. Hanem ment előre, hirtelenül megállott. Ütöttük, vertük. Nem

mozdult. Leszállottunk, hogy vezessük. A szeles időben nagy nehezen egy pillanatra gyufát gyújtottunk és ekkor vettük észre a nagy veszélyt.

Szédítő meredek előtt állottunk, melynek mélyében a hullámok hömpölyögtek.

*

A lókupecz nagy meglepéssel nézte a lovat. Nem igen fukarkodott a pénzzel. Nagy árt ígért. Elakarta vinni Karlsbadba.

— No jó. Odaadom, — szolt az öregem. — De egy feltétel alatt. Nem szoktam ugyan tanácsot kérni, de ezúttal csak úgy adom oda a lovat, ha a feleségem is beleegyezik.

Mi — a gyerekek — szívszorongva vártuk, mi lesz? Hazarohantunk és minden betolyásunkat latba vetettük a lóért. A mienk lett a győzelem! Az édes anyám mellettünk foglalt állást.

A ló meg is érdemelte a beléje helyezett bizalmat.

A kisebbik öcsém a cseléddel kihajtatott a messzire fekvő kukoriczásba. Mialatt a cseléd el volt foglalva, a gyerekek kedve szottyant experimentálni.

És a ló megindult. A cseléd hiába futott utánna. Nem érte utól. A kocsi pedig torony irányban haladt — hazafelé. A szegény cselédet halálos aggodalom fogta el a gyerekért. Hiszen annyi árok akadály volt az utjokban.

De a ló kikerült minden veszélyt. Az árkokon lassan vonult át, a fákat óvatosan kikerülte.

És ott termett a házunk kapuja előtt.

Kis öcsémet elhagyta a félelem; elbizakodott lett és azzal dicsekedett, hogy ő hajtotta a lovat haza.

Pedig a gyepelő, a földet söpörte.

Olvastam orosz novellákat arról, mikor a ló kimulik, de nem hittem azok igazságában. De most hiszek benne.

Láttam a mi lovunk pusztulását. Lehorgasztott fővel állott a jászol előtt. Nem kellett neki az abrak. És nem tudott segíteni rajta sem a ló doktor, sem a patika.

A kazal alatt fekvőhelyet készítettünk neki és odavittük.

Három napig feküdt ott. Nagy kinokat szenvedhetett, mert olykor lájdalmasan nyerített. Olykor felemelte fejét, okos, szép szemével ránk nézett, mintha könyörögne:

— Segitsetek rajtam!

Azután ismét csöndesen lehajtotta fejét. Vergődésében, küzdelmében a kimulással, nem volt semmi unesztetikus dolog. Valamennyien szomoruan jártunk körüllette.

A ki meg akarja ismerni az állatok belvilágát, nézze meg a ló kimulását.

A ki nem fásult, megindul rajta.

Majdnem sirtam, mikor láttam, hogy utolsót lélegzik.

Azt mondtuk: *meghalt*. Kimulása az emberi halálhoz teljesen hasonlós volt. Sőt — félek e tulzás kimondásától, de meggyőződésem — kimulása esztetikusabb volt, mint sok emberi halál.

Állatvilág.

Ember az állatban. Zola Emil a mult hónapok egyikén a következő levelet intézte a párisi l'Ami des Bêtes című lap szerkesztőjéhez:

Őn arra kér kedves kisasszony, hogy irjak néhány sort becses lapjába, a mely az állatok védelmét tűzte ki céljául. Elmondom tehát, hogy életem egyik legkeserűbb órái közé tartozik az, melyben hírét kaptam megszokott hű barátom, kedves kutyám halálának. Kilencz éven át egy perczre sem tágitott oldalam mellől és most vége!

Mikor hirtelen el kellett utaznom, száműzetésbe, már nem is mehettem haza, hogy elbucsuzzam öreg pajtásomtól, úgy utaztam el és soh' sem látom többet.

Feleségem többször írta, hogy a kutya mindenütt keres, szaglász utánam, vinyog, roszkedvű és napról-napra szomorubb. És meghalt.

Ugy képzeltem odakünn, a száműzetésben, hogy távollétem ölte meg és sirtam, mint egy gyermek.

Még ma is megborzongok és nem tudok megemlékezni róia anélkül, hogy könnybe ne lábbadna a szemem. Mikor hazatértem, üresen meredt rám minden zug. És minden áldozat közül, szegény öreg kutyám elvesztése volt talán a legkeservesebb.

Nevetséges dolog talán egy ilyen vallomás, de önhöz nyugodt lelkiismerettel intézem, ön reménylem, nem fog érte kinevetni.

Baráti üdvözléssel

Zola Emil.

*

Schopenhauer az állatokról. Hebler Károly berni professor halála alkalmával, hátrahagyott iratai között jegyzeteket találtak egy látogatásáról, melyet 1855 augusztus 27-én tett Schopenhauernél. Kezdetben a Wagner Richard zene reformjairól beszélgettek, majd a kereszténységre került a szó. Schopenhauer ekkor — mint a feljegyzés mondja — nagyban elégedetlenkedett a közöny miatt, melyet az állatokkal szemben tanusít a kereszténység, hogy ugyszólván szó is alig esik róluk az Új-Testamentomban. »Az ó-testamentom sem bánik külömbül velük — zugolódott a filozofus. — Irva vagyon, hogy az igaz irgalommal viseltetik barmai iránt! Hát ez mi — kiáltott fel Schopenhauer, — Irgalommal! ? ... Az embernek be kell ismernie. — folytatta tovább — hogy az állat csak olyan lény, mint ő s ennélfogva úgy is bánják vele. Nem elegendő az irgalmaskodás! Az állatok sokkal közelebb állatokhoz, semmint azt a többség hinni hajlandó.«

*

Kiváncsi állatok. Nemcsak Éva leányai, az állatok is kíváncsiak. Legkiváncsibb tudvalevőleg a majom, azután a kutya,

kecske és a fülemüle. Hanem a többi állatok is kíváncsiak. Eimer beszéli, hogy egy napon, a mikor a mezőn vázlatkönyvébe rajzolt, a tehenek abbahagyták a legelést, odajöttek hozzá és előre nyújtott nyakkal nézték, hogy mit csinál. Egy fényképészt, miatta a földön foglalatoskodott, egy csomó szabadon legelő ló vett körül, a kik feszült pillantással kísérték minden mozdulatát. A fényképész ezt a jelenetet egy pillanatsfölvételben meg is örökítette. Fölötte kíváncsiak a madarak. A cizinege, ha valami tárgyat tesznek be a kalitkájába, rögtön odabilleg, megveregeti a csőrével és minden oldalról alaposan szemügyre veszi. A seregély hosszú csőrét bedugja minden lyukba, melyet megvizsgálni érdemesnek tart. Reynek két szelid papagálya volt, melyek kiröpültek a szabadba és ismét visszatértek. A két külföldi a belföldi madárvilágban nagy feltűnést keltett és egy veréb az idegenek látára annyira meglepődött, hogy hosszabb ideig mintegy elbűvölve követte az egyik papagályt, melléje ült és folyton rábámult. A nagyobb városokban igen gyakran lehet látni kutyákat, melyek az ablakban ülve, látható kíváncsisággal kibámulnak.

*

Tudnak-e az állatok számolni? E kérdéssel legujabban Dr. Timoflew orosz orvos foglalkozik behatóan s arra a tapasztalatra jött, hogy a papagáj 4-ig, a macska 6-ig, a kutya 24-ig tud számolni. De legtehetségesebb matematikus az állatvilágban a ló. Egy pokswi paraszt lova 25 versten belül annál az utjelző fánál állott meg, a melyet gazdája szóval kijelölt neki. Egyszer azonban megesett vele, hogy tévedett 3 versttel. Timoflew utánna járt a dolognak s azzal magyarázta a tévedést, hogy három póznát az előző napon más színűre festettek. Ugyanaz a ló hangoosan nyerített az istállóban, mikor az óra tizenkettőt ütött. Feszült figyelemmel látszott számolni mindig az óra ütéseket s a tizenkettedik után adta meg ő is a jelt.

*

A halak ítélőképessége. Hogy emlékezőtehetségük, vagy ítélőképességük van-e a halaknak, ezt is tanulmányozták már egynémely tudósok. Most R. Semons számol be megfigyeléseiről, a melyeket egy tengeri utja alkalmával tett. Egy napon belevette a tengerbe rákból álló fogásának a maradékát s látta, hogy a nagyobb darabok után jó negyed méteres halak kapkodnak, a melyek a hajó alól kerültek elő. Ugynevezett paizsos halak, a melyeknek az a sajátságuk, hogy a fejükön és a nyakszirtjükön lévő kapcsoló korongok segítségével oda tapadnak a nagyobb halakhoz, vagy a hajókhoz és vitetik magukat. Semons horogra szurt fel egy darab rákhúst és sikerült is így egy ilyen halat megfognia. De csak egyet aznap, mert a többiek hozzá sem nyúltak sem a horgon lévő rákdarabhoz, sem a többihez. Egyiküknek az eltűnése figyelmessé tette őket a veszedelemre. És minden nap csak egyetlen halat sikerült fognia Semonsnak.

*

A kerékpározó majom. *Garnier* tanár afrikai kutató utjáról, egy nem mindennapi intelligenciával bíró majmot hozott a múlt hónapokban Franciaországba. A majmot *Konzulnak* hívják és többi civillizált négykező kollegáit különösen a biciklizés terén kifejtett nagy ügyességével mulja felül. Konzul ugyanis kitűnően üli meg a biciklit és gépét a legveszedelmesebb utcai forgalom közepette is csodálatossággal vezeti. A kerékpározásban azonban a csöngettyű tetszik neki a legjobban. A mint felül biciklizéjére, elkezd csöngetni és nem is hagyja abba, a míg le nem száll róla.

*

Megszelidített vidra. A *Country Life*ben egy érdekes cikk olvasható a vidra szelidítéséről egy munkatárs személyes adatai alapján. A vidra-kölyök anyját vadászok agyonlőtték és okvetlen elpusztult volna, ha egy kutya meg nem könyörül rajta, a mely saját kölykeivel együtt felnevelte. A vidra nem is viselkedett hálaulánul nevelő-anya és mostoha testvérei iránt. Szerette, nyaldosta őket, sőt még kedvenc falatját is megosztotta velük. A vidrát hallal táplálták és azonkívül még egy kis vízmedenczét is tartottak számára, hogy fajának szokásaitól egészen el ne térjen. Hat év múlva azonban emésztési zavarok következtében elpusztult. Igen tanulékony, okos állat volt, mely urát igen jól ismerte és hívogatására mindig elősietett.

*

Házasságközvetítő kutya. A kutyák általában véve olyan derék, hűséges házi állatok. Hát még milyen kedves kis állat az a kutya, a melyről az itt következő sorokban lesz szó. Néhány esztendővel ezelőtt a Provenceban egy asszonyság olyan helyzetbe jutott, hogy el kellett válnia a kutyájától. De hát nem nyugodott addig, a míg jó helyen nem tudta a kutyáját. Talált is egy urat Normandiában, annak szívesen átadta. De rövid idő múlva megint csak vágyakozott egy kedves kutyára és természetesen a régire gondolt. Nagyon sóvárgott utána és végre el is ment Normandiába és ígért bármilyen összeget. Az új gazda azonban nem engedett, ámbár a kutya, a mikor régi urnőjét meglátta, nagyon élénk örömet mutatott. Hosszas tárgyalás után az alkudozó felek abban állapodtak meg, hogy elsétálnak a közel lévő halomra, ott szétválnak s a kit a kutya követni fog, azé is legyen. Ezt így szépen kitervezték, de a kutyának is meg volt a maga külön véleménye. Egyikükhöz sem akart csatlakozni, hanem hol egyiküket ugrándozta körül, hol másikukhoz futott. És nem döntött. És a dolognak az lett a vége, hogy abból az urból és hölgyből egy pár lett.

Gyászrovat.

Elpis Melena. A kies Boden tó partján egy kis Württembergi városkában Ermatingenben egy barátságos, kedves, mindig mosolygó arczu mátrona hunyt el, s ezzel egy hosszú, mozgalmas élet záródott le, telve a legnemesebb tettekkel, melyeket egy szerető, minden szenvedő lény iránt részvétellel eltelt szív sugallhat.

Az elhunyt, Schwarcz Mária bárónő, irói nevén Elpis Melena, a kibén az állatvédelmi ügy is fáradhatlan előharczosát tisztelheti. A nyomor és szenvedések iránt fogékony lelke nem tagadhatta meg részvétét e szenvedő lényektől sem; nem kimélt sem fáradtságot, sem anyagi áldozatokat, hogy a nagy czélnak szolgálhasson. Kréta szigetén ápoló intézetet alapított öreg és beteg házi állatok számára, nagy összegekkel járult a bécsi állat kóroda építéséhez, szóval és írásban küzdött, a tudomány nevében elkövetett állatkinzás, a vivisectió ellen, szóval mindentűt sikra szállott az állatvédelem ügyében, a melynek harczosai között örökké ott ragyog neve. Legyen áldott emléke.

Sondermann Adolf. Az állatvédelem harcosainak száma ismét megfogyatkozott egygyel. Sondermann Adolf a müncheni állatvédő-egyesület elnöke meghalt. Legsúlyosabban éri ez a veszteség a délnémet állatvédelem ügyét, melyet ugyszólván az elhunyt teremtett meg. Harmincz évvel ezelőtt újra szervezte a már feloszlott bajor állatvédő egyesületet, és azóta szakadatlanul működött teljes erejével a némes ügy érdekében. Ebben a működésében nem egy eredményre tekinthetett vissza, a melyek mindegyike felejthetetlené teszi nevét nem csak a német, de minden más nemzetbeli állatvédelem történetében. (gy. ss.)

Hasznos tudnivalók.

A tehén által belehelt szagok hatása a tejre. A tej a legérzékenyebb folyadék a környezet szaga iránt, amennyiben ezt absorbeálja. Egy csésze tej, mely a betegszobában egy rosszul eldugaszolt goudron-üveg szomszédságában volt, másnap igen erős guodron-szagu volt. Ugyanigy jártak egy terptin-üveg közelében lévő tejjel. Kétségtelen, hogy a tej nagy mérvben képes magábavenni az illó anyagokat. Ez irányu kísérletek azt derítették ki, hogy az ily absorbeált szagot a tej 14 órán át megtartja. Ebből az következik, hogy a tejet nem szabad a betegszobában hagyni és hogy nem kell oly tejet inni, mely valamely baktériumos betegségben szenvedő egyénnel egy helyiségben volt. Ismert dolog az is, hogy a tehén által fogyasztott tápanyagok nemcsak összetételében befolyásolják a tejet, hanem a szagot, az izt is, gyakran még a szint is megváltoztatják. Ami azonban eddig kevésbé ismert, azaz, hogy a tej egészen is megromlik, ha a tehén által belehelt levegő kellemetlen gázokat vagy szagokat tartalmaz. Az angol földmívelési társulat közlönye dr. Viet-nek ez irányu következő észleletét közli: Egy nyájnak 12 tehene bizonyos tá-

volságra haladt el azon hely mellett, a hol egy kimult borju hullája feküdt és így néhányszor, bár csak rövid ideig, fertőzött, rothadási csirákkal telített levegőt lélegzettek be. És ez elég volt arra, hogy nemcsak ezen tehéneknek tejét megrontsa, hanem az egész 80 tehénből álló nyáját, a melyekkel egy helyiségben fejték őket. A hulla eltakarítása a bajt is eltüntette. Más alkalommal egy 25 tehénből álló nyáj teje romlott meg, úgy, hogy kiállhatatlan szagú lett; kiderült, hogy egy közeli ligetben egy lóhulla feküdt, melyet eltakarítva, a tej is rendessé vált. A gyakorlat emberei tudják, hogy ha az istálló karbolla dezinficiálják, abba sem tejelő, sem legközelebb vágásra kerülő marhát bevinni nem szabad. Konstatáltatott, hogyaz ilyen tehének teje, akár nyersen, akár főzve, émelygést és hányást okoz, a levágott állatok husa pedig erős karbolszagú. Várni kell, míg a karbolszag az istállóból teljesen eltűnt és így annak belélegzése nem árt meg az állatoknak. Egészben pedig az istálló legnagyobb tisztasága és az oda bejutó friss levegő nélkülözhetlen tényezői a jó tejkezelésnek. (Annal. Hygien. Publ. 1899.)

Irodalom.

Uj vadászati szakmű. A Természet-társzerkesztőjének: **Lakatos** Károlynak egy nagy vadászati szakműve van a sajtó alatt, mely az országosan ismert előkelő szegedi műkiadó **czég:** **Endrényi** Imre kiadásában jelenik meg „A vadászat gyakorlása és kezelése“ czim alatt. Felöleli e mű az összes vadászati szakismereteket. Utasítást ad a vadászat kezelésére, a vadállomány gondozására, óvására, a kártékonyak pusztítása : mérgezése, csapdákkal stb. való fogásáról, szóval mindenről, a mi csak a vadászat gyakorlásával és kezelésével összefüggésben áll. Tárgyalja a vadászat módszereit ; terjedelmes fejezeteket szentel a fő-, ragadozó- és apróvad vadászatainak ismertetésére, a vízi vadászatnak stb. Ezenkívül tartalmaz humoros részleteket a vadászfélszepségek ostromzásáról és hangulatos modorban ismerteti a vadászélet kiválóbb mozzanatait, a mocsárvilágot az állatéletet, a természet szépségeit stb. Szóval amelelt, hogy a mindenben tájékoztató szakorganum szerepét óhajtja betölteni, még hangulatos leírásai folytán szórakoztatóul is szolgálhat — és nem csak hogy a vadászat kedvelői, hanem a hivatásos vadászok is megtalálhatják benne a nekik való részt, de sőt a vadászati segédszemélyzet egyedüli kimerítő tan- és segédkönyvet fog birni majd e műben, miáltal a régézzett hiány pótolva lesz. A nagyalakú vaskos könyv igen diszes kiállításban jelenik meg temérdek rajzzal s pompás képekkel illusztrálva, melyek egytől-egyig hirneves művészek és diletánsok önjá és ecsetje alól kerültek ki. Tartalmazni fog illusztrációkat *Vastagh* Gézától, *Thorburn*, hirneves angol állatfestőtől, *Nécsei* Istvántól, dr. *Lendl* Adolfától, *Félegyházi* Gyulától stb. stb. és metszvényeket *Morrell* Gusztávtól stb. És daczára a mű terjedelmes voltának és pompás kiállításának : ára lehető olcsóra lesz szabva (talán 3 frt kötetenként), hogy legszerényebb anyagi vi-

szonyok közt élő vadász is megszerezhesse. — Megjelenése után az intézetünkben is kapható lesz, de ugyanitt, (valamint a kiadó: *Endrényi Imre* műintézetében Szegeden) előre is megrendelhető.

A »Természet.« Állattani, vadászati és halászati folyó irat. Megjelenik havonként kétszer; dus, válogatott és mindig eredeti tartalommal, ismertnevű szakférfiak, tudósok, elsőrangú írók és művészek közreműködésével; csinos kiállításban szépen illusztrálva. Népszerű, ismeretterjesztő folyóirat, mely a művelt nagy közönségnek szánva értekezéseket és tárczákat közöl az állattan és annak gyakorlatából, a vadászat, a halászat és az azzal kapcsolatos sport köréből; az ornithologia, a rovartan és gazdasági tekintetben fontos állatok ismereteinek fejezeteiből; az élő természetre vonatkozó leírásokat és szépirodalmi dolgozatokat; vagy az állattannal rokon más tudományok közhasznú ismereteiből; minden tekintettel az aktuálításra és az olvasó közönség igényeire. Előfizetési díja egy évre (beleértve a halászati melléklet is) csak 3 frt, a mely összeg dr. *Lendl Adolf* címére Budapest, II., Donáti-utca 7. küldendő.

Vegyesek.

Rosa Bonheur szobra. Gombard nissai spanyol konzul pár hét előtt felajánlotta Fontainebleau városának, hogy saját költségén szobrot emel a nemrég elhalt állatfestőnőnek Rosa Bonheurnak. Fontainebleau nagy örömmel fogadta el ezt az ajánlatot és a város legszebb terét jelölte ki a szobor helyéül.

Diákok és kutyák. Az enfieldi gimnázium tanulóinak megengedték egy »Kenel-Club« (Kutyaól-klub) alapítását. Minden diáknak joga van az iskola udvarán kutya-ólat és kutyát tartani, s a klub czéjaira egy tantermet is átengedtek. A gimnázium minden tanulójának van már kutyája, amelyről maga köteles gondoskodni is; aki nem tartja tisztán a kutyája ólját, annak ki kell lépnie a kutya-klubból. Warwick grófnő nyitotta meg a Kenel-klubot, s az ünnepélyen a diákok mind a kutyáikkal együtt jelentek meg. Az angol paedagogusok azt hiszik, hogy a kutya-sport művelése szépen neveli a fiúk emberies gondolkozását.

Ló- és szamárhús. A ló-, öszvér-, és szamárhús kiméréséről Berlin város tanácsa új szabályrendeletet alkotott. Eszerint Berlinbe ló- vagy szamárhúst bevinni nem szabad s csak olyan állatnak a húsát szabad kimérni, amelyet Berlinben vágtak le. Ló- és szamárhúst csak külön engedélylyel szabad árusítani s az üzlet ajtaja felé könnyen kiolvasható betűkkel ki kell írni azt, hogy: »Itt lóhúst mérnek ki.«

Állati hullaszállító kocsí. *Jakab* László kolozsvári állatorvos az állati hullák szállítására alkalmas kocsit szerkesztett, a melyet egy a földművelésügyi m. kir. miniszter ur által kiküldött szakértő bizottság is teljesen megfelelőnek talált az állategészségügy szempontjából. Az állatorvosi főiskolai kórboncztnai intézetében már több hónap óta használatban van a hullaszállító kocsí, a mely egyuttal bonczoló asztal gyanánt is használható.

ÁLLATOK VÉDELME.

A KOLOZSVÁRI ÁLLAT-VÉDŐ-EGYESÜLET

Szerkesztőség:

BELKIBÁLY-UTCZA

36. SZÁM,

hová a kéiratok, tudakozódások, előfizetések küldendők.

HAVIKÖZLÖNYE.

Az Állatvédő-Egyesület megbízásából

Szerkeszti:

BÁNYAI ELEMÉR.

Tagoknak

tagsági díj fejében jár.

Előfizetési ár:

Egész évre 1 frt — kr
Fél „ — „ 50 kr
Számonekint 10 kr

Ötödik évfolyam.

Kolozsvár, 1899. november 1.

2. szám.

TARTALOM. Bataille regénye. Zs. — A vivisectió és az ifjuság. — Ismét valami énekeseinkről. — Az ökrörhöz. *Gáspár Kornél.* — Aforizmak. — Állatvédelem: a XIII. nemzetközi állatvédő kongresszus. — Az állategeszségügy államosítása. — Állatvilág: Részeges állatok. A testvéries elefánt. A hü kutya. Fecskék pusztulása. A judenburgi egerek. A lump szarka. A lovak szédülése. Kacsatenyésztés Kihinában. A tehének vasuti lázáról. — Gyászrovat: Jungersoll Róbert. *gy.* — Hasznos tudnivalók: Szolgabírói rendeletek. — Irodalom: Lovak gondozásáról. Méhészeti közlöny. — Vegyesek: Medveviadal. Vadállatok karmai közt. Állatsereglet ketrecek nélkül. Állatkinzás. — Szerkesztői üzenetek.

BATAILLE REGÉNYE.

Zola, az ő hatalmas munkájában, melyet nagy elődje Balzac után »comédie humaine«-nek nevezhetett volna, s a melyben a jelenlegi (bár ő a második császárság alattinak mondja) társadalom nagy, annyira complicált, részben finom árnyalatoktól hemzsegő, részben mereven tagolt társadalmat, mint egy hosszú zavaros fejlődési processusnak eredményét s ennek a processusnak egy nem kevésbé forrongó, zavaros, alig áttekinthető folytatólagos stádiumát »okfejtőleg« mutatja be abban az ő hatalmas, disztelen, a szónak a maga egyszerűségében szinte elemi erővel ható elbeszélői modorában, ebben a munkában, a »Rougon-Macquart« regény-cyclusban több helyt az állatokat is szerepelteti. Inkább csak egy-egy futó pillantást egy-egy »Streiflicht«-et vet rájuk mintegy párhuzamul, vagy háttérül valamely emberi helyzethez, ezt mintegy kiemelendő, de ezek a gyorsan odavetett vázlatok is annyi mély lélek — emberi és állati — ismeretről, majdnem sejtelmes művészi látás-

ról, s sokszor oly magas morálról tanuskodnak, hogy eltekintve a művészi élvezettől, magából a tárgynak, a szempontjából is érdekes velök foglalkozni.

A nagy cyclus egyik megrendítő része *Germina!*; annak a magnak a története, a mely mélyen eltemetve és durva barázdáktól takarva a kemény életharcz tűznek lángjától alig láthatón egyre melegszik s a mint éri ennek a lángnak heve és öntözi fedő földjét sok szivnek vére, sok homloknak verejtéke, megilled, áttöri a nehéz göröngyöket s kikel, mint a szent emberi szabadságnak gyönyörű piros virága. Ennek a harcznak a kivívói a tűznek szítói és élesztői a verejtéknek és vérnek hullatói mind benn vannak ebben a hatalmas könyvben. A kérges tenyerű munkások, a kiknek a jelen — fáradtság, nyomor, szívet, velőt kipréselő munka, a jövő — egy nagy gondolat, reménység, megváltás, ennek a magnak igazi rabszolgái együtt vannak itt, testüket is, lelköket is lenyügöző munkájokkal, kis szórakozásaikkal, gondjaikkal, szerelmeikkel. S itt ebben a környezetben az az állat, a rabszolga rabszolgája, a kinek életszokásai és jelleme hozzá hasonulnak uraiéhoz. Az egész történet egy bánya körül történik. Lenn a bányában egy kis istálló a Bataille laka, a bányalóé, a kit ide zárnak éjjelre, miután egész nap huzta a szenes kocsiakat. Az ő életét is, mint gazdáiét, lenyügözi az a földalatti munka, az a követelő, telhetetlen szörnyeteg, a mely annyi áldozatot kíván. Az ő élete is e körül forog, őt is egészen hatalmába kerítette, testét megvéznitotta, s megfosztotta őt szeme világától. A mit a munka meghagy neki az a nyugalomé; az a megpihenés és jóllakás, mint gazdáinak, neki is az örömet, a szabadságot jelenti.

S egészen úgy, mint a bánya embereinek, neki is a szerelemmel egészítődik ki élete. Egyszer uj lovat hoznak a leszállító gépen, Bataille társat kap, Trompettet. S mikor a világtól egészen elszokott, vak ló megérzi társának közeledtét, egyszerre valami sejtelemtől elkapva, munkáját félbenhagyja, megáll, sörényét rázza, egész testében, vézna testében reszket az ideges nyugtalanságtól, s végre hosszú fájdalmas, ki tudja mi mindent elmondó nyerítésbe tör ki s ezek a hangok fogadják az uj társat, a ki elől eddigi szép színes világa örökké lezáródott s egy uj, sötét tárult fel.

S a mikor a verejték után a vért is követeli a munka, akkor is ott van az emberek mellett az állat. A bánya felrobbant, sok-sok bányász lesz kenyerének áldozata, és ott vész el, Trompette is a munka közben. Bataille hiába várja társát este az istállóba, előbb csendesen, majd mindjobban nyugtalankodva; Trompette nem jön. Az idő előbbre s előbbre halad, a bánya kijáratánál asszonyok s gyermekek várják a családfőt, kisüt a hold, feltűnnek a csillagok, a férfiak még nem jönnek, de megérkezik a rémes hír, rombolva, pusztítva, mint maga a bányavész. Mindenütt siránkozás és jajveszéklés száll fel, de a lármás kétségbeesés hangjain át is felhallatszik a föld gyomrából, tompán dübörögve majd mindjobban elhalva a párjavesztett lónak kesergő nyihogása.

Zs.

A vivisectio és az ifjuság.

Egy kiváló angol orvos, *Dr. Habberton* igen érdekes közleményeket tesz közzé a »London Star«-ban a modern, a tudomány örve alatt elkövetett állatkinzás: a vivisectio ellen. Egyik szeptemberiszámában neveléserkölcsi szempontból tekinti ezt a szégyenét a mai tudományosságnak, kimutatván, milyen káros hatást gyakorol az orvosi pályára készülő ifjuság lelkiületére. Többek közt a következőket írja:

....Igy *Sir Michael Foster* is kétségkívül kitünő tudós De ő a száraz tudományt a szellemes mulatsággal is összetudja kötni. Kézikönyvében ugyanis azt ajánlja a fiatal diákoknak, hogy szabad perczeiket így használják fel;

»Vegyünk egy kutyát vagy macskát, vigyázva fűrészeljük át a hátgerincz néhány csigolyáját és szabadítsuk meg az ideget az őt körülvevő sejtiszövettről. Ha az állat felocsudott a chloroformtól támadt elkabultságtól, izgassuk a megcsonkított ideg elejét s akkor a nagy fájdalom és a kín által támadt érdekes elváltozási tüneteket fogjuk észlelhetni.«

Ebben bizonyára igen nagy mulatsága telhet a műtétet végzőnek. Mikor még én is hallgattam az előadásokat Cambridgeben — körülbelül negyven éve — még nem voltak ilyen kedves szórakozásaink. De hát azóta haladt a világ.

Sir Michael azonban nem elégszik meg azzal, hogy tudományos játékokkal lássa el a kisebb embereket. Sokoldalú ember ő és különösen kitünő moralista. Megírta ő még barátjának és mesterének *Claude Bernard*nak életrajzát s ebben áradó

dicséretetek közt mondja el, hogy fogta fel a „mester“ magasztos hivatását. »Az igazi physiologus« szokta volt mondani, „nem törődik a kinzott állatok hörgésével és vonaglásával. Nem lát ő egyebet, mint az ő eszméjét és az organismust, mely rejtegeti előtte azt, a mit ő ki akar kutatni.“

Egy régi divatu moralista Nazarethi Jézus azt mondta: »Légy tehát könyörületes mindenki iránt, a mint könyörületes a te atyád ott az égben.« Sir Michael pedig azt mondja: „Kinozd meg azt az állatot, a melyhez hozzáférsz, ha az által tudásra és hirre tehetsz szert.“ Ez a két szabály sehogy sem egyeztethető össze. Vagy az egyiknek, vagy a másiknak nincs igaza. Sokan azt mondják, hogy nem a nazarethi tévedett.

Ismét valami énekeseinkről.

Egy kiváló osztrák politikus, a ki mellesleg buzgó állatvédő is, érdekes fejtegetésekbe bocsátkozik egy nagy német folyóiratban az énekes madarak pusztításáról. Ezuttal nem arról az öldöklésről van szó, melyet a szegény országoknak műveletlen és szegény népe követ el énekeseinken, hanem arról, a mely a culturállamok lakossága felsőbb s előkelőbb rétegeinek s különösen a nőknek lelkét terheli. Az illustris állatvédő a következőket írja:

A gondolkozó és érző emberiség szemében kétségkívül legérdekesebb része a madarak irtásának az, mely sajnos, nálunk is, más országokban is nagyon elterjedt, s a melynek czélja csak a női diszaruk előállítására. Nem is érthetjük, hogy akad olyan melegen érző női lélek, a mely örömet lel külső disz iránti érzékének abban a kielégítésében, a mely élő és érző lénynek kerül életébe, hogy ékesítheti magát olyan kedves és hasznos madárral, a melynek vidám és ártatlan életét ő érette oltották ki. S mégis tény, hogy ezer s ezer asszony teszi meg, s hogy kedves énekeseink ezivel hullanak el ezért. Nem használ itt semmi az észre hivatkozó szót, hiába mutatjuk fel őket e madarak hasznosságáról, hiába mutatjuk ki e rossz szokás erkölcsi kárait. Mindezt legyőzi az emberi hiúság és — a női divat. Ugy látszik, nem használ itt egyéb, mint a megszégyenítő rendőri beavatkozás. De mielőtt erre szorulnánk, nem akadnak értelmes és melegsívű asszonyok, a kik teljes befolyásukkal és egyéb szellemi fegyvereikkel síkra szállnak ez erkölcstelenség ellen, s rábírnák asszonyainkat, hogy önként lemondjanak hiúságuknak erről a hozzájuk nem méltó kielégítéséről? Elérkezett volna már az ideje, mert ha tovább is e nyomokon haladunk, erdeink és mezeink nem sokáig fognak visszhangozni kedves kis dalosaink vig csatogástól.

Gondolatod igaz, érzésed szép, akaratod jó legyen.

Plató.

Az ökörhöz.

Te őserények mintaképe.
Te türelem, te szorgalom,
Te testi munka, lelki béke,
Tehozzád szálljon most dalom
Oh néha csendre szomjuhozva,
Nyugodt lelkedre gondolok,
Nincs abban eszme, mely zavarna.
Emésztő láng, mely háborog.

Hasznos szerep a hivatásod
S rendes, szabályos módfeletet:
Mindennap fölveszed a jármot
S mindennap újra leteszed.
Lényed megfontolt és szabályos,
Lépésed lassu és kimért
Szíved nyugalmas, csendes, álmos
S nem ver, csak szénakötegeért.

Lásd a tetszomjas, hős oroszlán
Csak üldözött és bujdosó;
A sasra golyó vár nagy utján,
Nemes szarvasra a kopó;
Kis tóban él a büszke hattyu.
Világtalan a csalogány,
Pacsirta sorsa hasztalan bu
Ki csüng ma ábrándos dalán?

Oh, már az erdők fogyva fogynak
És egyre több a legelő!
Hazátlan árva lesz maholnap
Szép filoméla, a dicső!
A földről rendre mind kihalnak,
Kikből rá fény száll és gyönyör,
Egykor csak hüre lesz a dalnak
S mindezt túléléd, oh ökör!

Lassanként minden álom elvesz,
Már senkisek hoz égi hírt!
A hol babér volt, ott gyümölcs lesz,
És vetemény, hol rózsza nyílt!
Tűz annyi sem lesz, mint manapaág
Kivész az ősi, büszke dacz,
Ábránd lesz hirnév és szabadság,
De, óh ökör, te megmaradsz!

A lét küzdelme egyre zordabb;
A muzsa szebb hazába száll!
Fű fog teremni ott maholnap
Ahol Szent Péter dómja áll!
Leomlik egykor Dante szobra
S mi lesz Firenze? — tar mező;
Ledől Velence a habokba
S ökör, tiéd lesz a jövő!

Élj hát tovább is csendbe', nyugton!
Folytasd a példás életet!
Baktass a széles országuton,
Kerülj merész ösvényeket!
Csak hordd kérődzve rabigádat,
Hisz semmi eszme sem győtör;
Nem lesz boldogabb senki nálad —
Szelid, türelmes, jó ökör.

Gáspár Kornél.

A tett tesz bizonyosságot a szeretet erejéről.

Goethe.

*

A természet az erényre vezet, az erény a természetre.

*

Alkalma akad a könyörtületességre mindenkinek, a kinek megvan hozzá az akarata.

Smiles.

Állatvédelem.

A XIII. nemzetközi állatvédő kongressus. A 12. nemzetközi congressus, mely Budapesten gyült egybe 1898-ban, elhatározta, hogy az állatvédő egyesületek legközelebb teljes összejövele 1900-ban Párisban történik.

A 13. congressus tehát Párisban, 84. rue de Grenelle Saint-Germain, az állatvédő egyesület székhelyén (a Société nationale d'horticulture de France) a francia nemzeti kertészeti egyesület termeiben fog ülésezni, 1900. évi július 16 kától keddtől, július 20-ig szombatig.

Hogy az annyi kiváló embertől elkészített érdekes előterjesztések és dolgozatok megőrzését és terjesztését biztosítsa, az ideiglenes hivatal, követve a berlini földrajzi társulatnak az 1899-évi 7. földrajzi congressus alkalmából adott példáját, elhatározta, hogy kinyomatja a teljes naptól in extenso és elküldi a congressus minden tagjának, a képviselt társulatok mindegyikének és kormányaiknak.

A congressus szervezése, tagdíjak.

A congressuson való részvételre elegendő, hogy valakit egy állatvédő vagy rokontörékvésű társulat — ornithologiai-, mezőgazdasági-, állattenyésztői- vagy más humánus társulat képviselőjének vagy résztvevőnek nyilvánítson.

A képviselőknek és résztvevőknek tagdíja 20 frc. A tagoknak joguk van a congressus tárgyalásain részt venniök.

A szavazás módzatait a congressus fogja megállapítani első ülésén.

A kongresszus tagjainak rendelkezésére állanak jegyek, nők számára, 10 frc-jáért. E jegy megadja a jogot, hogy felmutatója részt vehet a congressus ülésein és minden általános intézkedésén, de nem jogosít szavazatra és nem enged igényt kiadványokra.

A congressus tárgyalásai.

A megvitatandó anyag következőkép fog csoportosulni:

I. Állatok szállítása.

II. Madárvédelem.

III. Kegyetlen játékok, látványosságok, sportok.

Vivisectio.

Általános tárgysorozat.

Július 16-án kedden, délután 3 órakor, az ideiglenes hivatal megnyitja a congressust; a megbízások igazolása; a congressus vezetőségének választása; a bizottságok összetétele.

17-én szerdán. I. Állatszállítás.

9 órakor d. e.: a bizottságok ülései. 3 órakor d. u.: a teljes ülés. — A kérdésre vonatkozó kívánságok.

18-án Csütörtökön. II. Madárvédelem.

9 órakor d. e.: a bizottságok ülései. 3 órakor d. u.: teljes ülés. A tárgyra vonatkozó kívánságok.

19-én. Pénteken. — III. Kegyetlen játékok, látványosságok, sportok.

9 órakor d. e.: a bizottságok ülései. 3 órakor d. u.: teljes ülés. A tárgyra vonatkozó kívánságok.

20-án. Szombaton. — IV. Vivisectio.

9 órakor d. e.: a bizottságok ülései. 3 órakor d. u.: teljes ülés. A tárgyra vonatkozó kívánságok. A congressus bezárása.

Julius 20-án. Szombaton este 7 $\frac{1}{2}$ órakor bankett aláírás szerint, személyenkint 40 frc.-jáért.

A congressus munkálatai.

A munkálatai általában fölaszlanak: 1) írásbeli memorandumokra, javaslatokra és közlésekre. 2. a congressus teljes üléseinek folyamán szóbelileg kifejtendő indítványokra.

Írásbeli memorandumok, javaslatok és közlések. Mindazok, a kik a congressus elé javaslatokat terjeszteni, neki munkálatokat bemutatni vagy általános és általános érdekű tárgyról jelentést tenni kívánnak, legyenek szivesek, jelentsék be 1900 január 15-ike előtt a tárgyat, melyet választottak, hogy így lehetővé tegyék az első általános csoportosítást, és 1900 márczius 15-ike előtt küldjék meg kézírataikat.

A congressus ideiglenes hivatalához érkezendő mind eme munkálatokat egy külön erre hivatott bizottság fogja megvizsgálni és csoportosítani. Helyüket a congressus bizottsági üléseinek programjában nyerik. E bizottságok fognak végleg válogatni a munkák közt, melyek a megfelelő tárgy teljes congressusi ülés elé terjesztendőek. Ezen memorandumok, javaslatok v. jelentések mindegyikéhez, a congressusi bizottságok munkájának könnyítésére, legfeljebb 1500 szóból álló kivonat csatolandó, melyet a szerző maga szerkeszt. Ezen tartalom összefoglalásnak 1900 május 15-ike előtt kell beérkeznie. A bizottság jelentésére a congressus dönt arról, vajjon jelentéseibe felveszi-e akár a teljes dolgozatot, akár a szerző készítette összefoglalást, akár pusztán a tárgyalat anyagot a szerző nevével.

Szóbeli indítványok.

A congressus elé szóbelileg terjesztendő indítványok, hogy a teljes ülések napirendjére haszonnal legyenek tűzhetőek, csak akkor fogadhatók el, ha szerzőjük írásba foglalja és kellően megokolja. Ezen írásbeli indítványokat 1900 május 15-éig kérjük.

Felszólalóknak engedett idő. Használható nyelvek.

Minden felszólalónak, akár a bizottságban, akár a congressuson 15 percz engedtetik. Élhetni pedig: francia, angol, német és olasz nyelvvél.

Levelezés. Czim.

Fontos figyelmeztetés! Minden küldemény, kézirat, levelezés, cheque és fizetési meghagyás (a párizsi állatvédő egyesület elnökének meghagyására) — minden változtatás az aláíró rovására történik, *frankirozottan* ekkép czimzendők:

XIII. Congrès International de Société protectrice des Animaux
84. rue de la Grenelle-Saint-Germain à Paris.

A nemzetközi állatvédelmi központ

Dr. Szalkay Gyula,

tanár, főtitkár.

Az állategészségügy államosítása. A földművelésügyi miniszter folyó hó 30-ára az állatorvosi közszolgálat államosításáról szóló törvényjavaslat-tervezet tárgyalására tanácskozmányt hívott össze, a melyre előkelő közigazgatási és közgazdasági szakemberek hivatalosak.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Állatvilág.

Bészeges állatok. Ismeretes, hogy a gerinczes állatok között akárhány van olyan, mely nagy kedvelője a szeszes italoknak. Az elefánt mód felett szereli a rumot meg arakot, a lovak nagy sör és borivók — az előkelőbb és fiatalabb versenylovak a pezsgőnek a gourmandjai, a kevésbbé előkelő és kevésbbé fiatal fiakerés konflis lovak beérik a plebejus sörrel — a kutyák mohón nyaldossák a pálinkát. Ezeken kívül még számos négy- és kétlábú gerinczes állat barátja az alkoholnak. Ujabban rájöttek a tudósok arra, hogy a rovarok között is akad nem egy, mely nem idegenkedik a szesztől. Ludwig tanár pár esztendővel ezelőtt rájött arra, hogy vannak »sörfőző fák«, azaz olyan fák, melyeknek kiizzadt nedve bizonyos fajtájú bakteriumnak a hatása alatt szeszes erjedésbe megy át s alkoholtartalma, részegítő hatása folyadékká változik át. Ezeken a fákon, mint gyakran észlelhető, igen szívesen időznek némely bogarak, mint a szarvasbogár, az orrszarvu bogár, a rózsabogár és a bogárvilágnak egyéb előkelő képviselői. És ezek a bogarak, melyek különben gyorsan repülmenekülnek el, valahányszor ember közeledik hozzájuk, ama fákon rajta maradnak s könnyen megfoghatók, ha teleszitták magukat a fa nedvével. A szó szoros értelmében be vannak rugva s mámoros állapotukban nem ismerik től a veszélyt, mely őket

ellenségeik, a bogárgyűjtő emberek részéről fenyegeti. Legujjabban bebizonyult, hogy a rovaroknak nemcsak ez a szeszes italuk van, hanem vannak nekik bódító, narkotikus szereik, éppúgy, mint az embereknek vagy dohányuk, opiumok s más mámorító élvezeti szereik. Egy a rovarok életviszonyait tanulmányozó tudós azt észlelte ugyanis, hogy a dongóméh, valahányszor a czintorián ül és lakmározik, egy darab idő múlva kábultan esik le a földre s ott hempereg jó ideig s mintha katzenjammer gyötörné, a világért sem szagolná meg többé azt a virágot, hanem messze elkerüli. Hasonló dolgot észlelt nemrég egy amerikai tudós a fészkesek családjába tartozó két növényfaj vendégeinél. Észak-Amerika déli részén és közép-Amerikában van a hazája a fészkesek két fajának, melyeknek szép vörös virágaik vannak s melyeket kertekben is tenyésztenek. A szeptembertől novemberig virágzó két növény vörös virágait sűrűn keresik föl a legyek, bogarak, méhek, lepkék s a mint jól teleszitták magukat a virágok illatával, a legtöbbje kábultan hull le a földre, hat lába totágast áll s úgy hemperegnek a hátukon, mint a teljesen elázott emberek. Ha újból rátették őket a virágra, nem irtóztak tőle, mint a dongóméh a czintóriától, hanem mohón szürcsölték tovább a mérges nektárt, amig holtrészegen, élettelenül terültek el a földön. A tudós, ki ezeket észlelte, saját magán akarta kipróbálni e növényeknek a hatását s összeszedte néhány növényről a virágport. Körülbelül fél teáskanálnyi virágport tudott így összeszedni s ezt lenyelte. Negyedóra múlva gyorsabban kezdett verni a pulzusa s úgy tapasztalta, hogy jókedve a virágpor bevétele után tetemesen fokozódott. Ugyanaz történt vele, mikor a virágokat vízbe áztatta és egy szagos folyadékot desztillált le belőle, melyet aztán a bőr alá fecskendezett magának. Ezek a kísérletek bebizonyították annak a fültételnek a helyességét, hogy valami narkotikus anyagnak kell ama virágokban lenni, amely a szaglászó rovarokra kábító hatással van. Úgy látszik, hogy ez a narkotikum egy illékony anyag, egy éterikus olaj, melyet ama növények virágai, magukból kilehelnek. Amikor tehát a virágok kábító, részegítő, mámorító illatáról szólnak, az nem pusztán szólásforma, hanem való tény.

•

A testvéries elefánt. Bournemouth városába a minap egy menaszéria érkezett. A két tekintélyes elefántot egy néger kísérte az utcákon keresztül a czirkuszba. A fekete legény azonban utközben megfeledkezett az elefántokról és betért egy korcsmába. A magukra maradt elefántok pedig elkalandoztak egy kicsit, behatoltak egy ház udvarába, feltörték a magtár ajtaját és vigan lakmároztak. De mert a magtár ajtaján a nagyobbik elefánt nem fért be, csak a kisebbik ment be és aztán hűségesen hordozgatta társának az elemózsiát.

•

A hű kutya. Lilleben meghalt a minap egy öreg ur, akit éveken keresztül egy kis kutya kíséretgett az utcákon. A kutya

gazdája halála után megbetegedett és sem inni, sem enni nem akart többé. A házbeliek az állatorvos tanácsára szabadon bocsátották a kutyát. A kis eb pedig azonnal a temetőbe futott és oda feküdt gazdájának sirja mellé. A temető-őr hasztalan kergette el a sir mellől, mindig csak visszatért oda. Egy reggel a temetőőr élettelenül találta a hű állatot. Ehen pusztult el a szegény pára a gazdája sirjánál.

*

Fecskék pusztulása. A fecske isten madara, s nálunk például erőszakról alig vész el néhány is, a fecskéhez nyulni szent-ségtörés. A La Nature-ben pedig azt írja, C. Oustalet, hogy északi és középső Franciaországban óriási mértékben pusztítják a rovarirtó madarakat, de legfőképpen a fecskéket. Párisban és és Franciaország északkeleti részében csaknem teljesen kivesztek a fecskék, a minek itt-ott lokális okai vannak, de a legnagyobb baj mégis csak abban az irtó háboruban rejlik, a melyet Dél-Franciaországban, Olaszországban, Spanyolországban és Észak-Afrikában indítottak a vándormadarak ellen. Algirban és Észak-Afrikában épp úgy adják-veszik a fecskét, mint a fenyves-madarat s csinálnak belőle pástétomot, a mely Franciaországban az ott rendkívül kedvelt pacslrta-pástétomot pótolja. Hanem a legtöbb fecske mégis csak a rettenetes divat karmai közé került a nyolczvanas évek vége felé. Rémes számokat közöl erről Oustalet. Egyetlen kereskedőnek a boltjából kétezer fecske vándorolt ki a közönség körébe egy tavaszon. 1895 januártól 1896 ápriliséig száznegyvenkilencz láda megölt madár érkezett vasuton 11,000 kilogramm súlylyal. Nagycbbrészt pacslrták és fecskék voltak, legalább két millió darab

*

A judenburgi egerek. A mikor Metternich 1819 tavaszán, a mikor még nem volt meg neki az államkancellári czime, Rómába utazott, utközben egy deputáció járult elébe. Judenburg stájer városkának a magisztrátusából került ki a követség, szó volt pedig az egérveszedelemről, a mely ellen sürgösen segítség kellett. Metternich megkérdezte, hogy mióta tart a baj, mire a polgármester így válaszolt:

— A francia invázió óta, anno kilenczben.

A miniszter hamarosan nem látta az összefüggést a francia csapatok és a judenburgi egerek között s felvilágosítást kért. vajjon a francziák magukkal hozták-e a kis állatokat.

— Ó nem, — felelte a város feje — hanem ezek az emberformájú ördögök nem messze a várostól táboroztak, s ott annyi kenyeret ettek, hogy a sok kenyérhaj elborította a mezőket, s ez a csemege oda csalta Stájerország minden egerét.

A mindenható miniszter nagy részvételt volt a judenburgiak iránt, de a legjobb akarattal sem segíthetett rájuk.

*

A lump szarka. A »Természettudományi Közlöny« folyóirat egyik számában igen kedves dolgokat ír egy lump szarkáról

Kardos Árpád, a ki többek között ezeket mondja: »Az én Miska szarkámnak egy nevezetességét kell itt megemlítenem, a melyért első sorban akartam e sorokat megírni, mivel a szarkának még semmiféle biografiájában nem olvastam hasonló esetről. Nem találtam adatot arra, hogy egyik vagy másik madár a pálinkát szeretné. Miska pedig nagyon szerette az édes pálinkát. Boldogult W. J. főhadnagy barátom, a ki tulajdonképen első tulajdonosa volt Miskának, kedveltette meg vele a borovicskát és kőményes pálinkát. Miska a pálinkától rendszeren berugott, még pedig annyira hogy ilyenkor teljesen oda volt. Csöndesen megvonult egy szögletbe, összehuzta testét, fejét lecsüggesztette, tollait fölborzolta s így maradt egész nap, sőt néha másnap is. Ha barátom reggel fölkel, az volt első dolga, hogy Miskát fölkeresse és megítassa. A madár pedig ennek szerfőlött örült, ugrált, csacsogott, fölrepült a vállára, megcsipkedte a fülét és hangosan kiabálta: »Jóska, pálinkát Miskának«, »Jóska pálinkát«, »Miskának pálinkát.« És mikor Jóska eléje tartotta a kis üveget, a madár természetes hangján csergett. Ez a pálinkaivás lett későbbben Miska végveszedelme, mert egy alkalommal becsipvén a borovicskától, a szénapadláson vont a magát, a hol egy idegen macska a menekülni nem tudó holtrészeg Miskát annak módja és rendje szerint megette.«

*

A lovak szédülése. Monquet egy 10 éves lovat vizsgált, melynek járomívén sebek voltak láthatók. A szem kötőhártyái sárgásan színezettek, a légzés rendszeres, az érverés lagy, igen lassu. A mellüri szervek részéről eltérést nem látott. Ugyanazon napon a ló hirtelen összeesett, de rövid idő múlva ismét feiállt, három negyed órára reá ismét összeesett. Leesés előtt az állat ingadozott, és olyan benyomást tett a szemlélőre, mintha részeg lett volna. A következő 8 napon belül nem szédült, a 9. napon azonban kifejezett nehézlélegzés tünetei mellett ismét összeesett. A szédülés M. szerint a lassu érverés alapján magyarázható meg, mert az agyvelő nem kapott vért. (Réc. de méd. vétér. 1898.)

*

Kacsatenyésztés Khinában. A khinai birodalomban több kacsája van, mint a világ többi országában együttvéve. Minden parasztnál található, minden országuton lehet látni, minden város utcáiban, minden tó, folyó, patak hemzseg tőlük, sőt minden khinai csónakban van egy néhány. Sok kacsaköltő intézete van Khinának s azok közül némelyik 50,000 kacsát szállít évente a piacra. Szótt és füstölt kacsák és kacsatojások a birodalom egyik fő táplálékát teszik. A khinaiak a kacsatojást, mint a régi egyiptomiak a tyuktojást, kemenczében vagy szemétben költetik ki. A kacsaseregeket kis csónakon a sük tengerpartra viszik, ahol osztrigát, kagylót és tengeri bogarakat találnak. Nagy folyamhajókon sok ezer kacsát őriznek. Korán reggel kihajtják őket s egész nap a vízben uszkálnak; de ha este a hajó gazdája a hajóról leereszkedik és a nagy csengetyűvel harangoz, gyorsan hozzá usznak és minden oldalról a hajóhoz tolnak,

hogy legelsőnek jussanak a hajóra, mert az utolsók rendszerint verést kapnak. Szóval a kacska is lehet okos. Amerikában is csodálják a kacsák eszét. Ott nagyban üzik a vadmacska vadászátát. A kacsák, amelyeknek nagyon jó hallásuk és kitűnő szemük van, a legcsekélyebb neszre, egy vadászsapka vagy puskacső pusztá látására rögtön seregestől elmenekülnek.

*

A tehenek vasuti lázáról. Estor a következőket írja: Hosszas vasuti szállítás után a tehenek sajátságos tünetek között betegednek meg. A bántalom főleg a meleg évszakokban jelentkezik és leginkább a vemhes, vagy hizó teheneket támadja meg. A betegek nyugtalanok, inogva járnak, hátulsó testrészek erőtlenn. Később az állatok összeesnek, érverések szapora, szabálytalan, hőmérsékletök 48.8—39.° C. A lélekzés szapora, neheztett és hörgéstől kísért. A betegek étvágytalanok, de nem ritkán szomjasak. A vizelet kevés fehérjét tartalmaz; a tőgy feszes, a tej normalis. Az öntudat nem zavart. Körülbelül 90%-a az eseteknek halálos kimenetelű, úgy hogy a tulajdoncsok kényszer-vágást vesznek igénybe. A levágott állatokon kevés kóros elváltozás látható. A vesék megnagyobbodottak, metszslapjuk fénytelen, kéregállományuk halvány szürkevéörös. A ágyékizmok savósan beszűrődöttek, alkalikus vegyhatásuak. A gerinczvelő vízenyős. A hus rendszerint szabadon bocsátható a forgalomba.

Gyászrovat.

Ingersoll Róbert. Az állatvédelem ügyét ismét nagy veszteség érte. Amerikának egyik legkiválóbb élő szónoka és bölcsészeti írója örökre lehunyta szemét ez év őszén Massachusets állam egyik kisebb városában. *Ingersoll* Róbert ezredes, ez az elhunyt neve, a kibn mint kiforrott életnézetű filosofusban, az éles elme egy minden nemesért dobogó szívvel párosult, természetesen, egyike volt azon embereknek, kik szívökben a megkínzott, sokszor kegyetlenül kivégzett állatok iránti szájalomnak és könyörületnek is szánnak egy kis helyet. Egész életében fáradhatatlan előharczos volt abban a küzdelemben, melyet e tiszta emberi szeretet, a keresztyéni könyörületesség viv az emberi kegyetlenkedéssel, sajnos sokszor a szent tudomány sánczai mögé buvó bestialitással. Különösen az utóbbi, megtévelyedett lelkeknek a tudomány nevében elkövetett állatkinzása ellen szállt síkra. Közvetlen halála előtt egy gyönyörű levelet irt barátjának Mr. Peabodynak erről a dolgról, a vivisectionról. E levél, melynek minden sora írója nemes lelkéről tesz tanuságot, s melyet nemrég a londoni „Light“ közölt, egyik passzusa így hangzik ;

Sokkal rosszabb az agy szív nélkül, mint agy nélkül a szív. Nem kell szakembereknek lennünk, hogy a vivisectió jogosult vagy nem jogosultságát belássuk. Hisz nem kell tudósoknak lennünk, hogy a kegyetlenséget utáljuk és az irgalmasságot szeressük. A kutatók minden találmányánál és felfedezésénél, minden győzelemnél, melyet a szellemi harcztereken nyerünk, mindezeknél drágábbak nekünk az igaz emberi érzés és a jogtudat. Mit ér ha mind jobban felhalmozzuk agyunk munkáját, ha mind mélyebben behatolunk a titokba, melyet a természet elzárt előtünk, a mit nyerünk nem kárpótolhat a veszteséért, annak a tudatnak a veszteséért „homo sum, nil humani a me alienum puto.“ Mert igenis elvesztjük ezt a tudatot, ha ilyen eszközökkel akarjuk a természetet kényszeríteni féltett titkainak a nyilvánítására. Kinzó eszközökkel nem lehet az emberi szellemet szolgálni s inkább vesszen el az a kétes értékű eredmény, ha hozzá csak érző lények embertelen kinzása útján juthatunk.

Valószínű, hogy az emberi nem testileg sokkal erősebb volna, ha a gyöngé és beteg gyermekeket és egyáltalában a gyengeelméjű, nyomorék és beteg embereket megölhetnők. Az idők folyamán talán egy teljesen ép nemzedék támadna. De mit érne az ilyen, testben teljesen ép és egészséges nemzedék, mely ugyan erős, talán okos is, de szivtelen volna? Egy nemzedék, mely okos vadállatokból áll!! Pedig csak ilyen teremene a szivtelen tudomány, mely csak a célra függesztve szeméit, nem törődik az eszközökkel.

87.

Hasznos tudnivalók.

Szolgabírói rendeletek. Az egyik szomszéd megye egyik derék főszolgabírósa jóbb fontos rendeletet adott ki, melyekből mutatványul egyet ide iktatunk. Sz. 6412—899. szb. Minden jegyzőnek. Nyilvánosan tudva van, hogy gazdáink eléggé nem sajnálható tudatlanságból, figyelmetlenségből és gondatlanságból ősszel bekötik állataikat az ablaktalan pajtákba s tavaszig ki sem bocsátják. Bűdös levegőben, sötétben, mozgás nélkül töltnek szegény állatok egy fél esztendő. Az ember talán elpusztulna ily körülmények között. Tavasszal néhányszor pár órára kibocsátják s nemsokára küldik a kopasz legelőkre felette sokat jární, a meleg és száraz istállók után hideg földön és esőkben heverni és hálni: a száraz takarmány után kénytelenek mindenféle mérges burjánt, mérges bogarakkal meglepett csere és bükk friss és édes mézgás hajtásokat bekapni és enni. Gyomorsikulást, vese-gyuladást kapnak részint a hidegtől, részint a mérges növényektől és bogaraktól, láb fájást a sok járástól, szájfájást a minden átmenet nélküli életmódváltozástól és következik a sok haj a beteg állatokkal és miatt. Felhivom, utasítsa az előljáróságokat és birtokosság tanácsokat, hogy a legelőre hajtástól számítva legalább 2 hétig ne engedjék künn hálni a csordákat s a következő májusi hideg esős éjszakákon se, hanem hajtassák estére

haza s adjanak enniök bármi kevés és sovány száraz takarmányt. A legelői itatók rendbeszedése és tartása legyen főgondjuk s nyáron át se deleljenek és háljanak ugyanazon helyen, hanem 3-4 naponként változtassák a fektető helyet egészségi okokból és legelőjavítás czéljából. Ezt adassa tudtára az egész közönségnek templomkerítésbeii közzététel által is. Szakelőadóm meghallgatásával alispáni vagy miniszteri meghagyás nélküli saját felelősségemre szigorú büntetés terhe alatt rendelem a fennebbiek pontos teljesítését. A csendőrséget utasítottam, hogy alkalomadtán terjesszék fi figyelmöket ezekre is. Magam is utána nézek a helyszínén, lovagolva, mikor nem is gondolják. Eljárásáról 8 nap alatt tegyen jeentést. N. N. főszolgabíró. 9116—99. alisp. Szolgabíró urnak szám alatti körrendeletét helyeslőleg tudomásul vettem, a többi urakkal is közöltem, a miniszter urnak pedig jelentést tettem az országos állategészségügyi felügyelőséggel leendő közlés végett. N. N. alispán. Ez a főszolgabíró érdemjelre méltó. Nálunk sem ártana évenként ilyen.

Irodalom.

Lovak gondozásáról. Felette érdekes állatvédelmi szempontból az a kis népies könyvecske, mely nem rég jelent meg a könyvpiaczon.*) Epen az a legszerencsésebb gondolata a szerzőnek, hogy a nép kezébe való könyvet adott, tehát ott akar hanni, a hol a legtöbb és legnehezebb feladat vár az állatvédelemre, a lovakkal sokat foglalkozó kevésbbé intelligens elemeket, a kocsisokat, földműveseket oktatja állataikkal való humánusabb bánásmódra. E czélnak megfelelően tárgyat kérdések és feleletek alakjában, kátészerűleg dolgozza fel igen ügyesen. Fejregeti egy kis bevezetés után a ló szervezetről, életműködéséről és a rajta fellépő betegségekről az itatás, etetés és használás módját, a patákat és azok vasalását, s a többi effajta hasznos tudnivalót.

Egy szóval a szerző igen derék, használható művet adott, mely ha kellőleg elterjed — mit szívünkben kívánunk — nagyban hozzá fog járulni, a kocsisok és lógazdák botrányos inhumánus s a mellett csak saját kárukra szolgáló brutálításainak megszüntetéséhez.

Méhészeti közlöny. Most ősszel folyt le Szegeden a gazdasági kiállítás keretében a II. méhészeti congresszus, a mely szé-

*) A lóismeret és ló használás rövid foglalatja kocsisok és lógondozók számára írta és 55 ábrával ellátta *Monostori Károly*, Budapest 1899. Grün G. bizománya.

lesebb körök figyelmét is reáirányította erre a hasznos és kedves foglalatokkodásra. Ennek az érdekeit szolgálja az itt Kolozsvárt megjelenő »Méhészeti közlöny« az erdélyrészi méhészegylet szak-közlönye, mely már XIV. évfolyamát éli. A legutóbbi októberi szám érdekes, változatos tartalommal jelent meg. Hosszabb cikk van benne a méhcsaládok elsatnyulásáról. szakszerű, alapos tanulmány a méhközpükről s kaptárakról, még több több kisebb nagyobb közlemény, bizonyára tanulságos a méhészet barátainak, a kikhek is ezt az érdekes folyóiratot a legmelegebben ajánlhatjuk. A szerkesztősége VI. ker. Fő-utca 29 szám alatt van.

Vegyések.

Medveviadal. Talán meg is fog honosulni a sportnak ez a fajtája, az alapja legalább meg van vetve. És pedig Olaszországban. A milanói királyi kastély kertjében történt meg az első medveviadal. Signor Gian Carló Gallarati Scotti, Molfetta hercege néhány esztendővel ezelőtt vásárolt a Kárpátokban egy medvebocsot s betanította mérkőzésre. A herceg izmos fiatalember, s ha medvéje a hátsó talpaira ágaskodik, akkor eléri az ő magasságát, s ámbár a medve sokkal erősebb, ezzel szemben viszont a herceg ügyességével segít magán. Persze arra nem kerül a sor, hogy a maczkó a karmait használja, ámbár minden szelidítés ellenére nagy kedve volna hozzá a küzdelem hevében. Természetesen éppen ebben rejlik az izgalom. A medve mindig bele szeretné vagni a karmait a herceg husába, a mi azonban sohasem sikerül neki. A minap jótékonycélra, lépett fel a herceg a milanói királyi kastély kertjében. Legalább félóráig volt együtt a medvével egy nagy ketrecben és óriás elismerést vívott ki magának.

Vadállatok karmai közt. Bizonyára egyike a legérdekesebb könyveknek az, amelyet Krosker Hirst angol tudós adott ki nemrégiben. Arról van benne szó, hogy mit érez az, akit vadállat marcangol. A legszomorúbb érdekessége van annak a kérdésnek, milyen a lelkiállapota az ilyen embernek. Azt hihetnők, hogy nem is tud számot adni ebben a rettenetes helyzetben átélt perczekről, hogy képtelenség olyankor az eszmélet. Sok adatot szerzett össze az angol tudós és az eredmény az, hogy a marcangolt emberek közül alig egy-két ember érzett rögtön a vadállat harapására fájdalmat. Akár a katonák, akik háboruban sokszor csak később tudják meg, hogy golyó vagy vágás érte őket. Krosker Hirst összegyűjtötte olyan emberek jelentését, akiket vadállat megtámadott, de azután fölépültek. Már majdnem ötven évvel ezelőtt Livingstone röviden elmondotta, hogy mit érzett, a miikor egy oroszlán megtámadta: az oroszlán összetépte karját, de Livingstone azért semmi fájdalmat nem érzett, sőt meg sem ijedt. Egy angol kapitány ezeket mondja:

Az oroszlán rám rohant és leterített; néhány pillanattal később elájultam. Csak akkor tértem ismét magamhoz, amikor ismét fölkeltem. A lökés és a vérvesztés folytán semmi fájdalmat nem éreztem. Csak néhány nappal később éreztem sebeimet.

Egy angol hadnagy szintén semmi fájdalmat nem érzett, a mikor az oroszlán megtámadta. Teljesen eszméletlenül volt és látta, amint a vadállat harapta, de fájdalmat nem érzett. Érdekes az is, hogy a tapintás érzéke gyakran még megvan, amikor az áldozat már nem érez fájdalmat.

A medve rajtam feküdt — meséli Vatts Jones — és kétszer-háromszor lábamba harapott. Éreztem, a mint szakította a húsumat, de fájdalmat nem éreztem.

Sokszor a sebesült egyáltalában nem tudja, mi történt vele. Egy tigrisvadászatnál egy hajtót megtámadott a tigris. Olyan veszedelmesen megsebesült, hogy csak hat óráig élt még. E hat óra alatt teljesen eszméletnél volt, de nem érzett fájdalmat, csak arról panaszkodott, hogy fázik. Kivételes esetekben persze az áldozat szörnyű fájdalmat érez. De a hatvankét ember közül, aki ilyen támadást átélt és akinek jelentését Hirst könyvében összegyűjtötte, csak kettő van, a ki azt mondotta, hogy fájdalmat érzett.

Állatsereglet ketrecek nélkül. A francia Congo-területen a Carnot-telep francia lakosai sportszerűleg üzik az állattenyésztést. A benszülöttekkel fiatal vadakat fogatnak s az állatokat fölnevelik. A faluban a vaddisznók egészen szabadon járnak s gazdáiknak a tenyeréből esznek. A majmok és az ichneumonok igen gyorsan megszeliődnek. A sakálokat egyelőre még láncon tartják, de csak azért, hogy el ne szokjenek. Szabadon jár a telepen egy fiatal tigris is. Az állatszeliődítés persze borzasztóan nehéz, mert az állatok kilenc tizedrésze előbb-utóbb megszökik az emberek közül. Különösen hasznos háziállatoknak bizonyultak a majmok, a melyek a Carnot-telepen a nagy hőség miatt ellustult kutyák szerepét vették át. A majmok kitűnő házőrzők s a nyájakat különben tartják, mint akármilyen pásztor. Azonnal utoléri a szökni akaró marhát vagy juhót s a hátára ülve visszaterelik a nyájhoz.

Állatkinzás. Különös állatkinzási ügy foglalkoztatta a mi nap a heidelbergi büntető kamara legfelső forumát. Feszt József egyetemi lovaglási tanítót 20 márkára büntették, mert 9 napon át nem adot lovának zabot, csak romlott szénát és szecskát. A középső forum felmentette. Az ügyész föllebbezett, de a legfelső forum jóváhagyta a főmentő ítéletet.

Szerkesztői üzenetek.

S—r. S. Klvr. Bocsanat! A késedelmet az okozta, hogy a szerkesztőt váratlanul behívták fegyvergyakorlatra. Ezentul pontosabbak leszünk.

B. P. Thierschutz, Thierfreund, Gralsbote Ami des animaux, Our fellow creatures.

ÁLLATOK VÉDELME.

A KOLOZSVÁRI ÁLLAT-VÉDŐ-EGYESÜLET

Szerkesztőség:

BELKIRÁLY-UTCA

35. SZÁM,

ahová a kéziratok, tudakozdások, előfizetések küldendők.

HAVI KOZLÖNYE.

Az Állatvédő-Egyesület megülzéséből

Szerkeszti:

BÁNYAI ELEMÉR.

Tagoknak

tagsági díj fejében jár.

Előfizetési ár:

Egész évre 1 frt — kr
Fél „ — „ 50 kr
Számunként 10 kr

Ötödik évfolyam.

Kolozsvár, 1899. december 1.

3. szám.

TARTALOM. Az állatvédelem külföldön és nálunk. Gy. Zs. — Pusztán *Balla Miklós*. — Cocotte kisasszony. Irta: *Guy de Maupassant*. — Nyolczadik ifjusági pályázatunk. — Madách kutyája. *Palágyi M.* — Madách élete és költészete — című művéből. — Állatok, mint vadítottak. — Goethe az állatokról. — Állatvédelem. Az angol madárvédők egyesülete. A leggazdagabb állatvédő egyesület. *Americana*. — Állatvilág: A ravasz ölebről. Szürke egerek. Ember és bika harcza. A kedvencz paripa. Komondorverseny. Házi vadak. — Gyászrovát: Schmidt E. — Hasznos tudnivalók: Az állatkinzás anyagi kára. A tyukok és galambok. Irodalom: Könyv a magyarországi madarokról. — Ny. Állatvédelmi naptárak. — Vj. — Vegyesek: A japáni lovak. Szárított gyíkok.

AZ ÁLLATVÉDELEM KÜLFÖLDÖN ÉS NÁLUNK.

Kétségtelen, hogy a hivatásos állatvédelem ügye túl van már a lét vagy nem lét kérdésén. Már csak egy egy üresfejű szellemeskedő tér feletté gunyos mősolylyal napirendre, az elfogulatlanul gondolkozók és a finomabb érzések iránt fogékony lelkűek belátták üdvös voltát, s már az a régebben általános ellenvetést is mind gyérebbe hangzik fel, hogy felesleges vagy legalább is nagy fényezés az állatvédelem, a mikor még annyi emberi nyomor vár enyhítésre, annyi gyámoltalanság gyámolításra. S el is kellett mindinkább tűnnie ennek az ellenvetésnek, minél erősebb gyökeret vert a tudat, hogy az állatvédelem legalább is ép oly fontos emberi szempontból: mint a lelkek durvaságának előmozdítója, a magasabb erkölcsi érzék egyik terjesztője, ha nem fontosabb ez a mellékszél a nyílt főczélnál. Hivatkozhatnánk arra, hogy már a régi népek is belátták az állatvédelemnek ilyenén szükségességét, s hogy cultiválták

is az állatvédelemet a szó legnemesebb értelmében; ott az egyiptomiak állatimádása, a bibliának nem egy helye mutat rá a régi héberék humanus érzelmeire állataik iránt, s ismeretes az az athéni törvény, mely az állatkinzót szigorúan büntette és az ifjuság elé elrettentő példakép gyanánt állította oda.

Noha így az állatvédelem megnyilatkozásait az egész emberiség történelmén át kísérhetjük figyelemmel, maga a rendszeres mozgalom még nagyon fiatal; születésének ideje mint sok más szellemi irány a harminczas-negyvenes évekre esik. Tulajdonképeni hazája Németország, ez könnyen meg magyarázható tekintve először a német nép fogékony benső, sokszor már a sentimentálismus felé hajló kedélyvilágát, a mely könnyebben veszi észre és intensivebben fogja fel az érzelem körébe vágó hatásokat, szóval sokkal tártabb, hozzáférhetőbb szíve a részvétnek még az alsóbbrendű lények szenvedései iránt is, másodsor pedig társas hajlamát, s az egyletek iránti előszeretetét. A legrégebbi egyletek a müncheni és bécsi, mindkettő megülte már fennállása ötvenedik évfordulójának ünnepét, ezekhez sorakozik még számos más, mindegyik egy-egy tartományban képviselve az állatvédelem eszméjét, így van bajor, szász, sziléziai és több ilyen egyesület, melyeknek számáról fogalmat alkothatunk magunknak, ha tekintjük Németország politikai tagoltságát. A többi egységesebb birodalmak Francia, Angol, Oroszország gyengébben vannak képviselve az állatvédelem terén, bár az angolok, s különösen az északamerikaiak élénkebb érdeklődést tanúsítanak az ügy iránt, talán mert a fenébb specialisan németnek mondott sajátságok, — legalább is az első — általánosabban a germánokra is átruházhatók, mint a hogy például Oroszországban a tengermelléki tartományokban lakó németek és svédek teszik ki az állatvédők zömét. Nálunk Magyarországon még újabb keletű az állatvédelem mai formájában, s mint ilyen egészben Némethonból importált növény, a mely azonban kezd felvirágozni, elannyira, hogy már Európának is bemutatkozhatott és fogadhatta az itt öszszegyült külföldi társakat. A budapesti XII. nemzetközi állatvédő congressus lefolyása a magyar állatvédők előtt ismeretes.

Említettük, hogy az állatvédelemnek, ha nagyobb hatást akar gyakorolni, tevékenységét az emberi irányban kell leginkább folytatnia, mint humánus együletnek arra kell törekednie, hogy az ember és állat közti viszonyban a humánus, keresztény elvet vigye győzelemre, hogy az állatot védve az őt támadó rosszindulat s barbárság ellen, megizenve ezeknek az irtó háborut hozzászegődjön azokhoz, a kik a büszkén és önérzetlen humánusnak nevezett századunk elveinek következetes keresztülviteléért küzdenek. Tekintve azt a teljes birtokos és birtokviszonyt, a mely az ember és állat közt fennáll és a melynek az ember önfenntartási szempontjából fenn is kell állania, eredménye csak így lehet az állatvédelemnek. Ugy cselekedhet csak, mint a loyális ellenzékek szoktak, hogy »a rosszul értesült királytól, a felvilágosítás által jobban értesült királyhoz appellál.«

Itt a helye egy kérdés felemlítésének, melyet a magyar állatvédők még nem tisztáztak, a mely azonban külföldön és különösen Németországban heves vitákra adott okot t. i. a vivisectio kérdése. Arról van szó, felvegye-e az állatvédelem a harcot az ellen a tudomány ellen, a mely az élő állatokon azért kísérletezik, hogy az így nyert tapasztalatokat érvényesítse. Bonyolultabbá teszi a dolgot az, hogy mindkét rész messzebbre ragadtatta magát ügybuzgóságától, mint azt a tárgyilagosság megkívánná. A vivisectio ellenségei vad hevőkben, kétségbe kezdték vonni az egész modern orvostudomány értékét, mint az olyanét, a mely immorális eszközökkel tud csak eredményeket elérni és holmi természetes gyógymódszerekről kezdtek ábrándozni, a tudósok pedig (és sokszor a nem tudósok is) — ez kétségtelen — néha szinte kedvtelésből vagy legalább is nagyon problematikus értékű tudományos igazságok kedvéért, hajmeresztő kísérleteket végeztek eleven állatokon, a mi bizony nem válhatik a tudomány nagy dicsőségére. Így csak e héten mondta el egy kiváló publiczistánk egy tárczában, hogy kinzott meg egy pár skorpiót, megtudandó, vajjon szokott-e ez az állat öngyilkosságot elkövetni vagy nem. Merünk kételkedni abban, hogy ennek a constatalásából akár a legcsekélyebb haszon is háramolhatna a tudományra vagy emberi haladásra.

Ezek azonban csak a kinövések, melyek ellen nem

csak az állatvédőnek, de minden más humanus embernek is tiltakoznia kell. Maga a tulajdonképeni dolog: a hol kikerülhetetlen, kísérletezés az állatokon, hogy az elért eredményeket az emberiség javára gyümölcsöztethessék, annyira humanus és emberbaráti, hogy csak a sentimentalizmus és rosszul értelmezett állatiránti részvét küzdhet ellene. Nem lehet célunk, hogy a tudományt korlátozzuk nemes céljai kivívásában, mikor még annyi teendőnk van, hogy leküzdhessük az emberi korlátoltságot, durvaságot és bestialitást.

Gy. Zs.

Pusztán.

Bejárom a határt, vállamon a fegyver,
Léptem zaja itt-ott egy-egy nyulat felver,
Foglyok a vetésben félve szaladgálnak,
Mocsaras nádasban vadkacsák bujkálnak . . .

Meg-megdörren a csó, messzehallik hangja,
A szikes ugarnak piros lesz a hantja, —
Jól hord a fegyverem, minden golyó talál,
Mindenik lövése azt menydörgi: halál! . . .

Jó öreg szakácsné sorra elsiratja,
A mint az ebédhez mossa, tisztogatja:
„Kicsi nyulam mért is kerültél te ide? . . .
Nincs is az uráknak se lelke, se hito! . . .“

— Az udvaron másnap szörnyü zsvaj támad,
Csirkék, kacsák, pulykák rikoltozva szállnak, —
Jó öreg szakácsné hívja, csalogatja:
„Csibe, csibe, jertek! Hess el innen nagyja!“

Azután kiszemel mindenikből egyet,
A legisl gszebbet, a legkövérebbet, —
Ikapja a szárnyát háromnak, vagy nég, nek,
S *dalolva vágja le fejét — a szegénynek. . .*

Balla Miklós.

Cocotte kisasszony.*

Irta: Guy de Maupassant.

Már ép kifelé indultunk az intézetből, mikor az udvar szögletében megláttam egy nagy, sovány embert, a ki folyvást úgy tett, mintha valami láthatatlan kutyát hívogatna. »Cocotte, kis Cocotte, gyerejé!» mondogatta lágy, hizelgő hangon, aztán a térdére ütött, mint mikor az ember állatot akar magához édesgetni.

— Hát ez ki? kérdeztem az orvostól.

— Ez nem érdekes. Valami Francois nevű kocsis, a ki azért őrlött meg, mert a kutyáját vízbe fojtotta.

— De csak azért mondja el a történetét. Néha épp a leg-egyszerűbb, leghétköznapibb dolgok hatnak legjobban a szívünkbe.

*

Ime ez ember története, mint azt pajtása, egy lovászlegény elbeszélése után tudni lehet.

Párizs mellett egy gazdag polgárcsalád lakott a Szajna partját szép nyaralóban, park közepén. Kocsis ez a Francois volt a háznál; falusi fiézkő, egy kicsit málészájú, jószívű, hiszékeny. Mikor egyszer este felé ép haza tartott, egy kutya csatlakozott hozzá. Eleinte nem ügyelt rá; de az állat addig-addig járt a sarkában, míg végre hátranézett: ha vajon ismeri-e. Soha sem látta ezt a kutyát. Rettenenesen sovány szuka volt; siralmas, éhes képpel, behúzott farkkal, lógó füllel talpalt; ha a kocsis megállt, megállt ő is, ha odébb indult, jött ő is. A legény el akarta kergetni: »Takarodsz mindjárt? Pusztulsz innen?» Az eb visszahúzódott, leült, várakozott; mikor pedig az ember ismét arrább ment, csak megint utána eredt. Francois úgy tett, mintha követ markolna fel a földről. A kutya elmenekült egy kicsit messzebbre, de miheylt a legény hátat fordított, újra ott volt a nyomában.

A kocsisnak most megesett a szíve. Füttyentett neki. A kutya félenken közeledett; gerinczéi meggörbítette, bőre alatt emelkedtek a bordák. A legény megsimogatta kiálló csontjait; elszánakozott ezen az állatnyomorúságon. »No gyere!» mondta végre. A kutya mihelyt látta, hogy elvállalták, pártfogás alá vették, felkunkorította a farkát és többé nem lappangott hátul, hanem új gazdája előtt futott. Francois az istálló szalmája közt szállásolta el az ebet, aztán a konyhára sietett kenyérért. Mikor a kutya jól lakott, elaludt, karikába csavarodva. Másnap a kocsis elmondta a dolgot gazdáinak, a kik megengedték neki, hogy magánál tartsa az állatot. Jámbor, okos, hű jószág volt.

De csakhamar fölismerszett egy rémitő hibájá. Rövid idő múlva megbarátkozott a környék összes kutyáival s ezek aztán éjjel-nappal körülötte csaverogtak. Hajlandóságaiiban nem volt válogató; egész falka járt utána, mindenféle formájú és fajtájú ebek; számánál nagyobb szelindekek, meg apró kutyusok, ak-

* A nagy francia írónak *Cocotte kisasszony* című elbeszélése egyike a legmélyebb lélektani megfigyeléssel és költői bravurral megírt novelláinak. Külön is felhívjuk reá olvasóink figyelmét.

korák mint az öklöm. A szuka ezt a mindig sarkában járó se-
reget keresztül-kasul sétáltatta a mezőkön, és ha pihenni kupo-
rodott a fűbe, kísérői körülülték és lihegő nyelvvel nézték. Ha
esténként hazatért az istállóba, a falka előzönlötte az egész nya-
raló környékét. Már ismertek minden részt a park eleven sövé-
nyén, a hol be lehet osonni; tönkretették az ültetvényeket, lyu-
kakait kapartak a virágágyakba, kétségbeejítették a kertészt. És
egész éjjel ott vonítottak az épület körül, a melyben barátnőjük
lakott: nem volt mód benne, hogy el lehessen őket riasztani.

Nappal még a házba is beszemtelenkedtek. Valóságos ta-
tárjárás volt ez, csapás, szerencsétlenség. A családnak a lép-
csön, sőt a szobákban is minduntalan lába alá akadtak a kun-
korgósfarkú kis sárga mopszok, az agarak, bulldugok, a lucs-
kosbundájú, hajléktalan csavargó komondorok, meg a roppant
ujfundlandi ebek, a melyek elől a gyermekek riva menekültek.
Majd előbukkantak tiz mérföldnyi területen ismeretlen kutyák;
nem tudni, honnan jöttek, nem tudni, miből éltek és végre is-
mét eltűntek.

François pedig imádta Cocotte kisasszonyt. Mert így ne-
vezte el, minden czélzás nélkül, bár megérdemelte volna. Ez a
legény egyre azt hajtotta: „Ez az állat olyan okos, hogy ember
volna, ha beszélni tudna.“ Csináltatott neki egy gyönyörű örvet,
piros bőrből, réztáblácskán e vésettél: „Cocotte kisasszony,
François tulajdona.“ A kutya pedig a mily sovány volt oly kö-
vér lett most. Hirtelen hizott meg; már alig bírta magát. Szét-
terpesztett lábbal járt, mint az igen poczakos emkerek, nyitott
szájjal szedte magába a levegőt és mindjárt eltikkadt, ha egy
kicsit szaladni próbált.

A kertészen kívül nemsokára panaszkodni kezdett a sza-
kácsné is. A kutyák betörtek egész a tűzhelyig, az éléskamráig
és elfele lopdostak mindent, a mit értek. A háziúr megparan-
csolta Françoisnak, hogy Cocotteot távolítsa el a háztól. A két-
ségbeesett legény el akarta ajándékozni. Senkinek sem kellett.
Akkor aztán rábizta egy fuvarosra, a ki elviszi szekerén és le-
teszi az országuton, Páris másik határában, valahol Joinville-le-
Pont körül. Cocotte még az este otthon volt. Messzebb kellett
küldeni. Öt frankot adtak egy Havre felé menő vanat kalauzá-
nak, hogy vigye magával a kutyát s a kikötőben ereszsze el.
Cocotte három nap mulva megint betoppant az istállóba, elcsi-
gázottan, elkényszeredve, féldöglötten a fáradságtól.

A háziúr is megsajnálta. Nem sürgette többé, hogy túl kell
adni rajta. De a kutyák megint csak előkerültek, számosabban
és merészebben, mint valaha. Egy este nagy ebéd volt s a sza-
kácsnének az ora elől kapta el a szarvasgombával töltött kap-
pant egy szelindek. A gazda most már igazán megharagudott,
fölhivatta François-t és mérgesen mondta neki: »Ha holnap reg-
gelig nem dobja vízbe azt a kutyát, azonnal elcsapom magát.«

A legény elbúsulta magát; ment az istállóba, hogy össze-
pakolja czókmókját, mert bizony inkább elmegy. De aztán meg-
gondolta, hogy sehol sem fogadják föl, ha vele van ez az alkal-

matlan állat; megforgatta elméjében, hogy itt elvégre is jó helyen van, jól fizetik, jól tartják; ez már még se érne föl egy kutyával; saját jóvolta nevében fölbuzdította magát és elhatározta, hogy Cocotteot másnap reggel elemésztí.

Rosszul aludt egész éjjel. Már hajnalszürkületkor fölkel, szerzett egy jó erős kötelet, aztán az eb után nézett. Cocotte nagy lassan fölkel, megrázkodott, egyet nyújtózott és hizelegni kezdett gazdájának. A legény elvesztette bátorságát. Megsimogatta a kutya hosszú fülét, megcsokolta az orrát, kedveskedő nevekkel halmozta el. De a szomszédban hatot ütött az óra. Nem lehetett tovább habozni. Kinyitotta az ajtót: »Gyere!» Az eb egyet csóvált a farkán, megértve, hogy sétálni mennek.

Kiérték a folyó meredek és magas partjára; a kocsis kiszemelte, hol lehet legmélyebb a víz. Aztán a kötél egyik végét oda hurkolta a piros övre, a másik végére pedig nagy követ kötött. Majd magához ölelte Cocottet és dühösen csókolta, mint olyant, a kitől el kell válni. Mellére szoritotta, csucsulgatta, elmondta szép Cocottejának, kis Cocottejának. A kutya türt, hogy nyag-gassák és morgott örömeiben.

A legény tizszer is be akarta már lökni, de mindig nem birt a szívével. Végre hirtelen eltökélte magát és egész erejével behajította, oly messzire, a hogy csak birta. Az eb eleinte uszni próbált, mint szokta, mikor fürdeni vitték; de a fejét lefelé huzta a kő, minduntalan lebukott. Kétségbeesett pillantásokat, emberi pillantásokat vetett gazdájára, küzdve, vívódva, mint egy fuldokló. Aztán elmerült az eleje, csak a veszettül kapálózó két hátulsó lába maradt ki a vízből. Majd eltűnt a két láb is.

Még öt perczig szétpattanó buborékok szálltak fel a víz szí- nére, mintha forrna a folyó; és François meredt szemmel, elszörnyedten, dobogó szívvel nézte, akár csak látná az iszapban lent vonagló Cocotteot; és egyszerű parasztemléje eltűnődött: »Vaj- jon mit gondol most rólam ez az állat?»

Egy csöppbe mult, hogy hülye nem lett belőle. Hetekig be- teg volt; minden éjjel kutyájával álmódott; érezte, hogy nyalja kezét; hallotta ugatását. Orvost kellett hívni. Végre jobban lett; gazdája junius végén magával vitte biessardi birtokára. Rouen mellé.

Itt is csak a Szajna partján volt. Fürdeni kezdett. Regge- lenkint kijárt a lovászegénnnyel, aztán átuskáltak a folyón.

Egyszer, mikor épp legjobban hancuroztak a vízben. Fran- çois oda kiált a pajtásának:

— Nézd csak, mi jön ott. Köllene rostélyos belőle?

Egy nagy, felduzzadt, vedlett dög sodródott lefelé a folya- mon; égnék állt a négy lába.

François egyet lökve magán, közeledett hozzá, aztán foly- tatta a tréfálódzást:

— Biz e' nem igen friss. De mégis jó szerencsénk van, czimbora, mert elég kövér.

Megfordult, távortartva magát a nagy dögtől. De egyszerre elhallgatott és különös figyelmekkel nézte; majd közelített hozzá mintha meg akarná fogni. Az örvöt vette szemügyre.

Aztán kinyújtotta kezét, nyakon ragadta, felfordította a dögöt, odahuzta magához és elolvasta, a mi a színehagyott bőrön levő megzöldült rézbe volt vésve: „Cocotte kisasszony, François kocsis tulajdona.“

A megfojtott kutya rátalált gazdájára, hatvan mérföldre otthonuktól!

A legény egy iszonyut üvöltött, aztán minden erejével a part felé kezdett uszni, folyton ordítva; mikor kiért a szárazra, nekivágott a réteknek és kétségbeesetten rohant, meztelenül. Megbolondult.

Nyolczadik ifjusági pályázatunk.

Az A. V. E. a jövő nemzedéket is meg akarja nyerni az állatvédelmi eszmének, ezért legelső sorban a leerdő tanítókhöz és tanítónőkhöz, de egyszersmint az összes ifjusághoz fordul, a középiskolák és felsőbb leányiskolák tanulóihoz épp úgy, mint a szülői háznál növekedő ifjak- és leányokhoz; ezennel nyolczad-szor pályázatot hirdetvén az állatok iránt való érdeklődő szeretet és e kedélynemesítő foglalkozás előmozdítására, valamely az állatok életéből merített rajzra, leírásra vagy elbeszéléésre, mely legfőlebb 100 nyomtatott sorra terjedhet; akár prózában akár versben.

A legjobb munka jutalma az *Erzsébet* királyné-alapból 10 korona; a második munka jutalma 8 korona, a harmadik jó munka jutalma 7 korona. A pályázat határideje 1900. Február 1 és *nemcsak a kolozsvári, de más városbeli iskolák tanulóinak is szól.*

A kéziratok a szerkesztőhöz, *Bányai Elemér*hez (Bel-király-u. 35. sz.) küldendők.

Nagyon kérjük a tisztelt szülőket, tanárokat és tanítónőket, hogy mentől jobban serkentsék az ifjuságot ily kis rajzok megírására és beküldésére.

Madách kutyája.

Palágyi M. — Madách élete és költészete — czimü művéből.

Madáchnak volt egy Dzsokó nevü buldog kutyája, mely már Csesztvén hű kísérője volt. Egy izben Madách Imre Majthényi Pál barátjával együtt utazván, valami kurta kocsmába tértek, hol kegyetlenül elsózott rostélyost kaptak ebédre, úgy, hogy Dzsokónak dobták oda. A Garam vidékén tovább utazva, Dzsokó egyszerre csak kiugrik a kocsiból, neki szalad a víznek, hogy möhön lehajolva, türhellen szomszúságát eloltsa. — Látod Pál, szól Madách, milyen jó, hogy a rostélyost meg nem ettük most mi szaladnánk így neki a Garamnak.

Mikor Dzsokó kutyája kimúlt, ez a költőt érzékenyen érintette. Most már csak olyan állatot tartok, mondá a költő, mely engem túlélni fog és csókát szelídített magának. Hogy mennyire szerette az állatokat, *Gyermekeimhez* című versének alábbi sorai mutatják legjellemzőbben:

Oh néztétek-e már jól az állatot,
Benne is érzés van, gondolat honol,
Milyen esdve néz ránk, szólni vágynek tán,
És nem szabadulhat varázslánczítól.
Nékem e tekintet olyan szomorú,
Míntha mondaná, nézd, nézd testvéredet,
Bár első szülőtt vagy s nékem Istenem,
Meg ne vess, Isten van szinte feletted.

Állatok, mint vádlottak.

A középkor csodálatra méltó tudatlanságának bizonyítékai között előkelő helyet foglalnak el azok a pörök, amelyeket állatok ellen folytattak. Egész komoly pörök voltak azok, minden alakosság megtartásával. Összeültek a bírák, az elnök meg a szavazók megjelent a vádló s a védő is és letárgyalták az állat-vádlottal a pört annak rendje és módja szerint.

Leggyakrabban sertések kerültek a vádlottak padjára, amint azt régi kronikák regélik. Páris közelében ma is mutogatnak egy helyet, ahol egy sertést felakasztottak, mert megölt egy gyermeket. Franciaországban vagy husz ilyen állatpörnek a teljes irat-csomóját is őrzik. A folaisi kupaktanács 1386-ban kegyetlen ítéletet hozott egy sertés ellen. Vágassák le az orra és a bal első lába s azután kössék fel egy fára. Azért büntették így, mert egy kis fiúnak az arczából húst harapott ki és egyik karját is fölfalta. A sertést előbb női ruhába bujtatták s azután a vásártéren nagy nyilvánosság előtt kivégezték. A hóhér jutalma tiz sous volt, meg egy pár vadonatujs — keztyű.

1313-ban történt, hogy Maissy nevű felucskában egy bika megölt egy embert. És Károly Valois, grófja törvényszék elé állította a bikát. A bírák ki is mondták a halálos ítéletet, amely ellen a János-rend felebbezett a parlamenthez s ez helyet is adott a fellebezésnek.

Wormsban máglyahalálra ítélték egy méhkest a krónika adatai szerint, amiért méhei egy kis gyermeket halálra csíptek. A bűnös méhek azdája semmi kárpótlást sem kapott.

Egy baseli krónikás így ír: »Elégettek vala pedig egy fekete kakast és ezt jól tevék, mert már Vicentius is megírta vala Speculum Naturale című könyvének VI-ik részében, hogy az ördög szállja meg a kakast, a mely fekete, és amely tojik Ez pedig tojást tojt vala.«

Az állatigazságszolgáltatás terén is érvényesült a régi igazság, hogy a nagy bűnösöket futni engedik s a kicsiket elcsipik. A krónikák is csupa apró állatbűnöst emlegetnek leginkább. Egeret, patkányt méhet, rovarokat sokat pusztítottak el ítélet alapján a krónikák adatai szerint, míg az állatvilág nagyobb alakjai kevésbé szerepelnek a vádlottak között.

A híres történetíró, De Thou említi, hogy Chasseneuz, a 13. század előkelő jogtudósa hírnevét főleg annak a sikeres védőbeszédnek köszönheti, amelyet az autuni — patkányok érdekében tartott. A patkányok ugyanis nagy nagy pusztítást vittek végbe a vidéken s a püspök-helyettes érendelte, hogy a patkányokat idézzék meg, hadd számoljanak be bűneikről. Chasseneuz ekkor azt indítványozta, hogy az idézést hirdessék ki minden egyházkerületben, hogy a legtávolabb eső patkányok is tudomást vehessenek az ellenük indított eljárásról. És mikor a patkányok nem jelentek meg a kitűzött határidőben ékes szavával védte őket s felhívta a bíróság figyelmét az ut veszedelmeire s különösen a sok macskára, amely a bíróság székhelyére vezető úton tanyázik. Így halogatta a jeles védő jó ideig az ítélethozatait, míg végre a bíróság — makacssági ítéletet hozott a meg nem jelent patkányok ellen. S ekkor tartotta Chasseneuz híres védőbeszédét és követelte, hogy minden egyes patkányt hallgassanak meg, mert a tömegesen elítéltek között ártatlanok is lehetnek. Később emlékebe is hozták ezt a beszédet, mikor mint parlamenti elnök a tömegüldözéseket elrendie. Szemére vetették, hogy amit a patkányokra nézve üdvösnek tartott, azt az emberekre nem akarja alkalmazni.

Még 1731-ből is akadtunk egy hangya-pörre. A san-antoinei franciskánus barátokat nagyon kínozták a hangyák. Föl is jelentették kinzóikat, akiket mint Isten teremtményeit állandóan »testvéreink, a hangyák« néven neveztek. A szentszék védőt rendelt a hangyáknak, aki védenceiért nagy beszédet mondott a bíróság előtt. Kifejtette, hogy a hangyák Istennek tetsző állatkák, akik jó példát mutatnak az embernek. Egyetértő, békés és rendszerető állatok és jámborok is, mert halottaikat eltemetik. Szorgalmas, munkás tömeg, amely nehezebb terhet visz, mint a saját súlya. Hosszas tárgyalás után a bírák kimondották az ítéletet, hogy a hangyák kötelesek egy kijelölendő helyre elvonulni, amelyet a barátok nekik örök tulajdonul átengednek. Ezt az ítéletet minden hangyafészek előtt fölolvasták és ime — így zárul a naiv krónika — »csoda történt; a hangyák milliói vándoroltak át a kijelölt helyre s a jámbor szerzetesek hálát adtak Istennek jóságáért.«

Goethe az állatokról.

Ez év nyarán ünnepelte meg Németország nagy fia Goethe János Farkas születése napjának 150-ik évfordulóját. Ez alkalommal mindent felkutattak, a mi a nagy költőre vonatkozik, kiadták többek közt jegyzetekkel ellátva, kevésbé ismert műveit,

felujították el-el hullatott s már félig elfelejtett nyilatkozatait és legelrejtettebb iratait. Így egy berlini irodalomtörténész Goethének egy magánbeszélgetését közli, melynek egyik passusa az állatokról szól körülbelül a következőkép.

»Az isteni szellemet mindenütt felleljük még a legalsóbb emberi és állati világban is. Ugyanott a hol jóságra és szeretetre és minden egyébre is akadunk, a mi a világot fenntartja és előbbre viszi. Gondoljunk csak arra a szeretetre, melylyel a szülők viseltetnek utódaik iránt! Ha isten nem öntötte volna be a madárba ezt a hatalmas ösztönt, és ha ez nem hatna át minden élő lényt, nem állhatna fenn a világ. Így azonban, hogy az isteni erő mindenütt elterjedt, az örök szeretetnek meg van a hatása. Egy fiatal szobrász megküldte nekem *Myron* híres szobrának a borját szoptató tehénnek a másolatát, Ime egy tárgy, mely a legmagasabb művészetre méltó; ime látjuk egy szép hasonlatban a világot fenntartó, az egész természetet betöltő életető elvet. Az ilyen és ehhez hasonló képek valódi symbolumai Isten mindenüttlevőségének.

Még világosabban látjuk az isteni eredetet az idegen segélyre-szorulók iránti szeretetben. Eckermann a mi madárbarátunk egy kis történetet mondott el egyszer, hogy talált és veszített el aztán két kis ökörszemet a melyeket még anyja táplált. Egy pár nap mulva felkereste azt a helyet a melyen a kis állatkákat elejtette és ime némi keresés után egy vörösbegy fészkeben találta meg őket. Az öreg vörösbegy felvette őket fészkebe és együtt nevelte fel fiókaival. A ki ezt hallja és nem hisz istenben, azon még Mózes és a próféták sem segíthetnek. Ezt nevezem én épen Isten mindenütt jelenlétének, azon Istenét, a ki végtelen szeretetének egy részét mindenüvé kiterjesztí és már az állatban mint bimbót jelzi azt, a mi az emberben gyönyörű virágokat hajt.

Állatvédelem.

Az angol madárvédők egyesülete ez év tavaszán tartotta meg a Westminster palotában Londonban nagy évi közgyűlést Sir, Edward Grey elnöklete alatt. A társaság melynek 20000 tagja közül sokan megjelentek, felhívást intézett Anglia papjaihoz tanítóihoz és földbirtokosaihoz, a melyben őket a madarak megvédésére szólítja fel különösen pedig a ritkább madárfajok megkímélésére. Több szemléltető, s laterna magicával vetített képekkel tarkított előadást is tartottak. A kormányhoz és a hadsereg vezetőségéhez kérvényt nyújtottak be, hogy a lovastüzérek csákováncsok kocsagtollal való díszítését szüntesse be. Mr. Brodrick megígérte, hogy ezt az ügyet egyenesen a királyné elé viszi, hogy ez a tüzéregyenruha megváltoztatásához hozzájáruljon. Az angol sajtó — mint az elnök jelenti — teljes erejéből támogatja az egyesületet, a mennyiben felhívja a közönség figyelmét a madártollakra való díszítés káros voltára. A »Times«-ben például

Dr. Newton kimutatta, hogy ez a divat, ha sokáig fenntartja magát, teljes pusztulással fenyegeti az egyes madárfajokat. A társaság fáradozásai által ugyan már javult némileg a helyzet, de még sok tennivaló akad, különösen, hogy a nők részben tudatlanságból, részben conservatív hajlamaikat követve megmaradnak a tollas kalapok divatjánál. A társaság hivatalos lapja az »Animal World«.

A leggazdagabb állatvédő egyesület kétségkívül a bécsi, melynek a legutóbbi kimutatás szerint 188060 forint 67 krnyi vagyona van, a múlt évi bevétele pedig 22569 frt 77 kr. Így aztán természetesen nagy eredményekkel is dicsekedhetik. Többek között pl. mentőkocsikat állítottak fel lovak számára kutyakorodát alapítottak, loitatókat építettek és még sok egyéb vívmánnyal dicsekedhetnek, melyek az állatvédelem tekintetéből Bécsset a világ legirigylésre méltóbb városává teszik.

Americana. Tudvalevő dolog, hogy a bacteologusok napról-napra újabb s újabb meglepetéseket találnak fel a csodálkozó emberiségnek. Azt is tudjuk, hogy Amerika sem bizonyult eddig az egetverő, csodás újdonságok rossz talajának. Nem is igen fog tehát minket bár szerény, de az americanismusok tekintetében kissé elkényeztetett európaiakat meglepni az a hír, melyet most egy chicagói állatvédő lap talál fel, hogy t. i. Dr. *Curtis* az ottani bacteologiai tanár Chicagóból írt Mr. *Carnegie*-nek a milliomosnak Philadelphíába, kijelentvén, hogy kedvező bacteologiai és egyéb hygieniai viszonyok közt körülbelül ezer évig élhetnek s felhívta egyuttal a bizonyára bámuló milliomost, hogy adományozzon 50000 dollárt egy bacteologiai intézet alapítására. A milliomos, a ki még nagyon fiatal ember, állítólag csak hatvan év mulva szándékozik ez ügyben határozni.

Állatvilág.

A ravasz ölebről érdekes dolgokat beszélt el egy francia író barátjainak. A kis állat ugyanis ebéd után egy nagy karos-székekben szokott megtelepedni, s rendszerint ott is töltötte el délutánjait. Egy ideig senki sem zavarta ebben a kedvtelésében de végre egy napon ott találta gazdáját azon a helyen, a melyre ő tartott igényt. Hiába ránczigálta gazdája nadrágát, hiába kapargált, csaholt nem tudta magára vonni az olvasmányába belemerült ura figyelmét. Szomorun heveredett le a szőnyegre, csak hogy némileg kárpótolja magát az elveszett kényelmes helyért. Sokáig azonban nem bírta ki. Egyszerre csak valami zaj vonta magára a még mindig olvasó figyelmét; a kis eb kapart az ajtón ez által adván tudtul gazdájának, hogy ki akar bocsáttatni. Az író felállott, hogy az ajtót kinyissa. Alig ért azonban az ajtóhoz

már a kis kutya, a ki úgy látszik csak erre várt, egy ugrással a szék előtt, egy másikkal a széken termett, s diadalmasan tekintett le onnan kijátszott gazdájára. Ez természetesen jót nevetett a dolgon és a kis pincsi zavartalanul élvezhette azontul a kényelmes karosszéket.

*

Szürke egerek. Egy angol tudós nemrég Dublin mellett egereket figyelt meg, melyek különös világosszürke színükkel tűntek ki. A tudós rájött, hogy itt a természetnek egy különös jelenségével, az ugynevezett mimicryvel van dolga. Az egerek színe ugyanis hozzá hasonult az őket könnyező homok színéhez, hogy az üldöző baglyok támadásaitól könnyebben menekülhessenek. A tudós számítása szerint ez az új faj legfeljebb száz éves lehet.

*

Ember és bika harc. New-Yorkban Romulus athleta 2000 ember jelenlétében megküzdött egy bikával. A rendkívül erős ember fél órán át fáradozott azon, hogy az állatot felfordítsa, de ez nem sikerült neki és csak nagy ügyességének köszönhette, hogy csak apróbb sérüléseket szenvedett. A viadalt állítólag megisméjték.

*

A kedvencz paripa. A «B. N.»-ból vesszük az alábbi jóizű apróságot.

Párisban a napokban nevezetes állat, a lovak közül való legnagyobb csaló halt meg. Neve nem volt egy, hanem minden alkalomkor más-más. Rendszerint így emlékeztek meg róla az ujságok: . . . »Közvetlenül a halottat vivő kocsi után az elhunyt fekete lepellel leborított kedvencz paripáját vezették. A nemes állat, mintha tudatában volna annak a gyászos funkciónak a melyet teljesít, lassu, komoly lépésekkel, lelógó fejjel haladt a gyászos kocsi után.«

Egy egyszerű sárga félvér volt Incognitóját utolsó leheletéig megtudta őrizni és csak most sült ki, hogy a »brav général«-nak Carnotnak, Faurenak és egyéb franczia nagyságok«-nak csak haláluk után volt a kedvencz paripája. Egyik ujság egy munkatársa meginterwiewolta az állat gazdáját, egy temetkezési vállalat tulajdonosát s megkérdezte, hogy »kedvencz paripának« miért választott sárga lovat.

Azért, volt az őszinte válasz, mert ha fekete lovat vezettek volna a gyászmenetben, azt tételezték volna fel, hogy tőlem kérnek kölcsön egy lovat erre a célra. . .

Sic transit gloria mundi.

*

Komondorverseny. Amiensben egyesület alakult a pásztorkutyák tenyésztésének fejlesztésére. Az egylet nemsokára érdekes versenyt rendez. A pályázók elé ily feladatokat tűzött: 1. Huszonöt birkát elvezetni az akadályokkal ellátott uton harapás és ugatás nélkül. 2. Ugyanez szarvasmarhákkal. 3. Beraktározási

verseny. (A kutyák a waggonokba vezetik a birkákat.) Nagy érdeklődéssel várjuk az eredményt.

*

Házi vadak. A francia Kongó területnek Carnotról elnevezett katonai állomásának olyan specialitása van, a mely bizonyos, hogy páratlanul áll a világon. Az ottani telepesek, hogy hogy nem, úgy látszik szórakozásból összefogdostak kicsiny vadállatokat, hogy fölneveljék őket. Egy részük elpusztult, több közülük megszökött, de azért sok megmaradt a házak körül, úgy hogy idők múltán egész tekintélyes menázséria növekedett fel a telepen s a derék vadak most szeliden éledgelnek az emberek között. Van ott például egy vaddisznópár, a mely el-elsétálgat az utcán, elfogadja a táplálékot az emberek kezéből és úgy kullog utánok, mint a kutya. Látni aztán sakált, ichneumont, egész sereg majmot, sőt egy fiatal tigrist is. Egyik sincs bezárva, csak éppen a sakál van egyelőre megkötözve, de még neki is megadják majd a teljes szabadságot, mihelyt biztos jelét adja, hogy megokosodott, s nem fog galibákat csinálni. És a mi különösen figyelemreméltó, ezek a vadak nemcsak egymással, hanem a kutyákkal és a macskákkal is a legnagyobb egyetértésben élnek. Csak éppen az indiai disznókat kellett elkülöníteni. Az állatsereglet legérdekesebb tagja egy sárgás-barna majom, a mely a legnagyobb ambícióval tölti be egy juhászkutyának hivatását. Elviszi az ürünyáját a legelőre s ha valami makacs ürüt pillant meg, neki ront, beleharap a lábába s úgy kényszeríti engedelmességre. Rendesen azonban a vezérürü hátán ül és onnan uralkodik alattvalói fölött, olyan méltósággal, a milyenre csak egy sárgásbarna majom képes. Az ő szolgálatait különben meg is becsülik annál is inkább, mert az ottani kutyák ugyan hűséges házi állatai a gazdáiknak, de a nyájörzéshez éppenséggel nem értenek.

Gyászrovat.

Schmidt E. Ez év agusztusában az állatvédelemnek egy leikes pártolója halt meg egy rajnamelléki kis porosz városkában Mülheimben. **Smidt** kertületi állatorvos ez, a kit már foglalkozása is oda utalt az állatvédők közé s a kiből a westphaliai állatvédő egyesület valóban buzgó tagját veszítette el. Még csak nem rég ülte meg működésének ötven éves évfordulóját a mikor is a derék, barátságos és melegszívű urat városának egész lakósága elhalmozta szeretetének és nagybecsülésének jeleivel. Valamint akkor az örvendezők között úgy most a gyásznál is megilleti egy kis hely a buzgó harcban küzdő fegyvertársait az állatvédőket.

Az ő soraikban bizonyára sokáig élni fog a kidült társnak, az elhunytnak neve, a mig hamvai békével fognak ott nyugodni a csobogó Rajna melletti zöldelő sírkertben.

Hasznos tudnivalók.

Az állatkinzás anyagi kára. Minden ép érzékű és elfogulatlan lelkű ember belátja, ha nem is épen híve az állatvédelem ügyének, hogy mily nagy erkölcsi károkkal jár az állatkinzás, mennyire eldurvithatja és el is durvitja egész népeknek közérzetét. Most egy érdekes esetről értesülünk mely más oldaláról, az anyagiról is bemutatja ennek a sokszor egész nemzedékekben grassáló nyavalyának a pusztításait. Mint ugyanis egy kiváló nemzetgazdász egy berlini szaklapban közre teszi a következőket mondták el neki: »Hetenkint kétszer kapok Berlinből egy-egy disznóbus szállmányt, a melyet én aztán feldolgozok és áruba bocsátok. Sajnos, azt kell tapasztalnom, hogy a sonkákon és egyéb részeken vérfoltok éktelenkednek, a mely foltok úgy támadnak, hogy az állatokat a felhajtók botokkal és ostorokkal verdesik. Ez embertelen kinzás eredménye, aztán az, hogy a disznóbus értéke tetemesen csökken, sőt néha egész értéktelenné válik.«

Íme tehát nemcsak a humanitás, hanem az anyagi haszon szempontjából sem tanácsos néha az állatkinzás. Oly szempont a mely talán még hat a minden más előtt elzárt szívekre.

A tyukok és galambok ügyesen tudnak uszni, a mint azt egy német tudós megfigyelte. Láttá ugyanis a mint egy kis csirke, melyet kutyák üldöztek egy tóba ugrott és ennek másik partjára eviczkélt. Egy lengyel tudós pedig rendszeren két bizonyos raj foglyot figyelt meg, a mely valahányszor veszély fenyegette egy közeli mocsárba menekült és azt átuszta, hogy biztonságba jusson. Egy harmadik természetvizsgáló galambokról értesít, melyek az üldöző héjják elől folyókba menekültek, sőt alá is buktak. Ugyanez látta Egyiptomban, a mint a házi galambok a Nilusba ereszkedtek és körül-belől egy fél perczig ott maradtak.

Irodalom.

Könyv a magyarországi madarokról. Hogy minő értéke és jelentősége van a madárnak a gazdaságban, arról szól ez a munka, melyet *Herman Ottó* felügyelete mellett, egy kiváló szak-tudós: *Chernel István* állított össze és *Nécey István* illusztrált. Meghatározza, hogy a hazánkban élő madarak mennyiben hasznosak és mennyiben károsak és utbaigazítást ad gazdának, vadásznak, halásznak meg erdésznek, hogyan bánjon el azokkal, melyek hasznára vannak. Minden apró részletet jól megvilágít és a könnyebb megérthetés kedvéért számos sikerült rajt tartítja. A munka két kötetből fog állani, egyelőre az első kötet jelent meg *Darányi Ignác* földmívelési miniszter védnöksége alatt, ki azt külön is melegen ajánlotta a gazdaközönség figyelmébe. Ára 20 frt, de a természettudományi társulat tagjai, valamint a gazdasági egyesületek 12 frtért kapják meg.

Allatvédelmi naptárak. A legbuzgóbb állatvédők kétségkívül a németek. Németország és Ausztria legkisebb, városaiban buzgó társaságok működnek a nemes ügy szolgálatában, a mely társaságokban ott találhatjuk rendszerint az illető város lakosságának színe-jávat. Így például, hogy a legközelebbit vegyük, Bécs városában egy 52 év óta fennálló, hatezer tagu állatvédő-társulat teljesíti hivatását, természetesen hatalmas eszközökkel és irigylésreméltó eredménnyel. Az eszközök leghatásosabbika természetesen a sajtó, úgy hogy talán egy ország sem dicsekedhetik a föld kerekén oly ügyes éles fegyverű állatvédelmi közlönyökkel, mint a német birodalom. A német állatvédők azonban nem elégednek meg ilyen kisebbszerű sajtótermékekkel, hanem a könyvpiacot is igénybe veszik érdekeik kivívásában. Mint minden évben, úgy most is majdnem minden héten jelenik egy-egy csinos kiállítású, ügyesen, változatosan elrendezett érdekes, mulattató, vagy tárgyi ismertető érdemes cikkekkel teli könyvecske, egyik vagy másik állatvédő-egylet naptára. Így az utolsó hetekben a következők jöttek: »Deutscher Thierschutz Kalender«, »Kalender des Berliner Thierschutzvereines«, »Schlesischer Thierschutz Kalender«, »Kalender herausgegeben vom Thierschutzverein Königsberg« és még több más. Ezek közt a legérdemesebb a legelső, a délnémet állatvédő-egylet naptára, mind a kiállítást, mind a tartalmat illetőleg. Színes képek tarkítják a külsejét, belül pedig az állatvilág köréből vett elbeszélések, (kutyákról, macskákról, szamarokról stb.) ismertető közlemények és hasonlók váltakoznak. Az érdemes könyv Würzburgban jelent meg H. Stürznél, ára 30 Pfenning.

—uj.

Vegyesek.

A japáni lovakat nem patkolják meg, hanem valami szalma czipőfélével látják el. A közönséges teherhordó lovakra is ilyeneket adnak, hogy kényelmesebben mozoghassanak. Ezek a czipők közönséges rizsszalmából készültek, még pedig úgy, hogy körülbelül 25 cm.-nyi talpuk van. Egynek ára, körülbelül egy fél krajczár és már a legrégebbi időtől fogva árulják az utcagyerekek. Sok más országban is egyébbel helyettesítik a vaspatkókat, pl. Izlandban csonttal, Indiában tevébőr áthuzattal, Ausztráliában ökbőrrel, ujabban pedig Európában — papirossal próbálkoztak.

Száritott gyíkok. Igen fellendült Kínában a száritott gyíkokkal való kereskedés; igen kiterjedt a kereskedés egy Pa-ko-i nevű kikötő városban, tavaly például majdnem 10000 pár került a forgalomba. Az állatok Man-ningban élnek a Ku-ang-si tartományban körülbelül 10 centiméternyire a föld alatt. Ejjel, ha kibujnak oduikból összefogdossák őket. Bouillont készítenek belőlük, a melyet sorvasztó betegségek ellen használnak, úgy látszik elég sikerrel, mert Hong-Kongban a tömeges kereslet folytán igen felszökött ez orvosság ára.